

HALI YA UCHUMI WA TAIFA KATIKA MWAKA 2015

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI	IX
KIREFU/TAFSIRI YA MANENO	XIV
MATUKIO MUHIMU YA KIUCHUMI KWA MWAKA 2015	XVIII
SURA YA I	1
HALI YA UCHUMI WA TAIFA	1
UKUAJI WA UCHUMI	1
MWENENDO WA BEI	7
UKUZAJI RASILIMALI	9
SURA YA 2	39
HALI YA UCHUMI DUNIANI NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA	39
UKUAJI WA UCHUMI DUNIANI	39
MWENENDO WA BIASHARA DUNIANI	40
HALI YA UCHUMI WA NCHI ZA AFRIKA KUSINI MWA JANGWA LA SAHARA	42
JUMUIYA YA AFRIKA MASHARIKI	45
UMOJA WA AFRIKA NA TUME YA UCHUMI YA BARA LA AFRIKA	45
SHIRIKISHO LA BIASHARA DUNIANI (WTO)	47
SURA YA 3	48
SEKTA YA NJE	48
UTANGULIZI	48
BIDHAA ZILIZOUZWA NJE	48
<i>Bidhaa Asilia</i>	48
<i>Bidhaa Zisizo Asilia</i>	50
BIDHAA ZILIZOAGIZWA KUTOKA NJE	53
<i>Bidhaa za Kukuza Mitaji</i>	53
<i>Bidhaa za Kati</i>	54
<i>Bidhaa za Matumizi ya Kawaida</i>	54
MWENENDO WA BIASHARA BAINA YA TANZANIA NA NCHI MBALIMBALI	55
MIZANIA YA MALIPO NA NCHI ZA NJE	57
AKIBA YA FEDHA ZA KIGENI	59
SOKO LA FEDHA ZA KIGENI KWA MABENKI	59
THAMANI YA FEDHA YA TANZANIA	60
SURA YA 4	74
FEDHA ZA SERIKALI	74
UTANGULIZI	74
MWENENDO WA MAPATO	74
<i>Mapato ya Ndani</i>	74
<i>Misaada na Mikopo Nafuu</i>	75
MIKOPO YA KIBIASHARA KUTOKA NJE	75

MIKOPO YA KIBIASHARA YA NDANI	76
MATUMIZI	76
DENI LA TAIFA.....	78
<i>Deni la Nje</i>	79
<i>Deni la Ndani</i>	80
SURA YA 5	86
FEDHA NA TAASISI ZA FEDHA	86
UJAZI WA FEDHA NA KARADHA.....	86
MIKOPO YA BENKI ZA BIASHARA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI	86
MWENENDO WA VIWANGO VYA RIBA	87
MABORESHO KATIKA SEKTA YA FEDHA	88
MAENDELEO YA MASOKO LA MITAJI NA DHAMANA	90
MFUKO WA MAFAO YA KUSTAAFU (GEPF)	91
MFUKO WA PENSHEMI KWA WATUMISHI WA UMMA (PSPF).....	93
MFUKO WA TAIFA WA HIFADHI YA JAMII (NSSF).....	94
MFUKO WA PENSHEMI WA MASHIRIKA YA UMMA (PPF).....	95
MFUKO WA PENSHEMI WA SERIKALI ZA MITAA (LAPF)	96
MFUKO WA TAIFA WA BIMA YA AFYA (NHIF)	97
MAMLAKA YA USIMAMIZI WA SHUGHULI ZA BIMA TANZANIA (TIRA)	98
MWENENDO WA SOKO LA MIKOPO YA NYUMBA TANZANIA.....	100
BENKI YA POSTA	103
SURA YA 6	110
RASILIMALI WATU	110
IDADI YA WATU.....	110
MGAWANYIKO WA WATU KIMKOA	110
NGUVU KAZI NA AJIRA	111
SURA YA 7	120
UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI	120
UWEKEZAJI VITEGA UCHUMI NCHINI	120
MGAWANYIKO WA MIRADI KISEKTA NA UMILIKI.....	120
MGAWANYIKO WA MIRADI KIMKOA.....	120
URAHISI WA KUFANYA BIASHARA NCHINI	121
UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI NA UWEZESHaji	121
UWEZESHaji WANANCHI KIUCHUMI NA KUONGEZA AJIRA.....	122
MAENDELEO YA BIASHARA NDOGO NA ZA KATI	122
BIASHARA YA UBIA KATI YA SEKTA YA UMMA NA SEKTA BINAFSI	122
SURA YA 8	125
MASUALA MTAMBUKA	125
UKIMWI.....	125
MAZINGIRA	126

UTAWALA BORA.....	128
USALAMA WA RAIA.....	129
MAMLAKA YA VITAMBULISHO VYA TAIFA.....	131
WAKALA WA USAJILI UFILISI NA UDHAMINI	132
SURA YA 9	133
MAENDELEO KATIKA JUHUDI ZA KUKUZA UCHUMI NA KUPUNGUZA UMASKINI.....	133
UTANGULIZI.....	133
UKUAJI WA UCHUMI NA KUPUNGUZA UMASKINI WA KIPATO	133
KUBORESHA MAISHA NA USTAWI WA JAMII.....	134
UTAWALA BORA NA UWAJIBIKAJI.....	135
SURA YA 10	140
USIMAMIZI WA MAPATO YATOKANAYO NA MAFUTA NA GESI.....	140
UTANGULIZI.....	140
UTAFUTAJI NA UENDELEZAJI WA SEKTA YA MAFUTA NA GESI	141
UMUHIMU WA SEKTA YA MAFUTA NA GESI	142
MATUMIZI BORA YA MAPATO YA MAFUTA NA GESI	144
UMUHIMU WA MIFUMO YA UDHIBITI.....	145
USIMAMIZI WA MAPATO YA MAFUTA NA GESI	148
MATARAJO	153
HITIMISHO	153
SURA YA 11	155
KILIMO NA USHIRIKA.....	155
KIWANGO CHA UKUAJI.....	155
UZALISHAJI WA MAZAO YA CHAKULA.....	155
UZALISHAJI WA MAZAO YA BIASHARA.....	156
UZALISHAJI WA MAZAO YA MAFUTA	156
UWEKEZAJI KATIKA SHUGHULI ZA KIUCHUMI ZA KILIMO.....	157
KILIMO CHA UMWAGILIAJI.....	157
HUDUMA ZA UGANI NA MAFUNZO	158
MFUKO WA PEMBEJEO	158
MIFUGO	159
UZALISHAJI WA MIFUGO NA MAZAO YAKE	159
<i>Uzalishaji na usindikaji wa Malisho ya Mifugo.....</i>	<i>160</i>
<i>Biashara ya Mifugo na Mazao Yake</i>	<i>161</i>
MAENDELEO YA USHIRIKA	163
SURA YA 12	173
MALIASILI NA UTALII	173
KIWANGO CHA UKUAJI	173
MISITU NA NYUKI	173
WANYAMAPORI	174

UTALII	175
MALIKALE	176
UVUVI	178
SURA YA 13	192
MADINI	192
KIWANGO CHA UKUAJI.....	192
UTAFUTAJI MADINI.....	192
UENDELEZAJI WA UCHIMBAJI MDOGO WA MADINI	192
UCHIMBAJI NA UUZAJI MADINI	194
UONGEZAJI THAMANI MADINI	196
SURA YA 14	199
VIWANDA NA BIASHARA	199
KIWANGO CHA UKUAJI.....	199
VIWANDA VIDOGO.....	199
UZALISHAJI KATIKA BAADHI YA VIWANDA NCHINI.....	200
MWENENDO WA BIASHARA YA TANZANIA KIMATAIFA.....	200
MAONESHU YA KIBIASHARA YA KIMATAIFA	202
UENDELEZAJI MASOKO NCHINI.....	202
WASTANI WA BEI YA SOKO KWA BIDHAA ZA MAZAO	203
SURA YA 15	211
UJENZI NA MAENDELEO YA ARDHI	211
UJENZI	211
KIWANGO CHA UKUAJI.....	211
<i>Mtandao wa Barabara.....</i>	<i>211</i>
<i>Matengenezo ya Barabara, Madaraja na Vivuko</i>	<i>212</i>
<i>Bodi ya Mfuko wa Barabara.....</i>	<i>212</i>
<i>Wakala wa Nyumba na Majengo ya Serikali</i>	<i>213</i>
<i>Bodi ya Usajili wa Makandarasi</i>	<i>213</i>
<i>Bodi ya Usajili ya Wahandisi.....</i>	<i>213</i>
<i>Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi</i>	<i>213</i>
<i>Baraza la Taifa la Ujenzi.....</i>	<i>214</i>
MAENDELEO YA ARDHI	214
<i>Upimaji wa Mipaka ya Kimataifa.....</i>	<i>214</i>
<i>Utayarishaji wa Hatimiliki, Ukaguzi, na Uhakiki Milki</i>	<i>215</i>
<i>Utoaji wa Vyeti vya Ardhi ya Vijiji na Hati za Hakimiliki za Kimila.....</i>	<i>215</i>
<i>Usajili wa Hatimiliki na Nyaraka za Kisheria.....</i>	<i>215</i>
<i>Uthamini wa Mali kwa Madhumuni Mbalimbali na ya Ulipaji Fidia.....</i>	<i>216</i>
<i>Upimaji wa Mashamba na Viwanja.....</i>	<i>216</i>
<i>Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya</i>	<i>217</i>
MAENDELEO YA MAKAZI.....	218

<i>Ujenzi wa Nyumba za Makazi na Biashara</i>	<i>218</i>
SURA YA 16	219
MAWASILIANO NA UCHUKUZI.....	219
KIWANGO CHA UKUAJI.....	219
USAFIRI WA BARABARA.....	219
KAMPUNI YA RELI TANZANIA (TRL)	220
MAMLAKA YA RELI YA TANZANIA NA ZAMBIA (TAZARA)	220
USAFIRI WA ANGA	220
MAMLAKA YA VIWANJA VYA NDEGE TANZANIA	222
MAMLAKA YA USIMAMIZI WA BANDARI TANZANIA	223
UCHUKUZI KWENYE MAZIWA	225
MAMLAKA YA HALI YA HEWA TANZANIA	225
HUDUMA ZA MAWASILIANO	226
<i>Huduma za Posta</i>	<i>226</i>
<i>Huduma za Simu</i>	<i>227</i>
<i>Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano.....</i>	<i>228</i>
SAYANSI, TEKNOLOJIA NA UBUNIFU.....	228
<i>Uendelezaji wa Rasilimali Watu</i>	<i>228</i>
<i>Udhibiti wa Mionzi</i>	<i>228</i>
<i>Vyombo vya Habari</i>	<i>229</i>
SURA YA 17	238
NISHATI	238
KIWANGO CHA UKUAJI.....	238
UFUAJI WA UMEME	238
UTAFUTAJI MAFUTA NA GESI	242
UAGIZAJI NA MWENENDO WA BEI ZA MAFUTA	243
NISHATI MBADALA	245
<i>Maporomoko Madogo ya Maji</i>	<i>245</i>
<i>Nishati ya Upepo.....</i>	<i>246</i>
<i>Tungamotaka (Biomass) na LPG.....</i>	<i>246</i>
<i>Nishati ya Mionzi ya Jua.....</i>	<i>247</i>
SURA YA 18	248
MAJI	248
KIWANGO CHA UKUAJI.....	248
USIMAMIZI NA UENDELEZAJI WA RASILIMALI ZA MAJI	248
HUDUMA YA MAJI VIJINI	249
HUDUMA ZA MAJI MIJINI.....	250
SURA YA 19	253
ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI	253
KIWANGO CHA UKUAJI.....	253

ELIMU YA AWALI	253
ELIMU YA MSINGI	253
ELIMU YA SEKONDARI	255
ELIMU YA UALIMU	256
UKAGUZI WA SHULE NA VYUO VYA UALIMU	256
ELIMU YA UFUNDI NA MAFUNZO	257
ELIMU YA JUU	258
SURA YA 20	265
AFYA.....	265
KIWANGO CHA UKUAJI.....	265
VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA YA AFYA	265
ELIMU YA AFYA KWA WANANCHI	266
AFYA YA UZAZI NA MTOTO	266
MPANGO WA TAIFA WA KUDHIBITI MALARIA	267
MPANGO WA DAMU SALAMA	267
CHAKULA NA LISHE	268
SURA YA 21	272
MAENDELEO YA JAMII	272
VYUO VYA MAENDELEO YA WANANCHI.....	272
VYUO VYA MAENDELEO YA JAMII	272
JINSIA NA MAENDELEO YA WANAWAKE	273
URATIBU WA MASHIRIKA YASIYO YA KISERIKALI	273
HUDUMA KWA WATU WENYE ULEMAVU NA WAZEE	274
HUDUMA ZA USTAWI WA WATOTO	275

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali A:	Takwimu Muhimu Katika Uchumi – Tanzania Baraxix
Jedwali B:	Mwenendo wa Viashiria vya Kiuchumi, 2008 – 2015.....	xx
Jedwali 1:	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko (Bei za miaka inayohusika)	11
Jedwali 1A	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko – Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za miaka inayohusika)	12
Jedwali 2:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa kwa Bei za Soko (bei za miaka inayohusika).....	13
Jedwali 2A:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa (PLT), kwa Bei za Soko- Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za miaka inayohusika)	14
Jedwali 2B:	Pato la Taifa (PLT) na Matumizi yake, kwa bei za soko (bei za miaka inayohusika)	15
Jedwali 3:	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko (bei za mwaka 2007)	16
Jedwali 3A:	Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko - Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za mwaka 2007)	17
Jedwali 4:	Ukuaji wa Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko (bei za mwaka 2007)	18
Jedwali 4A:	Ukuaji wa Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko - Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za mwaka 2007)	19
Jedwali 4B:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa (PLT), kwa Bei za Soko (bei za mwaka 2007)	21
Jedwali 4C:	Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa (PLT), kwa Bei za Soko -Sehemu inayouzika na isiyouzika (bei za mwaka 2007)	24
Jedwali 4D:	Pato la Taifa (PLT) na matumizi yake, kwa bei za soko (bei za mwaka 2007)	25
Jedwali 5:	Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya shughuli (bei za miaka inayohusika).....	26
Jedwali 6:	Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya shughuli(Bei za mwaka 2007).	27

Jedwali 7:	Mchango katika Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya Shughuli (Bei za Miaka Husika).....	28
Jedwali 8:	Fahirisi ya bei za rejereja ya bidhaa zitumiwazo na watu wa kipato cha chini Dar es Salaam (Sept.2010=100)	29
Jedwali 9:	Fahirisi ya bei za rejereja ya bidhaa zitumiwazo na watu wa kipato cha chini Dar es Salaam (2001=100) ..	30
Jedwali 10:	Fahirisi ya bei za bidhaa na huduma zitumiwazo na wafanyakazi wa kima cha kati Dar es Salaam (Sept. 2010=100)	31
Jedwali 11:	Fahirisi ya Bei za bidhaa na huduma zitumiwazo na Wafanyakazi wa kima cha kati Dar es Salaam (2001=100)	32
Jedwali 12:	Fahirisi ya Bidhaa na Huduma zitumiwazo na wenye kipato cha juu Dar es Salaam (2001=100)	33
Jedwali 13:	Fahirisi ya gharama ya maisha ya wenye kipato cha juu Dar es Salaam (Sept. 2010=100)	34
Jedwali 14:	Fahirisi ya bei ya bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini - Tanzania Bara (2001=100)	35
Jedwali 15:	Fahirisi ya Bei ya Bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini - Tanzania Bara (Sept. 2010=100)	36
Jedwali 16:	Fahirisi mbali mbali za bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini – Tanzania Bara (Sept. 2010=100)	38
Jedwali 17:	Thamani ya Bidhaa za biashara baina ya Tanzania na nchi za nje (Sh. Milioni)	61
Jedwali 18:	Kiasi na thamani ya bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (Sh. Milioni)	62
Jedwali 19:	Kiasi na thamani ya bidhaa za asilia na zisizo asilia zilizouzwa nchi za nje	63
Jedwali 20:	Wastani wa bei za bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (Sh./tani).....	68
Jedwali 21:	Wastani wa bei za bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (US \$/tani)	69
Jedwali 23:	Aina na thamani ya bidhaa zilizoagizwa kutoka nchi za nje (Sh. Milioni).....	71
Jedwali 24:	Mizania ya malipo na nchi za nje (US\$ milioni)	72
Jedwali 25:	Mwenendo wa mapato na matumizi ya Serikali.....	82

Jedwali 26:	Mgawanyo wa Matumizi ya Serikali kwa huduma mbalimbali (Sh. Milioni)	84
Jedwali 27:	Mwenendo wa karadha na ujazi wa fedha - Tanzania Bara	105
Jedwali 28:	Viwango vya ukuaji wa karadha na ujazi wa fedha - Tanzania Bara	106
Jedwali 29:	Mwenendo wa Viwango vya ubadilishaji kati ya Shilingi na Dola ya Marekani	107
Jedwali 30:	Mikopo ya benki za biashara kwa Shughuli za Kiuchumi...	108
Jedwali 31:	Mwenendo wa amana katika benki za biashara	109
Jedwali 32:	Viwango vya wastani vya riba (asilimia)	109
Jedwali 33:	Idadi ya watu nchini Tanzania kimkoa (2006-2015).....	118
Jedwali 34:	Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC): Miradi iliyosajiriwa	124
Jedwali 35:	Uzalishaji wa miwa na sukari Nchini	164
Jedwali 36:	Pamba iliyonunuliwa na mauzo nchini.....	165
Jedwali 37:	Eneo lililopandwa michai na majani mabichi yaliyopatikana.....	166
Jedwali 38:	Kahawa iliyonunuliwa na mauzo nchini	167
Jedwali 39:	Eneo lililopandwa mkonge na katani iliyopatikana.....	168
Jedwali 40:	Tumbaku iliyonunuliwa na mauzo nchini	169
Jedwali 41:	Maua ya pareto yaliyonunuliwa na mauzo ya bidhaa za pareto nchini.....	170
Jedwali 42:	Korosho zilizonunuliwa na mauzo nchini.	171
Jedwali 43:	Muhtasari wa kiasi cha mazao muhimu ya biashara yaliyonunuliwa	172
Jedwali 45:	Idadi ya Wageni Waliotembelea Makumbusho ya Taifa na Mapato Yaliopatikan	180
Jedwali 47:	Mauzo ya bidhaa za misitu katika masoko ya nchi za nje	181
Jedwali 48:	Mwenendo wa biashara ya ndege, wanyamapori na vipusa nchi za nje	182
Jedwali 48A:	Mwenendo wa biashara ya wanyama hai na uwindaji wa kitalii	183

Jedwali 48B:	Idadi ya Wawindaji wa Kitalii.....	183
Jedwali 49:	Mwenendo wa Ukusanyaji wa Maduhuli katika sekta Ndogo ya Wanyamapori.....	184
Jedwali 50:	Uzalishaji katika sekta ya uvuvi	185
Jedwali 51:	Mauzo ya mazao ya uvuvi nchi za nje.....	186
Jedwali 51A:	Muhtasari wa Mauzo ya Mazao ya Uvuvi Nchi za Nje....	187
Jedwali 51B:	Mwelekeo wa Mauzo ya Sangara Nje ya Nchi	187
Jedwali 52:	Mwenendo wa Biashara ya Utalii	188
Jedwali 53:	Idadi ya Watalii walioingia nchini na kiasi cha fedha Kilichopatikana.....	189
Jedwali 54	Watalii Waliotembelea Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro katika mwaka 2010 - 2015.....	190
Jedwali 55:	Idadi ya wageni waliotembelea Vituo vya Utalii	191
Jedwali 56:	Uchimbaji wa madini: Kiasi kilichopatikana	197
Jedwali 57:	Madini yaliyouzwa nchi za nje.....	198
Jedwali 58:	Matumizi ya saruji nchini	204
Jedwali 59:	Uzalishaji wa baadhi ya bidhaa za viwandani	205
Jedwali 60:	Viwanda - Idadi ya Watu walioajiriwa.....	206
Jedwali 61:	Viwanda - Gharama za kazi	207
Jedwali 62:	Viwanda - Muhtasari wa Matokeo	208
Jedwali 63:	Viwanda - Muhtasari wa Matokeo Kimkoa	209
Jedwali 65:	Vigezo vya Ufanisi katika Sekta ya Viwanda	210
Jedwali 67:	Shirika la Reli Tanzania (TRL)	230
Jedwali 68:	Reli ya Uhuru (TAZARA).....	231
Jedwali 69:	Usafirishaji kwa Meli	232
Jedwali 70:	Huduma za Posta	235
Jedwali 71:	Idadi ya Wanaotumia Simu za Mezani na Viganjani.....	236
Jedwali 73:	Shirika la Ndege Tanzania (ATCL)	237

Jedwali 74:	Uwezo wa mitambo ya umeme na kiasi cha umeme uliotengenezwa kwa vituo.....	239
Jedwali 75:	Mauzo ya umeme kwa watumiaji mbalimbali	240
Jedwali 76:	Mauzo ya umeme kwa Mikoa	241
Jedwali 77:	Uzalishaji wa maji na mapato yatokanayo na maji	252
Jedwali 80:	Shule za sekondari za Serikali - Idadi ya wanafunzi kwa kidato	260
Jedwali 80A:	Idadi ya wanafunzi na walimu katika shule za msingi na sekondari kwa jinsia	261
Jedwali 80B:	Idadi ya Taasisi za elimu	262
Jedwali 80C:	Mafunzo ya walimu katika vyuo vya ualimu	262
Jedwali 80D:	Idadi ya wanafunzi na wakufunzi katika vyuo vikuu	263
Jedwali 81:	Shule za sekondari za binafsi - Idadi ya wanafunzi kwa kidato	264
Jedwali 84:	Idadi ya Vituo vya Kutolea Huduma za afya nchini	269
Jedwali 85:	Huduma za Afya: Waliofaulu Mafunzo ya Afya	270
Jedwali 86:	Idadi ya Wagonjwa katika Vituo vya Afya.....	271
Jedwali 87:	Idadi ya Vitanda katika Hospitali zote Nchini.....	271

KIREFU/TAFSIRI YA MANENO

ASDP	- Agricultural Sector Development Programme (Program ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo)
AfDB	- African Development Bank (Benki ya Maendeleo ya Afrika)
ARVs	- Anti-retrovirals (Dawa za Kupunguza Makali ya UKIMWI)
TAA	- Tanzania Airports Authority (Mamlaka ya Viwanja vya Ndege)
AU	- African Union (Umoja wa Afrika)
BoT	- Bank of Tanzania (Benki Kuu ya Tanzania)
Cif	- Cost, insurance and freight (Thamani ya bidhaa ikijumuisha gharama za usafiri na bima)
CPI	- Consumer Price Index (Fahirisi ya Bei za Walaji)
COICOP	- Classification of Individual Consumption by Purpose
COMESA	- Common Market for Eastern and Southern Africa (Soko la Pamoja la Nchi za Afrika Mashariki na Kusini mwa Afrika)
CUM	- City Urgent Mail (Kampuni ya usambazaji barua za haraka Mijini)
CHMT	- Council Health Management Team (Kamati za Afya za Halmashauri)
CHF	- Community Health Fund (Mfuko wa Jamii wa Afya)
DSE	- Dar es Salaam Stock Exchange (Soko la Hisa la Dar Es Salaam)
DADPs	- District Agricultural Development Plans (Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya)
ECA	- Economic Commission for Africa (Tume ya Uchumi ya Bara la Afrika)
EAC	- East African Community (Jumuiya ya Afrika Mashariki)
EPZ	- Export Processing Zones (Kanda za Uzalishaji Bidhaa za Kuuza Nje)
EWURA	- Energy and Water Utilities Regulatory Authority (Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Maji na Nishati)
EFD	- Electronic Fiscal Divices Machines (Mashine za Kielektroniki)
f.o.b	- free on board (Thamani ya Bidhaa bila Kujumuisha Gharama za Usafiri na Bima)
FDI	- Foreign Direct Investment (Uwekezaji wa Mitaji ya Kigeni)
GEPF	- Government Employees Provident Fund (Mfuko wa Akiba ya Wafanyakazi wa Serikali)

GBS	- General Budget Support (Misaada na Mikopo ya Bajeti)
GDP	- Gross Domestic Product (Pato la Taifa)
HBS	- Household Budget Survey (Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya)
IFMS	- Integrated Financial Management System (Mfumo Tungamanishi wa Usimamizi wa Fedha)
LGRP	- Local Government Reform Programme (Programu ya Maboresho katika Serikali za Mitaa)
LAPF	- Local Authorities Pensions Fund (Mfuko wa Pension wa Serikali za Mitaa)
LSRP	- Legal Sector Reform Programme (Programu ya Maboresho katika Sekta ya Sheria)
MTEF	- Medium Term Expenditure Framework (Mfumo wa Muda wa Kati wa Matumizi ya Serikali)
M ₂	- Broad Money Supply (Ujazi wa Fedha kwa Tafsiri Pana)
M ₃	- Extended Broad Money Supply (Ujazi wa Fedha kwa Tafsiri Pana Zaidi)
IMF	- International Monetary Fund (Shirika la Fedha la Kimataifa)
MDGs	- Millenium Development Goals (Malengo ya Maendeleo ya Milenia)
MKUKUTA	- Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umasikini Tanzania
MPAMITA	- Mkakati wa Pamoja wa Misaada Tanzania
MKURABITA	- Mpango wa Kurasimisha Biashara na Mali za Wanyonge Tanzania
MMEM	- Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Msingi
MMES	- Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Sekondari
MMS	- MKUKUTA Monitoring System (Mfumo wa Ufuatiliaji wa MKUKUTA)
MSCL	- Marine Services Company Ltd (Kampuni ya Huduma za Meli)
MSMEs	- Medium, Small and Micro Enterprises (Viwanda vya Kati, Vidogo na Vidogo sana)
MEMKWA	- Mpango wa Elimu ya Msingi kwa Watoto Waliyoikosa
MMAM	- Mpango Maalum wa Afya ya Msingi
MW	- Mega Watts
NSSF	- National Social Security Fund (Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya

	Jamii)
NFRA	- National Food Reserve Agency (Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula)
NASCAP	- National Anti-Corruption Strategy and Action Plan (Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa)
NGO's	- Non-Governmental Organisations (Asasi Zisizo ya Kiserikali)
NHIF	- National Health Insurance Fund (Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya)
NIC	- National Insurance Corporation (Shirika la Bima la Taifa)
NIDA	- National Identification Authority (Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa)
NMB	- National Microfinance Bank (Benki ya Taifa ya Mikopo Midogo)
OSBP	- One - Stop - Border Posts (Vituo vya Pamoja Mipakani)
PSRP	- Public Service Reform Program (Programu ya Maboresho katika Utumishi wa Umma)
PRS	- Poverty Reduction Strategy (Mkakati wa Kupunguza Umaskini)
PSPF	- Public Service Pensions Fund (Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma)
PPF	- Parastatal Pensions Fund (Mfuko wa Pensheni kwa Mashirika ya Umma)
RITA	- Registration, Insolvency and Trusteeship Agency (Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini)
SIDO	- Small Industries Development Organization (Shirika la Kuhudumia Viwanda Vidogo)
SAGCOT	- Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania (Ukanda wa Kilimo Kusini mwa Tanzania)
SACCOS	- Savings and Credit Cooperative Societies (Vyama vya Ushirika wa Akiba na Mikopo)
SADC	- Southern Africa Development Community (Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika)
SMEs	- Small and Medium Enterprises (Viwanda Vidogo na vya Kati)
SELF	- Small Entrepreneurs Loan Facility (Mradi wa Kuhudumia Biashara Ndogondogo)
SSRA	- Social Security Regulatory Authority (Mamlaka ya Usimamizi na udhibiti wa Sekta ya Hifadhi ya Jamii)

SUMATRA	- Surface and Marine Transport Regulatory Authority (Mamlaka ya Udhibiti Usafiri wa Nchi Kavu na Majini)
TMRC	- Tanzania Mortgage Refinancing Company (Kampuni ya Utoaji Mikopo ya Nyumba)
TaESA	- Tanzania Employment Service Agency (Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania)
TANESCO	- Tanzania Electricity Supply Company (Shirika la Umeme Tanzania)
TANROADS	- Tanzania Roads Agency (Mamlaka ya Barabara Tanzania)
TAZARA	- Tanzania Zambia Railways Authority (Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia)
TDHS	- Tanzania Demographic and Health Survey (Utafiti wa Afya na Demografia Tanzania)
TIRA	- Tanzania Insurance Regulatory Authority (Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania)
TCAA	- Tanzania Civil Aviation Authority (Mamlaka ya Usalama wa Usafiri wa Anga Tanzania)
TMA	- Tanzania Meteorology Agency (Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania)
TCRA	- Tanzania Communications Regulatory Authority (Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania).
TEHAMA	- Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TICTS	- Tanzania International Container Terminal Services (Kampuni ya Kupakua Makontena katika Bandari ya Dar es Salaam)
TRC	- Tanzania Railways Corporation (Shirika la Reli Tanzania)
TRL	- Tanzania Railways Company Limited (Kampuni ya Reli Tanzania)
TTCL	- Tanzania Telecommunications Company Limited (Kampuni ya Simu Tanzania)
UAE	- United Arab Emirates (Umoja wa Nchi za Falme za Kiarabu)
UNIDO	- United Nations Industrial Development Organization (Shirika la Umoja wa Mataifa la Maendeleo ya Viwanda)
UKIMWI	- Ukosefu wa Kinga Mwilini
VVU	- Virusi Vya Ukimwi

MATUKIO MUHIMU YA KIUCHUMI KWA MWAKA 2015

TAREHE	MWEZI	MATUKIO
20	Mei	Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dr. Jakaya M. Kikwete afungua rasmi mkutano wa siku mbili wa <i>Open Government Partnership</i> (OGP) Jijini Dar es Salaam
11	Juni	Siku ya bajeti kwa Nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki
05	Agosti	Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dr. Jakaya M. Kikwete atia saina Sheria ya Petroli; Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali za Madini, Mafuta na Gesi; Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi; Sheria ya Tume ya Walimu na Sheria ya Masoko ya Bidhaa
05	Agosti	Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dr. Jakaya M. Kikwete azindua Benki ya Maendeleo ya Kilimo
02	Septemba	Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dr. Jakaya M. Kikwete afungua mkutano wa nane wa Baraza la Biashara Tanzania
01	Oktoba	Mradi wa ujenzi wa bomba la gesi lenye urefu wa kilometa 542 kutoka Mtwara hadi Dar es Salaam wakamilika
25	Oktoba	Uchaguzi Mkuu wa Rais, Wabunge na Madiwani wafanyika
20	Novemba	Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. John P. Magufuli, afanya uzinduzi wa Bunge jipya la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

TAKWIMU MUHIMU KATIKA UCHUMI - TANZANIA BARA

Jedwali Na. A

Maelezo	2010	2011	2012	2013	2014	2015p	2014/15 Badiliko (%)
Idadi ya Watu (milioni)	41.9	43.2	43.6	44.8	46.1	47.4	2.8
Pato la Taifa kwa Bei za miaka inayohusika (Sh. milioni)	43836018	52762581	61434214	70953227	79718416	90863681	14.0
Pato la Taifa kwa Bei za mwaka 2007 (Sh. milioni)	31675504	34179297	35936459	38546546	41231365	44100809	7.0
Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za miaka inayohusika (Sh.)	1045848.5	1222224.5	1408222.7	1582796.7	1730404.8	1918927.9	10.9
Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za 2007 (Sh.)	755720.5	791750.0	823751.7	859881.2	894987.1	931354.2	4.1
Kasi ya Upandaji Bei (asilimia)	5.5	12.7	16.0	7.9	6.1	5.6	-8.9
Urari wa Biashara ya Bidhaa (US\$ milioni)	-2841.2	-4729.6	-4429.9	-5771.1	-5596.3	-4141.4	-26.0
Urari wa Bidhaa, Huduma na Uhamisho wa Mali (US\$ milioni)	-1960.1	-3992.2	-3768.9	-4988.0	-5017.5	-3319.5	-33.8
Saruji Iliyotumika (Tani '000)	2312.0	2408.8	2581.4	2369.8	2795.7	3273.0	17.1
Umeme Uliouzwa (GWH)	5137.8	5156.2	5855.7	5997.3	5051.0	5297.1	4.9
Utalii (Mapato US\$ milioni)	1254.5	1324.8	1712.8	1853.3	1983.0	1906.0	-3.9
Reli: Uchukuzi Mizigo (Tani '000)	805.0	386.0	413.0	430.0	160.0	363.6	127.3
Elimu: Wanafunzi katika Shule za Msingi ('000) *	84193.0	83633.9	8247.2	8231.9	8222.7	-	-
Elimu: Wanafunzi katika Shule za Sekondari ('000) *	1638.7	1711.1	1884.3	1804.1	1947.3	-	-
Hospitali: Idadi ya Vitanda	45241.0	48480.0	47484.0	70906.0	50670.0	-	-
Idadi ya Madaktari	578	-	-	-	-	-	-
Mauzo Nje ya Mazao Muhimu ya Biashara (mil. US\$)							
Bidhaa Asilia							
Kahawa	101.64	142.64	186.61	170.99	121.46	162.16	33.5
Pamba	84.00	61.64	164.93	111.73	54.72	30.19	-44.8
Katani	10.90	16.93	18.37	16.93	16.76	20.28	21.0
Chai	49.79	47.17	56.06	56.91	45.72	43.99	-3.8
Tumbaku	232.38	281.24	350.05	307.02	314.97	287.62	-8.7
Korosho	96.92	106.99	142.58	162.41	222.25	218.76	-1.6
Karafuu	7.61	28.88	38.08	42.96	52.94	24.08	-54.5
Bidhaa zisizo Asilia							
Madini	1561.18	2283.41	2197.79	1782.14	1469.17	1338.39	-8.9
Bidhaa za Viwanda	964.05	861.52	1037.34	1072.07	1239.63	1364.46	10.1
Samaki na Mazao ya Samaki	150.36	137.67	160.56	130.55	195.05	173.48	-11.1
Mazao ya Mboga na Maua	30.77	36.40	31.33	28.13	30.48	24.43	-19.9
Bidhaa zilizouzwa tena (Re-export)	132.48	98.32	181.70	172.77	177.04	385.81	117.9
Bidhaa nyinginezo	338.15	330.15	555.66	517.63	687.18	884.31	28.7
Ujazi wa Fedha							
Ujazi wa Fedha-M3 (Sh. bilioni) ¹	11012.7	13021.3	14647.1	16106.8	18614.2	21971.0	18.0
Karadha (Sh. bilioni)	9522.8	10958.1	13719.0	16293.0	18863.7	22507.3	19.3
Fedha za serikali							
Mapato ya Kawaida ya Serikali (Sh. bilioni)	5736266.1	7221408.6	8442610.8	10182454.7	10957765.3	13997522.5	27.7
Matumizi ya Kawaida ya Serikali (Sh. bilioni)	6690370.0	6989806.6	9043323.0	10032119.7	10893486.1	13503552.7	24.0
Matumizi ya Maendeleo ya Serikali (Sh. bilioni)	2749037.2	3774721.7	4499695.2	3926042.2	3710228.2	5909053.1	59.3

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

* Kwa shule za Serikali na binafsi

¹ Kwa tafsiri pana (M3)

- Takwimu hazikupatikana

^P Takwimu za Awali

MWENENDO WA VIASHIRIA VYA UKUAJI WA UCHUMI, 2008-2015

Jedwali Na. B

Aina	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
PATO LA TAIFA								
Ukuaji Halisi wa Pato la Taifa (mp)	5.6%	5.4%	6.4%	7.9%	5.1%	7.3%	7.0%	7.0%
Ukuaji wa Pato la Taifa kwa bei za miaka husika (mp)	22.4%	15.1%	16.2%	20.4%	16.4%	15.5%	12.0%	14.4%
MWENENDO WA BEI NA VIWANGO VYA RIBA								
Kasi ya upandaji bei (mwisho wa kipindi)	13.5%	12.2%	5.6%	19.8%	12.1%	5.6%	4.8%	6.8%
Kasi ya upandaji bei (Wastani wa mwaka)	10.3%	12.1%	7.4%	12.6%	16.1%	7.9%	6.1%	5.6%
GDP deflator inflation (fc)	16.1%	9.9%	9.2%	12.2%	10.2%	8.2%	2.7%	7.5%
GDP deflator inflation (mp)	15.9%	9.3%	9.2%	11.5%	10.7%	7.7%	4.7%	6.9%
Riba za mikopo (mwaka mmoja)	13.73%	13.83%	14.23%	14.55%	14.18%	14.01%	14.70%	14.24%
Riba za amana za muda maalum (miezi 12)	8.88%	8.91%	8.00%	7.95%	11.28%	11.57%	10.85%	10.79%
Tofauti ya riba za amana na za mikopo (Mwaka)	4.85%	4.92%	6.23%	6.60%	2.91%	2.44%	3.86%	3.45%
Thamani ya TSh/Dola (wastani wa mwaka)	1,196.9	1,306.0	1,395.7	1,557.4	1,571.7	1,598.7	1,652.5	1,985.4
UJAZI WA FEDHA								
Kiwango cha ukuaji wa M3	19.8%	17.7%	25.4%	18.2%	12.5%	10.0%	15.6%	18.8%
Kiwango cha ukuaji wa M2	24.4%	20.8%	21.8%	15.0%	16.0%	10.9%	17.0%	13.4%
Kiwango cha ukuaji wa mikopo kwa sekta binafsi	44.6%	9.6%	20.0%	27.2%	18.2%	15.3%	19.4%	24.8%
UWIANO WA MIZANIA YA MALIPO YA NJE NA PATO LA TAIFA								
Bidhaa zilizouzwa nje	13.1%	11.4%	13.9%	15.1%	15.1%	11.9%	11.1%	12.6%
Bidhaa na huduma zilizouzwa nje	20.4%	17.8%	20.4%	21.9%	22.2%	19.1%	18.2%	20.9%
Bidhaa zilionunuliwa kutoka nje	25.6%	20.2%	22.9%	29.2%	26.4%	24.9%	22.7%	21.7%
Bidhaa na huduma zilionunuliwa kutoka nje	31.7%	26.1%	28.9%	35.7%	32.4%	30.5%	28.3%	27.6%
Akiba ya fedha za kigeni (miezi)	4.3	5.7	5.4	3.7	3.9	4.1	4.0	4.2
UWIANO WA BAJETI YA SERIKALI NA PATO LA TAIFA								
Mwaka wa Fedha	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Mapato ya ndani	12.2%	12.2%	11.4%	11.8%	12.6%	12.8%	13.5%	12.9%
Mapato ya kodi	11.3%	11.5%	10.9%	10.9%	11.3%	11.7%	12.4%	11.6%
Matumizi	17.5%	19.1%	20.0%	19.4%	18.9%	19.2%	18.6%	17.1%
Matumizi ya Kawaida	11.4%	13.3%	13.6%	13.8%	12.2%	13.7%	13.3%	12.8%
Matumizi ya Maendeleo	6.1%	5.8%	6.4%	5.7%	6.6%	5.5%	5.2%	4.4%
Misaada	5.3%	3.3%	3.4%	3.3%	3.2%	2.1%	2.1%	1.2%
Nakisi (kabla ya misaada)	-6.3%	-6.9%	-8.2%	-7.5%	-6.8%	-6.3%	-5.4%	-4.5%
Nakisi (baada ya misaada)	-1.0%	-3.6%	-4.8%	-4.2%	-3.6%	-4.2%	-3.3%	-3.3%
Mikopo ya nje	2.5%	2.7%	3.4%	2.4%	3.0%	2.6%	3.0%	2.4%
Mikopo ya ndani (kutoka benki)	-1.3%	0.8%	1.4%	1.9%	0.0%	1.0%	1.3%	0.6%

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

SEHEMU YA KWANZA

MAENDELEO YA UCHUMI JUMLA

SURA YA I

HALI YA UCHUMI WA TAIFA

Ukuaji wa Uchumi

1. Mwaka 2015, Pato halisi la Taifa lilikua kwa kiwango cha asilimia 7.0 sawa na kiwango cha ukuaji cha mwaka 2014. Ukuaji huu wa uchumi ulitokana na kuongezeka kwa ufuaji wa umeme uliosaidia katika shughuli mbalimbali ikiwemo uzalishaji viwandani; kuongezeka kwa uzalishaji wa saruji kwa ajili ya mahitaji ya shughuli za ujenzi; na kuongezeka kwa mikopo kwa sekta binafsi kwa ajili ya shughuli za kiuchumi. Katika kipindi hicho, shughuli za uchumi zilizokua kwa viwango vikubwa zilikuwa ni pamoja na: ujenzi asilimia 16.8; habari na mawasiliano (asilimia 12.1); fedha na bima (asilimia 11.8); na uchimbaji madini na mawe (asilimia 9.1). Aidha, kilimo ambacho ndio uti wa mgongo wa uchumi na kuajiri zaidi ya asilimia 70 ya watu wote nchini kiliendelea kukua kwa kasi ndogo ya asilimia 2.3 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.4 mwaka 2014. Sekta hii ndiyo ilikuwa na mchango mkubwa wa asilimia 29.0 katika Pato la Taifa mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 28.9 mwaka 2014. Sekta zilizofuatia kwa kuwa na mchango mkubwa katika Pato la Taifa ni pamoja na ujenzi (asilimia 13.6); biashara na matengenezo (10.7); ulinzi na utawala (asilimia 6.4).

2. Pato la Taifa mwaka 2015 lilikuwa shilingi milioni 90,863,681 kwa bei za mwaka husika. Aidha, idadi ya watu Tanzania Bara ilikadiriwa kuwa watu 47,351,275 mwaka 2015. Hivyo, Pato la wastani la kila mtu lilikuwa shilingi 1,918,928 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi 1,730,405 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 10.9. Hata hivyo, Pato la wastani kwa kila mtu katika Dola za Marekani lilipungua kutoka Dola 1,047 mwaka 2014 hadi Dola 966.5 mwaka 2015 kutokana na kushuka kwa thamani ya shilingi ya Tanzania.

3. Mwaka 2015, kiwango cha ukuaji katika shughuli za kilimo ambazo hujumuisha mazao, ufugaji, misitu na uvuvi kilikuwa asilimia 2.3 ikilinganishwa na asilimia 3.4 mwaka 2014. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na kutokuwa na mvua za kutosha na za wakati. Aidha, Sekta ya kilimo inakabiliwa na changamoto kadhaa zikiwemo tija ndogo, kuendelea kutegemea mvua ambayo haitabiriki, teknolojia duni za kilimo kama vile jembe la mkono, ukosefu wa

masoko ya uhakika na uhaba wa viwanda vya kusindika mazao ya kilimo. Aidha, kiwango cha ukuaji katika shughuli ndogo za uzalishaji mazao kilikuwa asilimia 2.2 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 4.0 mwaka 2014. Shughuli ndogo za kiuchumi katika misitu na uwindaji zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 2.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 5.1 mwaka 2014. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na kupungua kwa uwindaji wa kitalii.

4. Kiwango cha ukuaji katika shughuli ndogo za mifugo kiliongezeka kutoka asilimia 2.2 mwaka 2014 hadi asilimia 2.4 mwaka 2015. Ongezeko la kasi ya ukuaji lilitokana na upatikanaji wa malisho bora kwa ajili ya mifugo, kuongezeka kwa huduma za ugani katika shughuli za uendelezaji mifugo, na kuongezeka kwa thamani ya mifugo na bidhaa zake. Aidha, kiwango cha ukuaji wa shughuli ndogo za kiuchumi katika uvuvi kiliongezeka na kufikia asilimia 2.5 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 2.0 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa samaki waliovunwa kutokana na matumizi ya zana bora za uvuvi na kuimarika kwa soko la ndani na nje. Mchango wa shughuli za uvuvi katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 2.1 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 2.2 mwaka 2014.

5. Mwaka 2015, kiwango cha ukuaji wa shughuli za kilimo sehemu ya kuuza kilipungua na kufikia asilimia 3.2 ikilinganishwa na kiwango halisi cha ukuaji cha asilimia 3.4 mwaka 2014. Vilevile, kiwango cha ukuaji wa shughuli za kilimo sehemu isiyo ya kuuza kilipungua kutoka asilimia 3.4 mwaka 2014 hadi asilimia 0.7 mwaka 2014. Aidha, kiwango cha ukuaji wa shughuli ndogo za kiuchumi za mazao, mifugo, misitu na uvuvi sehemu ya kuuza kilikuwa asilimia 3.3, 3.9, 1.0 na 2.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.2, 3.6, 5.1, na 2.0 mwaka 2014 kwa mtiririko huo. Kiwango cha ukuaji wa shughuli ndogo za kiuchumi za mazao na misitu kwa sehemu isiyo ya kuuza kiliongezeka kwa asilimia 0.8 na asilimia 5.6 kwa mtiririko huo mwaka 2015 wakati ambapo kiwango cha ukuaji cha mifugo na uvuvi sehemu isiyouzika kilipungua kwa asilimia 0.7 kila moja katika kipindi hicho.

6. Mwaka 2015, kiwango cha ukuaji wa shughuli za kiuchumi za uchimbaji madini na mawe kilikuwa asilimia 9.1 ikilinganishwa na asilimia 9.4 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya mawe kwa ajili ya shughuli za ujenzi na uzalishaji wa saruji na kuongezeka kwa uzalishaji wa dhahabu. Hata

hivyo, mchango wa shughuli za uchimbaji madini na mawe katika Pato la Taifa uliongezeka na kuwa asilimia 4.0 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 3.7 mwaka 2014.

7. Mwaka 2015, shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani zilikua kwa kiwango cha asilimia 6.5 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 6.8 mwaka 2014. Hii ilitokana na kupungua kwa uzalishaji wa baadhi ya bidhaa zikiwemo bidhaa za vyakula, vinywaji, tumbaku na nguo sambamba na kuongezeka kwa ushindani wa bidhaa zilizoagizwa kutoka nje. Aidha, mchango wa shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani katika Pato la Taifa ulipungua kufikia asilimia 5.2 mwaka 2015 kutoka asilimia 5.6 mwaka 2014.

8. Kiwango cha ukuaji wa shughuli za uzalishaji, usafirishaji na usambazaji umeme kilipungua kufikia asilimia 5.8 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 9.3 mwaka 2014. Upungufu katika kiwango cha ukuaji ulitokana na kupungua kwa kasi ya usambazaji wa umeme vijijini. Hata hivyo, ufuaji wa umeme kutoka vyanzo vyote uliongezeka kwa asilimia 2.7 mwaka 2015 na hivyo kuchangia kuimarika kwa sekta nyingine zinazotegemea sekta hii. Mchango wa shughuli za usambazaji umeme katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 1.0 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 1.1 mwaka 2014.

9. Mwaka 2015, kiwango cha ukuaji wa shughuli za usambazaji maji na udhibiti maji taka kilikuwa asilimia 0.1 ikilinganishwa na asilimia 3.7 mwaka 2014. Kasi hii ndogo ya ukuaji ilitokana na kukamilika kwa utekelezaji wa miradi mikubwa ya maji ikiwemo upanuzi na ukarabati wa mitambo ya maji ya Ruvu juu na chini. Mchango wa shughuli za usambazaji maji katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 0.4 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 0.5 mwaka 2014.

10. Mwaka 2015, shughuli za kiuchumi za ujenzi ndizo zilizokuwa na kiwango kikubwa cha ukuaji ikilinganishwa na shughuli nyingine zote za kiuchumi. Katika kipindi hicho, shughuli za kiuchumi za ujenzi zilikua kwa asilimia 16.8 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 14.1 mwaka 2014. Ukuaji huo ulichangiwa zaidi na kuwepo kwa shughuli nyingi za ujenzi wa nyumba za makazi, biashara na ujenzi wa miundombinu uliokuwa ukiendelea. Aidha, sekta hii ilikuwa ya pili kwa ukubwa katika kuchangia kwenye Pato la Taifa ikitanguliwa na shughuli za

kiuchumi za kilimo. Mchango wa shughuli za kiuchumi za ujenzi katika Pato la Taifa uliongezeka na kufikia asilimia 13.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 12.4 mwaka 2014.

11. Shughuli za biashara na matengenezo zilikuwa kwa asilimia 7.8 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 10.0 mwaka 2014. Ukuaji huo ulichangiwa zaidi na kuboreshwa kwa mazingira ya ufanyaji biashara nchini na kuongezeka kwa biashara za kikanda. Sekta hii ni ya tatu kwa ukubwa katika kuchangia Pato la Taifa ambapo mwaka 2015 ilichangia asilimia 10.7 ya Pato la Taifa ikilinganishwa na asilimia 10.5 mwaka 2014.

12. Shughuli ndogo za malazi na huduma za vyakula na vinywaji zilikuwa kwa asilimia 2.3 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 2.2 mwaka 2014. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa idadi ya wageni wa ndani na watalii waliopata huduma za malazi na chakula kufuatia kuongezeka kwa mahitaji na kuboreshwa kwa huduma za vyakula, vinywaji na malazi hususan maeneo ya mijini. Mchango wa shughuli za huduma za malazi na vyakula katika Pato la Taifa uliendelea kuwa asilimia 1.1 mwaka 2015 kama ilivyokuwa mwaka 2014.

13. Mwaka 2015, shughuli za usafirishaji na uhifadhi mizigo zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 7.9 ikilinganishwa na asilimia 12.5 mwaka 2014. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa shehena ya mizigo iliyohudumiwa katika bandari nchini; kuongezeka kwa abiria na shehena ya mizigo iliyosafirishwa kwa njia ya barabara, reli na anga; na kuongezeka kwa ufanisi katika huduma za upakiaji na upakuaji wa mizigo bandarini. Mchango wa huduma za usafirishaji na uhifadhi mizigo katika Pato la Taifa uliendelea kuwa asilimia 4.3 mwaka 2015 kama ilivyokuwa mwaka 2014.

14. Shughuli za kiuchumi za huduma za habari na mawasiliano zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 12.1 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 8.0 mwaka 2014. Shughuli hizi zinajumuisha huduma za utayarishaji, uchapishaji na usambazaji wa taarifa mbalimbali kupitia vyombo vya habari kama vile radio, magazeti, runinga, tovuti pamoja na huduma za mawasiliano kwa njia ya simu. Ukuaji huu umechangiwa na kuongezeka kwa matumizi ya huduma za simu za viganjani, muda wa maongezi, utangazaji na huduma ya intaneti nchini. Aidha, mchango wa shughuli za huduma za habari na mawasiliano katika Pato la Taifa

ulipungua mwaka 2015 na kufikia asilimia 2.0 ikilinganishwa na asilimia 2.1 mwaka 2014.

15. Mwaka 2015, shughuli za kiuchumi katika huduma za fedha na bima zilikuwa kwa asilimia 11.8 ikilinganishwa na asilimia 10.8 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa kiwango cha amana, mikopo kwa sekta binafsi na kupanuka kwa huduma za shughuli za bima na za kibiashara. Mchango wa shughuli za huduma za fedha na bima katika Pato la Taifa uliongezeka na kufikia asilimia 3.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 3.4 mwaka 2014.

16. Kiwango cha ukuaji katika shughuli za kiuchumi za huduma za upangishaji nyumba kilikuwa asilimia 2.2 mwaka 2015 sawa na kiwango cha ukuaji cha mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa fursa za mikopo ya nyumba; kuongezeka kwa uelewa miongoni mwa wakopaji juu ya mikopo ya nyumba; na kuongezeka kwa uwekezaji katika ujenzi wa nyumba za makazi na biashara unaofanywa na Wakala wa Majengo, Shirika la Nyumba la Taifa na watu binafsi. Kwa upande mwingine, kiwango halisi cha ukuaji wa shughuli za upangishaji wa nyumba sehemu ya kuuza na sehemu isiyouzika kiliongezeka kwa asilimia 2.3 na asilimia 1.5 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 2.2 na asilimia 0.5 mwaka 2014 kwa mtiririko huo. Mchango wa shughuli za upangishaji nyumba na huduma za biashara katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 3.2 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 3.7 mwaka 2014.

17. Mwaka 2015, shughuli za utoaji huduma za afya na ustawi wa jamii zilikuwa kwa asilimia 4.7 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 8.1 mwaka 2014. Pamoja na kupungua kwa kasi ya ukuaji, Serikali iliendelea na jitihada za kusogeza huduma za afya karibu zaidi na wananchi ikiwa ni pamoja na kujenga na kukarabati zahanati na vituo vya afya na kuhakikisha upatikanaji wa dawa, wataalamu wa afya na vifaa tiba sambamba na kuongezeka kwa huduma za bima ya afya. Mchango wa shughuli za utoaji huduma za afya na ustawi wa jamii kwa Pato la Taifa uliendelea kuwa asilimia 1.4 kwa miaka mitatu mfululizo. Aidha, kiwango cha ukuaji wa shughuli za utoaji huduma za elimu kiliongezeka na kufikia asilimia 6.3 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 4.8 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uandikishaji katika ngazi zote za elimu katika shule na vyuo vyote vya serikali na binafsi na kuongezeka kwa huduma za mafunzo maalum kama vile michezo ya aina mbalimbali. Mchango wa shughuli

za huduma za elimu katika Pato la Taifa ilikuwa asilimia 2.5 mwaka 2015 ikilinganishwa asilimia 2.7 mwaka 2014.

18. Mwaka 2015, shughuli za kiuchumi za sanaa na burudani zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 6.2 ikilinganishwa na asilimia 5.7 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana na jitihada za Serikali za kuendelea kurasimisha na kuboresha sekta ya sanaa na burudani kwa kuimarisha usimamizi, ukaguzi na udhibiti wa kazi za wasanii. Aidha, mchango wa sekta hii katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 0.3 mwaka 2015 kama ilivyokuwa mwaka 2014.

19. Shughuli za waajiri katika kaya binafsi zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 2.7 na kuchangia asilimia 0.2 katika Pato la Taifa. Hizi ni shughuli za uchumi wa kijungujiko zinazofanywa na wafanyakazi walioajiriwa katika kaya binafsi hususan walinzi, wapishi, wahudumu wa ndani, na madereva. Aidha, shughuli za kiufundi, kitaalam, na kisayansi zilikuwa kwa asilimia 6.8 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 0.5 mwaka 2014 na zilichangia asilimia 1.2 katika Pato la Taifa ikilinganishwa na asilimia 1.3 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa shughuli za utafiti na maendeleo; na huduma za ushauri wa kitaalam, kisheria, kijasibu na kiufundi.

20. Shughuli za utawala na ulinzi zinajumuisha shughuli zinazofanywa na Serikali kwa maana ya sekta ya umma, shughuli za mahakama, uhamiaji, mambo ya nje, ulinzi na usalama, na usimamizi wa programu za Serikali. Mwaka 2015, shughuli za utawala na ulinzi zilikuwa kwa asilimia 4.6 na zilichangia asilimia 6.4 katika Pato la Taifa ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.9 na mchango wa asilimia 6.6 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana hasa na kuongezeka kwa shughuli nyingi zilizohusiana na uchaguzi mkuu wa mwaka 2015 zikiwemo za ulinzi na usalama. Aidha, shughuli nyingine za kiutawala na huduma ambazo zinajumuisha ukodishaji wa vifaa, mashine na mitambo, utafutaji wa ajira, huduma za utalii, ulinzi wa mali na watu, utoaji huduma ofisini, na haki ya kutumia matokeo ya kitaaluma zilikuwa kwa asilimia 4.7 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 6.0 mwaka 2014. Mchango wa shughuli nyingine za kiutawala na huduma katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 2.4 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 2.5 mwaka 2014.

Mwenendo wa Bei

21. Wastani wa mfumuko wa bei wa Taifa katika mwaka 2015 umeendelea kupungua na kubaki katika kiwango cha tarakimu moja. Mwaka 2015, mfumuko wa bei ulipungua na kufikia wastani wa asilimia 5.6 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 6.1 mwaka 2014. Kupungua kwa wastani wa kasi ya ongezeko la mfumuko wa bei nchini kulichangiwa kwa kiasi kikubwa na kushuka kwa bei za mafuta ya petroli katika soko la dunia na la ndani na utekelezaji madhubuti wa sera za bajeti na za fedha.

22. Uchambuzi wa mwenendo wa bei kwa makundi makuu ya bidhaa na huduma unaonesha kuwa wastani wa ongezeko la fahirisi ya bei uliongezeka kwa kasi ndogo kwa makundi mengi ya bidhaa na huduma kwa mwaka 2015 ikilinganishwa na mwaka 2014. Wastani wa ongezeko la fahirisi ya bei uliongezeka kwa kasi ndogo mwaka 2015 kama ifuatavyo (wastani wa mfumuko wa bei kwa mwaka 2014 ukiwa katika mabano): vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku asilimia 3.6 (asilimia 5.9); nishati, maji na makazi asilimia 1.6 (asilimia 10.7); samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba asilimia 1.6 (asilimia 1.9); afya asilimia 3.0 (asilimia 3.6). elimu asilimia 2.9 (asilimia 5.3); na mawasiliano asilimia 0.3 (asilimia 0.7). Aidha, mwenendo wa bei kwa kundi la usafirishaji ulipungua kwa asilimia 0.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na ongezeko la asilimia 3.8 mwaka 2014 kutokana na kupungua kwa gharama za usafirishaji kufuatia kushuka kwa bei za mafuta katika soko la ndani na nje. Hata hivyo, kwa makundi mengine, fahirisi iliongezeka kama ifuatavyo: vyakula na vinywaji baridi asilimia 8.7 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 7.4 mwaka 2014; mavazi ya nguo na viatu asilimia 4.1 ikilinganishwa na asilimia 3.0 mwaka 2014; utamaduni na burudani asilimia 1.6 ikilinganishwa na asilimia 0.7 mwaka 2014; na hoteli na migahawa asilimia 4.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 2.7 mwaka 2014.

23. Uchambuzi wa mwenendo wa bei kwa makundi mengine maalum unaonesha kuwa wastani wa ongezeko la bei ya chakula ulikuwa asilimia 8.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 7.7 mwaka 2014. Hili ni kundi ambalo huchangia zaidi ya nusu katika kapu la walaji na hujumuisha vyakula vinavyoliwa majumbani na hotelini. Aidha, wastani wa kasi ya upandaji bei kwa bidhaa zisizokuwa za chakula ulipungua mwaka 2015 na kufikia asilimia 1.8 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 4.9 mwaka 2014. Fahirisi ya bei ya nishati

na mafuta iliendelea kupungua na kufikia asilimia -0.9 mwaka 2015 ikilinganishwa na ongezeko la asilimia 12.1 mwaka 2014. Kundi hili linajumuisha umeme na aina nyingine za nishati zinazotumika majumbani pamoja na petroli na dizeli ambazo udhibiti wa bei zake kwa kiasi kikubwa uko nje ya uwezo wa Serikali. Kupungua kwa kasi ya ongezeko la bei za nishati na umeme kulitokana na kuimarika kwa bei za mafuta katika soko la dunia na kutengamaa kwa upatikanaji wa nishati ya umeme kufuatia juhudi za serikali za kuhakikisha upatikanaji wa nishati ya umeme. Mfumuko wa bei ambao haujumuishi chakula, nishati na mafuta umeendelea kubaki katika wigo wa tarakimu moja ya asilimia 3.7 mwaka 2015 kama ilivyokuwa mwaka 2014. Kundi hili huchangia asilimia 43.3 katika kapu la walaji na ndilo ambalo linaweza kuthibitiwa kwa kutumia nyenzo za sera za fedha za Benki Kuu ya Tanzania.

24. Mwaka 2015, fahirisi ya bidhaa na huduma kwa makundi ya watu wa kipato cha kati na chini ilipungua ikilinganishwa na mwaka 2014 kutokana na kuwa na kasi ndogo ya ongezeko la bei hususan kwa bidhaa na huduma zinazotumiwa kwa wingi na makundi hayo kama vile chakula. Hata hivyo, hali ilikuwa tofauti kwa kundi la kipato cha juu ambalo kulikuwa na ongezeko la wastani wa bei za bidhaa na huduma. Fahirisi ya bei ya chakula kwa makundi ya watu wa kipato cha juu, kati na chini mwaka 2015 ilikuwa asilimia 8.8, 2.9, na 5.9 ikilinganishwa na asilimia 6.7, 3.9 na 7.3 mwaka 2014 kwa mtiririko huo. Mwenendo huu pia ulijionesha katika fahirisi ya jumla ya bidhaa na huduma kwa watu wa tabaka zote kimapato. Wastani wa fahirisi ya bei kwa makundi ya kipato cha juu, kati na chini ulikuwa asilimia 6.5, 5.6, na 5.4 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 6.0, 6.2, na 7.7 mwaka 2014 kwa mtiririko huo.

25. Fahirisi ya bei ya usafirishaji na elimu ilishuka kwa watu wa tabaka zote za kipato kwa wakazi wa Dar es salaam mwaka 2015. Fahirisi ya bei ya usafirishaji ilipungua mwaka 2015 na kuwa asilimia 3.6, 4.4, na -0.2 kwa wakazi wa Dar es salaam wa tabaka la juu, kati na chini ikilinganishwa na asilimia 5.3, 12.5, na 15.9 mwaka 2014 kwa mtiririko huo kutokana hasa na kupungua kwa bei za mafuta katika soko la dunia na la ndani. Aidha, fahirisi ya bei ya huduma za elimu nayo ilishuka kwa makundi yote na kuwa asilimia 2.1, 5.5, na 0.0 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 15.9, 11.0, na -0.3 mwaka 2014 kwa wakazi wa Dar es salaam wa tabaka la juu, kati na chini kwa mtiririko huo. Fahirisi ya bei

za bidhaa na huduma nyingine ilikuwa na mwenendo unaotofautiana kulingana na hali ya kipato cha kundi husika kwa wakazi wa Dar es Salaam. Fahirisi ya bei za huduma za afya kwa mfano ilikuwa na ongezeko la wastani wa bei kwa kundi la kipato cha chini wakati ambapo kwa matabaka ya kipato cha kati na juu wastani wa bei ulishuka. Fahirisi ya bei za huduma za afya kwa kundi la kipato cha chini, kati na juu ilikuwa asilimia 5.6, 3.1 na 1.2 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 0.7, 5.2 na 2.4 mwaka 2014 kwa mtirirko huo. Majedwali Na. 8 – 16 yanaonesha mwenendo wa fahirisi ya bei kwa makundi na sehemu mbalimbali.

Ukuzaji Rasilimali

26. Mwaka 2015, ukuzaji rasilimali kwa bei za miaka husika uliongezeka kwa asilimia 5.4 kufikia shilingi milioni 25,328,568 kutoka shilingi milioni 24,019,720 mwaka 2014. Hata hivyo, ukuzaji rasilimali kwa bei za mwaka 2007 ulipungua kwa asilimia 1.0 kufikia shilingi milioni 13,996,865 mwaka 2015 kutoka shilingi milioni 14,140,777 mwaka 2014. Uwiano wa ukuzaji rasilimali kwa Pato la Taifa kwa bei za miaka husika ulikuwa asilimia 27.9 ikilinganishwa na asilimia 30.2 mwaka 2014.

27. Ukuzaji rasilimali za kudumu unaojumuisha majengo; vifaa vya usafiri, mitambo na vifaa; mitambo na vifaa vingine; rasilimali za mazao ya mifugo; na haki za umiliki, utafiti na maendeleo na huduma za kitaalam uliongezeka kutoka shilingi milioni 15,198,577 mwaka 2014 hadi shilingi milioni 16,944,127 mwaka 2015 kwa bei za mwaka 2007, sawa na ongezeko la asilimia 11.5. Aidha, ukuzaji rasilimali za kudumu kwa bei za miaka husika uliongezeka kutoka shilingi milioni 25,968,851 mwaka 2014 hadi shilingi milioni 31,345,029 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 20.7. Thamani ya limbikizo la rasilimali kwa bei za mwaka 2007 ilipungua kwa shilingi milioni 2,947,262 mwaka 2015 ikilinganishwa na punguzo la shilingi milioni 1,057,799 mwaka 2014. Vile vile, thamani ya limbikizo la rasilimali kwa bei za miaka husika ilipungua kwa shilingi milioni 6,016,461 mwaka 2015 ikilinganishwa na punguzo la limbikizo la shilingi milioni 1,949,131 mwaka 2014.

28. Ukuzaji rasilimali katika shughuli za ujenzi wa majengo kwa bei za mwaka 2007 uliongezeka kwa asilimia 18.0 hadi kufikia shilingi milioni 10,657,278 mwaka 2015 kutoka shilingi milioni 9,034,959 mwaka 2014. Aidha, ukuzaji

rasilimali katika shughuli za ujenzi wa majengo kwa bei za miaka husika uliongezeka kwa asilimia 30 mwaka 205. Hii ilitokana na kuongezeka kwa ujenzi wa nyumba za makazi na za biashara. Thamani ya uagizaji wa vifaa vya usafiri ilipungua kwa asilimia 6.4 kufikia shilingi milioni 665,956 mwaka 2015 kwa bei za mwaka 2007 wakati ambapo kwa bei za miaka husika ilipungua kwa asilimia 6.3 kufikia shilingi milioni 810,637 mwaka 2015. Kwa upande mwingine thamani ya ununuzi wa mitambo na vifaa kwa pamoja kwa bei za miaka husika iliongezeka mwaka 2015 kufikia shilingi milioni 7,764,950 ikilinganishwa na shilingi milioni 7,533,336 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 3.1. Vilevile, thamani ya ununuzi wa mitambo na vifaa kwa bei za mwaka 2007 iliongezeka kwa asilimia 2.4 mwaka 2015 kufikia shilingi milioni 4,846,518 ikilinganishwa na shilingi milioni 4,733,624 mwaka 2014.

29. Ukuzaji rasilimali kwa bei za miaka husika katika sekta ya umma unaojumuisha serikali kuu, taasisi na mashirika uliongezeka kwa asilimia 20.7 kufikia shilingi milioni 7,078,040 kutoka shilingi milioni 5,864,042 mwaka 2014. Aidha, ukuzaji rasilimali katika sekta binafsi ulifikia shilingi milioni 24,266,989 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi milioni 20,104,809 mwaka 2014 kwa bei za miaka husika. Sekta ya umma ilichangia asilimia 22.6. katika rasilimali za kudumu wakati ambapo sekta binafsi ilichangia asilimia 77.4 mwaka 2015.

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO
Kwa bei za miaka inayohusika

Jedwali Na.1		Tshs Milioni										
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	<i>Kilimo, Misitu na uvuvi</i>	5469142	6765629	7181357	9432725	11407717	13110123	15488232	19095551	22129214	22969225	26346665
	Mazao	3121314	3898985	3603539	5013561	6036056	7285021	8686663	11035044	12413982	12851664	14193178
	Mifugo	1592971	1980519	2513284	3062768	3643718	3968924	4572949	5194037	5839240	5843715	7135172
	Misitu	403245	499393	639762	752278	881217	956104	1146811	1507793	2167981	2492043	3146643
	Uvuvi	351613	386733	424772	604118	846726	900074	1081809	1358678	1708011	1781803	1871672
	<i>Viwanda na ujenzi</i>	3774141	4825110	5406038	6700408	7018516	8900127	12026624	13393627	16108617	18516194	22093945
B	Uchimbaji madini na mawe	608738	933736	935412	991017	1073019	1779711	2688584	3001179	2986466	2923420	3659599
C	Viwanda	1394164	1746521	1880032	2283594	2597316	3021536	4031541	4599919	4575334	4445568	4768917
D	Umeme	204034	205812	232622	306628	354862	406272	303444	533283	546670	874306	898681
E	Usambazaji maji safi na udhibiti maji taka	233555	210189	240898	247646	264520	261294	247825	275053	325969	373549	392560
F	Ujenzi	1333651	1728852	2117074	2871523	2728799	3431314	4755231	4984193	7674179	9899350	12374188
	<i>Huduma</i>	8896762	10573930	12692496	14748265	17147365	19386862	22544171	25712641	29102168	32605809	36344096
G	Biashara na Matengenezo	1994580	2251406	2645347	3193697	3744883	4426467	5571372	6389279	7271716	8378449	9714526
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1219996	1386997	1572854	1969499	2320841	2537407	2728970	2733618	2986347	3438077	3864481
I	Malazi na Huduma za vyakula	347654	363465	481997	559793	680669	720772	733958	887972	902810	872341	957268
J	Habari na Mawasiliano	470010	527239	615066	722548	912732	1151748	1244894	1454665	1624384	1700411	1809897
K	Shughuli za Fedha na Bima	452109	574659	756075	959279	1178853	1408477	1772783	2070163	2308705	2694444	3254440
L	Upangishaji Nyumba	1248463	1411754	1601266	1716408	1921328	2036908	2277778	2612765	2672147	2955417	2932490
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	182778	242469	318677	450188	552630	728207	813502	810126	902695	1003126	1103124
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	540020	667260	793110	850083	895051	978846	1098620	1427909	1711730	2003202	2160207
O	Utawala na Ulinzi	1255091	1688473	2179164	2282704	2511953	2668756	3338192	4017280	4936071	5227502	5852605
P	Elimu	508969	630457	851208	1007308	1193228	1380170	1463767	1607317	1893665	2172080	2309345
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	343730	450189	438415	532163	663618	735665	820894	919307	1019987	1151978	1275702
R	Sanaa na Burudani	57850	72590	91527	105579	114977	125499	144046	169112	188996	221912	241508
S	Huduma nyingine za Kijamii	192958	220428	254462	294114	344078	366539	406498	472947	534380	619835	690814
T	Shughuli za Kaya Binafsi katika kuajiri	82553	86545	93329	104904	112524	121402	128896	140180	148536	167035	177691
	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-187399	-315995	-331002	-289027	-327342	-376200	-557921	-638332	-867157	-826396	-1037814
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	17952646	21848674	24948888	30592371	35246256	41020912	49501106	57563488	66472842	73264831	83746891
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1160184	1449761	1821544	2172568	2480568	2815106	3261475	3870726	4480385	6453585	7116789
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	19112830	23298435	26770432	32764940	37726824	43836018	52762581	61434214	70953227	79718416	90863681
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu												

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO - SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOUZIKA
(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na.1A		Tshs Milioni										
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A: SEHEMU INAYOUZIKA												
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	16690238	20281203	23543117	28604090	33070963	38502579	46458468	54048498	62664164	70541393	80338774
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	3420713	4177507	4447586	5820186	7282504	8346157	9869070	12422453	14678539	14663740	16851588
	Mazao	1747235	2147775	2035868	2813995	3387898	4088913	4875621	6395435	7330008	7117935	7860936
	Mifugo	1065497	1324717	1600935	1950951	2526106	2787330	3228196	3738520	4204253	4124744	5036310
	Misitu	265292	328548	397287	467159	547229	593733	712161	965141	1487508	1699651	2146100
	Uvuvi	342689	376468	413496	588082	821271	876181	1053092	1323358	1656771	1721410	1808233
	Viwanda na ujenzi	3476559	4479647	5003068	6260761	6593837	8441110	11465514	12813072	15421036	17790823	21209149
B	Uchimbaji Madini na Mawe	608738	933736	935412	991017	1073019	1779711	2688584	3001179	2986466	2923420	3659599
C	Viwanda	1394164	1746521	1880032	2283594	2597316	3021536	4031541	4599919	4575334	4445568	4768917
D	Umeme	204034	205812	232622	306628	354862	406272	303444	533283	546670	874306	898681
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	162374	152139	163890	168482	179961	177767	168603	189885	224918	263472	276881
F	Ujenzi	1107251	1441440	1791111	2511041	2388679	3055825	4273342	4488806	7087648	9284056	11605071
	Huduma	8820181	10490282	12601921	14639601	17041396	19276406	22420330	25580579	28951361	32459641	36199062
G	Biashara na Matengenezo	1994580	2251406	2645347	3193697	3744883	4426467	5571372	6389279	7271716	8378449	9714526
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1219996	1386997	1572854	1969499	2320841	2537407	2728970	2733618	2986347	3438077	3864481
I	Malazi na Huduma za vyakula	347654	363465	481997	559793	680669	720772	733958	887972	902810	872341	957268
J	Habari na Mawasiliano	470010	527239	615066	722548	912732	1151748	1244894	1454665	1624384	1700411	1809897
K	Shughuli za Fedha na Bima	452109	574659	756075	959279	1178853	1408477	1772783	2070163	2308705	2694444	3254440
L	Upangishaji Nyumba	1171882	1328105	1510692	1607744	1815360	1926451	2153937	2480703	2521340	2809249	2787456
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	182778	242469	318677	450188	552630	728207	813502	810126	902695	1003126	1103124
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	540020	667260	793110	850083	895051	978846	1098620	1427909	1711730	2003202	2160207
O	Utawala na Ulinzi	1255091	1688473	2179164	2282704	2511953	2668756	3338192	4017280	4936071	5227502	5852605
P	Elimu	508969	630457	851208	1007308	1193228	1380170	1463767	1607317	1893665	2172080	2309345
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	343730	450189	438415	532163	663618	735665	820894	919307	1019987	1151978	1275702
R	Sanaa na Burudani	57850	72590	91527	105579	114977	125499	144046	169112	188996	221912	241508
S	Huduma nyingine za Kijamii	192958	220428	254462	294114	344078	366539	406498	472947	534380	619835	690814
T	Shughuli za kaya Binafsi katika kuajiri	82553	86545	93329	104904	112524	121402	128896	140180	148536	167035	177691
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-187399	-315995	-331002	-289027	-327342	-376200	-557921	-638332	-867157	-826396	-1037814
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	15530054	18831442	21721573	26431521	30590395	35687473	43196993	50177772	58183778	64087808	73221984
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1160184	1449761	1821544	2172568	2480568	2815106	3261475	3870726	4480385	6453585	7116789
B: SEHEMU ISIOUZIKA												
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	2422592	3017233	3227315	4160850	4655861	5333439	6304113	7385715	8289064	9177024	10524907
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2048429	2588122	2733771	3612539	4125214	4763966	5619162	6673099	7450675	8305485	9495077
	Mazao	1374079	1751210	1567671	2199566	2648158	3196109	3811041	4639609	5083974	5733729	6332242
	Mifugo	527474	655802	912349	1111818	1117612	1181594	1344754	1455518	1634987	1718971	2098862
	Misitu	137953	170845	242475	285119	333988	362371	434650	542652	680473	792392	1000534
	Uvuvi	8924	10265	11276	16036	25455	23893	28717	35320	51240	60393	63439
	Viwanda na ujenzi	297582	345463	402970	439647	424678	459017	561110	580555	687581	725371	884796
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	71181	58050	77007	79165	84559	83527	79222	85168	101050	110077	115679
F	Ujenzi	226400	287412	325962	360482	340120	375489	481888	495387	586531	615294	769117
	Huduma	76581	83648	90574	108664	105968	110456	123841	132062	150808	146168	145034
L	Upangishaji Nyumba	76581	83648	90574	108664	105968	110456	123841	132062	150808	146168	145034
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	19112830	23298435	26770432	32764940	37726824	43836018	52762581	61434214	70953227	79718416	90863681
Chanzo: Ofisi ya Taifa wa Takwimu												

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA KWA BEI ZA SOKO

(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 2

Asilimia

SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	28.6	29.0	26.8	28.8	30.2	29.9	29.4	31.1	31.2	28.8	29.0
	Mazao	16.3	16.7	13.5	15.3	16.0	16.6	16.5	18.0	17.5	16.1	15.6
	Mifugo	8.3	8.5	9.4	9.3	9.7	9.1	8.7	8.5	8.2	7.3	7.9
	Misitu	2.1	2.1	2.4	2.3	2.3	2.2	2.2	2.5	3.1	3.1	3.5
	Uvuvi	1.8	1.7	1.6	1.8	2.2	2.1	2.1	2.2	2.4	2.2	2.1
B	Uchimbaji madini na mawe	3.2	4.0	3.5	3.0	2.8	4.1	5.1	4.9	4.2	3.7	4.0
C	Viwanda	7.3	7.5	7.0	7.0	6.9	6.9	7.6	7.5	6.4	5.6	5.2
D	Umeme	1.1	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.6	0.9	0.8	1.1	1.0
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	1.2	0.9	0.9	0.8	0.7	0.6	0.5	0.4	0.5	0.5	0.4
F	Ujenzi	7.0	7.4	7.9	8.8	7.2	7.8	9.0	8.1	10.8	12.4	13.6
G	Biaishara na Matengenezo	10.4	9.7	9.9	9.7	9.9	10.1	10.6	10.4	10.2	10.5	10.7
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.4	6.0	5.9	6.0	6.2	5.8	5.2	4.4	4.2	4.3	4.3
I	Malazi na Huduma za vyakula	1.8	1.6	1.8	1.7	1.8	1.6	1.4	1.4	1.3	1.1	1.1
J	Habari na Mawasiliano	2.5	2.3	2.3	2.2	2.4	2.6	2.4	2.4	2.3	2.1	2.0
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.4	2.5	2.8	2.9	3.1	3.2	3.4	3.4	3.3	3.4	3.6
L	Upangishaji Nyumba	6.5	6.1	6.0	5.2	5.1	4.6	4.3	4.3	3.8	3.7	3.2
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.0	1.0	1.2	1.4	1.5	1.7	1.5	1.3	1.3	1.3	1.2
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	2.8	2.9	3.0	2.6	2.4	2.2	2.1	2.3	2.4	2.5	2.4
O	Utawala na Ulinzi	6.6	7.2	8.1	7.0	6.7	6.1	6.3	6.5	7.0	6.6	6.4
P	Elimu	2.7	2.7	3.2	3.1	3.2	3.1	2.8	2.6	2.7	2.7	2.5
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.8	1.9	1.6	1.6	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.4	1.4
R	Sanaa na Burudani	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.0	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.0	-1.4	-1.2	-0.9	-0.9	-0.9	-1.1	-1.0	-1.2	-1.0	-1.1
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	93.9	93.8	93.2	93.4	93.4	93.6	93.8	93.7	93.7	91.9	92.2
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	6.1	6.2	6.8	6.6	6.6	6.4	6.2	6.3	6.3	8.1	7.8
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA, KWA BEI ZA SOKO - (SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOYOUZIKA)												
Jedwali Na.2A		(Kwa bei za miaka inayohusika)									Asilimia	
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A: SEHEMU INAYOUZIKA												
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)												
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	17.9	17.9	16.6	17.8	19.3	19.0	18.7	20.2	20.7	18.4	18.5
	Mazao	9.1	9.2	7.6	8.6	9.0	9.3	9.2	10.4	10.3	8.9	8.7
	Mifugo	5.6	5.7	6.0	6.0	6.7	6.4	6.1	6.1	5.9	5.2	5.5
	Misitu	1.4	1.4	1.5	1.4	1.5	1.4	1.3	1.6	2.1	2.1	2.4
	Uvuvi	1.8	1.6	1.5	1.8	2.2	2.0	2.0	2.2	2.3	2.2	2.0
B	Uchimbaji madini na mawe	3.2	4.0	3.5	3.0	2.8	4.1	5.1	4.9	4.2	3.7	4.0
C	Viwanda	7.3	7.5	7.0	7.0	6.9	6.9	7.6	7.5	6.4	5.6	5.2
D	Umeme	1.1	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.6	0.9	0.8	1.1	1.0
E	Usambazaji maji safi na Udhibit maji taka	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
F	Ujenzi	5.8	6.2	6.7	7.7	6.3	7.0	8.1	7.3	10.0	11.6	12.8
G	Biashara na Matengenezo	10.4	9.7	9.9	9.7	9.9	10.1	10.6	10.4	10.2	10.5	10.7
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.4	6.0	5.9	6.0	6.2	5.8	5.2	4.4	4.2	4.3	4.3
I	Malazi na Huduma za vyakula	1.8	1.6	1.8	1.7	1.8	1.6	1.4	1.4	1.3	1.1	1.1
J	Habari na Mawasiliano	2.5	2.3	2.3	2.2	2.4	2.6	2.4	2.4	2.3	2.1	2.0
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.4	2.5	2.8	2.9	3.1	3.2	3.4	3.4	3.3	3.4	3.6
L	Upangishaji Nyumba	6.1	5.7	5.6	4.9	4.8	4.4	4.1	4.0	3.6	3.5	3.1
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.0	1.0	1.2	1.4	1.5	1.7	1.5	1.3	1.3	1.3	1.2
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	2.8	2.9	3.0	2.6	2.4	2.2	2.1	2.3	2.4	2.5	2.4
O	Utawala na Ulinzi	6.6	7.2	8.1	7.0	6.7	6.1	6.3	6.5	7.0	6.6	6.4
P	Elimu	2.7	2.7	3.2	3.1	3.2	3.1	2.8	2.6	2.7	2.7	2.5
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.8	1.9	1.6	1.6	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.4	1.4
R	Sanaa na Burudani	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.0	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.0	-1.4	-1.2	-0.9	-0.9	-0.9	-1.1	-1.0	-1.2	-1.0	-1.1
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	81.3	80.8	81.1	80.7	81.1	81.4	81.9	81.7	82.0	80.4	80.6
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	6.1	6.2	6.8	6.6	6.6	6.4	6.2	6.3	6.3	8.1	7.8
B: SEHEMU ISIOYOUZIKA												
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)												
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	12.7	13.0	12.1	12.7	12.3	12.2	11.9	12.0	11.7	11.5	11.6
	Mazao	10.7	11.1	10.2	11.0	10.9	10.9	10.6	10.9	10.5	10.4	10.4
	Mazao	7.2	7.5	5.9	6.7	7.0	7.3	7.2	7.6	7.2	7.2	7.0
	Mifugo	2.8	2.8	3.4	3.4	3.0	2.7	2.5	2.4	2.3	2.2	2.3
	Misitu	0.7	0.7	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.9	1.0	1.0	1.1
	Uvuvi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	0.4	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
F	Ujenzi	1.2	1.2	1.2	1.1	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8
L	Upangishaji Nyumba	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu												

PATO LA TAIFA NA MATUMIZI YAKE KWA BEI ZA SOKO											
	Kwa Bei za Miaka Inayohusika										
Jedwali Na.2B											Tshs Milioni
SHUGHULI ZA KIUCHUMI	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pato la Taifa kwa Bei za Soko (GDPmp)	19112830	23298435	26770432	32764940	37726824	43836018	52762581	61434214	70953266	79718416	90863681
Matumizi ya mwisho (Final consumption)	15661209	18705900	21379521	26193622	31537868	35083358	41841724	49878463	60582187	62153531	68061695
Binafsi	3245800	4158288	4968234	5275677	6599152	6451836	7293792	9055182	11580484	10996641	12447518
Serikali	12361918	14480827	16334646	20826214	24829200	28512137	34415269	40669370	48835596	50968192	55408029
Taasisi binafsi Zinazotoa huduma za Kijami	53492	66785	76642	91730	109516	119385	132664	153911	166107	188697	206148
Ukuzaji rasilimali	4103869	6066807	8793915	10509733	9478925	11965491	17538474	17510517	21516104	24019720	25328568
Rasilimali ya kudumu	4807454	6461393	8427687	11030529	10883740	12572205	17324767	18786138	21625370	25968851	31345029
Ongezeko la limbikizo	-703585	-394586	366228	-520796	-1404814	-606714	213708	-1275622	-109266	-1949131	-6016461
Mauzo nje	3232804	3984227	5064729	6110226	6554600	8217681	10951622	13076463	12524115	15476677	19645876
Bidhaa - fob	1891705	2176987	2691889	3694632	4108282	5343694	7331021	8653332	7436719	9424890	12193230
Huduma	1341099	1807240	2372840	2415594	2446318	2873987	3620601	4423131	5087395	6051787	7452646
Uagizaji	-4236941	-5825865	-8482053	-10088034	-9913855	-12769425	-19014968	-20341955	-22044763	-23746791	-23937127
Bidhaa - fob	-3327983	-4502725	-7083954	-8257337	-7662104	-10130044	-15572614	-16631037	-18113063	-19084787	-18230045
Huduma	-908958	-1323140	-1398099	-1830697	-2251751	-2639381	-3442354	-3710919	-3931700	-4662003	-5707082
Makosa na Mapungufu	351888	367366	14319	39393	69285	1338912	1445728	1310726	-1624377	1815278	1764669
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu											

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO
(kwa bei za mwaka 2007)

Jedwali Na.3		Tshs Milioni										
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	<i>Kilimo, Misitu na uvuvi</i>	6854441	7015537	7181357	7720033	8113750	8332436	8621829	8901917	9186731	9497468	9719965
	Mazao	3711311	3659018	3603539	3884784	4098750	4248443	4454219	4640787	4801783	4993855	5106027
	Mifugo	2171294	2331618	2513284	2715826	2859665	2900642	2948017	3001944	3062481	3129647	3204928
	Misitu	562380	603804	639762	663869	697692	721555	745684	771590	808231	849445	871448
	Uvuvi	409457	421096	424772	455555	457643	461796	473910	487597	514235	524521	537562
	<i>Viwanda na ujenzi</i>	4585546	4869213	5406038	5759171	5949363	6489910	7271804	7566057	8287309	9144464	10174156
B	Uchimbaji madini na mawe	991891	856307	935412	843949	1001653	1074285	1141798	1217823	1264845	1383349	1508923
C	Viwanda	1554874	1686027	1880032	2094035	2192207	2388391	2554119	2659200	2831400	3024323	3222077
D	Umeme	214651	195942	232622	251361	262100	297238	284394	293804	332080	363110	384271
E	Usambazaji maji safi na udhibiti maji taka	254252	259762	240898	246507	257755	263336	260050	267407	274507	284755	285003
F	Ujenzi	1569877	1871175	2117074	2323320	2235648	2466660	3031443	3127824	3584477	4088927	4773882
	<i>Huduma</i>	11039122	11702982	12692496	13225206	13989391	15076525	16341278	17520835	18767585	20119051	21511358
G	Biashara na Matengenezo	2140837	2343062	2645347	2817146	2893444	3181783	3541265	3675197	3839852	4223837	4552422
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1412913	1541551	1572854	1601242	1712475	1896112	1980177	2062518	2314221	2603499	2810378
I	Malazi na Huduma za vyakula	445821	461199	481997	497897	502992	521540	543173	579598	595724	609111	622966
J	Habari na Mawasiliano	499923	522575	615066	688106	871411	1084423	1177462	1439326	1631263	1762116	1974819
K	Shughuli za Fedha na Bima	521423	621071	756075	898007	1062921	1197164	1374537	1445140	1534231	1699700	1900297
L	Upangishaji Nyumba	1552218	1575883	1601266	1628117	1656750	1687264	1719706	1754126	1790574	1829107	1869782
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	255207	284161	318677	416091	481737	625810	655947	617853	651358	654930	699556
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	738085	777070	793110	778586	781579	849168	892397	1104372	1239495	1313618	1375562
O	Utawala na Ulinzi	2004799	1998309	2179164	2042643	2027532	1926209	2231564	2435459	2625280	2728183	2854132
P	Elimu	697902	751689	851208	932429	1017818	1082540	1143385	1228099	1280673	1341507	1425992
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	372635	409553	438415	462620	497047	513696	541093	602632	655861	709310	742629
R	Sanaa na Burudani	80841	85151	91527	97422	100381	107674	116005	128764	136162	143933	152891
S	Huduma nyingine za Kijamii	228009	240788	254462	269097	284963	302194	320944	341382	363702	388120	414881
T	Shughuli za Kaya Binafsi katika kuajiri	88510	90919	93329	95802	98341	100947	103623	106369	109188	112082	115052
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-240213	-296431	-331002	-353602	-424177	-457867	-561275	-568183	-568580	-623558	-696521
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	22238896	23291301	24948888	26350808	27628327	29441005	31673636	33420626	35673045	38137426	40708958
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1343348	1390011	1821544	1909825	2153392	2234499	2505661	2515833	2873500	3093939	3391850
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231364	44100809

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO - SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIOUZIKA

Jedwali Na. 3A		(Kwa bei za mwaka 2007)										Tshs Milioni
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A: SEHEMU INAYOUZIKA												
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		20751084	21729198	23751946	25006410	26359287	28178750	30388101	32023357	34483854	37025043	39763780
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	4420670	4521750	4652052	4991151	5201900	5380854	5481431	5655620	5884506	6083929	6280859
	Mazao	2199295	2154540	2119511	2284931	2376307	2513255	2583447	2691656	2827400	2917069	3012556
	Mifugo	1452323	1559561	1695916	1824568	1921203	1943430	1945691	1981283	2024300	2096864	2179351
	Misitu	369988	397240	422635	437658	460476	476226	492151	509249	533433	560634	566441
	Uvuvi	399064	410409	413992	443994	443914	447942	460142	473432	499373	509362	522510
	Viwanda na ujenzi	4279069	4501584	5007431	5324353	5529339	6035420	6711901	6990448	7618426	8443744	9369723
B	Uchimbaji Madini na Mawe	991891	856307	935412	843949	1001653	1074285	1141798	1217823	1264845	1383349	1508923
C	Viwanda	1554874	1686027	1880032	2094035	2192207	2388391	2554119	2659200	2831400	3024323	3222077
D	Umeme	214651	195942	232622	251361	262100	297238	284394	293804	332080	363110	384271
E	Usambazaji maji safi na Udhibit maji taka	174175	179546	168253	172171	177851	184336	182035	187185	192155	199329	196652
F	Ujenzi	1343477	1583763	1791111	1962838	1895528	2091171	2549555	2632437	2997947	3473634	4057799
	Huduma	10948211	11612283	12601921	13134684	13898833	14985843	16250383	17429639	18676000	20026989	21417869
G	Biashara na Matengenezo	2140837	2343062	2645347	2817146	2893444	3181783	3541265	3675197	3839852	4223837	4552422
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	1412913	1541551	1572854	1601242	1712475	1896112	1980177	2062518	2314221	2603499	2810378
I	Malazi na Huduma za vyakula	445821	461199	481997	497897	502992	521540	543173	579598	595724	609111	622966
J	Habari na Mawasiliano	499923	522575	615066	688106	871411	1084423	1177462	1439326	1631263	1762116	1974819
K	Shughuli za Fedha na Bima	521423	621071	756075	898007	1062921	1197164	1374537	1445140	1534231	1699700	1900297
L	Upangishaji Nyumba	1461307	1485184	1510692	1537595	1566192	1596582	1628811	1662930	1698989	1737045	1776293
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	255207	284161	318677	416091	481737	625810	655947	617853	651358	654930	699556
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	738085	777070	793110	778586	781579	849168	892397	1104372	1239495	1313618	1375562
O	Utawala na Ulinzi	2004799	1998309	2179164	2042643	2027532	1926209	2231564	2435459	2625280	2728183	2854132
P	Elimu	697902	751689	851208	932429	1017818	1082540	1143385	1228099	1280673	1341507	1425992
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	372635	409553	438415	462620	497047	513696	541093	602632	655861	709310	742629
R	Sanaa na Burudani	80841	85151	91527	97422	100381	107674	116005	128764	136162	143933	152891
S	Huduma nyingine za Kijamii	228009	240788	254462	269097	284963	302194	320944	341382	363702	388120	414881
T	Shughuli za kaya Binafsi katika kuajiri	88510	90919	93329	95802	98341	100947	103623	106369	109188	112082	115052
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-240213	-296431	-331002	-353602	-424177	-457867	-561275	-568183	-568580	-623558	-696521
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	19407736	20339187	21930402	23096585	24205895	25944250	27882440	29507525	31610353	33931104	36371930
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	1343348	1390011	1821544	1909825	2153392	2234499	2505661	2515833	2873500	3093939	3391850
B: SEHEMU ISIOUZIKA												
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		2831160	2952114	3018485	3254223	3422432	3496754	3791196	3913102	4062692	4206322	4337029
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2433771	2493786	2529304	2728883	2911850	2951582	3140398	3246297	3302224	3413539	3439107
	Mazao	1512016	1504478	1484029	1599852	1722443	1735188	1870772	1949130	1974383	2076785	2093471
	Mifugo	718971	772057	817368	891258	938462	957212	1002326	1020661	1038181	1032784	1025577
	Misitu	192392	206564	217127	226210	237215	245329	253532	262340	274799	288811	305007
	Uvuvi	10393	10687	10780	11561	13729	13854	13768	14165	14861	15159	15052
	Viwanda na ujenzi	306477	367629	398607	434818	420024	454490	559903	575609	668883	700720	804433
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	80077	80216	72644	74336	79904	79001	78015	80222	82352	85427	88351
F	Ujenzi	226400	287412	325962	360482	340120	375489	481888	495387	586531	615294	716082
	Huduma	90911	90699	90574	90523	90558	90682	90895	91196	91585	92063	93489
L	Upangishaji Nyumba	90911	90699	90574	90523	90558	90682	90895	91196	91585	92063	93489
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231364	44100809
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu												

UKUAJI HALISI WA PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO

(Kwa bei za mwaka 2007)

Jedwali Na.4

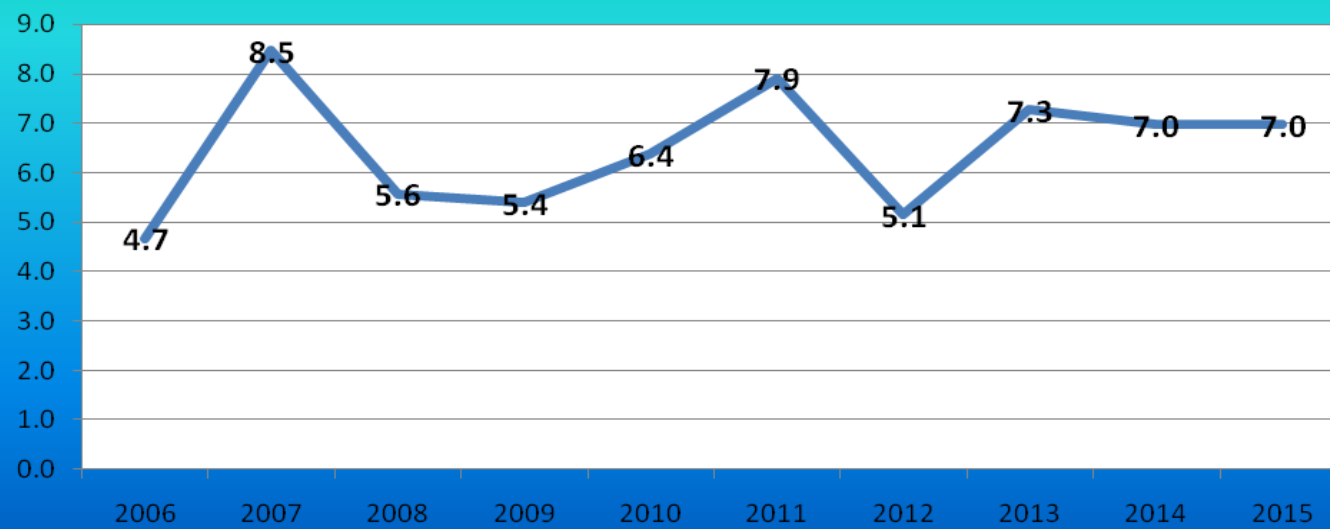
Asilimia

SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2.4	2.4	7.5	5.1	2.7	3.5	3.2	3.2	3.4	2.3
	Mazao	-1.4	-1.5	7.8	5.5	3.7	4.8	4.2	3.5	4.0	2.2
	Mifugo	7.4	7.8	8.1	5.3	1.4	1.6	1.8	2.0	2.2	2.4
	Misitu	7.4	6.0	3.8	5.1	3.4	3.3	3.5	4.7	5.1	2.6
	Uvuvi	2.8	0.9	7.2	0.5	0.9	2.6	2.9	5.5	2.0	2.5
B	Uchimbaji madini na mawe	-13.7	9.2	-9.8	18.7	7.3	6.3	6.7	3.9	9.4	9.1
C	Viwanda	8.4	11.5	11.4	4.7	8.9	6.9	4.1	6.5	6.8	6.5
D	Umeme	-8.7	18.7	8.1	4.3	13.4	-4.3	3.3	13.0	9.3	5.8
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	2.2	-7.3	2.3	4.6	2.2	-1.2	2.8	2.7	3.7	0.1
F	Ujenzi	19.2	13.1	9.7	-3.8	10.3	22.9	3.2	14.6	14.1	16.8
G	Biashara na Matengenezo	9.4	12.9	6.5	2.7	10.0	11.3	3.8	4.5	10.0	7.8
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	9.1	2.0	1.8	6.9	10.7	4.4	4.2	12.2	12.5	7.9
I	Malazi na Huduma za vyakula	3.4	4.5	3.3	1.0	3.7	4.1	6.7	2.8	2.2	2.3
J	Habari na Mawasiliano	4.5	17.7	11.9	26.6	24.4	8.6	22.2	13.3	8.0	12.1
K	Shughuli za Fedha na Bima	19.1	21.7	18.8	18.4	12.6	14.8	5.1	6.2	10.8	11.8
L	Upangishaji Nyumba	1.5	1.6	1.7	1.8	1.8	1.9	2.0	2.1	2.2	2.2
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	11.3	12.1	30.6	15.8	29.9	4.8	-5.8	5.4	0.5	6.8
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	5.3	2.1	-1.8	0.4	8.6	5.1	23.8	12.2	6.0	4.7
O	Utawala na Ulinzi	-0.3	9.1	-6.3	-0.7	-5.0	15.9	9.1	7.8	3.9	4.6
P	Elimu	7.7	13.2	9.5	9.2	6.4	5.6	7.4	4.3	4.8	6.3
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	9.9	7.0	5.5	7.4	3.3	5.3	11.4	8.8	8.1	4.7
R	Sanaa na Burudani	5.3	7.5	6.4	3.0	7.3	7.7	11.0	5.7	5.7	6.2
S	Huduma nyingine za Kijamii	5.6	5.7	5.8	5.9	6.0	6.2	6.4	6.5	6.7	6.9
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	23.4	11.7	6.8	20.0	7.9	22.6	1.2	0.1	9.7	11.7
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	4.7	7.1	5.6	4.8	6.6	7.6	5.5	6.7	6.9	6.7
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	3.5	31.0	4.8	12.8	3.8	12.1	0.4	14.2	7.7	9.6
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	4.7	8.5	5.6	5.4	6.4	7.9	5.1	7.3	7.0	7.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUAJI HALISI WA PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI - KWA BEI ZA SOKO - SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIYOUZIKA											
Jedwali Na. 4A		Kwa bei za mwaka 2007									Asilimia
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A: SEHEMU INAYOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)											
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2.3	2.9	7.3	4.2	3.4	1.9	3.2	4.0	3.4	3.2
	Mazao	-2.0	-1.6	7.8	4.0	5.8	2.8	4.2	5.0	3.2	3.3
	Mifugo	7.4	8.7	7.6	5.3	1.2	0.1	1.8	2.2	3.6	3.9
	Misitu	7.4	6.4	3.6	5.2	3.4	3.3	3.5	4.7	5.1	1.0
	Uvuvi	2.8	0.9	7.2	0.0	0.9	2.7	2.9	5.5	2.0	2.6
B	Uchimbaji madini na mawe	-13.7	9.2	-9.8	18.7	7.3	6.3	6.7	3.9	9.4	9.1
C	Viwanda	8.4	11.5	11.4	4.7	8.9	6.9	4.1	6.5	6.8	6.5
D	Umeme	-8.7	18.7	8.1	4.3	13.4	-4.3	3.3	13.0	9.3	5.8
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	3.1	-6.3	2.3	3.3	3.6	-1.2	2.8	2.7	3.7	-1.3
F	Ujenzi	17.9	13.1	9.6	-3.4	10.3	21.9	3.3	13.9	15.9	16.8
G	Biashara na Matengenezo	9.4	12.9	6.5	2.7	10.0	11.3	3.8	4.5	10.0	7.8
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	9.1	2.0	1.8	6.9	10.7	4.4	4.2	12.2	12.5	7.9
I	Malazi na Huduma za vyakula	3.4	4.5	3.3	1.0	3.7	4.1	6.7	2.8	2.2	2.3
J	Habari na Mawasiliano	4.5	17.7	11.9	26.6	24.4	8.6	22.2	13.3	8.0	12.1
K	Shughuli za Fedha na Bima	19.1	21.7	18.8	18.4	12.6	14.8	5.1	6.2	10.8	11.8
L	Upangishaji Nyumba	1.6	1.7	1.8	1.9	1.9	2.0	2.1	2.2	2.2	2.3
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	11.3	12.1	30.6	15.8	29.9	4.8	-5.8	5.4	0.5	6.8
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	5.3	2.1	-1.8	0.4	8.6	5.1	23.8	12.2	6.0	4.7
O	Utawala na Ulinzi	-0.3	9.1	-6.3	-0.7	-5.0	15.9	9.1	7.8	3.9	4.6
P	Elimu	7.7	13.2	9.5	9.2	6.4	5.6	7.4	4.3	4.8	6.3
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	9.9	7.0	5.5	7.4	3.3	5.3	11.4	8.8	8.1	4.7
R	Sanaa na Burudani	5.3	7.5	6.4	3.0	7.3	7.7	11.0	5.7	5.7	6.2
S	Huduma nyingine za Kijamii	5.6	5.7	5.8	5.9	6.0	6.2	6.4	6.5	6.7	6.9
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	23.4	11.7	6.8	20.0	7.9	22.6	1.2	0.1	9.7	11.7
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	4.8	7.8	5.3	4.8	7.2	7.5	5.8	7.1	7.3	7.2
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	3.5	31.0	4.8	12.8	3.8	12.1	0.4	14.2	7.7	9.6
B: SEHEMU ISIYOUZIKA											
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)											
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	2.5	1.4	7.9	6.7	1.4	6.4	3.4	1.7	3.4	0.7
	Mazao	-0.5	-1.4	7.8	7.7	0.7	7.8	4.2	1.3	5.2	0.8
	Mifugo	7.4	5.9	9.0	5.3	2.0	4.7	1.8	1.7	-0.5	-0.7
	Misitu	7.4	5.1	4.2	4.9	3.4	3.3	3.5	4.7	5.1	5.6
	Uvuvi	2.8	0.9	7.2	18.8	0.9	-0.6	2.9	4.9	2.0	-0.7
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	0.2	-9.4	2.3	7.5	-1.1	-1.2	2.8	2.7	3.7	3.4
F	Ujenzi	26.9	13.4	10.6	-5.6	10.4	28.3	2.8	18.4	4.9	16.4
L	Upangishaji Nyumba	-0.2	-0.1	-0.1	0.0	0.1	0.2	0.3	0.4	0.5	1.5
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	4.7	8.5	5.6	5.4	6.4	7.9	5.1	7.3	7.0	7.0
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu											

UKUAJI HALISI WA PATO LA TAIFA -Kwa Bei za Mwaka 2007

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA KWA BEI ZA SOKO

(Kwa bei za mwaka 2007)

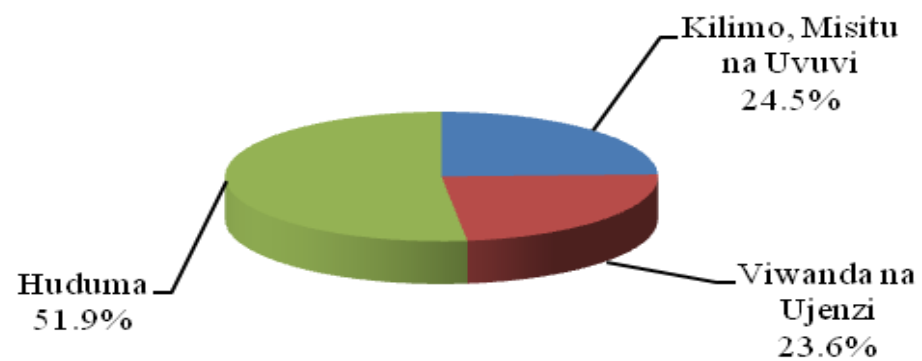
Jedwali Na.4B

Asilimia

SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	29.1	28.4	26.8	27.3	27.2	26.3	25.2	24.8	23.8	23.0	22.0
	Mazao	15.7	14.8	13.5	13.7	13.8	13.4	13.0	12.9	12.5	12.1	11.6
	Mifugo	9.2	9.4	9.4	9.6	9.6	9.2	8.6	8.4	7.9	7.6	7.3
	Misitu	2.4	2.4	2.4	2.3	2.3	2.3	2.2	2.1	2.1	2.1	2.0
	Uvuvi	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5	1.5	1.4	1.4	1.3	1.3	1.2
B	Uchimbaji madini na mawe	4.2	3.5	3.5	3.0	3.4	3.4	3.3	3.4	3.3	3.4	3.4
C	Viwanda	6.6	6.8	7.0	7.4	7.4	7.5	7.5	7.4	7.3	7.3	7.3
D	Umeme	0.9	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	1.1	1.1	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.6
F	Ujenzi	6.7	7.6	7.9	8.2	7.5	7.8	8.9	8.7	9.3	9.9	10.8
G	Biashara na Matengenezo	9.1	9.5	9.9	10.0	9.7	10.0	10.4	10.2	10.0	10.2	10.3
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.0	6.2	5.9	5.7	5.8	6.0	5.8	5.7	6.0	6.3	6.4
I	Malazi na Huduma za vyakula	1.9	1.9	1.8	1.8	1.7	1.6	1.6	1.6	1.5	1.5	1.4
J	Habari na Mawasiliano	2.1	2.1	2.3	2.4	2.9	3.4	3.4	4.0	4.2	4.3	4.5
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.2	2.5	2.8	3.2	3.6	3.8	4.0	4.0	4.0	4.1	4.3
L	Upangishaji Nyumba	6.6	6.4	6.0	5.8	5.6	5.3	5.0	4.9	4.6	4.4	4.2
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.1	1.2	1.2	1.5	1.6	2.0	1.9	1.7	1.7	1.6	1.6
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	3.1	3.1	3.0	2.8	2.6	2.7	2.6	3.1	3.2	3.2	3.1
O	Utawala na Ulinzi	8.5	8.1	8.1	7.2	6.8	6.1	6.5	6.8	6.8	6.6	6.5
P	Elimu	3.0	3.0	3.2	3.3	3.4	3.4	3.3	3.4	3.3	3.3	3.2
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.6	1.7	1.6	1.6	1.7	1.6	1.6	1.7	1.7	1.7	1.7
R	Sanaa na Burudani	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.3	0.3
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.0	-1.2	-1.2	-1.3	-1.4	-1.4	-1.6	-1.6	-1.5	-1.5	-1.6
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	94.3	94.4	93.2	93.2	92.8	92.9	92.7	93.0	92.5	92.5	92.3
	Ongeza Kodi katika Bidhaa	5.7	5.6	6.8	6.8	7.2	7.1	7.3	7.0	7.5	7.5	7.7
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

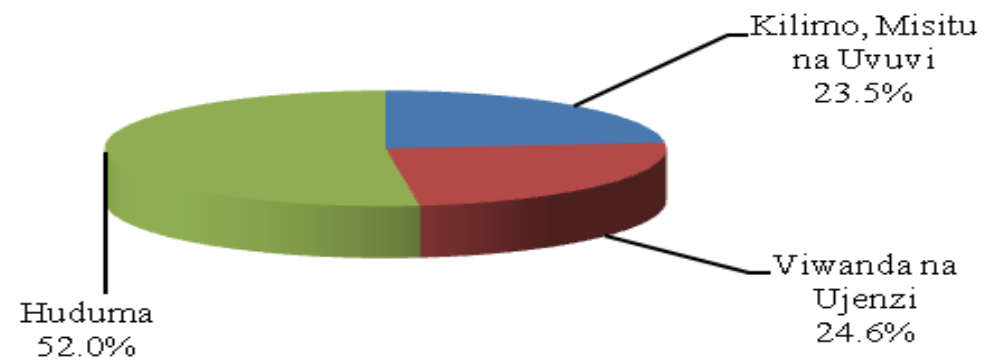
***MCHANGO WA SEKTA KATIKA PATO LA TAIFA (2014)**
kwa bei za mwaka 2007

Angalia: * Baada ya kutoa ushuru wa huduma za mabenki

***MCHANGO WA SEKTA KATIKA PATO LA TAIFA (2015)**

Kwa bei za mwaka 2007

Angalia: * Baada ya kutoa ushuru wa huduma za mabanki

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA, KWA BEI ZA SOKO - (SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIYOUZIKA)												
Jedwali Na.4C		(Kwa bei za mwaka 2007)									Asilimia	
SHUGHULI ZA KIUCHUMI		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A: SEHEMU INAYOUZIKA												
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		88.0	88.0	88.7	88.5	88.5	89.0	88.9	89.1	89.5	89.8	90.2
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	21.3	20.8	19.6	20.0	19.7	19.1	18.0	17.7	17.1	16.4	15.8
	Mazao	10.6	9.9	8.9	9.1	9.0	8.9	8.5	8.4	8.2	7.9	7.6
	Mifugo	7.0	7.2	7.1	7.3	7.3	6.9	6.4	6.2	5.9	5.7	5.5
	Misitu	1.8	1.8	1.8	1.8	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5	1.5	1.4
	Uvuvi	1.9	1.9	1.7	1.8	1.7	1.6	1.5	1.5	1.4	1.4	1.3
B	Uchimbaji madini na mawe	4.8	3.9	3.9	3.4	3.8	3.8	3.8	3.8	3.7	3.7	3.8
C	Viwanda	7.5	7.8	7.9	8.4	8.3	8.5	8.4	8.3	8.2	8.2	8.1
D	Umeme	1.0	0.9	1.0	1.0	1.0	1.1	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5
F	Ujenzi	6.5	7.3	7.5	7.8	7.2	7.4	8.4	8.2	8.7	9.4	10.2
G	Biashara na Matengenezo	10.3	10.8	11.1	11.3	11.0	11.3	11.7	11.5	11.1	11.4	11.4
H	Usafirishaji na uhifadhi mizigo	6.8	7.1	6.6	6.4	6.5	6.7	6.5	6.4	6.7	7.0	7.1
I	Malazi na Huduma za vyakula	2.1	2.1	2.0	2.0	1.9	1.9	1.8	1.8	1.7	1.6	1.6
J	Habari na Mawasiliano	2.4	2.4	2.6	2.8	3.3	3.8	3.9	4.5	4.7	4.8	5.0
K	Shughuli za Fedha na Bima	2.5	2.9	3.2	3.6	4.0	4.2	4.5	4.5	4.4	4.6	4.8
L	Upangishaji Nyumba	7.0	6.8	6.4	6.1	5.9	5.7	5.4	5.2	4.9	4.7	4.5
M	Shughuli za Kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.2	1.3	1.3	1.7	1.8	2.2	2.2	1.9	1.9	1.8	1.8
N	Shughuli nyingine za kiutawala na Huduma	3.6	3.6	3.3	3.1	3.0	3.0	2.9	3.4	3.6	3.5	3.5
O	Utawala na Ulinzi	9.7	9.2	9.2	8.2	7.7	6.8	7.3	7.6	7.6	7.4	7.2
P	Elimu	3.4	3.5	3.6	3.7	3.9	3.8	3.8	3.8	3.7	3.6	3.6
Q	Afya na Ustawi wa Jamii	1.8	1.9	1.8	1.9	1.9	1.8	1.8	1.9	1.9	1.9	1.9
R	Sanaa na Burudani	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
S	Huduma nyingine za Kijamii	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.0	1.0
T	Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
X	Toa Ushuru wa Huduma za Mabenki	-1.2	-1.4	-1.4	-1.4	-1.6	-1.6	-1.8	-1.8	-1.6	-1.7	-1.8
Jumla ya Ongezeko la Thamani		93.5	93.6	92.3	92.4	91.8	92.1	91.8	92.1	91.7	91.6	91.5
Ongeza Kodi katika Bidhaa		6.5	6.4	7.7	7.6	8.2	7.9	8.2	7.9	8.3	8.4	8.5
B: SEHEMU ISIYOUZIKA												
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		12.0	12.0	11.3	11.5	11.5	11.0	11.1	10.9	10.5	10.2	9.8
A	Kilimo, Misitu na uvuvi	86.0	84.5	83.8	83.9	85.1	84.4	82.8	83.0	81.3	81.2	79.3
	Mazao	53.4	51.0	49.2	49.2	50.3	49.6	49.3	49.8	48.6	49.4	48.3
	Mifugo	25.4	26.2	27.1	27.4	27.4	27.4	26.4	26.1	25.6	24.6	23.6
	Misitu	6.8	7.0	7.2	7.0	6.9	7.0	6.7	6.7	6.8	6.9	7.0
	Uvuvi	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3
E	Usambazaji maji safi na Udhibiti maji taka	2.8	2.7	2.4	2.3	2.3	2.3	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0
F	Ujenzi	8.0	9.7	10.8	11.1	9.9	10.7	12.7	12.7	14.4	14.6	16.5
L	Upangishaji Nyumba	3.2	3.1	3.0	2.8	2.6	2.6	2.4	2.3	2.3	2.2	2.2
Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu												

PATO LA TAIFA NA MATUMIZI YAKE KWA BEI ZA SOKO

Bei za mwaka 2007

Jedwali Na. 4D

Sh. Milioni

Aina ya Matumizi	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pato la Taifa kwa Gharama zake (GDPbp)	22238896	23291301	24948888	26350808	27628327	29441005	31673636	33420626	35673045	38137426	40708958
Kodi za uzalishaji	1343348	1390011	1821544	1909825	2153392	2234499	2505661	2515833	2873500	3093939	3391850
Pato la Taifa kwa Bei za Soko (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231364	44100809
MATUMIZI YA PATO LA TAIFA											
Pato la Taifa kwa Bei za Soko (GDPmp)	23582244	24681311	26770432	28260633	29781719	31675504	34179297	35936459	38546546	41231363	44100809
Matumizi ya mwisho (Final consumption)	19058453	19799138	21393840	22706012	24295407	25027803	26905659	28264851	31196676	32263472	32584871
Binafsi	4348217	4614710	4968234	4699279	5300030	4783899	5037638	5707564	6739439	6704573	6438922
Serikali	14642618	15111704	16348965	17923139	18902730	20145771	21763218	22438759	24334261	25428589	26008837
Taasisi binafsi zinazotoa huduma za kijamii	67618	72725	76642	83594	92648	98133	104803	118528	122977	130310	137112
Ukuzaji rasilimali	5352069	6970478	8793915	9097588	8205467	10058938	13050736	12276817	13435670	14140777	13996865
Rasilimali ya kudumu	6164177	7215170	8427687	9485695	9410248	10491670	12770844	12898260	13472088	15198577	16944127
Ongezeko la limbikizo	-812108	-244692	366228	-388106	-1204781	-432731	279891	-621443	-36418	-1057799	-2947262
Mauzo nje	3961503	4005993	5064729	5396769	5586651	5965581	6568665	7622632	7669987	9029835	11108747
Bidhaa - fob	2425510	2155746	2691889	3136102	3431601	3579243	3829149	4276141	3899109	4914108	6074215
Huduma	1535994	1850246	2372840	2260668	2155050	2386338	2739516	3346491	3770878	4115727	5034533
Uagizaji	-4835947	-5734819	-8482053	-8643421	-8432918	-9674397	-12176077	-12080306	-13409881	-13798824	-13506402
Bidhaa - fob	-3926857	-4541849	-7190625	-7044465	-6588008	-7657947	-9829831	-9561025	-10750945	-10926381	-9613418
Huduma	-909090	-1192970	-1291428	-1598956	-1844910	-2016450	-2346245	-2519281	-2658936	-2872443	-3892984
Makosa na Mapungufu	46166	-359478	0	-296316	127111	297579	-169687	-147535	-345906	-403896	-83272

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUJAZI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI

(Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 5

TShs. milioni

Aina	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Majengo	2476078	3429361	4412818	5994649	5459585	6398105	9020030	9749137	13003643	16427077	21462589
Vifaa vya Usafiri	46719	73725	839147	614938	321560	540326	714739	973039	756503	864771	810637
Mitambo na Vifaa	1025092	1464610	1320318	2138307	2501175	2693112	4062855	3925903	3226518	3664483	3666335
Mitambo na Vifaa vingine	894702	1203648	1465476	1774695	1988127	2223366	2649631	3202977	3607045	3868854	4098614
Rasilimali za Mazao ya Mifugo	95206	100746	126173	123473	113057	30806	105573	177509	197084	207372	253298
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, na Huduma za Kitaalamu	143781	189303	263754	384468	500236	686489	771939	757573	834576	936295	1053555
Rasilimali za Kudumu	4681579	6461393	8427687	11030529	10883740	12572205	17324767	18786138	21625370	25968851	31345029
Ongezeko la Limbikizo	-703585	-394586	366228	-520796	-1404814	-606714	213708	-1275622	-109266	-1949131	-6016461
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	3977994	6066807	8793915	10509733	9478925	11965491	17538474	17510517	21516104	24019720	25328568

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI

(Bei za mwaka 2007)

Jedwali Na.6

Sh. Milioni

Aina	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Majengo	3124136	3834729	4412818	4894892	4674153	5214691	6551560	6768270	7844184	9034959	10657278
Vifaa vya Usafiri	53606	76308	839147	627860	303351	498395	623353	802462	620454	711458	665956
Mitambo na Vifaa	1193650	1426430	1320318	1898040	2222709	2275096	2983425	2640466	2109731	2426691	2396600
Mitambo na Vifaa vingine	1252462	1298924	1465476	1603604	1687027	1821530	1916871	2007048	2188044	2306933	2449918
Rasilimali za Mazao ya Mifugo	114057	111876	126173	105968	87016	91924	73262	102345	107907	107907	107907
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, na Huduma za Kitaalamu	426212	466903	263754	355331	435992	590034	622374	577669	601768	610628	666468
Rasilimali za Kudumu	6164124	7215170	8427687	9485695	9410248	10491670	12770844	12898260	13472088	15198577	16944127
Ongezeko la Limbikizo	-812108	-244692	366228	-388106	-1204781	-432731	279891	-621443	-36418	-1057799	-2947262
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	5352016	6970478	8793915	9097588	8205467	10058938	13050736	12276817	13435670	14140777	13996865

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO KATIKA UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI (Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 7a

Million o Asilimia

Aina	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Majengo	62.2	56.5	50.2	57.0	57.6	53.5	51.4	55.7	60.4	66.7	69.6
Vifaa vya Usafiri	1.2	1.2	9.5	5.9	3.4	4.5	4.1	5.6	3.5	3.5	2.7
Mitambo na Vifaa	25.8	24.1	15.0	20.3	26.4	22.5	23.2	22.4	15.0	14.9	11.8
Mitambo na Vifaa vingine	22.5	19.8	16.7	16.9	21.0	18.6	15.1	18.3	16.8	15.7	14.9
Rasilimali za Mazao ya Mifugo	2.4	1.7	1.4	1.2	1.2	0.3	0.6	1.0	0.9	0.8	0.7
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, na Huduma za Kitaalamu	3.6	3.1	3.0	3.7	5.3	5.7	4.4	4.3	3.9	3.8	3.6
Rasilimali za Kudumu	117.7	106.5	95.8	105.0	114.8	105.1	98.8	107.3	100.5	105.4	103.3
Ongezeko la Limbikizo	-17.7	-6.5	4.2	-5.0	-14.8	-5.1	1.2	-7.3	-0.5	-5.4	-3.3
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUZAJI WA RASILIMALI KATIKA SEHEMU ZA UCHUMI WA KITAIFA NA BINAFSI (Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Namba 7b										Shs. Milioni	
Sekta	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A. Rasilimali za Kudumu	4,807,454	6,461,393	8,427,687	11,030,529	10,883,740	12,572,205	17,324,767	18,786,138	21,625,331	25,968,851	31,345,029
1. Serikali Kuu	1,116,913	1,518,427	1,975,450	2,614,235	2,590,330	3,017,329	4,175,269	4,184,586	4,274,455	5,226,945	6,307,049
2. Mashirika	139,614	161,535	218,277	286,794	290,596	326,877	415,794	307,566	282,222	310,014	391,194
3. Taasisi	139,614	180,919	241,875	318,782	314,540	339,450	462,571	320,857	296,084	327,083	379,797
4. Sekta binafsi	3,411,313	4,600,512	5,992,085	7,810,718	7,688,274	8,888,549	12,271,132	13,973,130	16,772,570	20,104,809	24,266,989
B. Ongezeko la Limbikizo	-703,585	-394,586	366,228	-520,796	-1,404,814	-606,714	213,708	-1,275,622	-109,266	-1,949,131	-6,016,461
C. Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	4,103,869	6,066,807	8,793,915	10,509,733	9,478,925	11,965,491	17,538,474	17,510,517	21,516,065	24,019,720	25,328,568

**FAHIRISI YA BEI ZA REJAREJA YA BIDHAA ZITUMIWAZO
NA WATU WA KIPATO CHA CHINI DAR-ES-SALAAM (Sept. 2010=100)**

Jedwali Na.8

MWAKA	BIDHAA ZOTE		CHAKULA	
	FAHIRISI	BADILIKO ASILIMIA	FAHIRISI	BADILIKO ASILIMIA
2000	38.0	1.7	36.9	-2.0
2001	41.2	8.5	40.2	8.9
2002	42.8	3.8	41.8	4.0
2003	45.2	5.8	44.0	5.4
2004	48.1	6.4	47.0	6.8
2005	52.1	8.3	50.5	7.3
2006	58.1	11.5	55.7	10.3
2007	63.5	9.3	60.9	9.3
2008	74.5	17.3	70.1	15.2
2009	87.0	16.8	83.8	19.4
2010*	98.6	13.2	98.8	18.0
2011	105.9	7.4	105.8	7.1
2012	125.7	18.8	130.4	23.2
2013	137.5	9.3	144.0	10.5
2014	148.0	7.7	154.5	7.3
2015	156.0	5.4	163.6	5.9

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010=100 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI YA BEI ZA REJA REJA YA BIDHAA ZITUMIKAZO
NA WATU WA KIPATO CHA CHINI DAR ES SALAAM (2001 = 100)**

Jedwali Na.9

Mwaka	Chakula	Vinywaji na Sigara	Kodi ya Nyumba	Umeme, Mafuta ya Taa, Maji	Nguo na Viatu	Fenicha, Vyombo Vya Ny- umbani	Huduma Mahitaji ya Nyu- mbani	Huduma za Afya	Michezo na Starehe	Usafiri	Elimu	Vinginevyo	Fahirisi Bidhaa Zote
2003	114.2	120.0	100.0	123.1	87.9	114.6	74.3	71.9	96.2	104.8	180.2	150.3	112.7
2004	123.5	122.9	100.0	142.0	97.2	137.4	80.5	85.1	99.4	104.1	191.1	123.0	121.9
2005	125.7	120.0	113.6	162.3	108.7	115.7	110.0	113.6	110.4	109.8	115.0	121.1	126.5
2006	138.6	141.8	132.8	193.7	108.0	115.4	109.6	118.8	113.5	134.0	93.3	139.3	141.1
2007	151.5	159.5	146.1	209.1	124.1	131.7	119.1	114.8	148.5	114.9	104.0	128.4	154.2
2008	174.6	175.1	199.3	269.8	139.3	160.5	138.4	134.0	110.8	179.5	99.2	137.2	180.9
2009	208.5	210.8	206.6	276.6	152.8	173.3	167.1	163.8	124.7	225.9	111.3	147.7	211.3
Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasilian o	Utamadun i na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	Fahirisi Bidhaa Zote
2010*	98.83	97.54	97.30	99.24	101.33	96.67	92.59	99.95	101.17	99.77	99.03	97.87	98.56
2011	105.82	102.94	114.13	106.44	109.87	100.46	106.51	99.99	100.15	99.88	104.54	106.96	105.87
2012	130.39	111.38	125.82	124.72	113.18	107.15	121.15	100.27	120.35	100.47	114.50	118.28	125.74
2013	144.04	126.51	142.45	127.92	116.53	109.87	125.65	100.27	133.74	100.01	132.47	130.59	137.49
2014	154.51	137.08	155.52	136.93	121.23	110.63	145.70	100.27	139.43	100.00	142.74	145.59	148.02
2015	163.63	156.60	169.57	141.53	128.48	116.82	145.45	100.27	147.23	99.70	152.81	149.55	156.01

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

NB. Wastani (Average) wa mwaka (kuanzia mwaka 2003, Fahirisi (Index) imekuwa ikitolewa kila mwezi katika miezi yote 12 ya mwaka

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi

yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA
WAFANYAKAZI WA KIMA CHA KATI - DAR-ES-SALAAM (Sept. 2010 =100)**

Jedwali Na. 10

Mwaka	R O B O				Wastani	Badiliko asilimia
	Robo ya Kwanza	Robo ya Pili	Robo ya Tatu	Robo ya Nne		
2000	41.3	43.0	41.7	45.0	42.7	2.5
2001	46.8	44.3	44.0	43.6	44.7	4.5
2002	46.1	46.0	46.3	46.5	46.2	3.5
2003	46.5	46.5	47.4	48.6	47.3	2.3
2004	50.2	50.7	51.4	52.4	51.2	8.2
2005	53.4	54.2	56.3	57.1	55.2	7.9
2006	58.7	60.4	60.5	61.6	60.3	9.2
2007	64.0	66.4	68.0	70.5	67.2	11.5
2008	74.3	76.5	78.4	80.7	77.5	15.3
2009	85.3	87.8	92.4	95.5	90.3	16.4
2010*	97.9	99.0	99.8	100.5	99.3	10.0
2011	104.1	106.1	107.7	110.4	107.1	7.9
2012	120.2	125.0	126.7	127.7	124.9	16.6
2013	134.2	135.8	135.6	135.5	135.3	8.3
2014	142.3	144.3	144.8	143.3	143.7	6.2
2015	147.9	151.6	154.2	153.3	151.8	5.6

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAFANYAKAZI WA KIMA CHA KATI DAR ES SALAAM (2001=100)

Jedwali Na.11

Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nvumba	Gharama za Afya	Usafirisha ji	Mawasili ano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010* Robo ya kwanza	98.0	97.4	98.3	95.4	98.3	100.0	99.3	99.6	97.2	100.0	98.7	100.5	97.9
Robo ya pili	99.6	96.3	99.1	96.6	97.7	100.0	99.3	99.5	96.9	100.0	98.8	100.2	99.0
Robo ya tatu	100.0	97.9	99.7	99.0	98.9	100.0	99.6	100.0	100.1	100.0	99.7	100.3	99.8
Robo ya nne	100.8	100.2	100.1	100.6	99.6	100.0	100.1	100.0	99.8	100.0	100.0	99.8	100.5
2011 Robo ya kwanza	105.4	101.1	102.7	105.5	103.3	102.5	102.2	100.0	100.6	99.6	99.0	102.3	104.1
Robo ya pili	107.0	101.9	105.3	110.0	106.7	104.5	103.3	100.0	101.9	99.4	100.2	106.0	106.1
Robo ya tatu	108.9	103.7	105.4	112.3	107.5	104.7	103.5	100.1	102.2	99.8	100.9	108.4	107.7
Robo ya nne	113.3	104.7	105.9	113.2	108.3	104.7	104.3	100.3	103.1	99.9	101.0	109.6	110.4
2012 Robo ya kwanza	125.1	110.5	117.8	125.0	109.9	107.7	107.1	100.6	107.9	109.6	107.2	114.8	120.2
Robo ya pili	129.8	114.5	121.6	131.6	115.3	112.9	113.9	101.0	114.5	117.4	110.9	118.2	125.0
Robo ya tatu	131.4	118.1	124.2	133.3	116.8	114.0	114.3	101.1	118.3	120.6	113.4	120.0	126.7
Robo ya nne	132.2	119.5	127.6	135.3	117.6	115.1	113.7	101.2	118.6	122.8	114.7	122.1	127.7
2013 Robo ya kwanza	142.8	119.9	130.4	137.7	118.2	116.7	113.6	101.4	119.4	123.9	115.3	123.3	134.2
Robo ya pili	142.8	121.5	131.4	143.5	118.6	116.8	121.8	101.7	120.4	125.0	116.4	124.2	135.8
Robo ya tatu	139.9	125.3	132.7	148.4	119.2	118.4	128.1	101.9	121.4	127.5	117.6	127.4	135.6
Robo ya nne	138.4	128.0	132.8	151.0	119.7	118.9	130.3	101.9	122.3	128.9	118.9	128.2	135.5
2014 Robo ya kwanza	148.0	129.1	133.3	156.4	120.8	119.6	136.2	102.1	122.9	136.2	120.4	130.2	142.3
Robo ya pili	149.7	129.4	134.1	161.2	122.3	122.9	137.1	102.2	123.6	140.0	123.7	130.7	144.3
Robo ya tatu	146.8	135.1	135.1	169.2	126.9	125.8	140.1	102.7	126.0	142.4	126.8	135.2	144.8
Robo ya nne	141.4	141.0	136.1	174.5	129.9	126.9	142.2	102.8	129.0	142.4	130.4	138.1	143.3
2015 Robo ya kwanza	146.9	142.4	136.7	182.0	130.6	126.8	143.6	102.9	129.0	146.9	135.1	138.5	147.9
Robo ya pili	151.1	142.7	137.3	188.4	130.3	126.8	144.5	103.0	129.1	148.3	139.0	139.4	151.6
Robo ya tatu	153.7	143.7	137.5	193.7	130.4	127.6	146.4	103.0	130.3	148.4	141.3	139.5	154.2
Robo ya nne	151.6	145.4	138.5	193.9	131.0	129.1	145.7	102.7	132.8	148.4	142.7	143.2	153.3

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WENYE KIPATO CHA JUU DAR ES SALAAM (2001=100)

Jedwali Na.12

Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirisha ji	Mawasili ano	Utamadu ni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010* Robo ya kwanza	95.6	95.5	93.9	95.2	96.5	100.0	98.8	99.4	94.4	100.0	99.4	96.1	96.3
Robo ya pili	99.4	100.2	93.3	97.1	97.1	100.0	99.4	99.7	97.1	100.0	99.9	98.7	98.6
Robo ya tatu	99.2	100.4	98.1	101.6	100.3	100.0	100.4	100.0	99.7	100.0	100.7	100.4	100.0
Robo ya nne	100.7	100.7	101.2	100.9	99.2	100.0	101.4	100.0	100.9	100.0	100.1	100.8	100.7
2011 Robo ya kwanza	106.7	102.3	100.8	105.7	101.6	100.9	103.8	100.0	102.1	100.0	102.6	97.2	104.4
Robo ya pili	108.9	103.7	104.7	107.3	104.9	103.8	113.2	100.0	104.4	100.1	109.7	99.1	107.5
Robo ya tatu	112.6	106.3	105.2	110.9	104.2	103.8	118.1	100.2	105.0	100.5	116.0	100.7	110.6
Robo ya nne	120.1	107.2	107.0	113.8	105.9	106.0	121.6	100.5	105.3	100.7	117.3	102.4	114.9
2012 Robo ya kwanza	127.0	108.4	110.7	115.2	108.9	108.3	120.9	100.5	106.1	100.7	119.6	105.8	118.5
Robo ya pili	129.6	109.0	111.4	119.0	110.4	108.9	122.3	100.5	106.4	100.7	121.0	110.5	120.7
Robo ya tatu	130.6	111.6	113.7	121.9	111.4	109.0	122.3	100.6	106.8	100.7	123.9	110.8	122.1
Robo ya nne	134.9	112.9	116.2	123.9	112.2	110.5	124.9	100.7	106.9	100.7	126.0	111.3	124.9
2013 Robo ya kwanza	145.0	112.8	117.2	125.1	112.6	112.2	126.8	100.6	107.5	102.8	128.9	111.7	129.8
Robo ya pili	142.6	113.9	119.0	124.4	112.8	112.3	138.1	100.8	109.9	102.8	129.6	112.1	130.0
Robo ya tatu	144.5	121.6	120.3	125.7	113.8	112.3	140.3	100.8	110.1	102.8	130.4	112.6	131.6
Robo ya nne	147.0	125.4	120.4	128.8	114.5	112.2	141.2	100.8	109.8	103.2	132.8	112.5	133.6
2014 Robo ya kwanza	154.4	125.3	121.7	130.6	114.5	113.1	141.7	100.8	113.1	116.6	133.6	114.7	137.6
Robo ya pili	153.4	125.3	121.9	131.4	115.5	115.8	143.3	100.8	113.1	120.2	133.7	115.6	137.7
Robo ya tatu	153.5	128.8	121.8	138.2	114.7	115.5	144.8	100.8	113.6	120.2	137.4	117.2	139.5
Robo ya nne	156.6	132.5	121.6	141.7	115.1	115.2	145.7	100.8	114.1	120.2	140.5	115.6	141.7
2015 Robo ya kwanza	161.5	134.0	122.2	141.9	115.3	115.4	148.5	102.8	114.1	121.8	145.0	116.1	144.5
Robo ya pili	166.0	136.0	122.1	143.1	115.1	115.4	150.4	102.9	114.4	121.8	148.2	114.3	147.0
Robo ya tatu	170.3	137.3	123.0	144.7	115.7	116.6	150.6	103.8	114.6	121.8	148.2	114.3	149.3
Robo ya nne	174.6	138.1	124.0	150.6	116.7	117.6	146.6	105.3	114.6	121.8	149.4	115.4	151.9

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI YA GHARAMA YA MAISHA YA WENYE KIPATO
CHA JUU DAR-ES-SALAAM (Sept.2010=100)**

Jedwali Na 13

Mwaka	M I E Z I				Wastani	Badiliko Asilimia
	Machi	Juni	Septemba	Desemba		
2000	36.7	36.7	38.4	39.2	37.8	6.2
2001	46.9	42.8	41.1	39.2	42.5	12.5
2002	44.0	43.9	43.9	43.9	43.9	6.6
2003	45.4	45.9	45.9	45.9	45.8	4.2
2004	47.1	48.3	49.1	50.2	48.6	6.2
2005	51.1	51.5	52.8	55.9	52.8	8.6
2006	57.5	58.5	59.1	60.9	59.0	11.8
2007	64.1	66.0	67.9	69.5	66.9	13.3
2008	74.2	76.1	81.9	84.2	79.1	18.3
2009	87.7	88.7	93.6	96.0	91.5	15.7
2010*	96.3	98.6	100.0	100.7	98.9	8.1
2011	104.4	107.5	110.6	114.9	109.4	10.6
2012	118.5	120.7	122.1	124.9	121.6	11.2
2013	129.8	130.0	131.6	133.6	131.2	8.0
2014	137.6	137.7	139.5	141.7	139.1	6.0
2015	144.5	147.0	149.3	151.9	148.2	6.5

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi
yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAKAZI WA MIJINI - TANZANIA BARA (2001=100)

Jedwali Na.14

Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE	
2010*	Robo ya kwanza	100.4	99.7	95.9	92.4	96.5	99.7	101.0	98.8	95.7	102.6	100.7	97.1	98.9
	Robo ya pili	101.9	97.7	96.3	97.2	97.7	100.0	100.8	99.4	96.8	102.7	100.7	97.8	100.2
	Robo ya tatu	99.9	99.8	98.8	98.9	99.3	100.1	100.4	99.7	98.6	100.8	101.2	100.0	99.8
	Robo ya nne	101.3	100.5	100.9	98.9	100.3	99.7	100.5	99.7	98.2	100.1	99.9	99.9	100.6
2011	Robo ya kwanza	108.8	102.1	103.6	105.3	107.9	101.1	102.4	97.7	99.2	105.4	104.9	100.0	106.1
	Robo ya pili	112.9	103.6	105.5	112.7	111.4	101.6	107.6	97.4	99.8	105.8	107.1	101.1	109.9
	Robo ya tatu	118.9	105.0	108.1	119.5	113.4	102.0	110.3	98.2	100.9	105.8	110.1	104.5	114.5
	Robo ya nne	127.3	106.0	111.8	122.1	115.4	103.2	112.2	98.2	101.1	105.8	113.1	107.7	119.7
2012	Robo ya kwanza	137.9	110.3	117.9	124.8	119.2	104.0	113.1	97.1	106.5	109.8	121.3	111.2	126.7
	Robo ya pili	140.8	113.9	121.7	129.8	121.5	104.9	115.2	96.6	109.8	110.8	126.5	114.2	129.8
	Robo ya tatu	140.8	125.6	123.5	136.8	123.1	105.4	115.2	96.6	112.4	110.8	128.3	115.2	131.3
	Robo ya nne	144.8	128.8	125.2	143.1	124.8	106.2	115.3	96.4	112.1	110.8	131.2	116.9	134.4
2013	Robo ya kwanza	154.0	132.1	127.4	146.5	126.5	107.3	115.5	96.2	112.0	112.9	133.0	118.8	139.8
	Robo ya pili	152.9	133.1	128.4	153.2	126.8	108.1	122.4	96.0	112.4	113.2	133.6	119.9	140.8
	Robo ya tatu	150.7	139.4	129.8	154.3	127.4	108.4	124.6	96.5	112.9	113.4	133.8	121.9	140.2
2014	Robo ya kwanza	164.0	141.4	131.9	164.6	128.8	109.4	125.8	96.7	113.2	119.2	135.2	124.3	148.2
	Robo ya pili	165.5	141.4	132.3	167.9	129.8	112.2	126.6	97.0	113.3	119.2	136.9	129.5	149.8
	Robo ya tatu	163.4	146.0	133.0	171.0	129.8	113.0	127.3	97.4	113.5	119.2	137.9	129.6	149.5
	Robo ya nne	164.7	148.7	134.4	172.0	129.9	113.4	126.8	97.2	113.6	119.2	139.2	129.6	150.4
2015	Robo ya kwanza	172.5	149.0	136.4	172.9	130.5	113.9	124.2	97.3	113.8	121.4	141.4	130.6	154.4
	Robo ya pili	179.5	149.0	137.6	169.8	130.6	114.5	124.3	97.3	114.2	123.1	143.4	131.2	157.7
	Robo ya tatu	180.0	149.9	139.4	172.0	132.3	116.1	127.8	97.2	115.8	123.1	144.6	132.1	158.9
	Robo ya nne	182.6	150.5	140.3	171.6	133.2	117.3	127.1	97.4	117.3	123.1	144.9	133.9	160.3

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

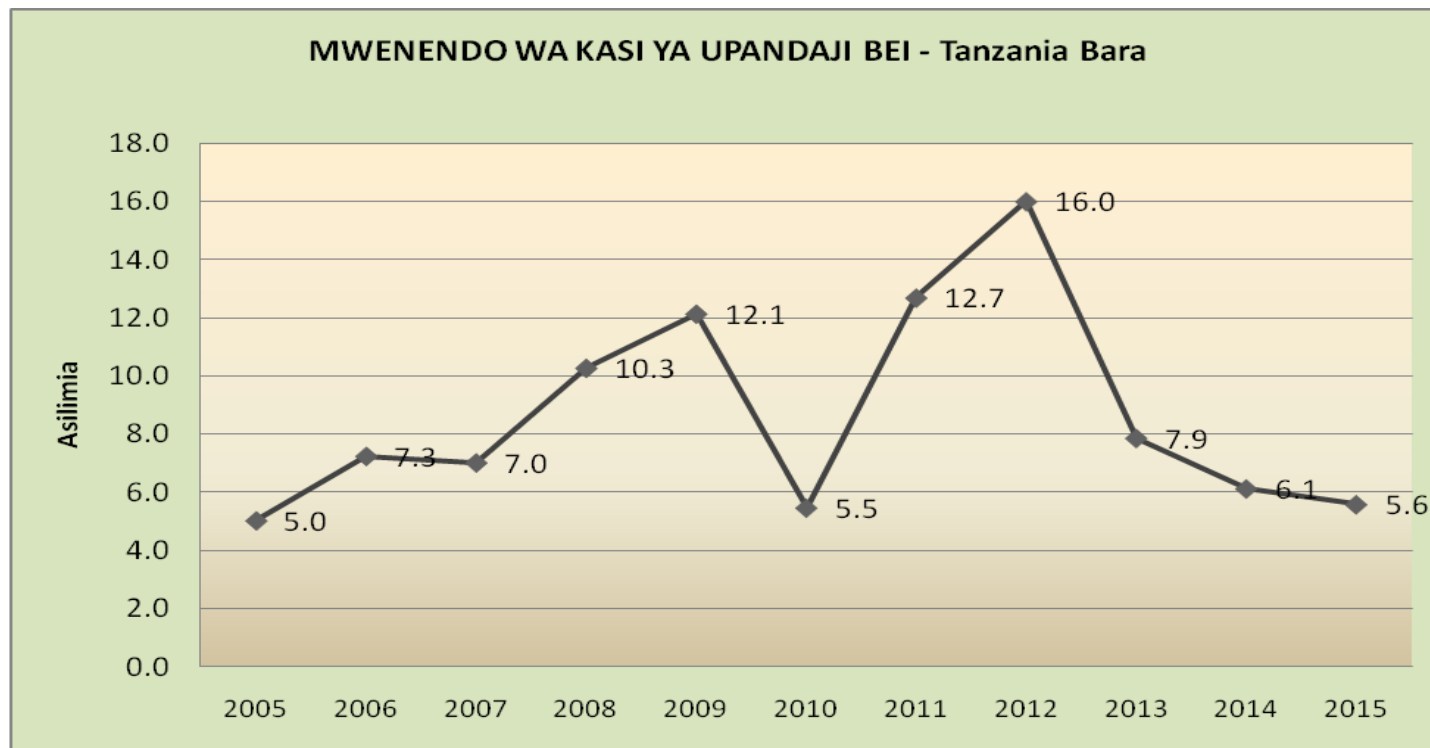
**FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO
NA WAKAZI WA MIJINI TANZANIA BARA (Sept. 2010=100)**

Jedwali Na.15

Mwaka	R o b o y a M w a k a				Wastani wa Fahirisi	Badiliko Asilimia
	Robo ya Kwanza	Robo ya Pili	Robo ya Tatu	Robo ya Nne		
2000	53.6	53.2	51.3	52.0	52.5	6.0
2001	56.4	56.0	53.9	54.6	55.2	5.1
2002	57.1	57.5	57.3	58.5	57.6	4.3
2003	59.9	60.6	60.2	61.8	60.6	5.3
2004	62.9	62.9	63.0	65.2	63.5	4.7
2005	65.5	66.4	66.6	68.4	66.7	5.0
2006	70.6	72.4	70.5	72.7	71.5	7.3
2007	75.6	76.5	76.4	77.7	76.6	7.0
2008	82.3	83.7	84.3	87.4	84.4	10.3
2009	93.1	93.2	94.2	98.3	94.7	12.1
2010*	98.9	100.2	99.8	100.6	99.9	5.5
2011	106.1	109.9	114.5	119.7	112.5	12.7
2012	126.7	129.8	131.3	134.4	130.6	16.0
2013	139.8	140.8	140.2	142.6	140.8	7.9
2014	148.2	149.8	149.5	150.4	149.5	6.1
2015	154.4	157.7	158.9	160.3	157.8	5.6

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Tkwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

**FAHIRISI MBALIMBALI ZA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO
NA WAKAZI WA MIJINI-TANZANIA BARA (Sept.2010=100)**

Jedwali Na.16

Mwaka	F A H I R I S I			WAKAZI MIJINI TANZ. BARA	B A D I L I K O %			WAKAZI MIJINI TANZ. BARA
	K I P A T O C H A				K I P A T O C H A			
	CHINI	KATI	JUU		CHINI	KATI	JUU	
2000	38.0	42.7	37.8	52.5	1.7	2.5	6.2	6.0
2001	41.2	44.7	42.5	55.2	8.5	4.5	12.5	5.1
2002	42.8	46.2	43.9	57.6	3.8	3.5	3.3	4.3
2003	45.2	47.3	45.8	60.6	5.8	2.3	4.3	5.3
2004	48.1	51.2	48.6	63.5	6.4	8.2	6.2	4.7
2005	52.1	55.2	52.8	66.7	8.3	7.9	8.6	5.0
2006	58.1	60.3	59.0	71.5	11.5	9.2	11.8	7.3
2007	63.5	67.2	66.9	76.6	9.3	11.5	13.3	7.0
2008	74.5	77.5	79.1	84.4	17.3	15.3	18.3	10.3
2009	87.0	90.3	91.5	94.7	16.8	16.4	15.7	12.1
2010*	98.6	99.3	98.9	99.9	13.2	10.0	8.1	5.5
2011	105.9	107.1	109.4	112.5	7.4	7.9	10.6	12.7
2012	125.7	124.9	121.6	130.6	18.8	16.6	11.2	16.0
2013	137.5	135.3	131.2	140.8	9.3	8.3	8.0	7.9
2014	148.0	143.7	139.1	149.5	7.7	6.2	6.0	6.1
2015	156.0	151.8	148.2	157.8	5.4	5.6	6.5	5.6

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Sept. 2010=100 kwa kufuata makundi yanayokubalika kimataifa yanayoitwa Mchanganuo wa matumizi Binafsi (COICOP)

SURA YA 2

HALI YA UCHUMI DUNIANI NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA

HALI YA UCHUMI DUNIANI

Ukuaji wa Uchumi Duniani

30. Mwaka 2015, kasi ya ukuaji wa uchumi wa dunia ilipungua ikilinganishwa na ukuaji katika kipindi cha miaka mitano iliyopita. Ukuaji wa pato la dunia ulikuwa asilimia 3.1 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.4 mwaka 2014. Hata hivyo, mwenendo huu wa ukuaji wa uchumi unatofautiana kati ya nchi zilizoendelea na zinazoendelea. Katika kipindi hicho, ukuaji wa uchumi kwa nchi zilizoendelea uliimarika ikilinganishwa na ukuaji kwa nchi zinazoendelea ambao kasi ya ukuaji ilipungua.

31. Mwaka 2015, ukuaji wa pato la nchi zilizoendelea uliongezeka ikilinganishwa na kipindi kilichotangulia. Hali hiyo ilichangiwa na kuimarika kwa uchumi wa Marekani, Ulaya na Japan. Ukuaji wa uchumi kwa nchi zilizoendelea ulikuwa asilimia 1.9 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 1.8 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na uwepo wa bei za chini za nishati, kuimarika kwa soko la nyumba na utekelezaji madhubuti wa sera za fedha.

32. Kwa upande wa nchi zinazoendelea, kasi ya ukuaji wa uchumi ilikuwa asilimia 4.0 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 4.6 mwaka 2014. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na kupungua kasi ya ukuaji wa shughuli za kiuchumi kwa nchi za China, Urusi, Brazil na Afrika Kusini ya Jangwa la Sahara kufuatia kuporomoka kwa bei za bidhaa/mazao katika soko la dunia pamoja na masharti magumu ya upatikanaji wa mikopo. Aidha, kasi ya ukuaji wa pato la Nchi za Asia Zinazoendelea ikijumuisha China na India ilipungua na kuwa asilimia 6.6 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 6.8 mwaka 2014. Uchumi wa nchi zinazozalisha na kuuza nje mafuta ya petroli nao ulidorora kufuatia kuporomoka kwa bei ya mafuta katika soko la dunia. Uchumi wa nchi hizo ulikua kwa asilimia 0.1 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 2.4 mwaka 2014.

Jedwali Na 2.1: Ukuaji wa Uchumi wa Dunia 2008 – 2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Ukuaji kwa asilimia</i>								
Pato la Dunia	3.1	-0.1	5.4	4.2	3.5	3.3	3.4	3.1
Nchi Zilizoendelea	0.2	-3.4	3.1	1.7	1.2	1.2	1.8	1.9
Nchi Zinazoendelea	5.8	3.0	7.4	6.3	5.3	4.9	4.6	4.0
Nchi za Asia Zinazoendelea	7.2	7.5	9.6	7.8	6.9	6.9	6.8	6.6
Afrika Kusini ya Jangwa la Sahara	6.0	4.0	6.0	5.0	4.3	5.2	5.1	3.4

Chanzo: Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF), Aprili 2016

33. Mwaka 2015, mwenendo wa mfumuko wa bei ya mtumiaji wa mwisho duniani uliendelea kupungua kutokana na kushuka kwa bei ya mafuta, kupungua kwa bei za bidhaa na kudhoofika kwa mahitaji ya bidhaa. Mfumuko wa bei ya mtumiaji wa mwisho duniani ulipungua na kuwa wastani wa asilimia 3.3 mwaka 2015 ikilinganishwa na wasatani wa asilimia 3.5 mwaka 2014. Aidha, kasi ya ongezeko la bei kwa nchi zilizoendelea ilipungua kutoka wastani wa asilimia 1.4 mwaka 2014 hadi wastani wa asilimia 0.3 mwaka 2015. Hata hivyo, kasi ya mfumuko wa bei ya mtumiaji wa mwisho kwa kundi la nchi zinazoendelea iliendelea kubaki katika wastani wa asilimia 4.7 mwaka 2015 kama ilivyokuwa mwaka 2014.

Mwenendo wa Biashara Duniani

34. Mwaka 2015, kasi ya ongezeko la biashara duniani ilikuwa asilimia 2.8, ikiwa sawa na kasi ya ukuaji wa mwaka 2014. Kutobadilika kwa kasi ya ongezeko la biashara duniani kunatokana na kutoongezeka kwa kasi ya ukuaji wa uchumi wa dunia, mivutano ya kisiasa hususan nchi za Mashariki ya Kati, na sera zilizochukuliwa na baadhi ya nchi za kubana matumizi. Vile vile, baadhi ya Serikali za nchi mbalimbali duniani ziliendelea na sera za vikwazo vya biashara ambavyo vimechangia kutoongezeka kwa kasi ya biashara.

Jedwali Na.2.2: Mwenendo wa Biashara Duniani 2015 (USD bilioni na Asilimia)

	Mauzo ya Nje					Manunuzi kutoka Nje				
	Thamani	Badiliko kwa mwaka (Asilimia)				Thamani	Badiliko kwa mwaka (Asilimia)			
	2015	2010-15	2013	2014	2015	2015	2010-15	2013	2014	2015
Dunia	15,985	5.5	2.3	0.3	-13.5	16,340	1.5	1.3	0.7	-12.4
Amerika ya Kaskazini	2,294	6.1	1.9	3.1	-8.0	3,151	3.3	0.1	3.4	-4.7
Marekani	1,505	6.1	2.2	2.6	-7.1	2,308	3.2	-0.3	3.6	-4.3
Canada	408	5.2	0.6	3.6	-14.0	436	1.6	-0.1	0.9	-9.1
Mexico	381	7.4	2.5	4.5	-4.1	405	5.5	2.8	5.3	-1.5
Amerika ya Kusini na Kati	540	3.7	-2.6	-6.5	-21.2	622	1.2	3.2	-4.0	-15.9
Brazil	191	2.8	-0.2	-7.0	-15.1	179	-1.4	7.4	-4.6	-25.2
Nchi nyingine za Amerika ya Kusini na Kati	349	4.2	-3.8	-6.2	-24.2	443	2.4	1.3	-3.7	-11.4
Ulaya	5,958	4.8	4.8	0.4	-12.4	5,899	0.0	1.5	1.2	-13.2
Umoja wa Nchi za Ulaya	5,387	4.4	4.6	1.3	-12.5	5,316	-0.4	0.9	2.2	-13.4
Ujerumani	1,329	4.4	3.1	3.4	-11.0	1,050	-0.1	2.3	2.2	-13.0
Ufaransa	506	2.6	2.2	-0.1	-12.8	573	-1.3	1.0	-0.7	-15.4
Uholanzi	567	4.0	2.5	0.2	-15.7	506	-0.4	0.5	0.0	-14.2
Uingereza	460	5.0	14.3	-6.6	-8.9	626	1.1	-5.1	4.6	-9.4
Italia	459	4.3	3.4	2.2	-13.4	409	-3.4	-1.9	-1.1	-13.8
Jumuiya ya Madola ya Nchi huru (CIS)	500	5.7	-2.4	-5.7	-32.0	345	-3.7	-0.1	-11.4	-31.9
Shirikisho la Urusi	340	5.6	-1.1	-4.9	-31.6	194	-4.8	1.8	-9.8	-37.0
Afrika	388	1.4	-6.1	-8.2	-29.6	559	3.1	3.2	2.1	-13.8
Afrika Kusini	82	-0.1	-3.7	-5.1	-10.3	105	1.6	-0.6	-3.5	-14.2
Afrika bila Afrika ya Kusini	307	1.7	-6.6	-8.8	-33.4	454	3.5	4.2	3.5	-13.7
Wauza mafuta Nje	157	-0.6	-11.4	-13.7	-44.2	167	2.3	9.9	1.4	-17.7
Wasiouza Mafuta Nje	150	5.9	3.8	0.1	-16.5	288	4.3	0.9	4.8	-11.2
Mashariki ya Kati	841	9.1	-0.1	-4.4	-34.7	747	5.1	4.4	1.7	-4.5
Asia	5,464	6.0	2.3	2.6	-7.9	5,018	2.1	1.1	0.1	-14.6
China	2,275	10.4	7.8	6.0	-2.9	1,682	3.8	7.2	0.5	-14.2
Japan	625	-2.7	-10.5	-3.5	-9.5	648	-1.3	-5.9	-2.5	-20.2
India	267	9.3	6.1	2.5	-17.2	392	2.3	-5.0	-0.5	-15.3
Nchi zinazochipukia kiviwanda	1,176	4.4	1.3	1.3	-10.8	1,105	0.1	-0.3	1.1	-16.5
Nchi Masikini Duniani	154	6.1	3.7	-3.3	-25.0	242	7.4	8.6	6.5	-9.2

Chanzo: Shirika la Biashara Duniani (WTO) Aprili 2016

35. Thamani ya mauzo ya bidhaa nje ilipungua kwa asilimia 13.5 na kufikia Dola za Marekani trilioni 16.0 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani trilioni 19.0 mwaka 2014. Katika kipindi hicho, nchi iliyoongoza kwa mauzo ya bidhaa nje ni China ambayo iliua bidhaa zenye thamani ya Dola za Marekani trilioni 2.3, sawa na asilimia 14.2 ya mauzo yote ya bidhaa duniani. Aidha, Marekani ilishika nafasi ya pili kwa kuuza bidhaa nje zenye thamani ya Dola za Marekani trilioni 1.5, sawa na asilimia 9.4 ya mauzo yote ya bidhaa duniani. Vile vile, thamani ya mauzo ya huduma nje ilipungua kwa asilimia 6.4 na kuwa

Dola za Marekani trilioni 4.7 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani trilioni 5.0 mwaka 2014.

36. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya bidhaa nje kwa nchi za Afrika ilipungua kwa asilimia 29.6 na kufikia Dola za Marekani bilioni 388 ikilinganishwa na Dola za Marekani bilioni 551.1 za mauzo ya bidhaa nje mwaka 2014. Vile vile, thamani ya uagizaji wa bidhaa kutoka nje kwa nchi za Afrika ilipungua kwa asilimia 13.8 na kufikia Dola za Marekani bilioni 559 mwaka 2015 ikilinganishwa na thamani ya uagizaji wa Dola za Marekani bilioni 648.5 mwaka 2014. Kutokana na mwenendo huo, urari wa biashara ya bidhaa kwa nchi za Afrika ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani bilioni 171.0 mwaka 2015 ikilinganishwa na urari wa biashara wenye nakisi ya Dola za Marekani bilioni 90.0 mwaka 2014.

Hali ya Uchumi wa Nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara

37. Kasi ya ukuaji wa uchumi kwa nchi za Afrika Kusini ya Jangwa la Sahara ilipungua na kufikia asilimia 3.4 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.1 mwaka 2014. Nchi nyingi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara zilikuwa na kasi ndogo ya ukuaji wa uchumi isipokuwa nchi za Jamhuri ya Afrika ya Kati, Ivory Coast, Gambia, Guinea Bissau, Kenya, Senegal, na Uganda ambazo kasi ya ukuaji iliongezeka. Kupungua kwa kasi ya ongezeko la pato la nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara kulitokana na hali ya kibiashara duniani ambapo nchi zinazouza bidhaa nje ziliathiriwa kutokana na kuporomoka kwa mapato kulikochangiwa na kupungua bei katika soko la dunia. Vile vile, kuna baadhi ya nchi zilikabiliwa na vikwazo vya kupata mikopo kutoka masoko ya kimataifa na hivyo kushindwa kutekeleza miradi iliyopangwa katika kipindi hicho. Aidha, zipo baadhi ya nchi ambazo uchumi wao uliporomoka/ulianguka kutokana na sababu mbalimbali zikiwemo za kisiasa (Burundi), vita (Sudan ya Kusini), kuporomoka kwa bei ya dhahabu (Botswana), kuporomoka kwa bei ya mafuta ya petroli (Equatoria Guinea) na kuibuka kwa ugonjwa wa ebola (Siera Leone).

38. Kasi ya ongezeko la bei ya mtumiaji wa mwisho kwa nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara iliongezeka kwa wastani wa asilimia 7.0 mwaka 2015 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 6.4 mwaka 2014. Hali hii kwa kiasi kikubwa ilichangiwa na mwenendo wa bei kwa nchi zinazouza mafuta nje na na kwa nchi za kipato cha chini. Aidha, nchi za kipato cha kati za Afrika Kusini

mwa Jangwa la Sahara zilionesha kupungua kwa kasi ya ongezeko la bei ya mtumiaji wa mwisho. Mfumuko wa bei kwa makundi ya nchi zinazouza mafuta nje na nchi za kipato cha chini za Kusini mwa Jangwa la Sahara ulikuwa wa wastani wa asilimia 8.7 na asilimia 5.9 mwaka 2015 ikilinganishwa na wastani wa bei wa asilimia 7.1 na asilimia 4.7 mwaka 2014, kwa mtiririko huo. Kwa kundi la nchi za kipato cha kati, kasi ya mfumuko wa bei ya mtumiaji wa mwisho ilipungua kutoka wastani wa asilimia 6.7 mwaka 2014 hadi wastani wa asilimia 5.9 mwaka 2015.

**Jedwali Na.2.3: Mwenendo wa Baadhi ya Viashiria vya Uchumi kwa
Baadhi ya Nchi za Afrika: 2013 – 2015**

	Pato halisi la Taifa			Bei za Mlaji			Urari wa Biashara ya Nje		
	Ukuaji kwa mwaka			Wastani wa bei (%)			Sehemu ya pato la taifa		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Nchi Kusini mwa Jangwa la Sahara	5.2	5.0	3.5	6.6	6.4	7.0	3.1	0.9	-2.1
Nchi zinazouza mafuta	5.7	5.9	3.6	7.5	7.1	8.7	14.3	9.0	3.8
Nigeria	5.4	6.3	2.7	8.5	8.0	9.0	8.1	3.7	0.0
Angola	6.8	4.8	3.0	8.8	7.3	10.3	33.7	23.6	15.7
Guinea ya Ikweta	-6.5	-0.3	-12.2	3.2	4.3	3.2	58.3	59.8	60.1
Gabon	5.6	4.3	4.0	0.5	4.5	0.1	39.7	34.7	21.3
Republic of Congo	3.3	6.8	2.5	4.6	0.9	2.0	34.7	27.1	19.7
Chad	5.7	6.9	1.8	0.2	1.7	3.6	6.6	2.8	0.9
Cameroon	5.6	5.9	5.9	2.1	1.9	2.7	-0.6	-1.7	-2.2
Sudan Kusini	29.3	2.9	-0.2	8.5	8.1	9.1	4.4	13.7	-2.9
Nchi za Kipato cha Kati	3.7	2.7	2.6	6.1	6.7	5.9	-5.2	-4.9	-5.0
Botswana	9.3	3.2	-0.3	5.9	4.4	3.0	-2.3	3.3	-5.9
Cape Verde	1.0	1.8	1.8	1.5	-0.2	0.1	-33.8	-32.9	-34.6
Ghana	7.3	4.0	3.5	11.7	15.5	17.2	-8.0	-3.6	-8.0
Kenya	5.7	5.3	5.6	5.7	6.9	6.6	-18.6	-18.8	-18.0
Lesotho	3.6	3.4	2.5	5.0	4.0	4.8	-46.2	-44.1	-41.2
Mauritius	3.2	3.6	3.4	3.5	3.2	1.3	-19.0	-17.9	-16.7
Namibia	5.1	6.4	4.5	5.6	5.3	3.4	-15.3	-20.1	-20.3
Senegal	3.6	4.3	6.5	0.7	-1.1	0.1	-19.9	-18.3	-15.9
Seychelles	6.0	6.2	4.4	4.3	1.4	4.0	-31.6	-38.1	-35.6
Afrika ya Kusini	2.2	1.5	1.3	5.8	6.1	4.6	-1.9	-1.8	-0.8
Swaziland	2.9	2.5	1.7	5.6	5.7	5.0	3.7	4.8	2.7
Zambia	6.7	5.0	3.6	7.0	7.8	10.1	6.1	6.1	4.9
Nchi za Kipato cha Chini	7.2	7.4	6.2	5.7	4.7	5.9	-12.6	-12.9	-14.7
Benin	5.6	6.5	5.2	1.0	-1.1	0.3	-13.3	-10.2	-11.3
Burkina Faso	6.6	4.0	4.0	0.5	-0.3	0.9	-3.3	-1.9	-3.6
Ethiopia	9.8	10.3	10.2	8.1	7.4	10.1	-17.6	-19.1	-21.4
Mali	1.7	7.5	6.1	-0.6	0.9	1.4	-2.3	-4.8	-1.2
Msumbiji	7.4	7.4	6.3	4.2	2.3	2.4	-27.9	-24.2	-28.9
Niger	4.6	7.0	4.0	2.3	-0.9	1.0	-5.7	-9.7	-13.2
Rwanda	4.7	7.0	6.9	4.2	1.8	2.5	-15.3	-16.1	-14.6
Sierra Leone	20.1	4.6	-21.5	9.8	8.3	9.0	7.4	0.1	-15.7
Tanzania	7.3	7.0	7.0	7.9	6.1	5.6	-12.2	-11.2	-10.0
Uganda	3.9	4.9	5.0	4.8	4.6	5.8	-8.4	-8.5	-9.1

Chanzo: Shirika la Fedha Duniani (REO Oktoba 2015)

Chanzo: Shirika la Fedha Duniani (IMF) WEO Aprili 2016

USHIRIKIANO WA UCHUMI KIMATAIFA

Jumuiya ya Afrika Mashariki

39. Mwaka 2015, nchi ya Ujerumani iliingia makubaliano na Jumuiya ya Afrika Mashariki ya kuipatia msaada wa fedha baada ya majadiliano kuhusu ushirikiano wa maendeleo miongoni mwao. Katika makubaliano hayo, Ujerumani iliahidi kutoa msaada wa jumla ya Euro milioni 37 kwa ajili ya kusaidia mchakato wa utangamano kwa Jumuiya ya Afrika Mashariki. Mgawanyo wa msaada huo ni kama ifuatavyo: Euro milioni 10 zitatumika kuanzisha mtandao wa mahabara kwa magonjwa ya kuambukiza katika kanda; Euro milioni 10 zimepangwa kwa ajili ya usimamizi wa chanzo cha maji ya ziwa Victoria; na Euro milioni 17 zimepangiwa kutumika kwa ajili ya kuendeleza mchakato wa utangamano wa kiuchumi ambao unajumuisha mchango kwenye mfuko wa Nchi Wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki. Ushirikiano wa pande hizi mbili ulianza tangu mwaka 1998 na hadi sasa jumla ya thamani ya msaada toka Ujerumani kwa jumuiya umefikia kiasi cha Euro milioni 213.

40. Katika kuimarisha biashara, Kituo cha Biashara Kimataifa na Jumuiya ya Afrika Mashariki walitangaza kuanzisha mpango mpya wa pamoja wa kukuza biashara miongoni mwa nchi za Afrika wakati wa vikao vya pembeni katika Mkutano wa Mawaziri wa WTO uliofanyika Nairobi, Kenya tarehe 15 – 18 Desemba 2015. Mpango huu mpya unakusudia kuimarisha jitihada zilizopo kwa Nchi Wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki kwa ajili ya ukaribu wa mtengamano wa uchumi ikijumuisha Umoja wa Forodha na Soko la Pamoja la Jumuiya. Vile vile, mpango umeelezea kusaidia Mpango Kazi wa Umoja wa Afrika kwa ajili ya kukuza biashara miongoni mwa nchi za Afrika. Aidha, mpango utahamasisha ushindani wa biashara miongoni mwa wajasiriamali wadogo na wakati (SMEs) ili waweze kuingia kwenye biashara kubwa ndani na nje ya kanda kwa kujielekeza zaidi kuwawezesha wanawake.

Umoja wa Afrika na Tume ya Uchumi ya Bara la Afrika

41. Kiwango cha ukuaji wa uchumi wa Bara la Afrika kinakadiriwa kuwa asilimia 4.5 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 3.9 mwaka 2014. Kwa ulinganisho na uchumi wa dunia, ukuaji huu unaweza kuonekana ni mzuri lakini uko mbali na lengo la ukuaji wa tarakimu mbili ambao unahitajika ili kufanya mabadiliko ya kimuundo katika uchumi. Katika kipindi cha kati kijacho, uchumi wa bara la Afrika unaonesha matumaini ingawa kuna viashiria hatarishi kwa

ukuaji huu kama vile kushuka kwa bei za mafuta na bidhaa nyingine kwenye soko la dunia, kasi ndogo ya kufufua uchumi kwa nchi zilizoendelea, udhibiti wa sera za fedha, mabadiliko ya tabia nchi, na kuendelea kwa vurugu za kisiasa kwa baadhi ya nchi. Katika kupata utatuzi wa kudumu, Umoja wa Afrika (AU) na Tume ya Uchumi ya Bara la Afrika (ECA) katika kikao chao cha nane cha pamoja kilichofanyika Addis Ababa, Ethiopia Machi 2015, walijadili mada mpya kuhusiana na “Utekelezaji wa Ajenda 2063: Kupangilia, Kuhamasisha na Kugharamia Maendeleo” (*Implementing Agenda 2063: planning, mobilizing and financing for development*). Ajenda 2063 ni dira mpya ya bara la Afrika, kwa kujiwekea maeneo ya vipaumbele kwa maendeleo ya bara hili katika kipindi kijacho cha miaka 50.

42. Katika mkutano huo wa nane, Tanzania ilichaguliwa kuwa mwenyekiti. Aidha katika kikao hicho, nchi wanachama zilitahadharishwa kwamba pamoja na ukuaji mzuri wa uchumi kwa bara la Afrika katika kipindi cha miongo miwili iliyopita ni lazima kuwa makini kwa vile ukuaji huu sio shirikishi kwa watu wengi na haujawafikia makundi ya pembezoni kama vile vijana na wanawake. Vilevile, kwa lengo la kuleta ufanisi wakati wa majadiliano, yaliundwa makundi manne ambayo kila moja lilijadili mada ndogo waliopangiwa kama ifuatavyo: kundi la kwanza lilijadili Utekelezaji wa Ajenda 2063: Kupangilia, kuhamasisha na kugharamia Maendeleo; kundi la pili lilijielekeza katika kujadili namna ya kuidilisha (*domesticate*) ajenda 2063: kikanda na kitaifa katika miaka kumi ya mwanzo ya mpango; kundi la tatu lilijadili ugharamiaji wa ajenda 2063: mikakati ya kuhamasisha vyanzo vya ndani vya fedha na ubia; na kundi la nne lilikuwa na mada ndogo ya ugharamiaji wa maendeleo: mtazamo wa Afrika.

43. Nchi za Afrika zimefanya juhudi kubwa katika kufikia malengo ya Maendeleo ya Milenia. Hata hivyo bado kuna haja kwa nchi hizo kufanikisha maendeleo husishi/shirikishi na yenye usawa kwa wananchi wote. Hivyo, mawaziri husika wa mkutano huo walidhamiria kupambana na umaskini, kutoa ajira na kazi bora kwa vijana wa Afrika, kuwawezesha wanawake, na kuweka vipaumbele kwa ustawi wa watoto wa Afrika kwa kuhakikisha kizazi bora na chenye afya ifikapo mwaka 2063. Katika kuhitimisha kikao hicho, baadhi ya maazimio ya mkutano huo yalikuwa ni kwa nchi na jumuiya za uchumi kikanda za Afrika kupaswa kujumuisha Ajenda 2063 katika mipango yao ya kitaifa na kikanda. Aidha, Tume ya Umoja wa Afrika ilitakiwa kuhakikisha vigezo vya kuchagua miradi katika mpango wa miaka 10 ya awali ya utekelezaji wa Ajenda

2063 vinakuwa shirikishi na vinafuata usawa wa kijiografia. Vile vile, Tume ya Umoja wa Afrika na Tume ya Uchumi ya Afrika zilitakiwa kutafuta fedha zinazotakiwa kwa ajili ya utekelezaji wa mikakati ya kuwafahamisha wananchi kuhusiana na Ajenda 2063 miongoni mwa nchi wanachama, kwa lengo la umiliki wa ajenda hiyo na wadau wa kila taifa.

Shirikisho la Biashara Duniani (WTO)

44. Mwezi Desemba 2015, Shirikisho la Biashara la Dunia lilifanya kikao cha Mawaziri kutoka nchi wanachama wa shirikisho Jijini Nairobi, Kenya. Kikao kilihudhuriwa na Washirika wa Maendeleo kutoka nchi kumi na tano ambazo ni Australia, Denmark, Estonia, Umoja wa Ulaya, Finland, Ufaransa, Ujerumani, Korea, Luxembourg, Norway, Saudi Arabia, Sweden, Switzerland, Uingereza na Uholanzi. Aidha, kwa upande wa nchi zinazoendelea kulikuwa na wajumbe 51 na kati yao 35 wanatoka Afrika. Washirika wa Maendeleo waliahidi kuchangia Dola milioni 90 kwa ajili ya awamu ya pili ya Uboreshaji wa Mfumo wa Mtangamano wa Kibiashara (Enhanced Integrated Framework - EIF) kwa lengo la kuziwezesha nchi zinazoendelea kutumia biashara kama njia ya kukuza uchumi na kupunguza umaskini.

45. Katika kikao hicho, umuhimu wa EIF ulielezwa ambao ni kuhamasisha ukuaji wa uchumi shirikishi na endelevu kwa maendeleo ya jumuiya mbalimbali duniani. Aidha, tafiti zinabainisha kwamba, kwa kila dola inayowekezwa kwenye msaada wa kibiashara ambapo EIF ni mshiriki inaongeza takribani Dola 20 za mauzo nje. Hali hii inaonesha thamani ya mfumo huu hususan kwa nchi maskini. Katika awamu hii ya pili ya EIF, mtazamo mkuu utakuwa ni masuala ya biashara kikanda ambao utatoa fursa kwa nchi husika kuchangia na kushiriki kikamilifu katika biashara ya kikanda na kimataifa. Tanzania ni miongoni mwa nchi zinazoendelea, hivyo ni wanufaika wa msaada wa EIF.

SURA YA 3

SEKTA YA NJE

Utangulizi

46. Mwaka 2015, mwenendo wa biashara ya bidhaa na huduma nje uliendelea kuimarika kama ilivyokuwa mwaka 2014 hususan kufuatia kupungua kwa thamani ya uagizaji wa mafuta ya petroli sambamba na kuongezeka kwa mapato ya mauzo ya bidhaa na huduma nje. Thamani ya mauzo ya bidhaa na huduma nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 9,450.0 ikilinganishwa na Dola milioni 8,717.4 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 8.4. Ongezeko hili lilitokana na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa zisizo asilia hususan bidhaa za viwandani. Kwa upande mwingine, thamani ya uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje ilipungua kwa asilimia 7.8 kutoka Dola za Marekani milioni 13,586.5 mwaka 2014 hadi Dola milioni 12,528.2 mwaka 2015. Mwenendo huu ulichangia kuimarika kwa urari wa malipo ya kawaida.

Bidhaa Zilizouzwa Nje

47. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya bidhaa nje iliongezeka kwa asilimia 7.1 hadi kufikia Dola za Marekani milioni 5,701.6 ikilinganishwa na Dola milioni 5,321.5 mwaka 2014. Kiasi hiki kinajumuisha bidhaa ambazo hazikurekodiwa zenye thamani ya Dola milioni 743.7, sawa na asilimia 13.0 ya mauzo ya bidhaa nje. Ongezeko la mauzo lilitokana na kukua kwa mapato yatokanayo na bidhaa zisizo asilia. Bidhaa zisizo asilia zilichangia asilimia 73.2 ya mauzo ya bidhaa nje wakati mauzo ya bidhaa asilia yalichangia asilimia 13.8.

Bidhaa Asilia

48. Thamani ya mauzo ya bidhaa asilia ilipungua kwa asilimia 5.0 mwaka 2015 kufikia Dola za Marekani milioni 787.1 ikilinganishwa na Dola milioni 828.8 mwaka 2014. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa kiasi cha mauzo pamoja na bei ya bidhaa hizo katika soko la dunia. Mazao ya kahawa na katani ndiyo pekee yalikuwa na ongezeko la wastani wa bei na kiasi kilichouzwa nje mwaka 2015.

Kahawa

49. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya kahawa nje iliongezeka kwa asilimia 35.5 na kufikia Dola za Marekani milioni 162.2 kutoka Dola milioni 121.5 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa wastani wa bei na

kiasi cha mauzo ya kahawa nje ambapo tani 51,900 ziliuzwa mwaka 2015 ikilinganishwa na tani 44,100 zilizouzwa mwaka 2014 na wastani wa bei ya kahawa katika soko la dunia uliongezeka kwa asilimia 13.3 mwaka 2015.

Pamba

50. Mwaka 2015, thamani ya pamba iliyouzwa nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 30.2 ikilinganishwa na Dola milioni 54.7 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 44.8. Hii ilitokana na kupungua kwa wastani wa bei na kiasi cha pamba kilichouzwa nje mwaka 2015. Katika kipindi hicho, kiasi cha pamba iliyouzwa nje kilipungua kwa asilimia 41.3 kufikia tani 29,100 ikilinganishwa na tani 49,500 mwaka 2014. Aidha, wastani wa bei ya pamba katika soko la dunia ulipungua kwa asilimia 6.1 kutoka Dola 1,104.9 kwa tani mwaka 2014 hadi Dola za Marekani 1,037.8 kwa tani mwaka 2015.

Katani

51. Mwaka 2014, thamani ya mauzo ya katani nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 16.8 ikilinganishwa Dola milioni 16.9 mwaka 2013, sawa na upungufu wa asilimia 0.6. Upungufu huu ulitokana na kupungua kwa kiasi cha katani kilichouzwa nje. Kiasi cha katani kilichouzwa nje mwaka 2014 kilikuwa tani 11.5 ikilinganishwa na tani 12.6 zilizouzwa mwaka 2013. Aidha, wastani wa bei ya katani katika soko la dunia kwa mwaka 2014 ulikuwa Dola za Marekani 1,459.7 kwa tani ikilinganishwa na Dola 1,341.6 kwa tani mwaka 2013.

Chai

52. Mwaka 2015, wastani wa bei ya chai katika soko la dunia uliongezeka kwa asilimia 2.1. Hata hivyo, ongezeko hilo la wastani wa bei halikuweza kuongeza mapato yatokanayo na mauzo ya chai nje kwa vile kiasi cha chai kilichouzwa nje kilipungua kwa kiwango kikubwa zaidi ya kiwango cha ongezeko la bei. Kiasi cha chai kilichouzwa nje kilipungua kwa asilimia 5.7 kutoka tani 29,200 mwaka 2014 hadi tani 27,500 mwaka 2015. Hali hii ilipelekea kupungua kwa thamani ya mauzo ya chai nje kutoka Dola za Marekani milioni 45.7 mwaka 2014 hadi Dola milioni 44.0 mwaka 2015, sawa na upungufu wa asilimia 3.8.

Tumbaku

53. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya tumbaku ilipungua kwa asilimia 8.7 na kufikia Dola za Marekani milioni 287.6 ikilinganishwa na Dola milioni 315.0

mwaka 2014. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa bei ya tumbaku katika soko la dunia na kiasi kilichouzwa nje. Wastani wa bei ya tumbaku katika soko la dunia ulishuka kwa asilimia 7.2 kutoka Dola 4,673.5 kwa tani mwaka 2014 hadi Dola 4,336.5 kwa tani mwaka 2015. Aidha, kiasi cha tumbaku iliyouzwa nje kilipungua kwa asilimia 1.6 kutoka tani 67,400 mwaka 2014 hadi tani 66,300 mwaka 2015.

Korosho

54. Thamani ya mauzo ya korosho nje ilikuwa Dola za Marekani milioni 218.8 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola milioni 222.2 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 1.6. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa bei ya korosho katika soko la dunia kwa asilimia 1.3 kutoka Dola za Marekani 1,290.7 kwa tani mwaka 2014 hadi Dola za Marekani 1,273.8 kwa tani mwaka 2015. Aidha, kiasi cha korosho kilichouzwa nje nacho kilishuka kwa asilimia 0.3 mwaka 2015 hivyo pia kuchangia upungufu huo wa mapato ya mauzo ya korosho nje.

Karafuu

55. Thamani ya karafuu iliyouzwa nje ilipungua kwa asilimia 54.5 na kufikia Dola za Marekani milioni 24.1 mwaka 2015 kutoka Dola milioni 54.5 mwaka 2014. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa kiasi cha karafuu kilichouzwa nje pamoja na bei katika soko la dunia. Kiasi cha karafuu kilichouzwa nje kilishuka kwa asilimia 41.0 wakati ambapo wastani wa bei kwenye soko la dunia ulipungua kwa asilimia 23 mwaka 2015.

Bidhaa Zisizo Asilia

56. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya bidhaa zisizo asilia iliongezeka kwa asilimia 9.8 kufikia Dola za Marekani milioni 4,170.9 ikilinganishwa na mauzo ya Dola za Marekani milioni 3,798.6 mwaka 2014. Ongezeko hili lilitokana na kukua kwa mauzo ya bidhaa za viwandani pamoja na mauzo mengine.

Madini

57. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya madini nje ilipungua kwa asilimia 8.9 kufikia Dola za Marekani milioni 1,338.4 ikilinganishwa na Dola milioni 1,469.2 mwaka 2014. Hii ilitokana na kupungua kwa bei ya dhahabu katika soko la dunia sambamba na kushuka kwa kiasi cha dhahabu iliyouzwa nje. Thamani ya mauzo ya dhahabu ilikuwa Dola za Marekani milioni 1,236.3 mwaka 2015

ikilinganishwa na Dola milioni 1,324.1 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 6.6. Katika kipindi hicho, bei ya dhahabu katika soko la dunia ilipungua kwa asilimia 8.3 kufikia wastani wa Dola za Marekani 1,160.00 kwa aushi moja ikilinganishwa na Dola 1,265.4 kwa aushi moja mwaka 2014. Mapato ya mauzo ya madini yalichangia asilimia 32.1 ya mapato yote ya bidhaa zisizo asilia mwaka 2015.

Bidhaa za Viwandani

58. Mwaka 2015, mapato yatoanayo na mauzo ya bidhaa za viwandani yaliongezeka kwa asilimia 10.1 na kufikia thamani ya Dola za Marekani milioni 1,364.5 kutoka Dola za Marekani milioni 1,239.6 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa za viwandani nchi za nje hususan mazao ya katani na nyuzi za pamba. Mapato ya mauzo ya bidhaa za viwandani yalichangia asilimia 32.7 ya mapato yote ya bidhaa zisizo asilia mwaka 2015.

Samaki na Mazao ya Samaki

59. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya samaki na mazao yake ilipungua hadi kufikia Dola za Marekani milioni 173.5 kutoka Dola milioni 195.0 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 11.1. Upungufu huo ulitokana na kupungua kwa kiasi cha samaki na mazao ya samaki kilichouzwa nje.

Mazao ya Mboga na Maua

60. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya mazao ya mboga na maua ilikuwa Dola za Marekani milioni 24.4 ikilinganishwa na Dola milioni 30.5 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 19.9. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa uzalishaji wa maua na kuyumba kwa bei katika soko la dunia.

Bidhaa Nyinginezo Zilizouzwa Nje

61. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya bidhaa nyinginezo nchi za nje iliongezeka na kufikia Dola za Marekani milioni 884.3 kutoka Dola za Marekani milioni 687.2 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 28.7. Sehemu kubwa ya bidhaa katika kundi hili ni pamoja na mbegu za mafuta, kakao, ngozi na nafaka, ambazo kwa pamoja zilichangia karibu asilimia 75 ya mauzo katika kundi hili.

Jedwali Na.3.1: Thamani, Kiasi na Bei ya Bidhaa Zilizouzwa Nje

Bidhaa	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko, %
Bidhaa Asilia								
Kahawa								
Thamani (US\$ milioni)	111.2	101.6	142.6	186.6	171.0	121.5	162.2	33.5
Kiasi ('000 tani)	56.0	35.6	39.0	54.8	59.5	44.1	51.9	17.8
Bei (US\$ kwa tani)	1984.6	2853.1	3654.9	3403.2	2872.7	2756.2	3123.0	13.3
Pamba								
Thamani (US\$ milioni)	111.0	84.0	61.6	164.9	111.7	54.7	30.2	-44.8
Kiasi ('000 tani)	99.4	67.6	40.3	132.0	89.0	49.5	29.1	-41.3
Bei (US\$ kwa tani)	1116.7	1241.9	1529.0	1249.7	1256.0	1104.9	1037.8	-6.1
Katani								
Thamani (US\$ milioni)	6.7	10.9	16.9	18.4	16.9	16.8	20.3	21.0
Kiasi ('000 tani)	8.2	11.6	13.8	13.5	12.6	11.5	11.7	1.7
Bei (US\$ kwa tani)	826.0	939.8	1223.5	1357.1	1341.6	1459.7	1736.9	19.0
Chai								
Thamani (US\$ milioni)	47.2	49.8	47.2	56.1	56.9	45.7	44.0	-3.8
Kiasi ('000 tani)	30.6	27.1	27.1	27.2	28.8	29.2	27.5	-5.7
Bei (US\$ kwa tani)	1538.7	1840.2	1739.7	2061.2	1977.9	1568.1	1600.9	2.1
Tumbaku								
Thamani (US\$ milioni)	127.4	232.4	281.2	350.1	307.0	315.0	287.6	-8.7
Kiasi ('000 tani)	33.8	53.6	73.3	105.6	67.8	67.4	66.3	-1.6
Bei (US\$ kwa tani)	3764.0	4337.0	3839.4	3316.0	4526.1	4,673.5	4,336.5	-7.2
Koroshio								
Thamani (US\$ milioni)	68.6	96.9	107.0	142.6	162.4	222.2	218.8	-1.6
Kiasi ('000 tani)	95.5	100.6	96.4	130.9	147.3	172.2	171.7	-0.3
Bei (US\$ kwa tani)	718.2	963.2	1110.0	1089.3	1102.5	1290.7	1273.8	-1.3
Karafuu								
Thamani (US\$ milioni)	14.4	7.6	28.9	38.1	43.0	52.9	24.1	-54.5
Kiasi ('000 tani)	4.8	2.2	2.2	3.4	4.1	4.7	2.8	-41.0
Bei (US\$ kwa tani)	2977.9	3449.6	13162.9	11198.5	10562.8	11231.3	8653.1	-23.0
Jumla (Bidhaa Asilia)	486.4	583.2	685.5	956.7	868.9	828.8	787.1	-5.0
Bidhaa Zisizo Asilia (US \$ Milioni)								
Madini	1274.8	1561.2	2283.4	2197.8	1782.1	1469.2	1338.4	-8.9
Dhahabu	1229.5	1516.6	2224.1	2117.4	1644.8	1324.1	1236.3	-6.6
Almasi	18.9	11.1	10.2	30.2	48.8	78.2	53.2	-32.0
Madini mengine	26.4	33.5	49.2	50.2	88.5	66.9	48.9	-26.8
Bidhaa za Viwandani	506.5	964.0	861.5	1037.3	1072.1	1239.6	1364.5	10.1
Nyuzi za Pamba	8.1	11.5	4.8	5.8	10.9	10.8	11.9	10.0
Kahawa Iliyozalishwa	2.0	0.7	1.1	1.0	1.1	1.2	0.3	-76.0
Tumbaku ilizalishwa	7.0	10.5	16.7	24.6	32.2	33.6	33.0	-1.8
Mazao ya Katani	13.4	9.0	11.8	9.1	9.7	10.5	17.4	64.9
Mazao mengine ya Viwandani	476.1	932.4	827.1	996.8	1018.2	1183.4	1301.9	10.0
Samaki na Mazao ya Samaki	155.0	150.4	137.7	160.6	130.6	195.0	173.5	-11.1
Mazao ya mboga na Maua	33.3	30.8	36.4	31.3	28.1	30.5	24.4	-19.9
Bidhaa zilizouzwa tena (re-exports)	282.9	338.2	330.2	555.7	172.8	177.0	385.8	117.9
Bidhaa nyinginezo	120.4	132.5	98.3	181.7	517.6	687.2	884.3	28.7
Jumla (Bidhaa zisizo Asilia)	2372.9	3177.0	3747.5	4164.4	3703.3	3798.6	4170.9	9.8
Bidhaa zisizorekodiwa	438.9	564.0	664.9	768.2	685.8	694.1	743.7	7.1
JUMLA KUU (BIDHAA ZOTE)	3298.1	4324.3	5097.9	5889.2	5258.1	5321.5	5701.6	7.1

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania na Wizara ya Fedha

Mapato ya Huduma

62. Mwaka 2015, mapato yatokanayo na biashara ya huduma yalikuwa Dola za Marekani milioni 3,748.4 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 3,396.0 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 10.4. Ongezeko hili lilitokana na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na huduma za usafiri, usafirishaji na mawasiliano. Mwaka 2015, mapato yatokanayo na huduma za usafiri yanayojumuisha utalii yalikuwa Dola za Marekani milioni 2,230.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 2,010.1 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 11.0. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa idadi ya watalii kufuatia juhudi za serikali za kutangaza vivutio vya utalii. Aidha, katika kipindi hicho, mapato yatokanayo na huduma ya usafirishaji yaliongezeka kwa asilimia 13.8 kufikia Dola za Marekani milioni 1,015.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 892.6 zilizopatikana mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa ufanisi bandarini kulikopelekea kuongezeka kwa shehena ya mizigo iliyosafirishwa kwenda na kutoka nchi za jirani. Mapato yatokanayo na usafiri na usafirishaji yalichangia asilimia 87 ya mapato yote ya huduma mwaka 2015. Mapato yatokanayo na huduma za mawasiliano yalikuwa Dola za Marekani milioni 58.4 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 50.2 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 16.3.

Bidhaa Zilizoagizwa Kutoka Nje

63. Mwaka 2015, thamani ya bidhaa zilizoagizwa kutoka nje ilipungua kwa asilimia 9.8 kufikia Dola za Marekani milioni 9,843.1 ikilinganishwa na Dola milioni 10,917.8 mwaka 2014. Hii ilitokana na kupungua kwa thamani ya bidhaa za kati hususan bidhaa za mafuta pamoja na bidhaa za matumizi ya kawaida zilizoagizwa.

Bidhaa za Kukuza Mitaji

64. Mwaka 2015, thamani ya bidhaa za ukuzaji mitaji zilizoingizwa nchini ilikuwa Dola za Marekani milioni 3,813.0 ikilinganishwa na Dola milioni 3,598.1 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 6.0. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa thamani ya mitambo iliyoagizwa toka nje wakati thamani ya bidhaa za ujenzi na vyombo vya usafirishaji ilipungua. Katika kipindi hicho, thamani ya mitambo iliongezeka kutoka Dola za Marekani milioni 1,351 hadi kufikia Dola za Marekani milioni 1,808.4 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 33.9

Bidhaa za Kati

65. Mwaka 2015, thamani ya bidhaa za kati zilizoingizwa kutoka nje ilipungua hadi kufikia Dola za Marekani milioni 3,696.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 4,663.6 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 20.7. Hii ilitokana na kupungua kwa thamani ya bidhaa za mafuta ya petroli na malighafi za viwandani zilizoagizwa. Thamani ya bidhaa za mafuta ya petroli zilizoagizwa ilipungua na kufikia Dola za Marekani milioni 2,760.7 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 3,656.8 kwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 24.5. Kushuka kwa thamani ya bidhaa za mafuta ya petroli kulitokana na kupungua kwa kiasi na wastani wa bei ya mafuta katika soko la dunia. Aidha, thamani ya bidhaa za viwandani zilizoagizwa ilipungua kwa asilimia 10.6 na kufikia Dola za Marekani milioni 790.4 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 884.0 mwaka 2014.

Bidhaa za Matumizi ya Kawaida

66. Mwaka 2015, thamani ya uagizaji wa bidhaa za matumizi ya kawaida ilipungua kwa asilimia 12.1 na kufikia Dola za Marekani milioni 2,333.5 kutoka Dola milioni 2,656.1 mwaka 2014. Upungufu huu ulitokana na kupungua kwa bidhaa za chakula pamoja na uagizaji wa bidhaa nyingine za matumizi ya kawaida. Bidhaa za chakula zilipungua kutokana na kuimarika kwa uzalishaji ndani ya nchi.

Malipo ya Huduma

67. Mwaka 2015, malipo ya huduma yalikuwa na thamani ya Dola za Marekani milioni 2,685.1 ikilinganishwa na Dola milioni 2,705.4 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 0.8. Upungufu huo ulitokana na kupungua kwa malipo ya usafirishaji, malipo ya huduma za kiserikali, na huduma za biashara nyingine.

Jedwali Na. 3.2: Thamani ya Bidhaa Zilizoagizwa kutoka Nje (Dola za Marekani)

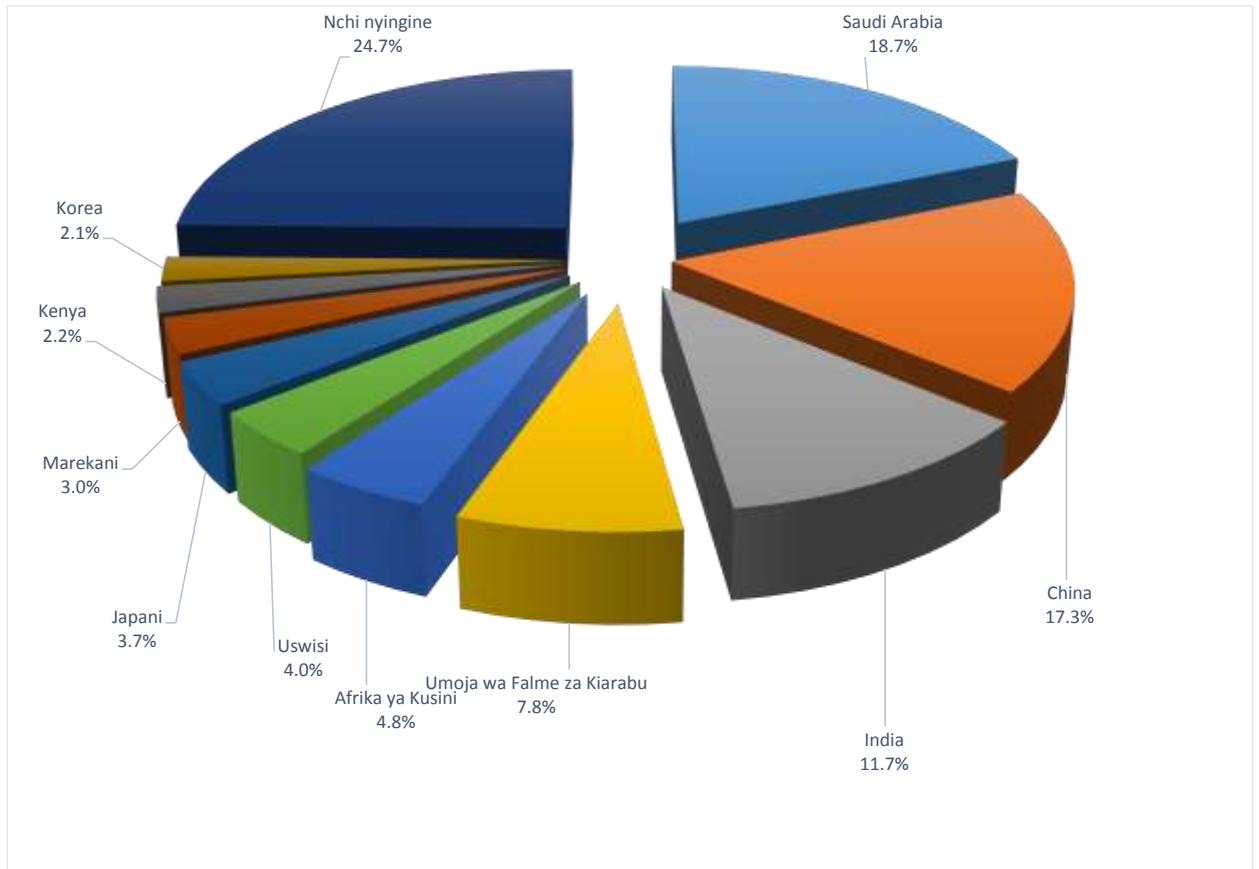
Bidhaa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko, %
Bidhaa za Kukuza Mitaji	2,715.2	3,560.5	3,686.5	3,460.4	3,598.1	3,813.0	6.0
Vifaa vya Usafirishaji	901.1	1,008.5	1,158.2	1,160.2	1,214.8	1,096.5	-9.7
Majengo na Ujenzi	610.6	757.7	805.8	959.8	1,032.4	908.0	-12.0
Mitambo	1,203.4	1,794.3	1,722.5	1,340.5	1,351.0	1,808.4	33.9
Bidhaa za Kati	2,741.2	4,139.0	4,320.2	5,205.2	4,663.6	3,696.6	-20.7
Uagizaji Mafuta	2,024.2	3,228.7	3,380.6	4,308.6	3,656.8	2,760.7	-24.5
Mbolea	115.0	176.6	133.9	160.1	122.8	145.6	18.5
Malighafi za Viwanda	602.0	733.7	805.7	736.6	884.0	790.4	-10.6
Bidhaa za Matumizi ya Kawaida	1,709.2	2,128.0	2,312.5	2,363.5	2,656.1	2,333.5	-12.1
Bidhaa za Vyakula	461.6	603.1	656.6	646.4	632.6	541.7	-14.4
Bidhaa nyingine za Vyakula	1,247.5	1,524.9	1,655.9	1,717.1	2,023.4	1,791.8	-11.4
Jumla (FoB)	7,165.5	9,827.5	10,319.1	11,029.1	10,917.8	9,843.1	-9.8

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Mwenendo wa Biashara Baina ya Tanzania na Nchi Mbalimbali

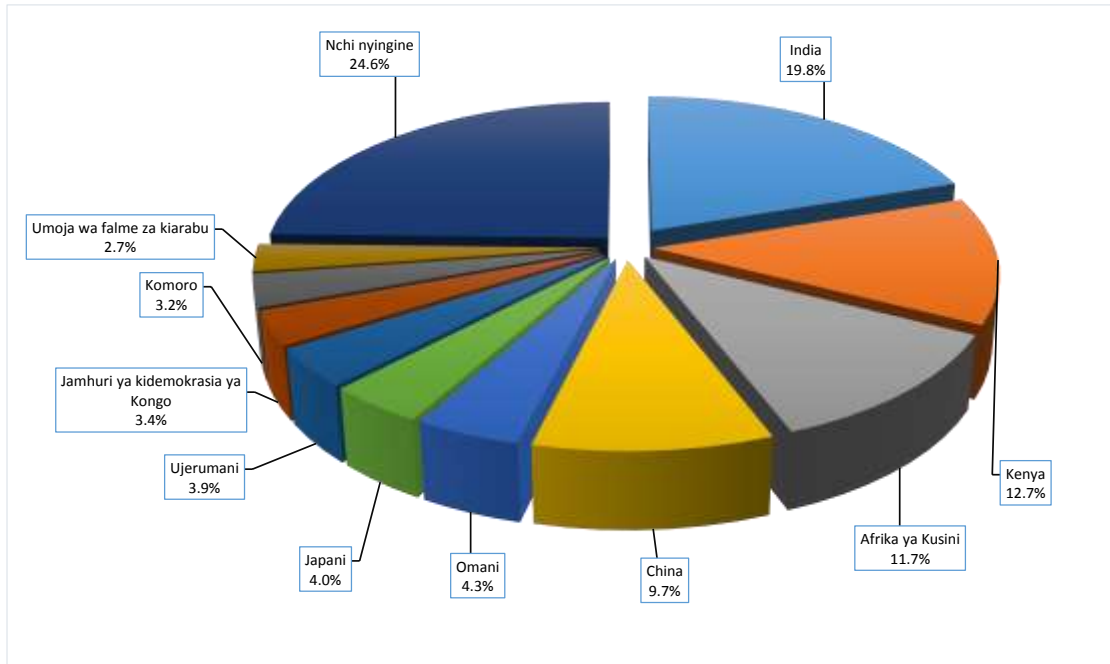
68. Mwaka 2015, nchi washiriki wa kibiashara na Tanzania kwa kiasi kikubwa zilikuwa kama ilivyokuwa katika mwaka uliotangulia. Nchi ambazo Tanzania iliagiza bidhaa zake kwa kiasi kikubwa zilikuwa Saudi Arabia, China, India na Umoja wa Falme za Kiarabu ambazo kwa pamoja zilichangia asilimia 55.5 ya bidhaa zote zilizoagizwa kutoka nje. Sehemu kubwa ya bidhaa zilizoagizwa na Tanzania kutoka Saudi Arabia ni bidhaa za mafuta ya petroli wakati mitambo na bidhaa za kielektroniki hususan simu za mkononi ziliagizwa kutoka China. Aidha, Tanzania iliagiza magari, makaa ya mawe, jasi na matunda kutoka India na Afrika Kusini.

Kielelelezo Na. 3.1: Mchanganuo wa Vyanzo vya Bidhaa Zilizolingia Tanzania, 2015

69. Katika kipindi hicho, nchi ambazo Tanzania iliuzia bidhaa zake kwa kiasi kikubwa zilikuwa ni India, Kenya, Afrika Kusini na China ambazo kwa pamoja zilichangia asilimia 53.7 ya bidhaa zote zilizouzwa nje. Bidhaa zilizouzwa China na India ni pamoja na mbegu za mafuta, vito vya thamani, bidhaa za plastiki, dhahabu, mazao ya samaki na korosho. Kwa upande mwingine, bidhaa zilizouzwa Kenya ni chai, mahindi, maharage, vyandarua, mboga mboga na nafaka. Dhahabu, madini ya shaba, kahawa na chai ni baadhi ya bidhaa zilizouzwa Afrika Kusini.

Kielelezo Na. 3.2: Mchanganuo wa Masoko ya Bidhaa za Tanzania Nje ya Nchi, 2015

Mizania ya Malipo na Nchi za Nje

Urari wa Biashara ya Bidhaa

70. Urari wa biashara ya bidhaa ulipungua kutoka nakisi ya Dola za Marekani milioni 5,596.3 mwaka 2014 hadi kufikia nakisi ya Dola za Marekani milioni 4,141.4 mwaka 2015, sawa na upungufu wa nakisi kwa asilimia 26.0. Upungufu huo ulitokana na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa nje sambamba na kupungua kwa uagizaji wa bidhaa kutoka nje.

Urari wa Biashara ya Huduma

71. Mwaka 2015, urari wa biashara ya huduma ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 1,063.3 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 727.3 mwaka 2014, sawa na ongezeko la ziada kwa asilimia 46.2. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa mapato yatoanayo na huduma za mawasiliano, usafirishaji na usafiri hususan biashara ya utalii na kupungua kwa malipo ya huduma za usafirishaji na huduma nyingine za kibiashara.

Urari wa Biashara ya Huduma na Bidhaa

72. Urari wa biashara ya bidhaa na huduma ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 3,078.1 mwaka 2015 ikilinganishwa na nakisi ya Dola milioni 4,869.0 mwaka 2014, sawa na kupungua kwa nakisi kwa asilimia 36.8. Upungufu huo wa nakisi ulichangiwa na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa na mapato ya huduma kulikoenda sambamba na kupungua kwa thamani ya uagizaji wa bidhaa na malipo ya huduma nje.

Urari wa Mapato ya Vitega Uchumi

73. Mwaka 2015, urari wa mapato ya vitega uchumi ambayo yanajumuisha fidia kwa wafanyakazi, mapato ya uwekezaji na malipo ya riba ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 725.9 ikilinganishwa na nakisi ya Dola milioni 625.8 mwaka 2014, sawa na ongezeko la nakisi kwa asilimia 16.0. Hii ilitokana hasa na kuongezeka kwa malipo ya riba.

Urari wa Uhamisho Mali wa Kawaida

74. Urari wa uhamisho mali wa kawaida unaojumuisha uhamisho wa fedha unaofanywa na sekta binafsi, misaada na unafuu wa kulipa deni ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 484.5 mwaka 2015 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 477.4 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 1.5.

Urari wa Malipo ya Kawaida

75. Mwaka 2015, nakisi ya urari wa malipo ya kawaida unaojumuisha biashara ya bidhaa, huduma, mapato ya vitega uchumi na uhamisho mali wa kawaida ilipungua hadi kufikia Dola za Marekani milioni 3,319.5 kutoka Dola milioni 5,017.5 mwaka 2014, sawa na upungufu wa nakisi kwa asilimia 33.8. Hii ilitokana na kupungua kwa nakisi ya biashara ya bidhaa na huduma na uhamisho mali wa kawaida.

Urari wa Uhamisho wa Mitaji

76. Mwaka 2015, urari wa uhamisho wa mitaji, unaojumuisha misaada ya vitega uchumi na misamaha ya madeni ya nje kutoka kwa mashirika ya fedha ya Kimataifa na Nchi Wahisani ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 421.1 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 535.5 mwaka 2014, sawa na punguzo la ziada kwa asilimia 21.3. Kupungua kwa ziada ya urari wa uhamisho wa mitaji kulitokana na kupungua kwa misaada kutoka nchi washirika wa maendeleo.

Urari wa Malipo ya Fedha katika Uwekezaji

77. Mwaka 2015, urari wa malipo ya fedha katika uwekezaji, unaojumuisha uwekezaji wa moja kwa moja na mikopo ya fedha kutoka nje ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 3,548.3 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 3,897.0 mwaka 2014, sawa na kupungua kwa ziada kwa asilimia 8.9. Upungufu huo ulitokana na kupungua kwa uwekezaji wa moja kwa moja katika sekta mbalimbali za kiuchumi.

Urari wa Malipo Yote

78. Mwaka 2015, urari wa malipo yote ulikuwa na ziada ya Dola za Marekani milioni 199.1 ikilinganishwa na ziada ya Dola milioni 251.8 mwaka 2014, sawa na kupungua kwa ziada ya urari kwa asilimia 20.9. Kupungua kwa ziada ya urari wa malipo yote kulitokana na kupungua kwa ziada ya urari wa uhamisho wa mitaji na urari wa malipo ya fedha katika uwekezaji.

Akiba ya Fedha za Kigeni

79. Katika kipindi kilichoishia Desemba 2015, akiba ya fedha za kigeni ilifikia Dola za Marekani milioni 4,093.7 ikilinganishwa na Dola milioni 4,383.6 katika kipindi kama hicho mwaka 2014. Kiasi cha akiba ya fedha za kigeni kwa mwaka 2015 hakijumuishi bidhaa na huduma ambazo zinalipiwa na fedha za uwekezaji wa moja kwa moja na kilikuwa kinatosheleza kulipia uagizaji bidhaa na huduma kutoka nje kwa miezi 4.0 ikilinganishwa na miezi 4.1 iliyofikiwa mwaka 2014. Aidha, katika kipindi hicho, akiba ya fedha za kigeni katika benki za biashara ilikuwa Dola za Marekani milioni 1,012.1 ikilinganishwa na Dola milioni 759.5 katika kipindi kilichoishia Desemba 2014.

Soko la Fedha za Kigeni kwa Mabanki

80. Mwaka 2015, viwango vya ubadilishanaji wa fedha za kigeni viliendelea kuamuliwa na nguvu ya soko ya mahitaji na ugavi. Kiasi cha fedha zilizouzwa katika soko la fedha za kigeni kiliongezeka kwa asilimia 8.6 kufikia Dola za Marekani milioni 2,203.2 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 2,029.0 mwaka 2014. Benki Kuu ya Tanzania iliuza mauzo ya jumla ya Dola za Marekani milioni 844.0, sawa na asilimia 38.3 ya mauzo yote yaliyofanyika mwaka 2015 na kiasi kilichobaki kiliuzwa na benki za biashara.

Thamani ya Fedha ya Tanzania

81. Mwaka 2015, thamani ya shilingi ya Tanzania dhidi ya Dola ya Marekani ilishuka kwa wastani wa asilimia 16.8 ikilinganishwa na asilimia 3.3 mwaka 2014. Dola moja ya Marekani ilinunuliwa kwa wastani wa shilingi za Tanzania 1985.4 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi 1,652.5 mwaka 2014. Kuporomoka kwa thamani ya shilingi hususan robo ya pili ya mwaka 2015 kulitokana na sababu mbalimbali zikiwemo kuimarika kwa Dola ya Marekani, kuchelewa kwa upatikanaji wa fedha za kigeni kwa ajili ya bajeti ya Serikali pamoja na mapato kidogo ya fedha za kigeni yasiyokidhi mahitaji ya uagizaji wa bidhaa na huduma. Mwishoni mwa mwaka 2015, Dola moja ya Marekani iliuzwa kwa wastani wa shilingi 2,148.5 ikilinganishwa na wastani wa shilingi 1,725.8 mwishoni mwa mwaka 2014.

THAMANI YA BIDHAA ZA BIASHARA BAINA YA TANZANIA NA NCHI ZA NJE

Jedwali Na.17	Shs. Milioni									
Aina ya Bidhaa	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zilizouzwa Nje	2156732	2628866	3194929	3671935	4050561	7331020	8658371	8223206	11366504	14692918
Bidhaa Halisi	1967358	2413809	2992530	3568071	3921648	7175377	8368496	7012100	9429220	10719917
Zilizouzwa Tena	189374	215057	202399	103864	128913	155643	289875	1211106	1937284	3973001
Zilizoagizwa	5534418	7296763	8839274	8446721	11086891	17217173	18275893	19904472	20977105	29352500
Jumla	7691150	9925629	12034203	12118656	15137452	24548193	26934264	28127678	32343609	44045418
Urari	-3377686	-4667897	-5644345	-4774785	-7036330	-9886153	-9617522	-11681266	-9610601	-14659582
Thamani ya Fedha (Shs/US\$)	1251.9	1232.8	1196.3	1320.3	1395.7	1557.4	1571.7	1598.7	1652.5	1985.4

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu, Idara ya Forodha na Benki Kuu ya Tanzania

KIASI NA THAMANI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 18

Bidhaa	Kiasi(000" Tani)							Thamani(sh. Milioni)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko(%) 2014/15	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko (%) 2014/15
Kahawa	35.6	39.0	54.8	59.5	44.1	58.0	31.5	162310	225748	292787	259132	204301	309681	51.6
Pamba	67.6	40.3	132.0	89.0	49.5	37.5	-24.2	83999	61636	164926	137663	558404	79684	-85.7
Katani	11.6	13.8	13.5	12.6	11.5	4.1	-64.3	10903	16931	18369	25396	111323	340245	205.6
Chai	27.1	27.1	27.2	28.8	29.2	29.0	-0.7	65479	72257	87359	86810	72784	91037	25.1
Tumbaku	53.6	73.3	105.6	67.8	67.4	65.2	-3.3	327521	189834	348062	159454	319295	427950	34.0
Koroshu	100.6	96.4	130.9	147.3	172.2	171.4	-0.5	173572	162715	221971	301212	647936	497299	-23.2
Karafuu	2.2	2.2	3.4	4.1	4.7	0.5	-89.1	11265	48362	58281	68429	50880	5883	-88.4
Almasi (Carat)	367849	417000	411000	-	-	-	-	14234	16976	-	63584	166107	65636	-60.5
Dhahabu(gms)	35600000	40400000	37900000	35100000	41813100	-	-	2137344	3463813	3410746	2768481	2812561	2717187	-3.4

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Idara ya Forodha, TRA

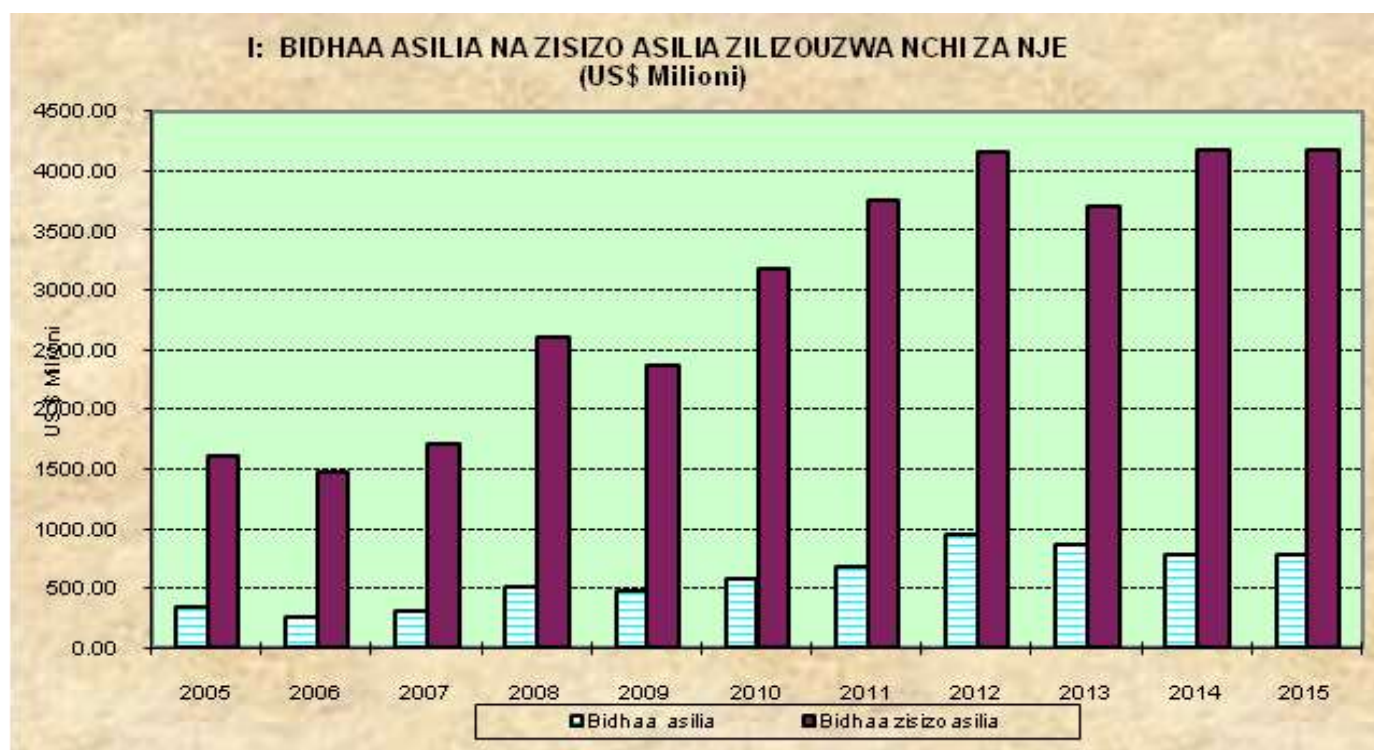
- Takwimu hazikupatikana

KIASI NA THAMANI YA BIDHAA ZA ASILIA NA ZISIZO ZA ASILIA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

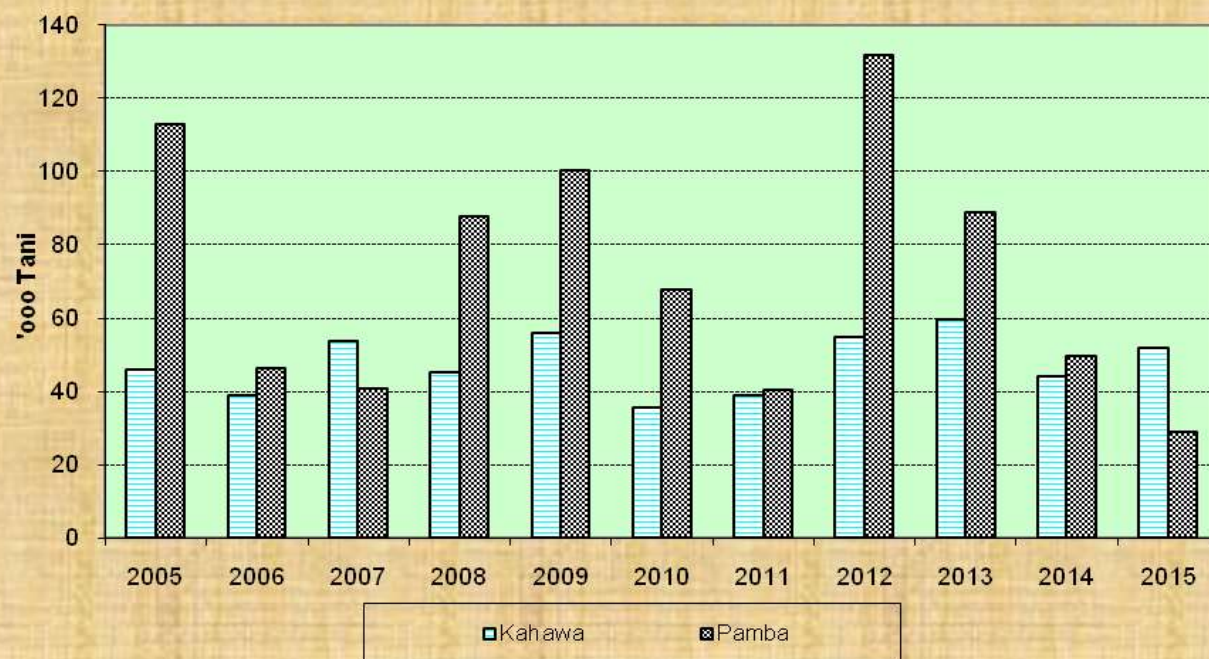
Jedwali Na. 19

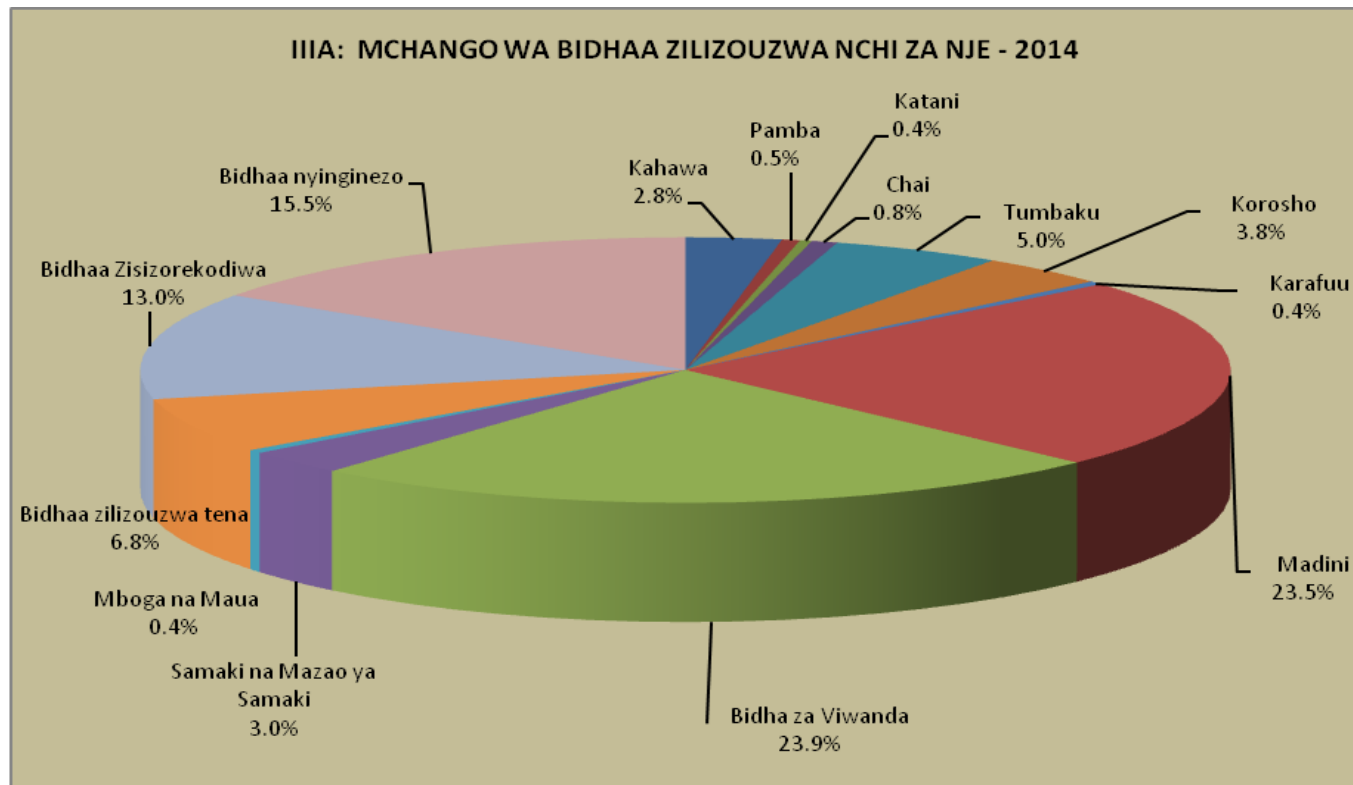
Bidhaa	Kiasi (000" Tani)						Badiliko(%)	Thamani (Milioni US\$)						Badiliko (%)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2014/15	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2014/15
Bidhaa Asilia:														
Kahawa	35.6	39.0	54.8	59.5	44.1	51.9	17.8	101.6	142.6	186.6	171.0	121.5	162.2	33.5
Pamba	67.6	40.3	132.0	89.0	49.5	29.1	(41.3)	84.0	61.6	164.9	111.7	54.7	30.2	-44.8
Katani	11.6	13.8	13.5	12.6	11.5	11.7	1.7	10.9	16.9	18.4	16.9	16.8	20.3	21.0
Chai	27.1	27.1	27.2	28.8	29.2	27.5	(5.7)	49.8	47.2	56.1	56.9	45.7	44.0	-3.8
Tumbaku	53.6	73.3	105.6	67.8	67.4	66.3	(1.6)	232.4	281.2	350.1	307.0	315.0	287.6	-8.7
Koroshu	100.6	96.4	130.9	147.3	172.2	171.7	(0.3)	96.9	107.0	142.6	162.4	222.2	218.8	-1.6
Karafuu	2.2	2.2	3.4	4.1	4.7	2.8	(41.0)	7.6	28.9	38.1	43.0	52.9	24.1	-54.5
Jumla								583.2	685.5	956.7	868.9	828.8	787.1	-5.0
Bidhaa zisizo asilia:														
Madini								1561.2	2283.4	2197.8	1782.1	1469.2	1338.4	-8.9
Bidhaa za Viwanda								964.0	861.5	1037.3	1072.1	1239.6	1364.5	10.1
Samaki na Mazao ya Samaki								150.4	137.7	160.6	130.6	195.0	173.5	-11.1
Mazao ya Mboga na Maua								30.8	36.4	31.3	28.1	30.5	24.4	-19.9
Bidhaa zilizouzwa tena								132.5	98.3	181.7	172.8	177.0	385.8	117.9
Bidhaa nyinginezo								338.2	330.2	555.7	517.6	687.2	884.3	28.7
Jumla								3177.0	3747.5	4164.4	3703.3	3798.6	4170.9	9.8
Bidhaa Zisizorekodiwa								564.0	664.9	768.2	685.8	694.1	743.7	7.1
JUMLA KUBWA								4324.3	5097.9	5889.2	5258.1	5321.5	5701.6	7.1

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Idara ya Forodha, TRA

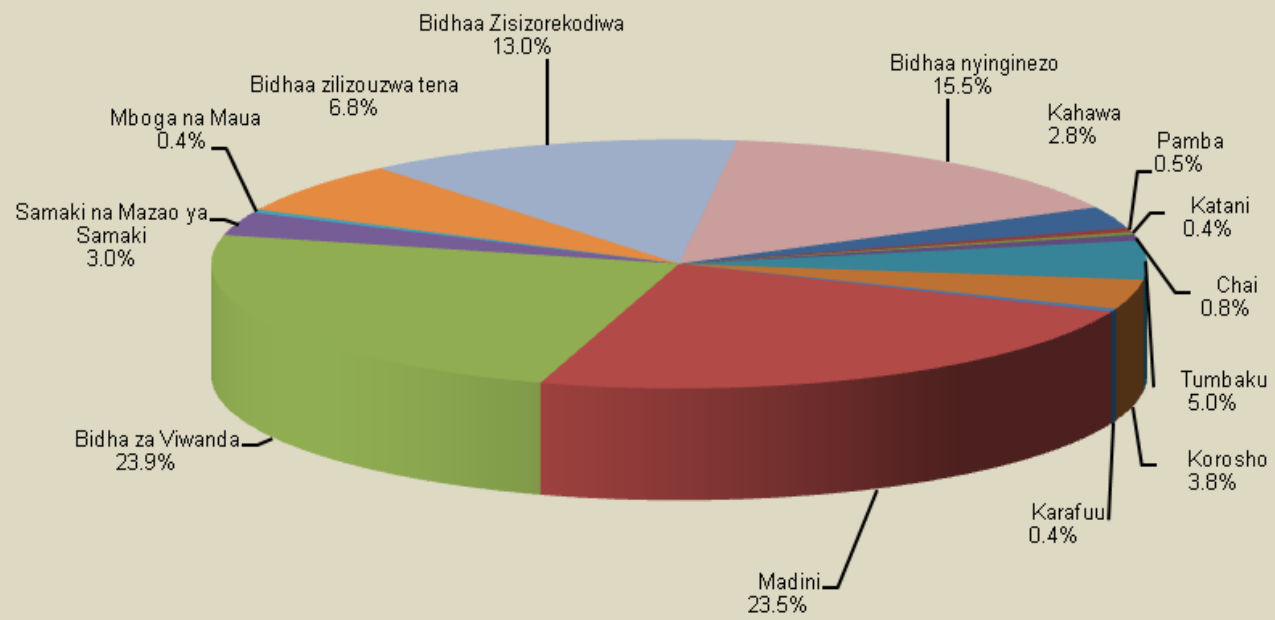

II: PAMBA NA KAHAWA ILIYOUZWA NCHI ZA NJE
(Kiasi kwa Tani '000)

IIIB: MCHANGO WA BIDHAA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE - 2015

WASTANI WA BEI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 20

Sh./Tani*

Bidhaa	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko (%) 2014/15
Kahawa	2390243	2668414	2642540	2628934	4069399	5580087	5400679	4135909	4284297	5335016	24.5
Pamba	1221942	1222475	1767694	1462236	1775008	1431997	1724164	2016331	4196444	2125120	-49.4
Katani	931090	1047444	946323	1951011	1986211	2091121	2102332	2129059	2052892	2080259	1.3
Chai	1680523	1581921	1861435	2373683	2501897	2664933	3144333	3392989	2617376	3136675	19.8
Tumbaku	3440586	2869021	4593309	4970800	2586996	2564562	3145641	2237711	4172482	6564963	57.3
Koroshu	1058854	2278459	1356504	950656	1284308	1636560	1695963	1943340	3255142	2901973	-10.8
Karafuu	3285196	3321160	4202786	4008131	4390290	20972246	9783616	16735615	17997878	11390538	-36.7
Almasi (kwa carat)	138878	156300	157692	157319	38695	40709	99809	353966	317548	-	-
Dhahabu (kwa gramu)	21778	9982	34504	40826	60038	85738	89993	78874	64709	-	-

Chanzo: Idara ya Forodha, Mamlaka ya Mapato Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

* Isipokuwa kwa almasi na dhahabu

WASTANI WA BEI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

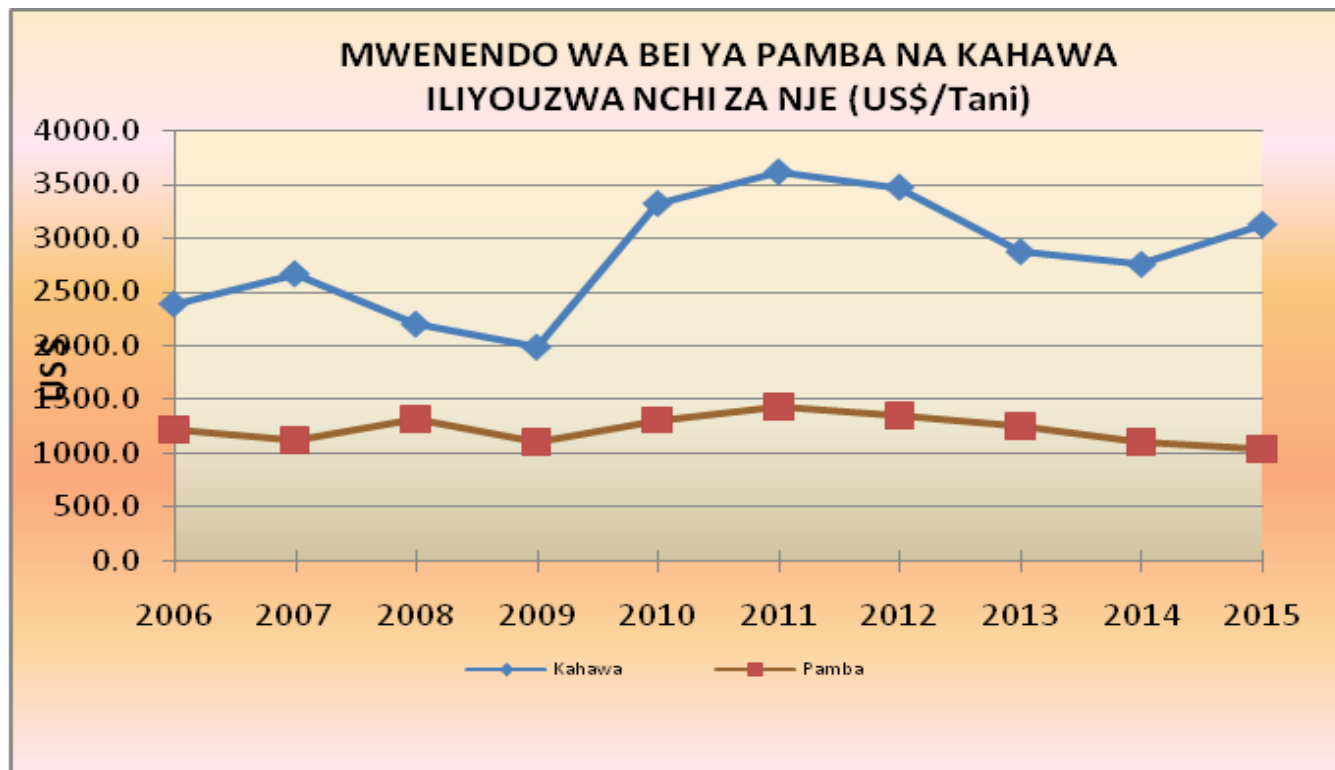
Jedwali Na. 21

Bidhaa	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	US\$/Tani*
											Badiliko(%) 2014/15
Kahawa	1932	2165	2203	1991	2853	3655	3403	2873	2756	3123	13.3
Pamba	988	992	1321	1108	1242	1529	1250	1256	1105	1038	-6.1
Katani	751	850	1251	980	940	1224	1357	1342	1460	1737	19.0
Chai	1359	1283	1575	1542	1840	1740	2061	1978	1568	1601	2.1
Tumbaku	2779	2327	3041	3762	4337	3839	3316	4526	4673	4336	-7.2
Korosho	855	1848	730	720	963	1110	1089	1103	1291	1274	-1.3
Karafuu	2638	2694	3578	3036	3450	13163	11199	10563	11231	8653	-23.0
Almasi (kwa carat)	111	127	133	1193	3028	2395	2188	208	187.0	-	-
Dhahabu (kwa gramu)	17.40	8.10	1.78	35.34	43	55	57	35	38	-	-

Chanzo: Idara ya Forodha, TRA

* Isipokuwa kwa almasi na dhahabu

- Takwimu Hazikupatikana

AINA NA THAMANI YA BIDHAA ZILIZOAGIZWA TOKA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 23

Sh. Milioni

Mwaka	Bidhaa za Matumizi ya Kawaida	Bidhaa za Kati	Bidhaa za Viwanda	Jumla
2000	401612	222399	444427	1068438
2001	468173	386317	648361	1502851
2002	499346	408872	697209	1605426
2003	654630	705729	846251	2206610
2004	917953	1024705	1029389	2972046
2005	937031	1451062	1341462	3729555
2006	1068550	1977695	1799855	4846100
2007	1393799	2441781	2186910	6022490
2008	1703932	3217747	3537543	8459222
2009	1836142	2471066	3319331	7626538
2010	2385447	3825823	3789528	10000799
2011	3314193	6446217	5545242	15305652
2012	3634506	6790046	5794109	16218662
2013	3778395	8321394	5532070	17631859
2014	4389188	7706688	5945855	18041732
2015	4632851	7339266	7570216	19542332

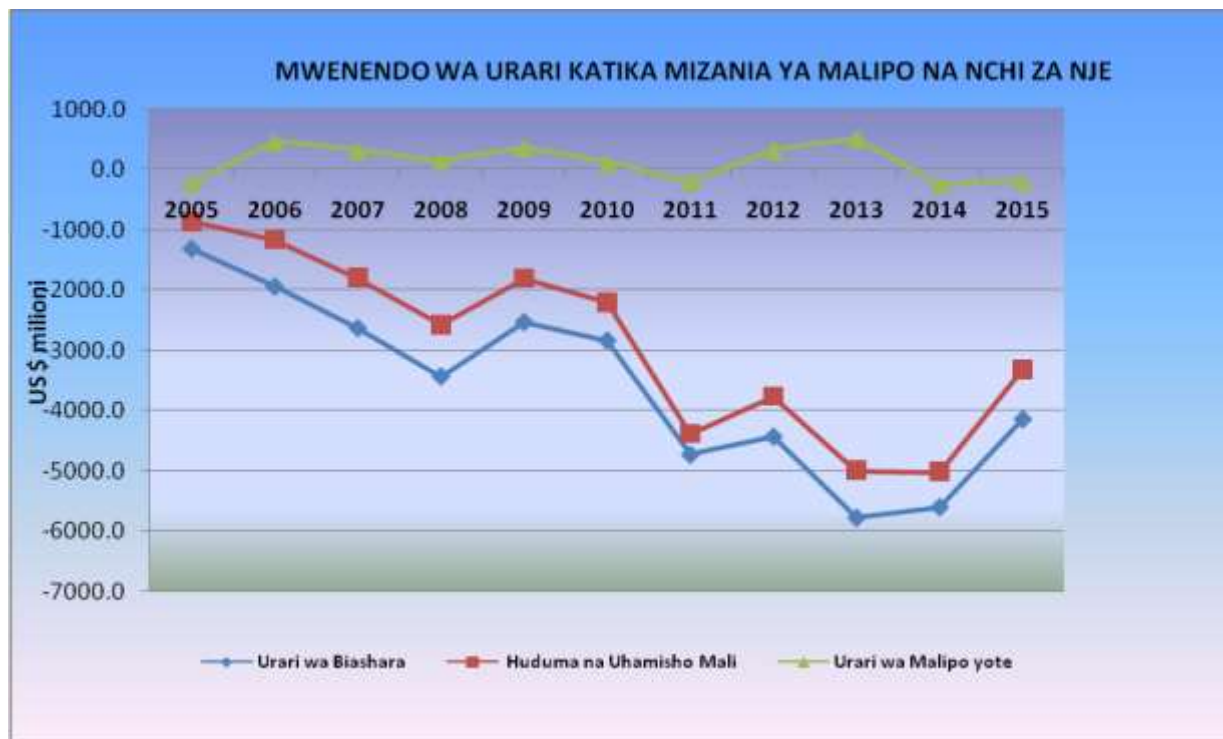
Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

*Angalia: Kuanzia mwaka 1990, thamani ya bidhaa zilizoagizwa
ni f.o.b. badala ya c.i.f.

MIZANIA YA MALIPO NA NCHI ZA NJE											
Jedwali Na. 24	US \$ milioni										
	2005 Halisi	2006 Halisi	2007 Halisi	2008 Halisi	2009 Halisi	2010 Halisi	2011 Halisi	2012 Halisi	2013 Halisi	2014 Halisi	2015 Matarajio
Urari wa Biashara	-1321.8	-1946.5	-2634.1	-3433.5	-2536.1	-2841.2	-4729.6	-4429.9	-5771.1	-5596.3	-4141.4
Zilizouzwa nje (fob)	1675.8	1917.6	2226.6	3578.8	3298.1	4324.3	5097.9	5889.2	5258.1	5321.5	5701.6
Zilizonunuliwa toka nje (fob)*	2997.6	3864.1	4860.6	7012.3	5834.1	7165.5	9827.5	10319.1	11029.1	10917.8	9843.1
Urari wa Huduma	61.8	278.8	462.1	336.9	132.7	156.9	92.2	427.5	713.2	727.3	1063.3
Mapato	1269.2	1528.1	1875.7	1998.8	1854.6	2045.7	2300.3	2786.4	3201.7	3396.0	3748.4
Malipo	1207.3	1249.3	1413.7	1661.9	1722.0	1888.9	2208.1	2358.9	2488.5	2668.7	2685.1
Urari wa Mapato ya Vitega Uchumi	-104.1	-94.8	-282.1	-314.3	-297.8	-577.6	-645.8	-574.0	-705.7	-625.8	-725.9
Yaliyoingia	80.9	80.3	107.3	122.7	161.1	160.1	184.2	131.1	130.1	118.4	108.7
Yaliyotoka	185.0	175.1	389.4	437.0	458.9	737.651	830.0	705.1	835.8	744.2	834.5
Urari wa Uhamisho Mali wa Kawaida	496.4	588.7	651.5	833.8	891.2	1051.2	902.2	807.5	775.7	477.4	484.5
Iliyoingia	563.9	654.6	724.0	913.4	959.7	1130.2	994.9	913.0	837.4	535.6	564.3
Serikalini	478.5	559.7	626.9	588.5	658.4	798.1	609.7	544.3	485.7	178.0	199.0
Sakta nyingine	85.4	94.9	97.1	324.9	301.3	332.1	385.2	368.7	351.7	357.6	365.3
Iliyotoka	67.5	65.9	72.5	79.6	68.4	79.0	92.7	105.4	61.8	58.2	79.8
Urari wa Biashara ya Bidhaa, Huduma na Uhamisho Mali	-867.6	-1173.8	-1802.6	-2577.1	-1809.9	-2210.8	-4381.0	-3768.9	-4988.0	-5017.5	-3319.5
Urari wa Uhamisho wa Mitaji	393.2	5183.5	938.5	524.2	442.2	537.9	690.9	777.2	712.8	535.5	421.2
Iliyoingia	393.2	5183.5	938.5	524.2	442.2	537.9	690.9	777.2	712.8	535.5	421.2
Iliyotoka	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Urari katika uwekezaji	807.6	-4081.6	873.0	2592.8	1984.4	3063.7	2843.3	3879.7	5021.0	3897.0	3548.3
Uwekezaji katika miradi	494.1	403.0	581.5	1383.3	952.6	1813.2	1229.5	1799.6	2087.3	2044.6	1960.6
Uwekezaji katika hisa	2.5	2.6	4.3	1.8	3.5	3.1	11.3	6.1	4.6	11.5	22.3
Uwekezaji aina nyingine	311.0	-4487.3	287.1	1207.8	1028.3	1247.4	1602.5	2073.9	2929.1	1841.0	1565.5
Makosa na Masahihisho	-555.4	532.6	307.8	-391.9	-250.5	-1282.3	644.8	-566.3	-237.9	333.1	-849.1
Urari wa Malipo yote	-222.2	460.8	316.7	148.0	366.2	108.5	-202.0	321.7	507.9	-251.8	-199.1
Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania											
* Kuanzia mwaka 2006 bidhaa zilizouzwa nje zinajumuisha pia zile zisizorekodiwa (Unrecorded trade)											

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

* Kuanzia mwaka 2006 bidhaa zilizouzwa nje zinajumuisha pia zile zisizorekodiwa (Unrecorded trade)

SURA YA 4

FEDHA ZA SERIKALI

Utangulizi

82. Bajeti ya mwaka 2015/16 ililenga kugharamia utekelezaji wa Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2015 sambamba na vipaumbele vilivyoainishwa katika Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2015/16. Miongoni mwa vipaumbele hivyo ni pamoja na kuweka msukumo maalum kwenye miradi ya umeme vijijini, maji vijijini, kukamilisha miradi ya kimkakati inayoendelea pamoja na kuwekeza kwenye rasilimali watu.

83. Bajeti ya mwaka 2015/16 ilipanga kukusanya jumla ya shilingi bilioni 22,495.5 kutoka kwenye vyanzo vya ndani na nje. Sera za mapato ya ndani katika mwaka 2015/16 zililenga kukusanya mapato ya kodi na yasiyo ya kodi ya shilingi bilioni 13,475.6 sawa na asilimia 14.3 ya Pato la Taifa. Kati ya kiasi hicho, mapato ya kodi yalikadiriwa kuwa shilingi bilioni 12,363 na mapato yasiyo ya kodi shilingi bilioni 1,112.7. Aidha, mapato yatokanayo na vyanzo vya Halmashauri yalikadiriwa kufikia shilingi bilioni 521.9 sawa na asilimia 0.6 ya Pato la Taifa.

Mwenendo wa Mapato

Mapato ya Ndani

84. Katika kipindi cha miezi tisa ya kwanza ya mwaka 2015/16, makusanyo ya ndani ikijumuisha mapato ya Halmashauri yalifikia shilingi bilioni 10,346.5 sawa na asilimia 99 ya makadirio ya shilingi bilioni 10,455.7 katika kipindi hicho. Mapato ya kodi yalifikia shilingi bilioni 9,170.5 ikiwa ni asilimia 99 ya lengo la kukusanya shilingi bilioni 9,221.0 kwa kipindi hicho. Kutofikiwa kwa malengo ya mapato ya kodi kulitoka na: kupungua kwa shughuli za utafiti wa madini, gesi na mafuta; ukwepaji wa kodi unaohusisha wafanyabiashara na watumishi wasio waadilifu; uelewa mdogo wa Sheria mpya ya Kodi ya Ongezeko la Thamani; na mwitikio hasi kwenye matumizi ya mashine za kielektroniki.

85. Kwa upande wa maduhuli, lengo la kipindi hicho lilikuwa kukusanya shilingi bilioni 843.3 ambapo hadi Machi 2016 makusanyo yalifikia shilingi bilioni 863.9 sawa na asilimia 102 ya lengo. Ukusanyaji wa maduhuli ulivuka

lengo kulitokana na: kuongezeka kwa matumizi ya mifumo ya kielektroniki katika ukusanyaji wa maduhuli katika Wizara, Idara zinazojitegemea na Taasisi za Serikali; upatikanaji wa vifaa vya kisasa katika doria kwenye vituo vya mipakani, maziwa na bahari kuu; kuongezeka kwa mapato yanayochangiwa na wakala na taasisi za Serikali kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali kwa mujibu wa Sheria ya Fedha ya mwaka 2015.

86. Mapato yanayokusanywa na Halmashauri yalifikia shilingi bilioni 312.1 katika kipindi kilichoishia Machi 2016 sawa na asilimia 80 ya makadirio ya shilingi bilioni 391.4 kwa kipindi hicho. Kutokufikiwa kwa malengo ya mapato ya Halmashauri kulitokana na kuwa na mifumo isiyoridhisha ya kukusanya mapato; usimamizi usioridhisha wa kukusanya mapato; na kodi ya majengo (property tax) kutokusanywa kwa kiwango kilichotarajiwa kulingana na fursa zilizopo.

Misaada na Mikopo Nafuu

87. Katika kipindi cha Julai 2015 hadi Machi 2016, kiasi cha shilingi bilioni 1,018.0 kilipokelewa ikiwa ni misaada na mikopo nafuu kutoka Washirika wa Maendeleo, sawa na asilimia 43.8 ya lengo la mwaka. Kati ya kiasi hicho, misaada na mikopo ya kibajeti ilikuwa shilingi bilioni 169.6 sawa na asilimia 26.1 ya makadirio ya mwaka; mifuko ya kisekta shilingi bilioni 197.1, sawa na asilimia 99 ya makadirio ya mwaka; na miradi ya maendeleo shilingi bilioni 651.3, sawa na asilimia 44.5 ya makadirio ya mwaka. Kutofikiwa kwa lengo la misaada na mikopo nafuu kulitokana na baadhi ya Washirika wa Maendeleo kupunguza ahadi zao, kuweka masharti mapya na kubadilika kwa sera ndani ya nchi zao zinazohusiana na misaada kwa nchi zinazoendelea. Aidha, kutofikiwa kwa malengo ya upatikanaji wa fedha kwenye miradi ya maendeleo kunatokana na kasi ndogo ya utekelezaji wa miradi ikiwa ni pamoja na kuchelewa kutoa taarifa ya utekelezaji wa miradi hivyo kukwamisha kupata fedha nyingine.

Mikopo ya Kibiashara kutoka Nje

88. Katika mwaka 2015/16, Serikali ilipanga kukopa fedha kutoka kwenye vyanzo vya kibiashara vya nje kiasi cha Dola za Marekani milioni 1,074 sawa na shilingi bilioni 2,142.5 ili kugharamia miradi mbalimbali ya maendeleo. Katika kipindi cha Julai 2015 hadi Machi, 2016 taratibu za upatikanaji wa mikopo hiyo

zilikuwa katika hatua mbalimbali za makubaliano. Katika kipindi hicho, Serikali ilisaini mikataba yenye jumla ya dola za kimarekani 674.32 na Benki ya maendeleo ya Afrika (ADB) kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya usafirishaji, magari ya mwendo kasi Dar es Salaam, pamoja na mradi wa maji safi na maji taka Arusha. Miradi mingine iliyo idhinishwa na ambayo iko katika hatua za kusainiwa ni mradi wa kusambaza umeme kutoka Dar es Salaam kwenda Arusha Dola za Kimarekani 235.3, mradi wa Elimu Mtandao Tanzania Bara Dola za Kimarekani 54 na mradi wa Serikali Mtandao Zanzibar Dola za Kimarekani 33.86. Utaratibu wa upatikanaji wa mikopo hii umekuwa ukichukua muda mrefu kwa sababu umeambatana na masharti ambayo Serikali inaendelea kujadiliana na wakopeshaji.

Mikopo ya Kibiashara ya Ndani

89. Katika mwaka 2015/16, Serikali ilipanga kukopa kiasi cha shilingi bilioni 4,033 kutoka kwenye soko la ndani kwa ajili ya kugharimia miradi ya maendeleo na kulipia amana za Serikali zilizoiva (roll over). Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 1,433 ni mikopo mipya sawa na asilimia 1.5 ya Pato la Taifa, na shilingi bilioni 2,600 ni mikopo kwa ajili ya kulipia amana za Serikali zilizoiva.

90. Katika kipindi cha Julai 2015 hadi Machi 2016, Serikali ilikopa kiasi cha shilingi bilioni 3,944.42, sawa na asilimia 97.8 ya kiasi kilichopangwa kukopwa kwa mwaka 2015/16. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 2,489.3 zilikopwa kwa ajili ya kulipia amana za Serikali zilizoiva (rollover), na mikopo mipya ilikuwa shilingi bilioni 1,455.1 sawa na asilimia 101.5 ya kiasi kilichopangwa kukopwa kwa mwaka 2015/16. Kuongezeka kwa mikopo ya ndani dhidi ya lengo kulitokana na ugumu wa upatikanaji wa fedha za mikopo ya kibiashara ya nje na kupungua kwa misaada na mikopo nafuu. Mikopo hii ilielekezwa kulipia sehemu ya madeni ya makandarasi, mifuko ya Hifadhi ya Jamii pamoja na TANESCO.

Matumizi

91. Mwaka 2015/16, Serikali ilikadiria kutumia jumla ya shilingi bilioni 22,495.5 kwa ajili ya matumizi ya kawaida na ya maendeleo. Kiasi hiki kinajumuisha shilingi bilioni 16,576.4 kwa ajili ya matumizi ya kawaida na shilingi bilioni 5,919.1 kwa ajili ya matumizi ya maendeleo. Katika kipindi cha Julai 2015 hadi Machi 2016, Serikali ilitumia jumla ya shilingi bilioni 15,598.5

kwenye mafungu mbali mbali kwa ajili ya utekelezaji wa bajeti, sawa na asilimia 90.5 ya lengo katika kipindi hicho. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 12,442.45 zilikuwa ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na shilingi bilioni 2,819.28 zilikuwa ni kwa ajili ya matumizi ya maendeleo.

92. Kati ya kiasi kilichotolewa kwa ajili ya matumizi ya kawaida, malipo ya riba kwa madeni ya ndani na nje yalifikia shilingi bilioni 1,043.9 ambayo ni asilimia 88.9 ya makadirio ya shilingi bilioni 1,173.1 kwa kipindi hicho. Matumizi mengine ya Mfuko Mkuu (CFS Others) yalikuwa shilingi bilioni 692.4, sawa na asilimia 54.1 ya makadirio ya shilingi bilioni 1,278.9 kwa kipindi hicho. Aidha, malipo ya mikopo yalifikia shilingi bilioni 2,955.8, sawa na asilimia 126.3 ya lengo la shilingi bilioni 2,340.9. Kati ya malipo hayo, shilingi bilioni 396.6 ni malipo ya mkopo wa nje, shilingi bilioni 2,489.3 ni malipo ya dhamana na amana za Serikali zilizoiva na shilingi bilioni 69.8 ni malipo halisi ya deni la ndani.

93. Matumizi ya kawaida yalijumuisha malipo ya mishahara ya watumishi wa Serikali kiasi cha shilingi bilioni 4,844.57 sawa na asilimia 99.8 ya lengo la hadi Machi 2016 la shilingi bilioni 4,849.86. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 1,427.04 zililipwa kwa watumishi wa Serikali Kuu, shilingi bilioni 112.59 kwa watumishi wa Sekretarieti za Mikoa na shilingi bilioni 2,677.82 kwa watumishi wa Halmashauri za Majiji, Manispaa, Miji na Wilaya. Aidha, Serikali ililipa mishahara ya Taasisi na Mashirika ya Umma jumla ya shilingi bilioni 626.43.

94. Katika kipindi cha Julai 2015 hadi Machi 2016, jumla ya shilingi bilioni 2,462.57 zilitolewa kwa ajili ya matumizi mengineyo (OC), sawa na asilimia 88.2 ya bajeti. Kati ya hizo, shilingi bilioni 2,081.92 zilitumika kwa ajili ya mafungu ya Wizara, Idara na Taasisi, na shilingi bilioni 268.17 zilitumika kwa ajili ya mafungu ya Sekretarieti za Mikoa pamoja Mamlaka za Serikali za Mitaa. Aidha, jumla ya shilingi bilioni 243.66 zilikuwa ni matumizi yanayotokana na makusanyo ya Halmashauri.

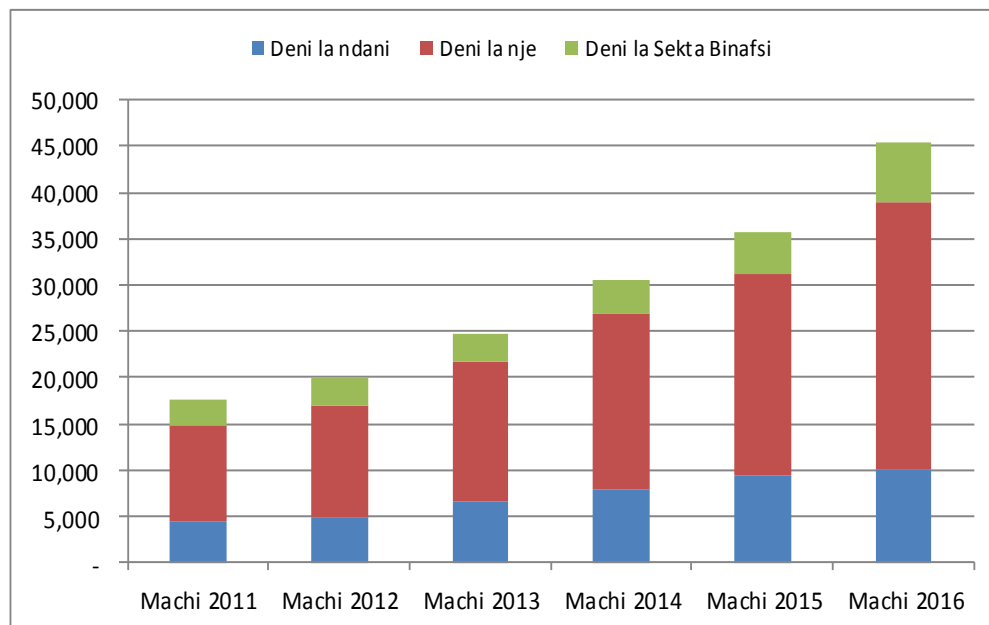
95. Katika kipindi cha Julai 2015 hadi Machi 2016, Serikali ilipanga kutumia jumla ya shilingi bilioni 4,430.29 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mbalimbali, ambapo shilingi bilioni 3,183.65 ni fedha za ndani zikijumuisha matumizi yanayotokana na makusanyo ya Halmashauri kiasi cha shilingi bilioni 313.23 na

shilingi bilioni 1,246.64 ni fedha za nje. Katika kipindi hicho, shilingi bilioni 3,156.1, sawa na asilimia 71.2 ya makadirio zilitolewa. Kati ya kiasi hicho kilichotolewa, shilingi bilioni 2,797.9 ni fedha za ndani sawa na asilimia 87.9 ya makadirio na shilingi bilioni 358.2 ni fedha za nje, sawa na asilimia 28.7 ya makadirio ya kipindi hicho.

Deni la Taifa

96. Hadi kufikia mwishoni mwa Machi 2016, deni la Taifa lilifikia shilingi bilioni 45,443.2¹ ikilinganishwa na shilingi bilioni 35,010.4² Machi 2015, sawa na ongezeko la asilimia 29.8. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 38,826.5 lilikuwa deni la Serikali na shilingi bilioni 6,592.3 lilikuwa deni la sekta binafsi. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mikopo mipya kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo, kushuka kwa thamani ya shilingi dhidi ya Dola ya Kimarekani na malimbikizo ya riba kwa mikopo ya nje kwa nchi zinazotakiwa kutoa msamaha wa madeni kwa mujibu wa Paris Club lakini bado hazijatoa.

Kielelezo Na. 1: Mwenendo wa Deni la Taifa (Tsh Bilioni)

¹ Kiwango cha kubadilishia fedha Machi 31 kwa dola kilikuwa shilingi 2,190.44

² Kiwango cha kubadilishia fedha Machi 31 kwa dola kilikuwa shilingi 1,796.95

Deni la Nje

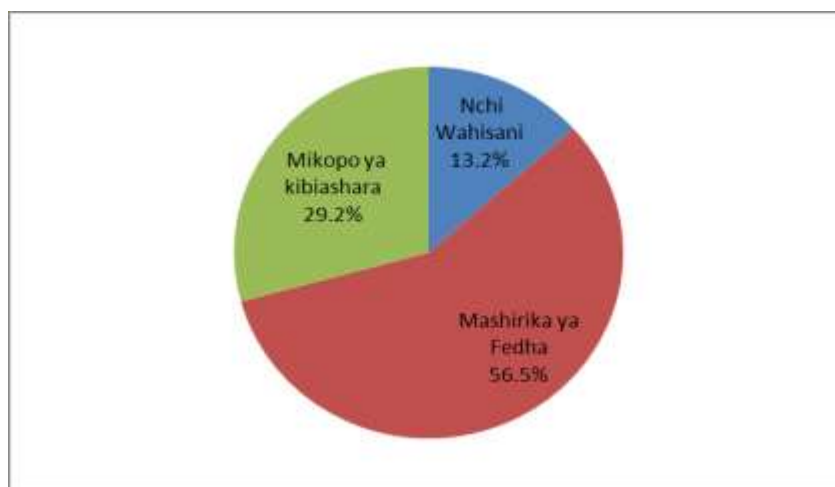
Mchanganuo wa Deni la nje

97. Deni la Taifa la nje lilikuwa Dola za Marekani milioni 15,435.3 Machi 2016 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 14,265.00 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 13.3. Kati ya kiasi hicho, Dola za Marekani milioni 13,158.78 zilikuwa ni deni la Serikali na Dola milioni 3,009.59 zilikuwa ni deni la sekta binafsi. Kuongezeka kwa deni kulitokana na kupokelewa kwa mikopo mipya kwa ajili ya miradi ya maendeleo na malimbikizo ya riba kwa nchi ambazo siyo mwanachama wa kundi la Paris.

Deni la Nje kwa Wakopeshaji

98. Mchanganuo wa deni la nje la Serikali kwa wakopeshaji unaonesha kwamba wakopeshaji wakubwa ni mashirika ya fedha ya kimataifa. Hadi kufikia Machi 2016 mashirika ya fedha ya kimataifa yalichangia asilimia 56.5 ikilinganishwa na asilimia 57 Machi 2015; Mikopo yenye masharti ya kibiashara ilichangia asilimia 29.2; na mikopo kutoka nchi wahisani ilichangia asilimia 13.2 ya mikopo yote ya nje. Kutokana na masharti, gharama na ugumu wa upatikanaji mikopo yenye masharti ya kibiashara, Serikali imedhamiria kuendelea kukopa kutoka kwenye vyanzo nafuu na kuhakikisha kuwa mikopo yenye masharti ya kibiashara inatumika kugharamia miradi ya maendeleo inayochochea kwa kasi ukuaji wa uchumi.

Kielelezo Na.2: Mchanganuo wa deni la Nje kwa Wakopeshaji hadi Machi 2016

Deni la Ndani

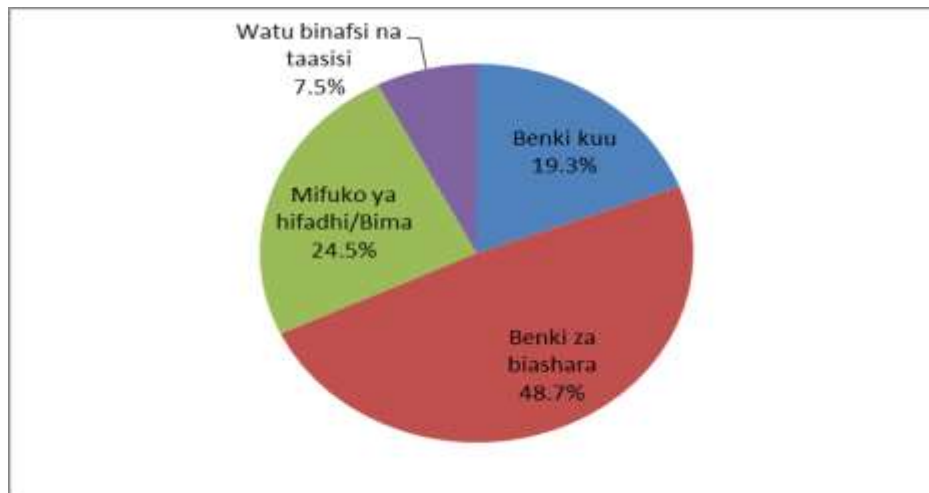
99. Deni la ndani liliongezeka kwa asilimia 6.9 kutoka shilingi bilioni 9,376.85 Machi 2014 hadi kufikia shilingi bilioni 10,027.34 Machi 2016. Deni hili linajumuisha dhamana za Serikali za muda mfupi kwa ajili ya kudhibiti mfumuko wa bei kwenye uchumi kiasi cha shilingi bilioni 24.42. Ongezeko la deni la ndani lilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya Serikali kugharamia miradi mbalimbali ya maendeleo.

100. Uchambuzi unaonesha kuwa, hadi kufikia Machi 2016, Hati Fungani (Treasury Bonds) zilifikia shilingi bilioni 4,599.95 ikilinganishwa na kiasi cha shilingi bilioni 4,006.22 Machi, 2015 ikiwa ni ongezeko la asilimia 14.8. Aidha, dhamana za muda mfupi ziliongezeka kutoka shilingi bilioni 1,588.47 Desemba 2015 hadi kufikia shilingi bilioni 2,889.27 Machi 2016; Hati Fungani maalum zilipungua kutoka shilingi bilioni 1,479.30 Machi, 2015 hadi kufikia bilioni 1,465.43 Machi, 2016; dhamana za muda mfupi kwa ajili ya kuondoa ujazi wa fedha kwenye uchumi zilipungua kutoka shilingi bilioni 1,131.97 Machi, 2015 hadi shilingi bilioni 24.42 Machi 2016.

Deni la ndani kwa wakopeshaji

101. Uchambuzi wa deni la ndani la Serikali kwa makundi yanayohodhi ulibainisha kuwa benki za biashara zinahodhi sehemu kubwa ya deni hilo. Hadi kufikia Machi 2016, benki za biashara zilikuwa zinahodhi asilimia 48.7 ya deni la ndani. Hii imechangiwa na kukua kwa sekta za benki nchini pamoja na kuwepo kwa athari ndogo za kuikopesha Serikali ikilinganishwa na sekta binafsi. Mifuko ya hifadhi ya jamii na mashirika ya bima ni ya pili kwa kuhodhi asilimia 24.5, ikifuatiwa na Benki kuu ya Tanzania asilimia 19.3 na watu binafsi na mashirika madogo asilimia 7.5.

Kielelezo Na.3: Deni la ndani kwa wakopeshaji hadi Machi 2016

Tathmini ya Uhimilivu wa Deni

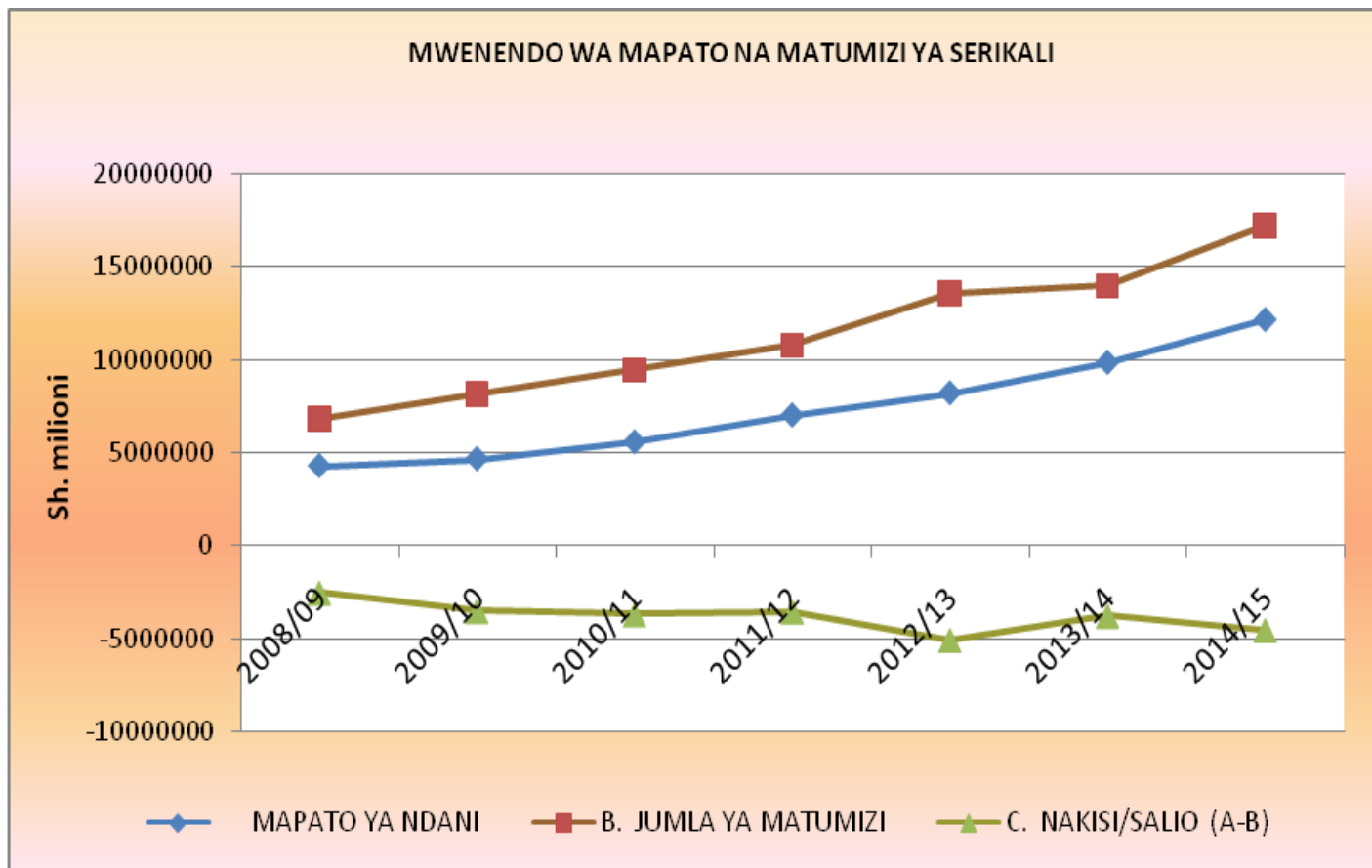
102. Tathmini ya uhimilivu wa Deni la Taifa iliyofanyika Septemba 2015 ilionyesha kuwa deni la Taifa ni himilivu. Viashiria vya deni vinaonesha kuwa: thamani ya deni la nje kwa Pato la Taifa ilikuwa asilimia 20.9 ikilinganishwa na ukomo wa asilimia 50; thamani ya deni la nje kwa mauzo ya nje ilikuwa asilimia 104.4 ikilinganishwa na ukomo wa asilimia 200; thamani ya deni la nje kwa mapato ya ndani ilikuwa asilimia 157.2 ikilinganishwa na ukomo wa asilimia 300; na ulipaji wa deni la nje kwa kutumia mapato ya ndani ulifikia asilimia 13 ikilinganishwa na ukomo wa asilimia 22.

Jedwali Na. 1: Viashiria vya Uhimilivu wa Deni hadi mwaka 2035

Viashiria vya Deni la Nje	Ukomo	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2025	2035
Deni (PV ³) /Pato la Taifa	50	20.9	19.9	23.5	22.9	21	20.2	20.9	18.4
Deni (PV) / uuzaji wa bidhaa nje	200	104.4	97.7	99.2	96.9	95.7	99.3	98	89.5
Deni (PV) / Mapato ya ndani	300	157.2	145.3	141.8	133.7	122.8	119.3	116	102.3
Ulipaji wa deni la nje/Uuzaji wa bidhaa nje	25	8.7	7.8	7.9	8.6	9.3	6.9	3.3	3
Ulipaji wa deni/ Mapato ya ndani	22	13	11.5	11.4	11.9	11.9	8.3	4	3.5
Viashiria vya Deni la Nje na la Ndani									
Deni (PV) /Pato la Taifa	74	36.8	34.2	41	40.9	38.8	37.6	39.3	37.6
Deni (PV) / Mapato ya ndani		277.4	249.9	247	238.9	227.2	222.2	219.5	209.4
Ulipaji wa deni/ Mapato ya ndani		23	30.8	27.9	32.9	47.5	28.2	27.5	31.1

PV = Present Value

MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI YA SERIKALI								
Jedwali Na. 25								Sh.milioni
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2015/16	2015/16
	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Halisi	Bajeti	Matokeo hadi Desemba	Matarajio hadi Juni
A. MAPATO YA NDANI (yakijumuisha Halmashauri)	5736266	7221409	8442611	10182455	10957765	13997523	10423170	13997523
MAPATO YA NDANI	5577986	7025884	8221776	9867227	10597681	13475644	10222162	13475644
1. Mapato yatokanayo na Kodi	5293277	6480478	7729986	9294417	9891680	12344251	9610721	12344251
Ushuru wa Forodha na Excise Duty	1512135	1538617	1845218	2243413	2495082	2974660	5465541	2974660
Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT)	1632863	2072621	2374977	2647665	3031828	4027524	1698198	4027524
Bidhaa toka nje	905611	1082918	1240149	1329477	1519939	2042243	817405	2042243
Bidhaa za ndani	727252	989703	1134829	1318188	1511889	1985281	880792	1985281
Kodi ya Mapato	1719790	2311350	3036110	3791713	3727934	4307828	1872433	4307828
Kodi nyingine	601448	732303	706910	1123779	1278648	1891532	950010	1891532
Marejesho (Refunds Accounts)	-172959	-174414	-233231	-512153	-641811	-857294	-375460	-857294
2. Mapato yasiyotokana na Kodi	284709	545406	491790	572810	706001	1131393	611441	1131393
3. Mapato ya Halmashauri	158280	195525	220835	315228	360084	521879	201009	521879
B. JUMLA YA MATUMIZI	9439407	10764528	13543018	13958162	14603714	19412606	8290156	17533958
1. Matumizi ya Kawaida	6690370	6989807	9043323	10032120	10893486	13503553	6026965	13056042
2. Matumizi ya Maendeleo	2749037	3774722	4499695	3926042	3710228	5909053	2263191	4477915
Fedha za ndani	984555	1872312	2314718	2121212	2264506	4246873	1517310	3397498
Fedha za nje	1764482	1902410	2184977	1804831	1445722	1662181	745880	1080417
C. NAKISI/SALIO (A-B)	-3703141	-3543120	-5100407	-3775707	-3645949	-5415083	2133015	-3536435
D. KUZIBA NAKISI	3703141	3543120	5100407	3775707	3830651	5415083	819186	3536435
1. Fedha kutoka nje	2776309	3590357	3942498	3858785	3030875	3982100	819186	2103452
Ruzuku	1627425	1855097	1447013	1399025	896496	1349799	222321	809879
Basket support	220681	172212	280936	188623	127637	81073	119563	81073
Mikopo ya uagizaji bidhaa/OGL	173806	246850	543817	733822	537881	546846	233904	382792
Mikopo ya miradi	643395	595414	734389	524019	640724	344800	339703	241360
Mikopo ya masharti ya kibiashara	153948	801282	1063006	1194516	1054803	2142469	104889	1071234
Kulipia madeni ya nje (Amortization Foreign)	-42946	-80497	-126663	-181220	-226667	-482887	-201194	-482887
2. Fedha za Ndani	926832	-47237	1157910	-83078	799776	1432983	0	1432983
Mikopo isiyo ya mabenki	337494	263614	401391	21216	0	573193	0	573193
Mikopo ya mabenki	906837	71250	667930	205526	799776	859790	0	859790
Mikopo ya ndani (Rollover)	720249	1326852	1734535	1528153	2064756	2600000	1848872	2600000
Mapato ya Ubinafsisishaji	0	0	0	0	0	0	0	0
Marekebisho (Adjustment to Cash)	162629	-198539	439984	300810	0	0	0	0
Kulipia madeni ya ndani (amortization)	-720249	-1326852	-1734535	-1528153	-2064756	-2600000	-1848872	-2600000
Expenditure float	-480127	-183562	-351395	-610630	0	0	0	0
Chanzo: Wizara ya Fedha								

MGAWANYO WA MATUMIZI YA SERIKALI KWA HUDUMA ZA SERIKALI										
Jedwali Na. 26										
Fungu	Maelezo	2014/2015 (Hali)			2015/2016 (Bajeti)			2016/2017 (Makadirio)		
		Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla
701	Huduma za Kawaida	6,926,356	413,831	7,340,188	8,256,128	1,172,472	9,428,601	9,367,231	1,586,950	10,954,181
70111	Utawala na Shughuli za Bunge	571,204	123,557	694,761	674,594	178,301	852,895	589,713	470,881	1,060,594
70112	Fedha na Masuala ya Kodi	252,478	23,664	276,143	688,577	667,716	1,356,293	354,026	726,170	1,080,196
70113	Mambo ya Nje	194,291	16,656	210,946	130,847	10,079	140,926	132,024	10,521	142,546
70121	Misaada ya Kiuchumi kutoka Nje	1,420	0	1,420	1,928	0	1,928	0	0	0
70122	Misaada ya Kiuchumi kupitia Mashirika ya Kimataifa	51	0	51	193	0	193	348	0	348
70131	Huduma za Umma	56,611	1,632	58,243	54,162	5,811	59,973	54,629	27,708	82,337
70132	Huduma za Mipango na Takwimu	75,129	36,955	112,083	68,512	14,933	83,445	170,953	30,014	200,966
70133	Huduma nyingine za Kawaida	32,959	205,692	238,651	31,266	282,816	314,081	30,662	306,639	337,301
70140	Utafiti wa Msingi	0	0	0	32	0	32	18	0	18
70150	Utafiti na Maendeleo Huduma za Umma	0	0	0	0	0	0	549	0	549
70160	Huduma za Umma zisizotajwa hapo juu	248,729	4,123	252,852	211,382	11,765	223,147	21,780	11,863	33,643
70170	Deni la Taifa	5,490,511	0	5,490,511	6,390,465	0	6,390,465	8,009,341	0	8,009,341
70180	Uhamishaji Fedha Ndani ya Serikali	2,974	1,552	4,527	4,171	1,050	5,221	3,188	3,154	6,341
702	Ulinzi	1,144,361	73,450	1,217,811	1,440,925	231,205	1,672,130	1,486,724	247,750	1,734,474
70210	Huduma za Ulinzi wa Kijeshi	1,144,361	73,450	1,217,811	1,440,925	231,205	1,672,130	1,485,916	247,750	1,733,666
70220	Huduma za Ulinzi wa Kiraia	0	0	0	0	0	0	238	0	238
70230	Misaada ya Nje ya Ulinzi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70240	Utafiti na Maendeleo ya Ulinzi	0	0	0	0	0	0	570	0	570
70250	Huduma za Ulinzi zisizotajwa hapo juu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
703	Usalama wa Raia	628,342	61,223	689,564	748,974	27,600	776,575	746,633	66,597	813,230
70310	Huduma za Polisi	567,648	60,335	627,983	542,766	12,311	555,077	595,429	14,870	610,299
70320	Huduma za Zimamoto	7,719	0	7,719	12,401	0	12,401	9,754	0	9,754
70330	Mahakama	35,248	888	36,136	176,143	13,689	189,833	116,271	48,727	164,998
70340	Magereza	15,811	0	15,811	15,706	1,600	17,306	23,844	3,000	26,844
70350	Huduma za utafiti na Maendeleo Usalama wa Raia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70360	Huduma Usalama wa Raia zisizotajwa hapo juu	1,915	0	1,915	1,959	0	1,959	1,335	0	1,335
704	Shughuli za Kiuchumi	3,605,754	1,914,033	5,519,788	4,456,780	2,970,060	7,426,840	4,501,045	7,420,827	11,921,872
70411	Shughuli za Kiuchumi na Biashara	29,628	2,429	32,057	43,363	14,892	58,255	35,733	10,765	46,498
70412	Masuala ya Kazi	11,145	1,399	12,544	19,578	21,810	41,388	16,602	20,580	37,182
70421	Kilimo	3,238,802	428,036	3,666,838	3,953,779	733,652	4,687,431	4,065,233	1,381,761	5,446,993
70422	Misitu	17,696	2,852	20,548	21,202	4,213	25,414	71,551	8,452	80,003
70423	Uvuvi na Uwindaji	9,943	0	9,943	8,151	7,401	15,552	7,647	9,873	17,520
70431	Makaa ya Mawe na Nishati nyingine	6,266	900	7,166	6,777	12,660	19,437	5,137	13,360	18,497
70432	Petrol na Gesi Asilia	15,740	387,456	403,195	48,972	495,386	544,358	22,609	1,031,755	1,054,364
70433	Nishati ya Nyukilia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70434	Nishati nyingine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70435	Umeme	950	0	950	659	349,873	350,532	500	0	500
70436	Nishati isiyo ya umeme	12,027	0	12,027	12,219	0	12,219	6,030	0	6,030
70441	Uchimbaji Madini yasiyo Nishati	39,596	7,750	47,346	59,612	6,697	66,308	32,038	19,156	51,195
70442	Uzalishaji Viwandani	3,460	63,576	67,036	4,587	10,780	15,367	3,658	17,000	20,658
70443	Ujenzi	76,925	20,716	97,640	98,351	88,499	186,850	40,660	63,253	103,913
70451	Usafiri wa Barabara	111,551	955,459	1,067,009	131,670	957,594	1,089,264	109,102	2,706,205	2,815,306
70452	Usafiri wa Majini	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70453	Usafiri wa Reli	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70454	Usafiri wa Anga	235	30,847	31,082	458	182,763	183,221	160	1,937,814	1,937,974
70455	Usafirishaji kwa njia ya Bomba na njia nyingine za usafiri	1,707	625	2,332	2,992	15,070	18,061	1,268	0	1,268
70460	Mawasiliano	4,490	339	4,829	8,967	2,097	11,065	7,633	92,390	100,023
70471	Huduma za Biashara na Utunzaji Mizigo	2,177	160	2,336	3,636	3,459	7,095	13,349	18,200	31,549
70472	Hoteli na Migahawa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70473	Utalii	11,171	0	11,171	14,443	400	14,843	13,810	1,000	14,810
70474	Miradi ya Maendeleo	4,007	9,693	13,699	5,806	51,829	57,634	40,669	58,428	99,097
70481	Utafiti katika shughuli za Kiuchumi, Biashara na Kazi	172	50	222	235	933	1,168	160	250	410
70482	Utafiti na Maendeleo ya Kilimo, Misitu, Uvuvi na Uwindaji	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70483	Utafiti na Maendeleo ya Mafuta na Nishati	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70484	Utafiti na Maendeleo ya Uchimbaji Madini, Uzalishaji Viwandani na Ujenzi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70485	Utafiti na Maendeleo ya Usafiri	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70486	Utafiti na Maendeleo ya Mawasiliano	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70487	Utafiti na Maendeleo ya Viwanda Vingine	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70490	Shughuli nyingine za Kiuchumi zisizotajwa hapo juu	8,068	1,749	9,816	11,325	10,053	21,378	7,497	30,585	38,082
Jedwali linaendelea ukurasa unaofuata										

Fungu	Maelezo	2014/2015 (Hatiji)			2015/2016 (Bajeti)			2016/2017 (Makadirio)		
		Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya	Jumla
705	Hifadhi ya Mazingira	22,271	10,558	32,829	32,309	21,357	53,665	35,719	41,542	77,261
70510	Hifadhi ya Taka	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70520	Hifadhi ya Maji Taka	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70530	Kupunguza Uharibifu wa Mazingira	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70540	Hifadhi ya Viumbehai na Mazingira	13,870	222	14,092	21,561	2,370	23,931	25,573	8,295	33,867
70550	Utafiti na Maendeleo ya Hifadhi ya Mazingira	390	0	390	422	1,571	1,993	308	5,000	5,308
70560	Huduma nyingine za Hifadhi ya Mazingira zisizotajwa hapo juu	8,011	10,336	18,347	10,325	17,416	27,741	9,839	28,248	38,086
706	Nyumba na Huduma za Jamii	34,917	137,403	172,320	72,542	495,842	568,384	51,097	909,972	961,069
70610	Maendeleo ya Nyumba	9,397	18,335	27,732	21,848	17,998	39,845	16,925	7,800	24,725
70620	Maendeleo ya Jamii	9,031	782	9,814	29,384	4,704	34,088	15,867	2,942	18,808
70630	Usambazaji Maji	15,975	116,024	131,999	20,620	470,342	490,962	17,720	896,231	913,951
70640	Taa za Barabarani	514	2,262	2,776	691	2,799	3,490	585	3,000	3,585
70650	Utafiti wa Nyumba na Maendeleo ya Jamii	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70660	Nyumba na Huduma za Jamii zisizotajwa hapo juu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
707	Afya	418,425	265,583	684,008	514,134	456,894	971,028	459,416	536,547	995,963
70711	Madawa	0	0	0	31,355	0	31,355	221	251,500	251,721
70712	Bidhaa nyingine za madawa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70713	Huduma za Tiba na Vifaa vya Tiba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70721	Huduma za Tiba za Jumla	226,705	15,497	242,201	229,401	62,379	291,780	209,870	52,240	262,110
70722	Huduma Maalumu za Tiba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70723	Huduma za Meno	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70724	Huduma za Wakunga Wasaidizi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70731	Huduma za Hospitali	22,234	1,783	24,017	30,486	2,867	33,353	27,431	3,581	31,012
70732	Huduma za Hospitali Maalumu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70733	Huduma za Vifaa vya Kujifungulia Wajawazito	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70734	Huduma za Wakunga na Wakunga wa Jaji	0	0	0	422	0	422	325	0	325
70740	Huduma za Afya	42,570	184,668	227,238	51,912	348,889	400,802	53,458	165,925	219,383
70750	Utafiti na Maendeleo ya Huduma za Afya	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70760	Huduma za Afya zisizotajwa hapo juu	126,916	63,636	190,552	170,558	42,758	213,316	168,112	63,302	231,414
708	Burudani, Utamaduni na Dini	14,036	9,000	23,036	18,014	2,150	20,164	14,470	2,200	16,670
70810	Huduma za Burudani na Michezo	2,380	4,000	6,380	2,744	100	2,844	1,416	100	1,516
70820	Huduma za Utamaduni	3,906	2,000	5,906	5,552	1,000	6,552	4,656	0	4,656
70830	Huduma za Utangazaji na Uchapishaji	7,362	3,000	10,362	9,424	1,050	10,474	7,692	1,100	8,792
70840	Dini na Huduma nyingine za Kijamii	0	0	0	0	0	0	438	1,000	1,438
70850	Utafiti na Maendeleo katika Burudani, Utamaduni na Dini	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70860	Huduma nyingine za Burudani, Utamaduni na Dini zisizotajwa hapo juu	387	0	387	294	0	294	267	0	267
709	Elimu	560,418	439,722	1,000,141	754,571	505,209	1,259,780	722,822	954,150	1,676,972
70911	Elimu ya Awali	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70912	Elimu ya Msingi	16,013	44,928	60,941	24,066	45,804	69,870	21,470	21,373	42,842
70921	Elimu ya Sekondari (Kidato cha I - IV)	364	10,782	11,146	467	9,921	10,388	289	7,000	7,289
70922	Elimu ya Sekondari (Kidato cha V - VI)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70930	Elimu baada ya Sekondari isiyo ya Chuo Kikuu	419	635	1,055	526	0	526	398	100	498
70941	Daraja la Awali Elimu ya Chuo Kikuu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70942	Daraja linalofuata Elimu ya Chuo Kikuu	0	0	0	6,625	1,000	7,625	2,157	6,000	8,157
70950	Elimu isiyopambanuliwa	194,559	29,214	223,773	221,002	5,418	226,420	211,263	50,192	261,455
70960	Huduma za Ziada kwa Elimu	317,387	354,163	671,550	486,500	443,065	929,565	470,695	867,985	1,338,680
70970	Utafiti na Maendeleo ya Elimu	0	0	0	0	0	0	10,048	0	10,048
70980	Huduma za Elimu zisizotajwa hapo juu	31,677	0	31,677	15,386	0	15,386	6,502	1,500	8,002
710	Kinga ya Jamii	264,100	16,658	280,758	292,061	26,262	318,323	333,944	53,967	387,911
71011	Ugonjwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71012	Ulemavu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71020	Wazee	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71030	Waathirika	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71040	Familia na Watoto	123,678	14,339	138,017	150,556	22,006	172,562	158,989	49,584	208,573
71050	Ukosefu wa Ajira	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71060	Nyumba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71070	Huduma za Jamii zisizotajwa hapo juu	521	1,041	1,561	560	750	1,310	608	0	608
71080	Utafiti na Maendeleo ya Kinga ya Jamii	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71090	Huduma za Kinga ya Jamii zisizotajwa hapo juu	139,902	1,278	141,180	140,946	3,505	144,451	174,347	4,383	178,730
Jumla Kuu		13,618,980	3,341,462	16,960,442	16,586,439	5,909,051	22,495,490	17,719,100	11,820,503	29,539,603
	Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu									
	CS: Huduma za umma zinazotolewa na serikali na wanufaika ni watu wote									
	IS: Huduma za umma zinazotolewa na serikali na wanufaika ni wanakaya									

SURA YA 5

FEDHA NA TAASISI ZA FEDHA

Ujazi wa Fedha na Karadha

103. Mwaka 2015, Serikali kupitia Benki Kuu ya Tanzania iliendelea kutumia nyenzo mbalimbali za sera ya fedha ili kuhakikisha kuwa ujazi wa fedha unaendana na mahitaji halisi ya uchumi ili kudhibiti kasi ya mfumuko wa bei na athari za kushuka kwa thamani ya shilingi ya Tanzania. Katika kipindi hicho, ujazi wa fedha kwa tafsiri finyu (M1) na ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2) ulipungua kwa asilimia 14.3 na asilimia 12.6 ikilinganishwa na asilimia 14.8 na asilimia 17.0 mwaka 2014 kwa mtiririko huo. Kushuka kwa viwango vya ukuaji wa M1 na M2 kwa 2015 kulitokana na kupungua kwa fedha zilizopo kwenye mzunguko nje ya benki na kupungua kwa viwango vya amana za akiba na za muda maalum. Aidha, ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3) uliongezeka hadi kufikia shilingi bilioni 21,971.0 kutoka shilingi bilioni 18,614.2 mwaka 2014, sawa na ukuaji wa asilimia 18.0. Ukuaji ulikuwa juu kidogo ya lengo lililowekwa la asilimia 17.6 kwa mwaka 2015. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa rasilimali za fedha za kigeni katika mabenki na kuongezeka kwa kasi ya ukuaji wa mikopo kwa sekta binafsi. Rasilimali za fedha za kigeni katika mabenki ziliongezeka kwa asilimia 25.8 ikilinganishwa na ukuaji hasi wa asilimia 0.4 mwaka 2014.

Mikopo ya Benki za Biashara kwa Shughuli za Kiuchumi

104. Mwaka 2015, mikopo kwa sekta binafsi ilikua kwa asilimia 24.8 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 19.4 mwaka 2014 na lengo la asilimia 24.0. Hii ilitokana na kuongezeka kwa shughuli za kiuchumi na kupungua kwa ukuaji wa madai rasmi kwa Serikali. Madai rasmi kwa Serikali Kuu yalikua kwa asilimia 33.8 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 42.9 mwaka 2014. Aidha, thamani ya mikopo iliyotolewa kwa sekta binafsi ilikuwa sawa na asilimia 17.3 ya Pato la Taifa ikilinganishwa na asilimia 15.6 katika mwaka uliotangulia. Ukuaji wa mikopo kwenye shughuli za uchukuzi na mawasiliano; mikopo kwa watu binafsi; na kwenye shughuli za viwandani uliongezeka mwaka 2015 ikilinganishwa na mwaka 2014. Katika kipindi hicho, sehemu kubwa ya mikopo ilielekezwa katika shughuli za biashara ambazo zilipata wastani wa asilimia 20.2 ya mikopo yote ikifuatiwa na shughuli za watu binafsi (asilimia 18.0).

Amana Katika Benki za Biashara

105. Mwaka 2015, amana katika benki za biashara ziliongezeka kwa asilimia 18.4 na kufikia shilingi bilioni 19,149.4 kutoka shilingi bilioni 16,177.8 mwaka 2014. Kati ya hizo, sekta binafsi ilichangia shilingi bilioni 18,292.5 ambazo ni sawa na asilimia 95.5 ya amana zote. Aidha, amana za fedha za kigeni na amana za akiba na za muda maalum zilichangia sehemu kubwa ya amana zote kwenye benki za biashara mwaka 2015. Uwiano wa amana za fedha za kigeni katika amana zote uliongezeka na kufikia asilimia 32.9 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 28.8 mwaka 2014 wakati ambapo uwiano wa amana za akiba na za muda maalum ulikuwa asilimia 32.4 mwaka 2015.

Mwenendo wa Viwango vya Riba

106. Mwaka 2015, viwango vya riba za amana na za mikopo iliongezeka ikilinganishwa na viwango vya mwaka 2014. Riba ya mikopo kwa ujumla iliongezeka kutoka wastani wa asilimia 15.75 Desemba 2014 hadi wastani wa asilimia 16.41 Desemba 2015. Riba za amana za muda maalum ziliongezeka kutoka wastani wa asilimia 8.76 Desemba 2014 hadi wastani wa asilimia 9.22 Desemba 2015.

107. Kiwango cha riba za amana za mwaka mmoja kiliongezeka na kufikia wastani wa asilimia 11.08 Desemba 2015 kutoka wastani wa asilimia 10.66 Desemba 2014. Hata hivyo, riba ya mikopo ya mwaka mmoja ilipungua kutoka wastani wa asilimia 14.80 Desemba 2014 hadi wastani wa asilimia 14.22 Desemba 2015. Kutokana na mwenendo huu, tofauti kati ya riba za amana na za mikopo za mwaka mmoja ilipungua kutoka wastani wa asilimia 4.14 Desemba 2014 hadi wastani wa asilimia 3.14 Desemba 2015. Kwa upande mwingine, riba katika soko la fedha baina ya mabanki zilipungua na kuwa wastani wa asilimia 7.29 Desemba 2015 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 11.82 Desemba 2014.

108. Mwaka 2015, riba kwenye dhamana za Serikali zilikuwa wastani wa asilimia 18.25 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 15.73 mwaka 2014. Aidha, mauzo ya dhamana za Serikali yalipungua kwa asilimia 8.5 kutoka mauzo yenye thamani ya shilingi bilioni 3,535.7 mwaka 2014 hadi shilingi bilioni 3,235.3 mwaka 2015. Mauzo ya hatifungani kwa mwaka 2015 yaliongezeka na kufikia shilingi bilioni 924.6 kutoka shilingi bilioni 916.7 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 0.9.

Maboresho katika Sekta ya Fedha

109. Hadi kufikia Desemba 2015, kulikuwa na benki za biashara 56 ikilinganishwa na benki 53 katika kipindi kama hicho mwaka 2014. Hii inatokana na kuongezeka kwa benki mpya za biashara zilizopewa leseni na Benki Kuu ya Tanzania mwaka 2015 ambazo ni *China Commercial Bank Limited*, *TIB Corporate Finance Limited* na *Tanzania Agricultural Development Bank*. Hadi kufikia Desemba 2015, idadi ya matawi ya benki za biashara nchini iliongezeka na kufikia 725 kutoka matawi 702 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 3.3. Aidha, hadi Desemba 2015, Benki Kuu ya Tanzania ilitoa leseni kumi (10) kuziruhusu benki za biashara kutoa huduma ya uwakala wa huduma za kibenki ikilinganishwa na leseni nane (8) zilizotolewa katika kipindi kama hicho mwaka 2014. Vile vile, katika kipindi hicho, idadi ya mawakala kwenye huduma za kibenki walifikia 1,719 ikilinganishwa na mawakala 1,652 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.1. Mikoa iliyokuwa na idadi kubwa ya mawakala mwaka 2015 iliendelea kuwa ni Dar es Salaam iliyokuwa na asilimia 35.3 ya mawakala wote ikifuatiwa na Arusha (asilimia 8.6) na Mwanza (asilimia 8.4). Aidha, benki zilizokuwa na idadi kubwa ya mawakala zilikuwa CRDB (asilimia 52.1), NMB (asilimia 17.3), Equity (asilimia 10.1) na TPB (asilimia 9.1).

110. Katika kipindi kilichoishia Desemba 2015, idadi ya mashine za kutolea fedha (ATMs) nchini iliongezeka na kufikia 1,771 ikilinganishwa na mashine 1,610 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 10.0. Aidha, malipo yaliyofanyika kupitia mashine hizo yalikuwa na thamani ya shilingi bilioni 9,230 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi bilioni 8,892 sawa na ongezeko la asilimia 3.8. Kwa upande mwingine, mashine za kuuza na kununua huduma (*Point of Sale - POS*) ziliongezeka kwa asilimia 4.4 na kufikia 2,713 mwaka 2015 kutoka mashine 2,598 mwaka 2014. Thamani ya miamala iliyofanyika kupitia mashine hizi ilikuwa shilingi bilioni 1,289 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi bilioni 531 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 142.7.

111. Sekta ya kibenki iliendelea kukua ikichangiwa pamoja na mambo mengine na uanzishwaji wa taasisi mpya za kifedha. Tathmini ya hali ya benki inaonesha kuwa benki hizo ni salama, zina mitaji na ukwasi wa kutosha na pia mikopo chechefu iliendelea kupungua. Uwiano kati ya mikopo chechefu na jumla ya mikopo yote katika benki za biashara ulipungua hadi kufikia wastani

wa asilimia 6.4 mwaka 2015 kutoka wastani wa asilimia 6.8 mwaka 2014. Uwiano wa kiwango cha mali kinachoweza kubadilishwa kuwa fedha taslim na kiwango cha amana kinachoweza kuhitajika katika muda mfupi ulifikia asilimia 37.4 ambao ni juu ya kiwango cha asilimia 20 au zaidi kinachohitajika kisheria.

112. Mwaka 2015, Serikali kupitia Benki Kuu ya Tanzania iliendelea kutekeleza Mpango wa Taifa wa Huduma Jumuishi za Kifedha (*National Financial Inclusion Program*) wa mwaka 2014 – 2016. Tathmini iliyofanyika mwaka 2015 kuhusu upatikanaji wa huduma za kifedha ilionesha kuwa asilimia 56.8 ya watazania watu wazima wanatumia huduma za kifedha. Hii ilitokana na kuendelea kukua kwa imani ya matumizi ya teknolojia na intaneti ikijumuisha kukua kwa matumizi ya simu za mkononi kama njia ya kupata huduma za kifedha pamoja na kuongezeka kwa ubunifu katika utoaji huduma za kifedha kimataifa.

113. Hadi kufikia Desemba 2015, idadi ya wananchi waliosajiliwa na kampuni za simu ilikuwa 49,356,465 ikilinganishwa na wananchi 41,380,791 kwa kipindi kama hicho mwaka 2014. Kampuni ya simu ya tigo ilisajili wateja wengi zaidi wapatao 22,811,683 sawa na asilimia 46.2 ikifuatiwa na Vodacom (wateja 13,486,795); Airtel (wateja 11,052,668); na Zantel (wateja 2,005,319). Wateja 19,793,087 kati ya waliosajiliwa walitumia huduma za kifedha kwa njia ya simu za mkononi ikilinganishwa na wateja 13,856,667 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 42.8. Vile vile, idadi ya mawakala waliosajiliwa kwa ajili ya kutoa huduma hizo iliongezeka kwa asilimia 12.0 kutoka 238,461 mwaka 2014 hadi mawakala 267,047 mwaka 2015. Aidha, katika kipindi hicho, kulikuwa na miamala milioni 1,283.9 ya malipo kupitia simu za viganjani yenye thamani ya shilingi bilioni 42,902.35 ikilinganishwa na miamala milioni 1,251.0 iliyokuwa na thamani ya shilingi bilioni 40,892.86. Vilevile, kiwango cha fedha kilichowekwa kwenye akaunti ya udhamini kiliongezeka kwa asilimia 35.7 kutoka shilingi bilioni 332.89 mwaka 2014 hadi shilingi bilioni 451.78 mwaka 2015.

114. Mwaka 2015, Benki ya Maendeleo ya TIB ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 550 ikilinganishwa na shilingi bilioni 413 zilizotolewa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 33.2. Mikopo hii ilitolewa katika sekta mbalimbali zikiwemo viwanda, gesi, ujenzi wa nyumba za makazi na umeme. Kwa upande wa Dirisha la Kilimo, jumla ya mikopo iliyotolewa ilikuwa na

thamani ya shilingi bilioni 58.8 hadi Desemba 2015, sawa na ongezeko la asilimia 13.1 ikilinganishwa na mikopo ya shilingi bilioni 52.01 iliyotolewa mwaka 2014. Aidha, hadi kufikia Desemba 2015, Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania ilitoa mkopo wa kwanza wenye thamani ya shilingi bilioni moja kwa wakulima wadogo 21,000 walio katika vikundi 89 vya ushirika katika Kata ya Igomaa mkoani Iringa.

Maendeleo ya Masoko la Mitaji na Dhamana

115. Mwaka 2015, kampuni moja mpya ya *Mwalimu Commercial Bank Plc* iliorodheshwa katika Soko la Hisa la Dar es Salaam na kampuni ya NICOL ilitolewa sokoni kutokana na kutokuwa na usimamizi unaoridhisha hivyo kufanya idadi ya kampuni zilizo rodheshwa kuendelea kuwa 21 kama ilivyokuwa mwaka 2014. Aidha, kampuni ya *Mwalimu Commercial Bank Plc* iliorodheshwa katika dirisha maalum la kukuza na kuimarisha masoko ya wajasiriamali wadogo ambapo hadi Desemba 2015 jumla ya kampuni nne zilikuwa zimeorodheshwa katika dirisha hili. Vile vile, idadi ya wawekezaji katika soko la hisa iliongezeka kutoka 192,804 mwaka 2014 hadi wawekezaji 450,000 mwaka 2015.

116. Mwaka 2015, Soko la Hisa la Dar es Salaam liliuza na kununua hisa 268 zilizokuwa na thamani ya shilingi trilioni 1.07 ikilinganishwa na hisa 241 zilizokuwa na thamani ya shilingi bilioni 383 mwaka 2014. Ongezeko hili kubwa lilitokana na kuondolewa kwa vikwazo vya umiliki wa hisa za kampuni zilizo rodheshwa katika Soko la Hisa la Dar es Salaam baada ya kufanyika kwa marekebisho ya Kanuni za Fedha za Kigeni na Kanuni za Wawekezaji Wageni. Ingawa mauzo yaliongezeka, thamani ya hisa zilizo rodheshwa sokoni ilishuka na kufikia shilingi bilioni 20,473.52 mwaka 2015 kutoka shilingi bilioni 22,090.39 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 7.3. Kushuka kwa thamani ya hisa kulitokana na kupanda kwa thamani ya dola ya Marekani mwaka 2015, na hivyo kusababisha kushuka kwa bei ya hisa katika nchi nyingi zinazoendelea. Aidha, thamani ya hatifungani zilizouzwa sokoni mwaka 2015 ziliongezeka kwa asilimia 9.7 kufikia shilingi bilioni 4,745 kutoka shilingi bilioni 4,325 mwaka 2014. Vilevile, kampuni za udalali na ushauri wa uwekezaji ziliongezeka na kufikia 11 mwaka 2015 ikilinganishwa na kampuni 9 mwaka 2014.

Jedwali Na. 5.1: Hatifungani za Soko la Hisa la Dar es Salaam (Shs. Bilioni)

Aina ya Hisa	2014	2015	Ukuaji (%)
Hatifungani za Serikali Kuu	3,946	4,372	10.8
Hatifungani za Hazina	336.56	326.92	(2.9)
Hatifungani za Kampuni	42.57	45.6	7.1
Jumla	4,325	4,745	9.7

Chanzo: Mamlaka ya Masoko ya Mitaji na Dhamana

117. Mwaka 2015, thamani ya skimu za uwekezaji wa pamoja iliongezeka kwa asilimia 8.6 kufikia shilingi bilioni 246,579.4 ikilinganishwa na shilingi bilioni 227,003.1 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana na kupanda kwa thamani ya rasilimali ambazo mifuko iliwekeza na kuongezeka kwa uelewa wa faida ya uwekezaji wa pamoja ambao uliongeza idadi ya washiriki. Aidha, katika kipindi hicho, Mamlaka ilichambua na kuidhinisha mpango mwingine wa uwekezaji wa pamoja uitwao Mpango wa Uwekezaji kwenye Majengo ambao utatumika kujenga nyumba kwa ajili ya watumishi wa umma.

Jedwali Na. 5.2: Skimu za Uwekezaji wa Pamoja (Shs. Bilioni)

Aina ya Uwekezaji	2014	2015	Ukuaji (%)
Mfuko wa Umoja	204,533.77	213,313.31	4.3
Mfuko wa Jikimu	15,909.00	26,296.00	65.3
Mfuko wa Wekeza Maisha	3,488.16	3,455.38	(0.9)
Mfuko wa Watoto	2,501.75	2,805.19	12.1
Mfuko wa Ukwasi	570.43	709.48	24.4
Jumla	227,003.11	246,579.36	8.6

Chanzo: Mamlaka ya Masoko ya Mitaji na Dhamana

Mfuko wa Mafao ya Kustaafu (GEPF)

118. Idadi ya wanachama katika Mfuko wa Mafao ya Kustaafu wa GEPF iliongezeka kutoka 76,045 Juni 2014 hadi wanachama 91,157 Juni 2015, sawa na ongezeko la asilimia 19.9. Mapato yaliyotokana na michango ya wanachama wa Mfuko yalikuwa shilingi milioni 53,930.17 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na shilingi milioni 52,169.48 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 3.4. Ongezeko kubwa la idadi ya wanachama halikuwiana na kasi ya ongezeko la

michango ya wanachama kutokana na kupungua kwa kiwango anachochangia mwanachama na mwajiri kwa pamoja kutoka asilimia 25 hadi asilimia 20. Kwa upande mwingine, idadi ya wanachama waliosajiliwa kupitia mpango wa hiari unaolenga watu waliojiajiri wenyewe katika sekta rasmi na isiyo rasmi ilikuwa 12,228 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na wanachama 12,611 waliosajiliwa mwaka 2013/14. Vilevile, michango iliyokusanywa chini ya mpango wa hiari ilikuwa shilingi milioni 4,971.82 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na shilingi milioni 3,101.25 zilizokusanywa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 60.3. Mpango wa hiari hauna kiwango maalum cha kuchangia bali unatokana na uwezo wa mwanachama mwenyewe.

119. Mwaka 2014/15, Mfuko ulilipa mafao kwa wanachama yenye thamani ya jumla ya shilingi milioni 12,867.66 ikilinganishwa na shilingi milioni 13,188.47 zilizolipwa mwaka 2013/14, sawa na upungufu wa asilimia 2.4. Hii ilitokana na kupungua kwa malipo ya mkupuo yaliyokuwa yakilipwa na Mfuko kabla ya kubadili mfumo kutoka akiba kuwa pensheni. Mwaka 2014/15 Mfuko uliendelea kuwekeza kwenye vitegauchumi mbalimbali ambapo jumla ya thamani ya uwekezaji ilikuwa shilingi milioni 295,645.16 ikilinganishwa na shilingi milioni 223,491.08 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 32.3. Jedwali Na. 5.3 linaonesha mchanganuo wa uwekezaji uliofanywa na Mfuko.

Jedwali Na.5.3: Thamani ya Uwekezaji wa Vitega Uchumi (Tshs. Milioni)

Uwekezaji	2013/14	2014/15	Ukuaji (%)
Mali zenye faida inayojulikana kabla ya kuwekeza	184,920.26	244,522.89	32.2
Hisa za makampuni	21,119.40	23,594.19	11.7
Majengo	16,311.96	25,786.24	58.1
Mfuko wa Pamoja (UTT)	1,139.46	1,741.84	52.9
Jumla	223,491.08	295,645.16	32.3

Chanzo: Mfuko wa Mafao ya Kustaafu wa GEPF

120. Mapato yaliyotokana na uwekezaji yaliongezeka kutoka shilingi milioni 36,511.9 mwaka 2013/14 hadi shilingi milioni 44,080.0 mwaka 2014/15, sawa na ongezeko la asilimia 20.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa thamani ya hisa za kampuni ambazo Mfuko unamiliki pamoja na mapato yanayotokana na riba iliyopatikana katika amana za serikali, mabenki na vitega uchumi vingine. Hadi

kufikia Juni 2015, thamani ya Mfuko ilifikia shilingi milioni 342,110.3 ikilinganishwa na shilingi milioni 265,438.1 Juni 2014, sawa na ongezeko la asilimia 28.9.

Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma (PSPF)

121. Mwaka 2015, ulisajili wa wanachama wapya wa Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma ulipungua kwa asilimia 13.2 kufikia wanachama 40,525 ikilinganishwa na wanachama 46,704 waliosajiliwa mwaka 2014. Upungufu huu ulitokana na kuongezeka kwa ushindani katika tasnia ya hifadhi ya jamii. Kati ya wanachama waliosajiliwa mwaka 2015, wanachama 26,447 walikuwa katika mfumo wa pensheni wa lazima na wanachama 14,078 katika mpango wa hiari. Usajili huo unafanya idadi ya wanachama kufikia 366,865 mwaka 2015 kutoka wanachama 340,509 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 7.7. Aidha, michango kutoka kwa wanachama iliongezeka kwa asilimia 13.1 kufikia shilingi bilioni 661.8 kutoka shilingi bilioni 585.0 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa idadi ya wanachama na viwango vya mishahara. Katika kipindi hicho, Mfuko ulilipa mafao ya kiasi cha shilingi bilioni 563.8 kwa wanachama 7,937 ikilinganishwa na shilingi bilioni 710.0 kwa wanachama 8,127 kilicholipwa mwaka 2014.

Jedwali Na. 5.4: Mafao Yaliyolipwa kwa Wanachama

Aina ya Mafao	Kiasi Kilicholipwa (Milioni)	
	2014	2015
Malipo ya Kustaafu kwa Umri (Kiinua Mgongo)	501,710	354,620
Mafao ya Mpango wa Hiyari	27,650	-
Mafao ya Kifo/Mirathi	59,730	57,924.42
Msaada wa Mazishi	-	425.57
Mafao ya Kujitoa	550	1,612.55
Pensheni kwa Wastaafu	120,450	119,246.82
Pensheni ya Wategemezi		29,988.68
Jumla	710,090.0	563,818.0

Chanzo: Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma

122. Mwaka 2015, mapato ya uwekezaji yalishuka kwa asilimia 5.8 kufikia shilingi bilioni 178.2 kutoka shilingi bilioni 189.1 mwaka 2014. Hii ilitokana na kupungua kwa shughuli za uwekezaji. Kwa upande mwingine, mapato mengineyo yaliongezeka na kufikia shilingi bilioni 5.1 mwaka 2015 kutoka

shilingi bilioni 2.1 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mapato kutoka kwenye akaunti maalum ya riba. Hii ilifanya jumla ya mapato yatoanayo na vitega uchumi mbalimbali vya Mfuko kufikia shilingi bilioni 183.3 mwaka 2015. Hadi kufikia Desemba 2015, thamani ya rasilimali na uwekezaji wa Mfuko ilifikia shilingi trilioni 1.46 ikilinganishwa na shilingi trilioni 1.31 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 11.5. Ongezeko hili limechangiwa na kumalizika kwa miradi mbalimbali ya Mfuko ikiwemo ujenzi wa jengo la ghorofa 34 (PSPF Towers).

Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF)

123. Mwaka 2014/15, Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii ulikuwa na jumla ya wanachama 665,710 ikilinganishwa na wanachama 567,109 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 17.4. Aidha, michango kutoka kwa wanachama iliongezeka kwa asilimia 10.3 na kufikia shilingi milioni 605,090.4 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na shilingi milioni 548,471.6 mwaka 2013/14. Ongezeko hilo lilitokana na usajili wa wanachama wapya 98,601 na waajiri wapya 3,040 kuwasilisha michango kwa wakati.

124. Mwaka 2014/15, Mfuko ulilipa mafao kwa wanachama yenye thamani ya shilingi milioni 357,672.70 ikilinganishwa na shilingi milioni 344,787.06 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 3.7. Mafao hayo yalilipwa kwa wanachama 82,719 ikilinganishwa na wanachama 94,796 waliolipwa mwaka 2013/14, sawa na upungufu wa asilimia 12.7. Aidha, jumla ya semina 4,078 ziliendeshwa nchi nzima kwa lengo la kutoa elimu kwa umma juu ya umuhimu wa elimu ya hifadhi ya jamii ikilinganishwa na semina 3,378 zilizoendeshwa mwaka 2013/14.

125. Mwaka 2014/15, thamani ya uwekezaji katika vitega uchumi iliongezeka na kufikia shilingi milioni 2,726,013.5 kutoka shilingi milioni 2,403,606.0 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 13.4. Kwa upande mwingine, thamani ya uwekezaji katika dhamana za Serikali ilipungua kufikia shilingi milioni 315,927.9 mwaka 2014/15 kutoka shilingi milioni 355,244.1 mwaka 2013/14, sawa na upungufu wa asilimia 11.1. Aidha, mapato kutokana na uwekezaji katika vitega uchumi yalipungua kwa asilimia 5.6 kufikia shilingi milioni 209,687.4 mwaka 2014/15 kutoka shilingi milioni 222,160.5 mwaka 2013/14. Kwa ujumla, kupungua kwa mapato ya vitega uchumi kulitokana na

kuongezeka kwa uwekezaji kwenye miradi ya maendeleo katika majengo, ambayo huanza kuleta mapato kwa kipindi cha kuanzia miaka miwili tangu kufanyika kwa uwekezaji.

126. Mwaka 2014/15, thamani ya mali za Mfuko ilikuwa shilingi milioni 3,130,993.7 ikilinganishwa na shilingi milioni 2,759,554.5 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 13.5. Aidha, thamani halisi ya Mfuko kwa ajili ya mafao ilikuwa shilingi milioni 2,933,972.0 ikilinganishwa na shilingi milioni 2,582,920.8 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 13.6. Hivyo, ongezeko la rasilimali baada ya kodi ilikuwa shilingi milioni 351,051.2 mwaka 2014/15, ikilinganishwa na shilingi milioni 204,853.1 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 71.4.

Mfuko wa Pensheni wa Mashirika ya Umma (PPF)

127. Mwaka Mwaka 2014/15, Mfuko wa Pensheni wa PPF ulifanya mabadiliko ya utoaji wa taarifa kutoka mwaka wa kalenda na kutumia mwaka wa fedha. Hii ni katika kutekeleza makubaliano ya kuhuisha utaratibu wa kutoa taarifa za utendaji wa mifuko yote nchini. Katika kipindi kilichoanzia Januari – Juni, 2015 Mfuko ulisajili wanachama wapya 31,741 na kufanya idadi ya wanachama kufikia 242,530 ikilinganishwa na wanachama 210,789 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 15.1. Ongezeko hili lilitokana na juhudi zinazofanywa na Mfuko za kuandikisha wanachama kutoka sekta isiyo rasmi. Makusanyo ya michango kutoka kwa wanachama yalifikia jumla ya shilingi bilioni 503.6 hadi Juni 2015 ikilinganishwa na shilingi bilioni 335.7 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 50.0.

128. Katika kipindi kilichoishia Juni 2015, Mfuko ulilipa mafao yenye jumla ya shilingi bilioni 266.8, ikilinganishwa na shilingi bilioni 156.4 zilizolipwa hadi Desemba 2014. Aidha, katika kipindi cha mwezi Juni 2015, Mfuko ulilipa jumla ya shilingi bilioni 4.9 kwa wastaafu 28,363 waliokuwemo katika daftari la wastaafu la Mfuko kwa kipindi hicho. Vilevile, katika kipindi hicho, Mfuko ulilipa shilingi bilioni 1.9 kama mafao ya elimu kwa watoto 1,259 wa wanachama waliofariki wakiwa kazini. Mafao haya ni kwa ajili ya malipo ya ada na gharama nyingine kuanzia elimu ya awali hadi kidato cha sita.

129. Mapato yatokanayo na uwekezaji (kabla ya kodi) hadi Juni 2015 yaliongezeka na kufikia shilingi bilioni 500.6 kutoka shilingi bilioni 361.7 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 38.4. Aidha, thamani ya Mfuko iliongezeka na kufikia shilingi trilioni 2.082 kwa kipindi kilichoishia Juni 2015 kutoka shilingi trilioni 1.963 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 6.1.

Mfuko wa Pensheni wa Serikali za Mitaa (LAPF)

130. Mwaka 2014/15, idadi ya wanachama waliosajiliwa na Mfuko wa Pensheni wa LAPF iliongezeka na kufikia 150,835 kutoka wanachama 127,327 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 18.5. Katika kipindi hicho, Mfuko ulianza rasmi kutoa mkopo wa Elimu kwa wanachama wake ambapo hadi kufikia Juni 2015 wanachama 308 walikua vyuoni wakisomeshwa kupitia mpango wa “Piga Kitabu na LAPF”.

131. Mwaka 2014/15, Mapato kutokana na michango ya wanachama yalikuwa na thamani ya shilingi bilioni 210.07 ikilinganishwa na shilingi bilioni 159.22 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 31.9. Hii ilitokana na kuongezeka kwa usajili wa wanachama wapya. Aidha, Mfuko ulilipa mafao kwa wanachama 6,581 yenye thamani ya shilingi bilioni 88.59 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na shilingi bilioni 78.2 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 13.2. Mwaka 2014/15, thamani ya uwekezaji wa Mfuko katika vitega uchumi iliongezeka hadi shilingi bilioni 918.37 kutoka shilingi bilioni 761.27 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 20.6. Vile vile, thamani ya uwekezaji katika dhamana za Serikali iliongezeka kutoka shilingi bilioni 258.55 mwaka 2013/14 hadi shilingi bilioni 331.74 mwaka 2014/15, sawa na ongezeko la asilimia 28.3.

132. Mwaka 2014/15, mapato kutokana na uwekezaji katika vitega uchumi yalifikia shilingi bilioni 72.07 kutoka shilingi bilioni 60.75 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 18.6. Ongezeko hili lilitokana na kuongezeka kwa shughuli za uwekezaji katika mikopo ya muda mrefu na dhamana za Serikali, hisa, dhamana za mashirika mbalimbali, uwekezaji katika mabenki na miradi ya ujenzi. Aidha, thamani halisi ya mali za Mfuko iliongezeka na kufikia shilingi bilioni 983.22 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na shilingi bilioni 775.29 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 26.8.

Mfuko wa Fidia kwa Wafanyakazi (WCF)

133. Mwaka 2015, Serikali ilianzisha Mfuko wa Fidia kwa Wafanyakazi (WCF) ili kushughulikia masuala ya fidia kwa wafanyakazi waliopo kwenye sekta ya umma na binafsi Tanzania Bara ambao wataumia, kuugua au kufariki kutokana na kazi wanazofanya kwa mujibu wa mikataba ya ajira zao. Mfuko huu ulianzishwa kwa mujibu wa kifungu cha 5 cha Sheria ya Fidia kwa Wafanyakazi Na. 20 ya mwaka 2008. Aidha, Mfuko ulikamiisha taratibu za kusajili waajiri ambapo hadi mwishoni mwa mwaka 2015, Mfuko ulitoa namba za usajili kwa waajiri 1,525 ambao walishawasilisha michango yao. Kati ya hao, waajiri 1,504 ni waajiri wa sekta binafsi na 21 ni waajiri kutoka mashirika ya umma.

134. Hadi mwishoni mwa mwaka 2015, Mapato ya Mfuko yalikuwa shilingi bilioni 17.81 (sawa na asilimia 61.48 ya lengo) kutoka kwa waajiri wa sekta binafsi na mashirika ya umma. Kwa upande wa uwekezaji, Mfuko ulikuwa umewekeza jumla ya shilingi bilioni 11.5 kwenye amana za benki

Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya (NHIF)

135. Mwaka 2014/15, Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya ulikuwa na wanachama 640,341 ikilinganishwa na wanachama 602,955 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 6.2. Ongezeko hili lilitokana na uandikishaji wa kundi kubwa la wanafunzi. Aidha, hadi Juni 2015, Mfuko wa Afya ya Jamii (CHF) ulikuwa umeandikisha kaya 1,112,874 kuwa wanachama ikilinganishwa na kaya 654,827 zilizoandikishwa hadi Juni 2014, sawa na ongezeko la asilimia 69.9. Vilevile, hadi Juni, 2015, Mfuko ulihudumia wanufaika 9,914,678 ambao ni sawa na asilimia 20.9 ya idadi ya watu wote Tanzania Bara. Kati ya hao, idadi ya wanufaika wa Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya (NHIF) ilikuwa 3,237,434 (sawa na asilimia 6.8 ya watu wote Tanzania Bara) na Mfuko wa Afya ya Jamii (CHF) ulikuwa na jumla ya wanufaika 6,677,244 (sawa na asilimia 14.1 ya watu wote Tanzania Bara). Mwaka 2014/15, Mfuko wa Afya ya Jamii ulitekelezwa katika halmashauri 144 kati ya halmashauri zote 168 zilizopo nchini.

136. Mwaka 2014/15, mapato yote ya Mfuko yaliongezeka na kufikia shilingi milioni 370,476.06 kutoka shilingi milioni 318,065.68 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 16.5. Michango ya wanachama ilichangia sehemu kubwa (asilimia 77.4) ya mapato yote ya Mfuko ambapo yalifikia shilingi milioni

286,702.26 ikilinganishwa na shilingi milioni 245,176.07 mwaka 2013/14. Aidha, rasilimali halisi za Mfuko zilifikia shilingi bilioni 1.01 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na shilingi milioni 842.04 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 19.9.

137. Mwaka 2014/15, jumla ya vituo vya afya 6,185 vilisajiliwa na Mfuko ikilinganishwa na vituo 6,012 vilivyosajiliwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 2.9. Kati ya hivyo, vituo 4,919 (asilimia 79) vinamilikiwa na Serikali na vituo 674 (asilimia 11) vinamilikiwa na sekta binafsi wakati vituo 592 (asilimia 10) vinamilikiwa na madhehebu ya dini. Mchanganuo wa vituo hivyo ni kama inavyoonekana kwenye jedwali hapa chini.

Jedwali Na.5.5: Jumla ya Vituo vya Afya Vilivyosajiliwa na Mfuko

Aina ya Vituo	2013/14			2014/15			Ukuaji (%)
	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla	
Hospitali	121	125	246	126	128	254	3.3
Vituo vya Afya	457	148	605	461	153	614	1.5
Zahanati	4,231	390	4,621	4,332	412	4,744	2.7
Maduka ya dawa		536	536	0	563	563	5.0
Kliniki maalum	0	3	3	0	8	8	166.7
Vituo vya uchunguzi wa Magonjwa	0	1	1	0	2	2	100.0
Jumla	4,809	1,203	6,012	4,919	1,266	6,185	2.9

Chanzo: Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya

138. Mwaka 2014/15, jumla ya shilingi milioni 166,527.32 ziliombwa kwa ajili ya malipo kwa watoa huduma na kiasi kilicholipwa kilikuwa ni shilingi milioni 156,710.21, sawa na asilimia 94.1 ya kiasi kilichooombwa. Katika kuboresha huduma zitolewazo, Mfuko ulianzisha utaratibu wa kuwasilisha madai kwa njia ya kielektroniki ambapo wastani wa siku za kulipia madai zilipungua kutoka siku 64 hadi siku 322012/13.

Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania (TIRA)

139. Hadi mwaka 2015 kulikuwa na kampuni 30 zilizosajiliwa kufanya biashara ya bima nchini. Kati ya kampuni hizo, kampuni 24 zilisajiliwa kufanya

biashara ya bima ya kawaida; kampuni 4 zilifanya bima ya maisha; kampuni moja biashara ya bima ya kawaida na maisha; na kampuni moja biashara ya bima mtawanyo. Katika kipindi hicho, kampuni zilizosajiliwa kufanya biashara ya uwakala wa bima ziliongezeka kwa asilimia 10.8 kutoka kampuni 471 mwaka 2014 hadi kampuni 522. Vile vile, hadi Desemba 2015 kampuni zilizosajiliwa kufanya biashara ya udalali wa bima zilikuwa 132 ikilinganishwa na kampuni 112 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 17.9.

140. Mwaka 2015, mauzo ya bima kwa ujumla yaliongezeka na kufikia shilingi bilioni 643.5 ikilinganishwa na shilingi bilioni 554.4 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 16.1. Aidha, mauzo ya bima za kawaida na bima za maisha yaliongezeka kwa asilimia 16.3 na asilimia 14.2 mwaka 2015 kwa mtiririko huo. Bima za kawaida zilichangia asilimia 89.3 ya mauzo ya bima na bima za maisha zilichangia asilimia 10.7 ya mauzo yote. Kwa upande mwingine, malipo kwenye madai ya bima za kawaida yalipungua na kufika shilingi bilioni 234.1 mwaka 2015 kutoka shilingi bilioni 236.7. Vilevile, malipo ya bima za maisha yalipungua kwa asilimia 22.5 kufikia shilingi bilioni 21.4 kutoka shilingi bilioni 27.6 mwaka 2014. Faida katika kampuni ya bima za kawaida baada ya kodi ilikuwa shilingi bilioni 25.7 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi bilioni 22.5 mwaka 2014, swa na ongezeko la asilimia 14.0.

Jedwali Na. 5.6: Mauzo ya Bima kwa Mwaka 2013 – 2015 (Shs. Milioni)

Mauzo	2013	2014	2015
Bima za Kawaida	417,675	493,981	574,500
Ukuaji (%)	15.1	18.3	16.3
Mchango kwa jumla ya mauzo (%)	88.1	89.1	89.3
Bima za Maisha	56,410	60,420	69,000
Ukuaji (%)	29.2	7.1	14.2
Mchango kwa jumla ya mauzo (%)	11.9	10.9	10.7
Jumla ya Mauzo	474,085	554,401	643,500
Ukuaji (%)	16.6	16.9	16.1

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania

141. Mwaka 2015, thamani ya mali ya kampuni za bima iliongezeka na kufikia shilingi bilioni 735.3 ikilinganishwa na shilingi bilioni 620.0 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 18.6. Kwa upande wa madeni, kulikuwa na

ongezeko la asilimia 18.0 kutoka shilingi bilioni 401.7 mwaka 2014 hadi shilingi bilioni 474.1 mwaka 2015. Mwenendo huu umepelekea kampuni za bima kuwa na ziada ya mali yenye thamani ya shilingi bilioni 261.2 mwaka 2015 kutoka shilingi bilioni 218.3 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 19.6.

Mwenendo wa Soko la Mikopo ya Nyumba Tanzania

142. Hadi Desemba 2015, mikopo ya nyumba iliyotolewa na mabenki kwa ajili ya makazi ilifikia shilingi bilioni 359.4 ikilinganishwa na shilingi bilioni 248 zilizotolewa hadi Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 45. Hii ilitokana na kuongezeka kwa elimu kuhusu mikopo ya nyumba baina ya wakopaji kutokana na kampeni mbali mbali ambazo zimekuwa zikifanywa na benki zinazotoa mikopo ya nyumba pamoja na kuongezeka kwa ushindani baina ya benki. Hata hivyo, riba za mikopo ya nyumba bado ziko juu kwa wastani wa asilimia kati ya 16 hadi 21 mwaka 2015. Hadi Desemba 2015, benki 26 zilikuwa zinatoa mikopo ya nyumba ikilinganishwa na benki 19 hadi Desemba 2014. Kati ya hizo, Benki saba ziliingia katika soko la nyumba kwa mara ya kwanza mwaka 2015 ambazo ni: International Commercial Bank (ICB); Bank M Tanzania Ltd; TIB Corporate Bank Ltd; China Commercial Bank Ltd; Peoples Bank of Zanzibar; National Bank of Commerce Ltd; na Amana Bank Ltd.

**Jedwali Na.5.7: Jumla ya Mikopo ya Nyumba kwa kila Mkopeshaji hadi 31
Desemba 2015**

Taasisi/Benki	Namba ya Akaunti	Thamani (TZS Billions)	Gawio la Soko (%)
Equity Bank Tanzania Limited	66	91.10	25.34
Stanbic Bank (T) Ltd	139	50.66	14.09
Azania Bank Limited	686	46.53	12.94
Bank M (Tanzania) Limited	29	40.87	11.37
CRDB Bank PLC	228	25.61	7.13
Commercial Bank of Africa (T) Limited	258	23.64	6.58
EFC Tanzania M.F.C Limited	1,000	12.16	3.38
KCB Bank Tanzania Limited	62	10.66	2.96
Bank of Africa Tanzania Limited	77	8.71	2.42
Barclays Bank (T) Limited	65	8.38	2.33
I & M Bank Tanzania Limited	37	8.13	2.26
African Banking Corporation (T) Ltd	36	5.85	1.63
Exim Bank Tanzania Limited	29	4.80	1.34
First National Bank Tanzania Limited	16	4.40	1.22
National Microfinance Bank (T) Plc	32	4.20	1.17
DCB Commercial Bank Plc	268	2.75	0.77
International Commercial Bank (T) Ltd.	4	2.39	0.66
Citibank Tanzania Limited	13	2.26	0.63
TIB Corporate Bank Limited	11	1.95	0.54
TIB Development Bank Limited	9	1.30	0.36
Akiba Commercial Bank Ltd	314	1.25	0.35
China Commercial Bank Limited	1	0.67	0.19
Peoples Bank Of Zanzibar	6	0.45	0.12
NBC Limited	1	0.43	0.12
Amana Bank Limited	2	0.25	0.07
NIC Bank Tanzania Limited	1	0.04	0.01
Jumla	3,390.0	359.4	100.0

Chanzo: Soko la Mikopo ya Nyumba Tanzania

143. Soko la nyumba limetawaliwa na Benki nne ambazo hadi Desemba 2015 kwa pamoja zilichangia asilimia 64 ya jumla ya thamani ya mikopo ya nyumba

katika soko ikilinganishwa na asilimia 67 Desemba 2014. Benki hizo ni: Equity Bank iliyochangia asilimia 25 ya jumla ya thamani ya mikopo ya nyumba katika soko; Stanbic (asilimia 14); Azania Bank (asilimia 13); na Bank M (Tanzania) Ltd (asilimia 11). Wastani wa mikopo ya nyumba kwa kila mkopaji ulikuwa shilingi milioni 106 ikilinganishwa na shilingi milioni 69 mwaka 2014. Viwango hivi vinatofautiana kwenye benki mbalimbali kulingana na mikakati ya benki husika na aina ya wateja wa benki hizo.

144. Soko la mikopo ya nyumba Tanzania bado ni dogo ikilinganishwa na masoko ya nchi jirani za Afrika Mashariki ingawa linakua kwa kasi. Hadi Desemba 2015, mikopo ya nyumba ilifikia asilimia 0.45 ya Pato la Taifa, kiwango ambacho ni kidogo ikilinganishwa na nchi nyingine za Afrika Mashariki kama inavyoonekana katika kielelezo hapa chini. Aidha, thamani ya mikopo iliyotolewa na TMRC kwa wanachama wake ilifikia asilimia 12 ya jumla ya thamani ya mikopo ya nyumba katika soko kwa mwaka 2015. Kampuni ya TMRC ina benki wanachama wakopaji 12 ambao wote wanatoa mikopo ya nyumba. Hadi Desemba 2015, Kampuni (TMRC) ilikuwa imetoa mikopo ya thamani ya shilingi bilioni 43.9 kwa wanachama wake 7 kati ya wanachama 12.

Kielelezo Na. 5.1: Uwiano wa Mikopo ya Nyumba kwa Pato la Taifa

Benki ya Posta

145. Hadi kufikia Desemba 2015, Benki ya Posta Tanzania (TPB) ilikuwa na matawi 29 na matawi madogo (mini branches) 24 ya kutoa huduma kwa wateja katika maeneo ya wilayani na pembezoni mwa miji mikubwa. Aidha, hadi Desemba 2015, jumla ya akaunti 236,981 zilifunguliwa kupitia mpango wa “TPB Popote” ikilinganishwa na akaunti 167,762 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 41.3. Vilevile, amana za wateja katika Benki ziliongezeka na kufikia shilingi milioni 302,181 Desemba 2015 ikilinganishwa na shilingi milioni 237,530 Desemba 2014, sawa na ongezeko la asilimia 27.2. Ongezeko hili lilitokana na utekelezaji wa mkakati wa Benki wa kukuza amana katika kipindi husika. Aidha, huduma kwa wateja zilitolewa kwa msaada wa mashine 196 za ATM zilizokuwa zikitumika kutolea fedha nchi nzima ambapo mashine 38 kati ya hizo zilikuwa mali ya Benki ikilinganishwa na mashine 30 mwaka 2014. Huduma za ATM zilipewa nguvu zaidi na mashine za POS zilizokuwa zinasimamiwa na mawakala 104.

146. Mwaka 2015, thamani ya uwekezaji wa Benki ya Posta Tanzania kwenye dhamana za Serikali ilifikia shilingi milioni 64,101 ikilinganishwa na shilingi milioni 42,659 mwaka 2014 sawa na ongezeko la asilimia 49.3. Hii ilitokana na ongezeko la riba katika dhamana hizo, katika kipindi ambacho Serikali ilikuwa na mahitaji makubwa zaidi ya fedha. Jedwali hapa chini linaonesha mchanganuo wa uwekezaji kwenye dhamana.

Jedwali Na.5.8: Thamani ya Rasilimali katika Dhamana (Shilingi milioni)

Kitega Uchumi	2012	2013	2014	2015
Dhamana za Serikali za muda mfupi	10,000	15,894	16,434	36,880
Dhamana za Serikali	28,146	29,404	26,225	27,221
Dhamana binafsi		437	263	0
Jumla ya Dhamana	38,146	45,735	42,922	64,101
Badiliko (%)	(22.9)	19.9	(6.2)	49.3

Chanzo: Benki ya Posta Tanzania

147. Mwaka 2015, TPB ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi milioni 254,086, sawa na ongezeko la asilimia 31.6 ikilinganishwa na shilingi milioni

193,139 mwaka 2014. Ongezeko hili lilitokana na kuanzishwa kwa utoaji wa mikopo ya vikundi na mikopo ya VICOBA. Mapato ya Benki ya Posta kwa mwaka 2015 yaliongezeka hadi shilingi milioni 73,950 kutoka shilingi milioni 52,772, sawa na ongezeko la asilimia 40.1. Vilevile, faida kabla ya kodi iliongezeka kwa asilimia 17 kufikia shilingi milioni 11,712 mwaka 2015 kutoka shilingi milioni 10,011 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na kupanuka kwa uwekezaji katika mikopo na dhamana za Serikali pamoja na kuongezeka kwa wigo wa huduma zitolewazo na Benki. Aidha, mwaka 2015, Benki iliweza kupata nyongeza ya hisa kutoka Serikalini ya shilingi milioni 3,060 ili kuiongezea mtaji.

Jedwali Na.5.9: Thamani ya Mikopo ya Benki ya Posta (Shs.milioni)

Aina ya Mkopo	2012	2013	2014	2015
Mikopo ya Biashara	6,589	7,655	22,963	34,794
Mikopo ya Watumishi	85,113	95,444	144,366	180,187
Mikopo midogo midogo	4,106	7,471	18,536	22,901
Mikopo ya Uwezeshaji	106	1,920	196	187
Mikopo ya Vikundi	-	-	-	5,831
Mikopo ya VICOBA (NEEC)	-	-	-	225
Mikopo ya Wafanyakazi	-	5,049	7,078	9,961
Jumla	95,914	117,539	193,139	254,086
Badiliko (%)	48.7	22.5	64.3	31.6

Chanzo: Benki ya Posta Tanzania

MWENENDO WA KARADHA NA UJAZI WA FEDHA - TANZANIA BARA

Jedwali Na. 27

Sh. Bilioni

	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba						Badiliko 2014-2015	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kiasi	%
Fedha ya msingi (M0)	1,897.1	2,235.8	2,414.8	2,764.0	3,244.7	3,678.5	433.8	13.4%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	4,521.4	5,572.0	6,538.6	7,218.1	8,284.2	9,465.5	1,181.3	14.3%
Amana za Akiba na za muda maalum	3,520.7	3,676.0	4,186.0	4,672.4	5,632.9	6,203.7	570.8	10.1%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri pana (M2)	8,042.2	9,247.9	10,724.5	11,890.6	13,917.0	15,669.2	1,752.2	12.6%
Amana za fedha za kigeni	2,970.5	3,773.4	3,922.6	4,216.2	4,697.1	6,301.8	1,604.7	34.2%
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	11,012.7	13,021.3	14,647.1	16,106.8	18,614.2	21,971.0	3,356.9	18.0%
Rasilimali halisi katika fedha za kigeni kwenye benki (Net foreign assets)	6,125.6	6,273.6	6,396.0	6,576.3	6,551.5	8,244.0	1,692.5	25.8%
Rasilimali halisi katika fedha za ndani kwenye benki (Net domestic assets)	4,887.1	6,747.7	8,251.1	9,530.4	12,062.6	13,727.0	1,664.4	13.8%
Karadha Nchini	9,522.8	10,958.1	13,719.0	16,293.0	18,863.7	22,507.3	3,643.5	19.3%
Madai halisi kwa serikali kuu	806.7	1,471.3	2,019.4	2,554.6	3,651.6	4,884.4	1,232.8	33.8%
Mikopo kwa serikali kuu	3,531.0	3,335.7	4,708.6	5,900.4	6,451.5	7,015.5	564.1	8.7%
Mikopo kwa sekta isiyo serikali	5,991.8	7,622.3	9,010.4	10,392.7	12,412.3	15,491.7	3,079.4	24.8%
Rasilimali nyinginezo (Other Items Net)	-1,911.4	-2,345.9	-2,778.7	-3,416.8	-4,001.3	-6,649.2	-2,647.9	66.2%

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

VIWANGO VYA UKUAJI WA KARADHA NA UJAZI WA FEDHA - TANZANIA BARA

Jedwali Na. 28

	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fedha ya msingi (M0)	8.9%	21.1%	17.9%	8.0%	14.5%	17.4%	13.4%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	13.7%	25.9%	23.2%	17.3%	10.4%	14.8%	14.3%
Amana za Akiba na za muda maalum	30.4%	16.9%	4.4%	13.9%	11.6%	20.6%	10.1%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri pana (M2)	20.8%	21.8%	15.0%	16.0%	10.9%	17.0%	12.6%
Amana za fedha za kigeni	9.4%	36.5%	27.0%	4.0%	7.5%	11.4%	34.2%
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	17.7%	25.4%	18.2%	12.5%	10.0%	15.6%	18.0%
Rasilimali halisi katika fedha za kigeni kwenye benki (Net foreign assets)	20.9%	24.0%	2.4%	2.0%	2.8%	-0.4%	25.8%
Rasilimali halisi katika fedha za ndani kwenye benki (Net domestic assets)	13.9%	27.2%	38.1%	22.3%	15.5%	26.6%	13.8%
Karadha Nchini	16.3%	21.2%	15.1%	25.2%	18.8%	15.8%	19.3%
Madai halisi kwa serikali kuu	-138.3%	528.4%	82.4%	37.3%	26.5%	42.9%	33.8%
Mikopo kwa serikali kuu	30.4%	23.2%	-5.5%	41.2%	25.3%	9.3%	8.7%
Mikopo kwa sekta isiyo serikali	9.6%	20.0%	27.2%	18.2%	15.3%	19.4%	24.8%
Rasilimali nyinginezo (Other Items Net)	50.7%	49.4%	22.7%	18.5%	23.0%	17.1%	66.2%

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

MWENENDO WA VIWANGO VYA UBADILISHAJI KATI YA SHILINGI NA DOLA YA MAREKANI

Jedwali Na.29

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Shs/Dola mwisho wa mwaka	1,132.09	1,280.30	1,313.29	1,453.54	1,605.35	1,578.41	1603.2067	1,723.69	2,153.07
Badiliko la thamani ya shilingi (%)	11.4	-11.6	-2.5	-9.6	-9.5	1.7	-1.5	-7.0	-19.9
Shs/Dola wastani wa mwaka	1,239.04	1,206.32	1,307.23	1,401.79	1,557.43	1,571.71	1598.66	1,652.51	1,985.39
Badiliko la wastani wa thamani ya shilingi (%)	1.2	2.7	-7.7	7.2	-10.0	-0.9	-1.7	-3.3	-16.8

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

MIKOPO YA BENKI ZA BIASHARA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Jedwali Na. 30

Aina ya Shughuli	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba (Sh. Milioni)							Ukuaji (%)	Mchango (%)
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015		
Uzalishaji katika Kilimo	467097.1	691210.3	912331.8	938915.0	965140.6	1057347.9	1174247.7	11.1	7.7
Huduma za Kifedha	105843.7	142600.1	177691.8	231269.4	251255.0	310711.6	404605.8	30.2	2.7
Madini na Uchimbaji Mawe	18926.3	33943.7	39175.7	55158.0	96739.0	166275.2	275233.3	65.5	1.8
Viwanda	565775.5	786470.6	928746.6	991795.9	1160593.7	1386236.9	1695755.5	22.3	11.1
Majengo na Ujenzi	148713.4	182071.6	320938.2	410748.0	514408.4	660147.8	741415.8	12.3	4.9
Uchukuzi na Mawasiliano	457407.2	533990.3	545243.5	610053.9	727538.0	925723.9	1231132.0	33.0	8.1
Biashara	926626.3	1014177.8	1523962.2	1843242.7	2162191.4	2652057.0	3077357.6	16.0	20.2
Utalii	27097.6	37665.7	49730.4	60152.3	113394.5	129478.1	176626.3	36.4	1.2
Mahoteli na Migahawa	187204.6	263046.3	361039.7	363033.4	371008.5	436101.1	514654.1	18.0	3.4
Umeme	193609.6	156528.3	166672.8	338035.1	403022.7	440936.5	439801.0	-0.3	2.9
Watu Binafsi	1063142.9	1242763.5	1557495.5	1778743.2	1744954.0	2104496.5	2731572.7	29.8	18.0
Sekta Nyinginezo	644369.9	713954.0	815729.5	1101473.5	1643118.0	1890854.7	2750396.2	45.5	18.1
Jumla	4805814.0	5798422.1	7398757.6	8722620.4	10153363.7	12160367.2	15212797.9	25.1	100.0

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

MWENENDO WA AMANA KATIKA BENKI ZA BIASHARA

Jedwali Na.31

Sh. Bilioni

	Kipindi Kinachoishia mwezi Desemba										Badiliko 2014/15 (%)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Amana za Sekta Binafsi											
Amana za Hundi/Zinazohamishika	969.5	1,424.8	1,715.7	2,019.4	2,624.3	3,336.2	4,123.8	4,454.2	5,039.4	5,787.0	14.8
Amana za Akiba na za Muda Maalum	1,444.5	1,803.9	2,307.9	3,011.9	3,520.7	3,676.0	4,186.0	4,672.4	5,632.9	6,203.7	10.1
Amana za fedha za kigeni	1,709.9	1,828.6	1,989.3	2,158.8	2,926.4	3,722.0	3,882.4	4,216.0	4,697.1	6,301.8	34.2
Jumla	4,123.9	5,057.3	6,012.9	7,190.1	9,071.5	10,734.2	12,192.2	13,342.6	15,369.4	18,292.5	19.0
Amana za Serikali	230.1	325.2	401.7	662.6	699.3	626.6	736.8	791.8	808.4	856.9	6.0
Jumla za Amana zote	4,354.0	5,382.5	6,414.5	7,852.7	9,770.8	11,360.8	12,929.0	14,134.4	16,177.8	19,149.4	18.4

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

VIWANGO VYA WASTANI WA RIBA

Jedwali Na. 32

Asilimia

Aina ya Riba	Kipindi Kinachoishia Mwezi Desemba							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Riba ya Benki Kuu (Bank rate)	15.99	3.70	7.58	12.00	12.00	16.00	16.00	16.00
Riba za Amana								
Amana za akiba	2.74	2.83	2.43	2.90	2.94	3.11	3.12	3.42
Amana za muda maalum	6.63	6.36	6.09	7.12	8.82	8.87	8.76	9.22
Riba za mikopo								
Mikopo ya muda mfupi hadi mwaka mmoja	13.56	13.96	14.37	13.78	14.09	13.84	14.80	14.22
Mikopo ya muda wa kati na mrefu	16.05	14.38	14.92	14.21	15.68	16.13	15.75	16.41
Riba za Hawala za Hazina								
Siku 91	11.20	6.06	5.24	12.61	11.89	13.62	13.20	9.28
Siku 182	12.13	6.59	6.20	16.39	12.96	15.46	15.22	17.15
Siku 364	12.79	8.83	7.67	18.66	13.69	15.63	16.23	18.72

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

SURA YA 6

RASILIMALI WATU

Idadi ya Watu

148. Mwaka 2015, idadi ya watu Tanzania ilikadiriwa kuwa 48,775,567 ikilinganishwa na watu 47,451,846 mwaka 2014 ambapo Tanzania Bara ilikadiriwa kuwa na watu 47,351,275 sawa na asilimia 97.1 ya watu wote na Tanzania Zanzibar watu 1,424,292 sawa na asilimia 2.9. Aidha, mchanganuo wa watu kwa jinsia unaonesha kuwa wanawake walikuwa 25,030,005 sawa na asilimia 51.3 ya watu wote na wanaume walikuwa 23,745,562 sawa na asilimia 48.7. Makadirio haya yanatokana na maoteo ya Sensa ya Watu na Makazi ya mwaka 2012 ya ukuaji wa idadi ya watu kwa wastani wa asilimia 2.7 kwa mwaka.

Mgawanyiko wa Watu Kimkoa

149. Mwaka 2015, mkoa wa Dar es salaam ulikuwa na takribani watu 5,166,570 mwaka 2015 ambao ni sawa na asilimia 10.9 ya watu wote Tanzania Bara ikilinganishwa na asilimia 10.6 mwaka 2014. Mkoa wa Mwanza ndio uliofuatia kwa kuwa na watu 3,031,422 (asilimia 6.4); na Mbeya watu 2,937,310 (asilimia 6.2). Idadi kubwa ya watu katika mkoa wa Dar es salaam ilitokana na ongezeko kubwa la idadi ya watu hususan vijana wanaohamia kutoka mikoa mingine katika harakati za kujikimu na maisha, kupata huduma za kijamii na za kiuchumi. Aidha, mkoa wa Katavi ulikuwa na idadi ndogo zaidi ya watu ikilinganishwa na mikoa mingine ya Tanzania Bara, ukiwa na watu takribani 622,121 (asilimia 1.3). Kwa upande wa Zanzibar, mkoa wa Mjini Magharibi ulikuwa na idadi kubwa zaidi ya watu ikilinganishwa na mikoa mingine, ukiwa na watu takribani 673,398, sawa na asilimia 47.3 ya watu wote Tanzania Zanzibar na mkoa uliokuwa na idadi ndogo zaidi ya watu ni Kusini Unguja uliokuwa na watu 122,736, sawa na asilimia 8.6.

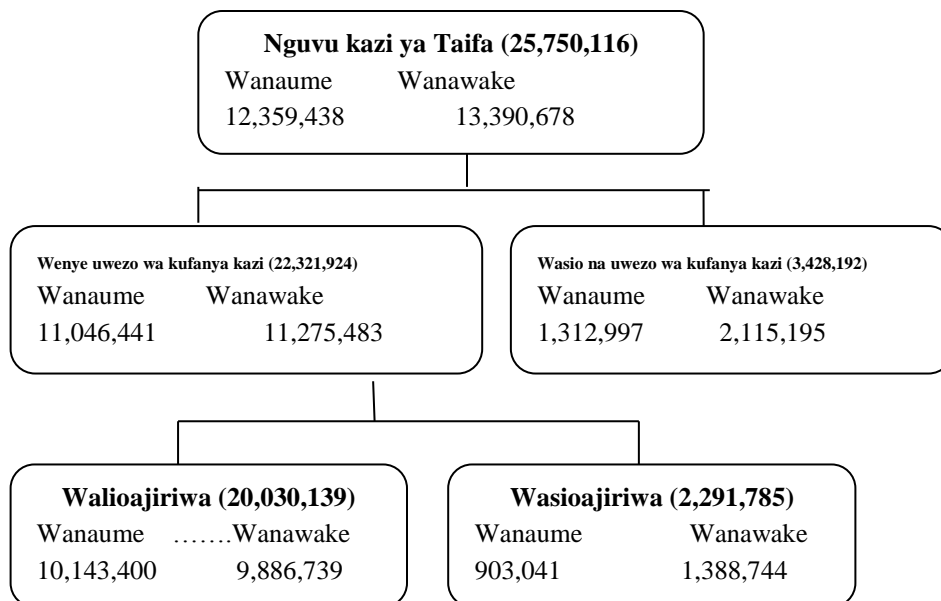
150. Mwaka 2015, wastani wa msongamano wa watu Tanzania ulikuwa watu 55.1 kwa kilometa moja ya mraba na kwa Tanzania Bara ulikuwa watu 53.6 kwa kilometa moja ya mraba. Mkoa wa Dar es Salaam ulikuwa na msongamano mkubwa zaidi wa watu kwa upande wa Tanzania Bara, ukiwa na watu 3,709 kwa kilometa moja ya mraba ikifuatiwa na Mwanza (154), Kilimanjaro (130.5)

na Kagera (95). Aidha, Mkoa wa Lindi ulikuwa na idadi ndogo zaidi ya watu kwa kilometa moja ya mraba ukiwa na watu 13.5 kwa kilometa moja ya mraba ukifuatiwa na mkoa wa Rukwa uliokuwa na watu 16 kwa kilometa moja ya mraba. Kwa upande wa Zanzibar, Mkoa wa Mjini Magharibi ulikuwa na msongamano mkubwa wa watu waliokadiriwa kuwa 2,927 kwa kilometa moja ya mraba wakati Mkoa wa Kusini Unguja ulikuwa na watu 143.7 kwa kilometa moja ya mraba, idadi ambayo ni ndogo zaidi.

Nguvu kazi na Ajira

151. Mwaka 2015, Serikali ilizindua taarifa ya Utafiti wa Watu Wenye Uwezo wa Kufanya Kazi wa mwaka 2014. Katika utafiti huo ilibainika kuwa nguvukazi ya taifa ilikuwa watu 25,750,116, sawa na asilimia 57 ya watu wote Tanzania Bara. Kati ya hao, wanawake walikuwa 13,390,678 (sawa na asilimia 52) na wanaume walikuwa 12,359,438 (sawa na asilimia 48). Vilevile, utafiti huo ulionesha kuwa, kati ya nguvukazi iliyokuwepo, watu wenye uwezo wa kufanya kazi walikuwa 22,321,924 na watu 3,428,192 walikuwa hawana uwezo wa kufanya kazi kutokana na sababu mbalimbali zikiwemo ulemavu na ugonjwa wa muda mrefu. Kati ya watu wenye uwezo wa kufanya kazi, walioajiriwa walikuwa 20,030,139 na wasioajiriwa walikuwa 2,291,785. Kati ya ajira hizo, wanawake walioajiriwa walikuwa 9,886,739 (sawa na asilimia 49.4) na wanaume walikuwa 10,143,400 (sawa na asilimia 50.6). Watu wenye ajira jijini Dar es Salaam walikuwa 1,927,367, na katika maeneo mengine ya mijini walikuwa 5,131,422, (sawa na asilimia 25.6) na maeneo ya vijijini walikuwa 12,971,350, (sawa na asilimia 64.8). Kutokana na utafiti huo, ilibainika kuwa idadi kubwa ya kundi la watu walioajiriwa lilikuwa na umri kati ya miaka 35 hadi 64 (asilimia 42.5).

Kielelezo Na. 6.1: Mchanganuo wa Nguvu kazi kwa Jinsia

152. Kwa mujibu wa matokeo ya utafiti huo wa watu wenye uwezo wa kufanya kazi, asilimia 77.8 ya nguvu kazi yote ya taifa walikuwa katika ajira. Uwiano huu wa ajira na nguvu kazi unapima uwezo wa nchi kutoa ajira. Uwiano ulikuwa mkubwa maeneo ya vijijini (asilimia 82.2), wakati jiji la Dar es Salaam lilikuwa na uwiano mdogo zaidi (asilimia 59.8). Katika utafiti huo, ilibainika kuwa wanaume walikuwa na uwiano mkubwa (asilimia 82.1) ukilinganisha na wanawake (asilimia 73.8). Vilevile, uwiano ulikuwa mkubwa kwa kundi la watu wenye umri wa miaka 35-64 (asilimia 87.2) na mdogo zaidi kwenye kundi la miaka 65 na zaidi (asilimia 56.4).

153. Katika hatua nyingine, mwaka 2015 Serikali ilizindua taarifa ya matokeo ya Utafiti wa Ajira na Mapato katika sekta rasmi uliofanyika mwaka 2014. Kwa mujibu wa matokeo ya utafiti huo, ajira katika sekta rasmi nchini ziliongezeka na kufikia 2,141,351 mwaka 2014 ikilinganishwa na ajira 1,858,969 mwaka 2013, sawa na ongezeko la asilimia 15.2. Matokeo ya utafiti huo yalibainisha kuwa ajira za masharti ya muda mrefu pia ziliongezeka kwa asilimia 15.2 kufikia ajira 1,781,900 mwaka 2014. Ajira za muda mfupi ziliongezeka kwa asilimia 15.3 kutoka ajira 311,632 mwaka 2013 hadi kufikia ajira 359,451 mwaka 2014. Aidha, uwiano wa ajira kati ya sekta binafsi na sekta ya umma

ulionesha kuwa sekta binafsi ilitoa nafasi nyingi za ajira. Kwa mwaka 2014, jumla ya ajira 1,432,985 (asilimia 66.9) zilitoka sekta binafsi ikilinganishwa na ajira 708,366 zilizotoka katika sekta ya umma (asilimia 33.1). Vilevile, mwaka 2014, uwiano wa ajira kwa jinsia kwa wanawake ulikuwa takribani asilimia 37.0 ya ajira zote katika sekta rasmi na wanaume ulikuwa asilimia 63.0.

154. Vijana walioajiriwa wenye umri wa miaka 15-24 waliongezeka kwa asilimia 7.8 kufikia vijana 67,605 mwaka 2014 ikilinganishwa na vijana 62,695 mwaka 2013. Matokeo ya utafiti huo yalizidi kubainisha kuwa, ajira za masharti ya muda mrefu kwa vijana wenye umri wa miaka 15-24 ziliongezeka kwa asilimia 22.4 na kufikia ajira 49,577 mwaka 2014 ikilinganishwa na ajira 40,488 mwaka 2013, ambapo sehemu kubwa ya vijana hao (asilimia 95.8) walijajiriwa katika sekta binafsi. Hata hivyo, ajira za masharti ya muda mfupi zilipungua kutoka 22,207 mwaka 2013 hadi kufikia ajira 18,028 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 18.8. Kwa ujumla, uwiano wa ajira za vijana wenye umri wa miaka 15-24 na ajira zote ulipungua kutoka asilimia 3.4 mwaka 2013 hadi asilimia 3.2 mwaka 2014. Uwiano mdogo wa ajira ya vijana ulitokana na vijana wengi wa umri huo kuwepo shuleni/vyuoni. Aidha, ajira ya kudumu kwa watu wenye ulemavu ilikuwa 3,547, sawa na asilimia 0.2 ya ajira za masharti ya kudumu.

Jedwali Na: 6.1 Mchanganuo wa Jumla ya Ajira kwa Jinsia

WAAJIRIWA	2010	2011	2012	2013	2014
Watu wazima (wanaume)	810,427	845,569	947,545	1,126,534	1,315,723
Watu wazima (wanawake)	465,883	513,527	564,501	669,740	758,023
Vijana wa Kiume	672	3,463	19,426	34,536	39,912
Vijana wa kike			18,546	28,159	27,693
JUMLA	1,276,982	1,362,559	1,550,018	1,858,969	2,141,351

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Vijana-Miaka 15 – 24 ; Watu wazima-miaka 25 na kuendelea

155. Mchanganuo wa mchango wa sekta mbalimbali katika kutoa ajira ulibainisha kuwa sekta ya viwanda iliongoza kwa kutoa mchango mkubwa kwa asilimia 19.8 ya ajira zote katika sekta rasmi mwaka 2014 ikilinganishwa na asilimia 19.1 mwaka 2013. Sekta ya elimu ilifuatia kwa kuchangia asilimia 17.1; ulinzi na utawala asilimia 14.6. Sekta ya viwanda iliajiri watu 423,081; sekta ya

elimu watu 366,125; sekta ya ulinzi na utawala watu 313,225 na sekta ya upangishaji majengo watu 2,539 mwaka 2014 ikilinganishwa viwanda ajira 355,103; elimu ajira 321,807; ulinzi na utawala ajira 286,446 na upangishaji majengo ajira 1,176 mwaka 2013. Aidha, sekta ya viwanda pia iliongoza kwa kutoa ajira nyingi za muda mfupi, ikitoa asilimia 27.2 ya ajira za muda mfupi mwaka 2014 ikifuatiwa na kilimo iliyotoa asilimia 18.2.

156. Matokeo ya utafiti huo yaliendelea kubainisha kuwa Mkoa wa Dar es Salaam uliongoza kwa kuwa na waajiriwa 720,480 mwaka 2014, sawa na asilimia 33.6 ya waajiriwa wote ikilinganishwa na waajiriwa 557,591 mwaka 2013, sawa na asilimia 30.0. Mkoa uliofuatia ni Morogoro kwa asilimia 12.1; Arusha (asilimia 6.3); na Mwanza (asilimia 5.8). Mikoa ya Katavi, Njombe na Rukwa iliajiri watu wachache zaidi kuliko mikoa mingine yote ambapo kila mkoa ulitoa ajira kwa kiwango kisichozidi asilimia moja ya waajiriwa wote.

Jedwali Na. 6.2: Ajira Mpya Kimkoa na Kijinsia

Mkoa	2012/2013			2013/2014		
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Dodoma	1,448	1,467	2,915	7,192	5,625	12,817
Arusha	2,008	1,139	3,147	7,235	6,815	14,050
Kilimanjaro	2,084	3,071	5,155	6,703	7,476	14,179
Tanga	2,419	1,475	3,894	6,310	4,216	10,526
Morogoro	3,356	2,161	5,517	8,996	6,117	15,113
Pwani	894	665	1,560	4,801	6,035	10,836
DSM	8,912	13,000	21,912	34,661	22,978	57,639
Lindi	868	759	1,627	5,186	4,005	9,191
Mtwara	392	228	621	3,435	2,579	6,014
Ruvuma	565	467	1,032	4,311	4,628	8,939
Iringa	2,501	2,435	4,936	4,714	5,373	10,087
Mbeya	4,115	2,786	6,901	12,442	9,318	21,760
Singida	601	431	1,032	3,511	3,187	6,698
Tabora	2,201	936	3,138	5,557	3,765	9,322
Rukwa	395	286	682	3,079	1,679	4,759
Kigoma	1,004	641	1,644	5,597	4,172	9,769
Shinyanga	1,232	752	1,983	7,474	4,387	11,861
Kagera	1,062	747	1,808	4,816	3,218	8,033
Mwanza	1,532	1,279	2,810	9,593	8,554	18,146
Mara	1,057	1,841	2,898	903	730	1,633
Manyara	844	571	1,414	3,074	2,340	5,414
Njombe	698	621	1,319	2,615	1,712	4,327
Katavi	148	78	226	1,311	622	1,933
Simiyu	927	1,118	2,045	4,264	2,937	7,201
Geita	0	0	0	959	491	1,450
Jumla	41,262	38,954	80,216	158,740	122,958	281,698

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

157. Matokeo ya utafiti huo pia yalionesha kuwa ajira mpya mwaka 2013/14 zilikuwa 281,698. Kati ya ajira hizo mpya, wanaume walikuwa 158,740 na wanawake 122,958. Aidha, utafiti ulibaini kuwa mwaka 2014 kulikuwa na ajira mpya 174,149 katika sekta ya umma ikilinganishwa na ajira mpya 107,009 katika sekta binafsi. Kada za mafundi na wataalam zilikuwa na fursa nyingi za ajira ambazo zilikukwa 103,277 ikifuatiwa na wataalam zilizokuwa na fursa 30,990 na ambazo kwa pamoja zilichangia asilimia 77.1 ya fursa zote. Mkoa wa Dar es salaam ulikuwa na ajira nyingi mpya mwaka 2014 ukichangia asilimia

20.5 ya ajira zote mpya katika kipindi hicho ukifuatiwa na Mbeya (asilimia 7.7); Mwanza (asilimia 6.4); na Morogoro (asilimia 5.4).

158. Mwaka 2014/15, Serikali iliendelea na utekelezaji wa program ya ajira na kuandaa mwongozo wa kusaidia kutambua nafasi za ajira katika Wizara, Idara na Vitengo vya Serikali. Kutokana na juhudi hizo, jumla ya fursa za ajira 574,040 zilipatikana ikilinganishwa na fursa za ajira 630,616 zilizopatikana mwaka 2013/14. Kati ya hizo, sekta ya umma ilitoa fursa za ajira 44,797, sekta binafsi fursa za ajira 257,323 na programu na miradi ya maendeleo fursa za ajira 271,920. Takwimu hizi zinadhihirisha kwamba fursa nyingi za ajira hupatikana kutokana na programu na miradi ya maendeleo ikilinganishwa na sekta binafsi na ya umma kama inavyoonekana katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 6.3: Nafasi za Ajira Zilizopatikana mwaka 2014/2015

Aina ya Mradi/Sekta	Sekta Ndogo	Idadi ya Ajira
Ajira Serikalini	Elimu	36,071
	Afya	3,452
	Sekta Nyingine	5,274
	Jumla ndogo	44,797
Miradi ya Maendeleo ya Serikali	Kilimo	154,560
	Miundombinu	107,527
	Nishati	378
	Miradi ya Kijamii	9,455
	Jumla ndogo	271,920
Sekta Binafsi	Viwanda Vidogo na Kati	6,524
	Uwekezaji kupitia EPZA	16,911
	Uwekezaji kupitia TIC	34,184
	Mawasiliano	6,809
	Sekta Nyingine	192,895
	Jumla ndogo	257,323
Jumla Kuu		574,040

Chanzo: Wizara ya Kazi na Ajira

159. Mwaka 2015, Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania (TaESA) uliandikisha jumla ya watafutata kazi 1,249 ikilinganishwa na watafutata kazi 1,691 walioandikishwa mwaka 2014. Kati ya hao, watafutata kazi 503 waliunganishwa kwa waajiri wenye fursa za ajira. Aidha, Wakala ulitoa mafunzo elekezi kwa watafutata kazi 584 kwa lengo la kuwajengea uwezo wa jinsi ya kupata ajira. Wakala pia ulifanya jitihada za kuwaunganisha Watanzania wanaotafuta kazi nje ya nchi. Katika kuhakikisha kuwa Watanzania wanaajiriwa bila kuwepo na aina yeyote ya unyanyasaji wala ubaguzi, Wakala uliweka utaratibu madhubuti wa kuhakikisha kuwa sheria za nchi na miongozo ya Shirika la Kazi Duniani zinafuatwa ipasavyo. Utaratibu huu uliweza kutekelezwa kwa kushirikiana na taasisi binafsi za ajira na Balozi katika nchi husika kupitia na kuridhia mikataba ya Watanzania 1,116 waliopata ajira katika nchi za Oman (918), Dubai (164), India (21), Ujerumani (6), Japan (5) na Qatar (2).

160. Mwaka 2015, Wakala ulitoa mafunzo ya jinsi ya kukabiliana na soko la jira kwa wahitimu 665 kupitia Taasisi 2 za elimu ya juu ambazo ni Mwalimu Nyerere Memorial Academy na Taasisi ya Uhasibu Tanzania. Aidha, Wakala uliendelea kutoa ushauri kwa watafutata kazi 1,157 juu ya uchaguzi wa fani, mafunzo na kazi stahiki kulingana na sifa zao na mahitaji ya soko la ajira ili kuwajengea uwezo wa kujiajiri na kuajirika.

IDADI YA WATU NCHINI TANZANIA KIMKOA: 2006-2015

Jedwali 33

Mkoa	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012**	2013	2014	2015
Dodoma	1896786	1951071	2004544	2058630	2111764	2163817	2083588	2127416	2172165	2217856
Arusha	1475489	1522975	1570394	1617728	1664780	1711624	1694310	1741396	1789791	1839531
Kilimanjaro	1503014	1535975	1569212	1602530	1635870	1669174	1640087	1669051	1698526	1728522
Tanga	1753284	1837661	1880389	1923468	1966908	2010480	2045205	2091341	2138517	2186757
Morogoro	1929087	1975160	2021713	2068426	2115275	2162197	2218492	2271310	2325386	2380750
Pwani	968637	991586	1014968	1038654	1062574	1086658	1098668	1122685	1147227	1172306
Dar es Salaam	2801675	2881548	2961150	3040118	3118132	3194903	4364541	4617000	4884061	5166570
Lindi	851764	869522	887434	905480	923607	941884	864652	872758	880939	889197
Mtwara	1220248	1246089	1271912	1297751	1323568	1349235	1270854	1286501	1302340	1318374
Ruvuma	1235161	1268738	1303330	1338800	1375017	1412084	1376891	1406411	1436563	1467362
Iringa	1617696	1649200	1679828	1709225	1737382	1764285	941238	951964	962813	973784
Mbeya	2346388	2423635	2502258	2581792	2662156	2743084	2707410	2781971	2858585	2937310
Singida	1222810	1258545	1294584	1330931	1367481	1404065	1370637	1402820	1435758	1469469
Tabora	2004115	2086048	2170926	2258664	2349374	2443049	2291623	2359642	2429679	2501796
Rukwa	1302278	1349579	1398866	1450118	1503184	1558200	1004539	1037259	1071044	1105931
Kigoma	1970750	1601020	1669078	1740111	1814158	1891173	2127930	2179598	2232520	2286727
Shinyanga	3277784	3411023	3549342	3692941	3841787	3998664	1534808	1566734	1599325	1632593
Kagera	2210217	2293093	2379637	2469904	2563870	2661671	2458023	2537021	2618558	2702715
Mwanza	3168904	3265729	3364378	3464566	3566263	3669380	2772509	2856258	2942537	3031422
Mara	1572068	1631031	1692449	1756442	1822866	1891907	1743830	1787279	1831810	1877451
Manyara	1198051	1241994	1288280	1337015	1388295	1441771	1425131	1471083	1518516	1567479
Njombe	-	-	-	-	-	-	702097	707698	713345	719036
Katavi	-	-	-	-	-	-	564604	583160	602325	622121
Simiyu	-	-	-	-	-	-	1584157	1613580	1643549	1674075
Geita	-	-	-	-	-	-	1739530	1785824	1833350	1882141
Tanzania Bara	37526206	38291222	39474672	40683294	41914311	43169305	43625354	44827757	46069230	47351275
Kaskazini Unguja	155066	160175	165544	171150	177095	183209	187455	193551	199844	206343
Kusini Unguja	103191	105456	107811	110183	112612	115035	115588	117923	120305	122736
Mjini Magharibi	461759	447716	459502	471341	483205	495054	593678	619144	645701	673398
Kaskazini Pemba	216174	224951	234142	243759	253999	264677	211732	214502	217309	220153
Kusini Pemba	207348	216479	226055	236072	246601	257577	195116	197274	199456	201662
Zanzibar	1143538	1154777	1193054	1232505	1273512	1315552	1303569	1342394	1382616	1424292
Tanzania	38669744	39445999	40667726	41915799	43187823	44484857	44928923	46170151	47451847	48775567

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

**Takwimu za matokeo ya sensa mwaka 2012

- Takwimu Hazipo, Mikoja Mipya

SEHEMU YA PILI

UENDELEZAJI SEKTA BINAFSI

SURA YA 7

UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI

Uwekezaji Vitega Uchumi Nchini

161. Mwaka 2015, Kituo cha Taifa cha Uwekezaji kilisajili jumla ya miradi 466 ikilinganishwa na miradi 704 iliyosajiliwa mwaka 2014. Miradi iliyosajiliwa mwaka 2015 ilikuwa na thamani ya Dola za Marekani bilioni 5.89 ikilinganishwa na Dola za Marekani bilioni 11.9 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 50.5. Usajili wa miradi mwaka 2015 ulikuwa na fursa za ajira 46,250 ikilinganishwa na fursa za ajira 68,442 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 32.4. Upungufu huu ulitokana na marekebisho yaliyofanywa katika sheria ya kodi ya ongezeko la thamani ambayo ilipunguza misamaha ya kodi isiyo na tija. Aidha, Katika miradi iliyosajiliwa mwaka 2015, miradi 203 ilikuwa ya wazawa, 171 ya wageni na 92 ya ubia kati ya wazawa na wageni ikilinganishwa na miradi 323 ya wazawa, 203 ya wageni na miradi 168 ya ubia iliyosajiliwa mwaka 2014.

Mgawanyiko wa Miradi Kisekta na Umiliki

162. Mwaka 2015, sekta ya nishati ilisajili miradi yenye thamani kubwa zaidi kiasi cha Dola za Marekani bilioni 1.37 ikifuatiwa na majengo ya biashara Dola za Marekani bilioni 1.12; huduma za kibiashara Dola za Marekani bilioni 0.94, usafirishaji mizigo Dola za Marekani bilioni 0.83; na uzalishaji viwandani Dola za Marekani bilioni 0.78. Sekta zilizoongoza kuvutia uwekezaji ni pamoja na uzalishaji viwandani iliyosajili miradi 184; usafirishaji mizigo miradi 84; sekta ya majengo ya biashara miradi 65; na sekta ya kilimo miradi 33.

Mgawanyiko wa Miradi Kimkoa

163. Mwaka 2015, Jiji la Dar es Salaam liliendelea kupata wawekezaji wengi karibu kila sekta isipoluwa sekta ya kilimo na nishati. Hii inatokana na kuwepo kwa mazingira mazuri ya uwekezaji hususan miundombinu. Hii imekuwa changamoto hasa katika kutekeleza lengo la uwekezaji kwa uwiano sawa kimkoa na kuleta maendeleo na fursa kama za ajira na maarifa/utaalam kwa wananchi wa mikoa husika na hivyo kupunguza tatizo la msongamano wa watu katika jiji la Dar es Salaam. Katika mwaka 2015 Jiji la Dar es Salaam lilipata miradi ya uwekezaji 252 likifuatiwa na mikoa ya Arusha na Pwani iliyopata

miradi ya uwekezaji 49 kila mkoa, na Mwanza miradi 21. Mikoa ya Katavi, Lindi, Mtwara, Njombe, na Simiyu ilipata miradi ya uwekezaji miwili kila mmoja wakati mkoa wa Tabora ulipata mradi wa uwekezaji mmoja.

Jedwali Na. 1: Mtawanyiko wa Miradi ya Uwekezaji Kimkoa Iliyosajiriwa na Kituo Cha Uwekezaji Tanzania katika mwaka 2015

Sekta	Arusha	Pwani	Dar es Salaam	Dodoma	Geita	Iringa	Kagera	Katavi	Kigoma	Kilimanjaro	Lindi	Manyara	Mbeya	Morogoro	Mtwara	Mwanza	Njombe	Rukwa	Ruvuma	Shinyanga	Simiyu	Singida	Tabora	Tanga	Jumla
Kilimo	5	4	3	0	1	5	1	1	1	2	0	0	0	5	0	1	0	0	0	1	1	0	0	2	33
Utangazaji	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Majengo ya Bihashara	3	1	54	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	65
Miundo Mbinu	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Nishati	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2	0	0	1	0	0	8
Taasisi za Kifedha	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Rasilimali Watu	1	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	10
Uzalishaji Viwandani	13	40	80	4	5	5	1	1	2	1	2	3	3	0	2	9	2	1	0	5	0	1	0	4	184
Maliasiri	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
huduma	1	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	9
Mawasiliano	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Utarii	17	2	29	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2	0	4	0	0	1	0	0	0	0	5	62
Usafirishaji	5	2	66	0	0	2	1	0	0	1	0	0	1	0	0	3	0	1	1	0	0	0	1	0	84
Jumla	49	49	252	6	7	13	3	2	4	5	2	3	5	8	2	21	2	3	4	7	2	3	1	13	466

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania

Urahisi wa Kufanya Biashara Nchini

164. Mwaka 2015, Tanzania ilipanda kwa nafasi moja katika vigezo vya urahisi wa kufanya biashara kwa kushika nafasi ya 139 kati ya nchi 189 duniani kulingana na uchambuzi uliofanywa na Benki ya Dunia ikilinganishwa na nafasi ya 140 iliyoshika mwaka 2014. Mafanikio hayo yalitokana na kuboreshwa kwa taratibu za upatikana wa vibali vya ujenzi na huduma za biashara kupitia vituo vya pamoja vya utoaji huduma mipakani.

Uendelezaji wa Sekta Binafsi na Uwezeshaji

165. Mwaka 2015, Serikali kupitia Baraza la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi ilisaini makubaliano na Benki ya Posta ili kuwawezesha wajasiriamali wanachama wa VICOBA na SACCOS kupata mikopo katika benki hiyo kwa masharti nafuu kupitia dhamana ya Mfuko wa Uwezeshaji wa Wananchi. Kikundi cha VICOBA kinachoitwa “*Tanzania Youth Entrepreneurship and*

Empowerment Organisation” cha Dar es salaam chenye wanachama 185 kilipata mkopo wa jumla ya shilingi milioni 224.5. Kati ya wanachama waliopata mkopo huo, wanawake walikuwa asilimia 74.0 na wanaume asilimia 26.0. Vile vile, Baraza la Uwezeshaji lilifanya makubaliano ya ushirikiano na Mfuko wa Hifadhi za Jamii wa NSSF ili kuwawezesha vijana waendesha bodaboda kupata mikopo ya pikipiki na kunufaika na mafao ya Mfuko huo ikiwa ni pamoja na matibabu.

Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi na Kuongeza Ajira

166. Mwaka 2015, Serikali kupitia Baraza la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi iliendelea kutoa dhamana ya mikopo kwa wahitaji mbalimbali zikiwemo SACCOS. Jumla ya shilingi bilioni 10.474 ziliwanufaisha wanachama 10,769 wa SACCOS katika mikoa ya Mtwara, Lindi, Ruvuma, Mbeya, Rukwa, Manyara, Dodoma, Singida, Tanga, Mwanza na Kagera. Kati ya wanachama waliopata mikopo wanawake walikuwa 3,833 na wanaume 6,936. Mikopo hiyo ilibadilisha maisha ya wanachama kwa kuwawezesha kulipia gharama za elimu za watoto wao, matibabu kwa wanafamilia, lishe bora, kuboresha makazi na kujenga nyumba bora, kununua vitendeakazi bora vya kilimo na vyombo vya usafiri. Vilevile, mikopo hiyo iliwawezesha wananchama wa SACCOS kufungua akaunti na kukopa katika benki za biashara.

Maendeleo ya Biashara Ndogo na za Kati

167. Mwaka 2015, Serikali kupitia Baraza la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi ilitoa mafunzo ya ujasiliamali kwa vijana 245 katika mikoa ya Lindi na Dar es Salaam kupitia programu ya Kijana Jiajiri. Kati ya vijana waliopatiwa mafunzo hayo, asilimia 63 walikuwa wavulana na asilimia 37 wasichana. Sambamba na mafunzo hayo, Baraza lilisaini makubaliano ya kutoa mafunzo ya ujasiliamali na taasisi ya *Cambridge Development Initiatives* ya Uingereza. Makubaliano ya mafunzo hayo yalilenga: kuwawezesha mafunzo ya ujasiriamali na usimamizi wa biashara kwa vijana walioko katika vyelelezi vya Tanzania; na kuendesha mafunzo ya ujasiliamali wa ufugaji nyuki kwa wazalishaji wa zao la asali kutoka wilaya za Kigoma, Chamwino, Uvinza, Bahi na Hanang.

Biashara ya Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi

168. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kuibua na kuendeleza miradi ya ubia kati ya sekta ya umma na sekta binafsi pamoja na kutoa mafunzo mbalimbali

katika wizara, tawala za mikoa, taasisi za serikali na mashirika ya umma. Mafunzo haya yalielekezwa zaidi katika miradi mipya ili kuhakikisha kuwa taratibu zinafuatwa na mikataba inafungwa kwa wakati muafaka. Aidha, Serikali ilitoa mafunzo ya elimu ya ubia kwa wadau 217 katika makundi mbalimbali wakiwemo watunga sera; maofisa waandamizi; na wataalam wa ubia kutoka wizara na taasisi za serikali na mashirika ya umma, benki, na mifuko ya kijamii. Mojawapo ya miradi inayoendelezwa kwa utaratibu wa ubia ni pamoja na: Mradi wa mabasi yaendayo haraka jijini Dar es Salaam; mradi wa barabara ya Dar es Salaam – Chalinze; mradi wa kufua umeme kutokana na gesi wa Kinyerezi III; na mradi wa kutengeneza dawa wa Bohari Kuu ya Dawa.

KITUO CHA UWEKEZAJI TANZANIA (TIC): MIRADI YA UWEKEZAJI ILIYOSAJILIWA

Jedwali Na.34

Sekta	2014								2015							
	A	B	C	D	E	F	G	H	A	B	C	D	E	F	G	H
Kilimo	33	29	4	14	8	11	13373	214.1	33	33	0	14	10	9	3036	124.2
Maliasili	9	9	0	1	1	7	2925	25.8	3	3	0	1	1	1	195	4.2
Utafiti	110	100	10	68	17	25	5481	297.8	-	-	-	-	-	-	-	-
Uzalishaji Viwandani	238	208	30	74	109	55	19880	1483.4	184	180	4	57	92	35	16958	782.4
Bidhaa za petroli na madini	1	1	0	1	0	0	105	2.5	-	-	-	-	-	-	-	-
Majengo ya biashara	106	103	3	46	32	28	4027	899.4	65	65	0	33	24	8	4756	1129.8
Usafirishaji Mizigo	155	142	13	99	29	27	18207	967.5	84	84	0	58	17	9	7907	837.9
Huduma	11	11	0	1	8	2	824	588.6	9	9	0	2	3	4	1517	939.4
Komputa	2	2	0	0	2	0	50	33.6	-	-	-	-	-	-	-	-
Asasi za fedha	2	1	1	0	0	2	34	13.0	3	3	0	1	2	0	213	28.6
Mawasiliano	7	5	2	2	1	4	808	7141.2	1	1	0	1	0	0	47	1.3
Nishati	3	3	0	2	0	1	68	47.6	8	8	0	2	2	4	4548	1373.0
Rasilimali watu	21	19	2	12	5	4	1441	40.7	10	10	0	5	0	5	1801	73.9
Utalii	-	-	-	-	-	-	-	-	62	61	1	26	20	16	4637	281.2
miundombinu	2	2	0	0	1	1	1000	139.3	1	1	0	0	0	1	570	304.0
Utangazaji	4	3	1	3	0	1	219	2.9	3	3	0	3	0	0	65	11.8
Jumla	704	638	66	323	213	168	68442	11897.3	466	461	5	203	171	92	46250	5891.7

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC)

A Jumla ya Miradi Iliyosajiliwa

B Miradi Mipya

C Miradi ya Upanuzi

D Miradi ya Wazawa

E Miradi ya Wageni

F Miradi ya Ubia

G Jumla ya Ajira

H Jumla ya Thamani ya Uwekezaji (USD. Milioni)

- Takwimu Hazikupatikana

SURA YA 8

MASUALA MTAMBUKA

UKIMWI

169. Mwaka 2015, Serikali kupitia Mpango wa Taifa wa Kudhibiti UKIMWI ilitoa mafunzo kwa watoa huduma wa tiba na matunzo kuhusu matumizi ya rejesta za ufuatiliaji wa wagonjwa walioko kwenye tiba. Mafunzo hayo yalifanyika mkoani Morogoro na Mwanza na kuhudhuriwa na watoa huduma wa tiba na matunzo kutoka mikoa ya Dar es Salaam, Mbeya, Ruvuma, Iringa, Tanga, Morogoro, Mwanza, Shinyanga, Kagera, Kigoma, Simiyu, Geita na Tabora. Aidha, mwaka 2015, Serikali iliandaa gharama za ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa Mpango Mkakati wa masuala ya UKIMWI awamu ya tatu. Vilevile, Serikali ilifanya uchambuzi wa takwimu na kuandaa taarifa namba 4 inayohusu takwimu katika ngazi ya mgonjwa ili kuboresha matunzo na tiba ya UKIMWI.

170. Mwaka 2015, Serikali ilipitia na kuboresha kitita cha matunzo na tiba kwa watoto wanaoishi na VVU ili kiweze kuendana na muongozo mpya wa tiba na matunzo kwa watu wanaoishi na VVU. Aidha, Serikali ilipitia kitita cha kutathmini vituo vya kutoa huduma za matunzo na tiba na kufanya majadiliano ya kina na wataalam wa tiba na matunzo kwa watoto wanaoishi na VVU kwa lengo la kuboresha huduma hizi muhimu kwa watoto.

171. Mwaka 2015, katika kuendelea kusogeza huduma za tiba na matunzo karibu na watu wanaoishi na VVU, Serikali ilifanya tathmini ya vituo vinavyotoa huduma ya kuzuia maambukizi ya mama kwa mtoto (*Option B+*) kama vina uwezo wa kuanza huduma za matunzo na tiba kwa watu wanaoishi na VVU katika mikoa ya Kagera, Mara, Mwanza, Mtwara, Lindi, Shinyanga, Dodoma, Morogoro, Tabora, Mbeya, Ruvuma, Rukwa, Iringa, Tanga, Manyara, Dar es Salaam na Arusha. Aidha, Serikali iliandaa malengo ya mikoa ya afua zote za UKIMWI. Hii ilikuwa na madhumuni ya kufanikisha kufikia lengo la 90-90-90 kama ilivyoainishwa na Shirika la Afya Duniani. Malengo haya yanamaanisha kufikia mwaka 2020 asilimia 90 ya watu wanaoishi na VVU watajua hali yao ya maambukizi; asilimia 90 ya watu wanaoishi na VVU wanapata huduma endelevu za tiba; na asilimia 90 ya watu wanaopata huduma za tiba viwango vya VVU vitakuwa vimepungua.

Mazingira

172. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutekeleza Sera ya Taifa ya Mazingira ya mwaka 1997 na Sheria ya Usimamizi wa Mazingira Sura ya 191 ili kuleta maendeleo endelevu. Katika kipindi hicho, Serikali ilipitia upya sera ya taifa ya mazingira na kuiboresha kwa kujumuisha masuala mapya ya mazingira yaliyojitokeza. Miongini mwa masuala hayo ni pamoja na: mabadiliko ya tabianchi; taka zitokanazo na vifaa vya umeme na kielektroniki; viumbe hai vamizi; na viumbe vilivyofanyiwa mabadiliko ya kijenetiki. Aidha, ili kuwezesha utekelezaji wa sheria ya usimamizi wa mazingira, Serikali iliandaa rasimu za miongozo miwili ya sheria. Miongozo hii ni mwongozo wa tathmini ya athari kwa mazingira; na mwongozo wa tathmini ya kimkakati ya mazingira. Hii inafanya Miongozo ya sheria ya usimamizi wa mazingira iliyoandaliwa kufikia nane(8).

173. Mwaka 2015, katika kukabiliana na uharibifu wa mazingira, Serikali iliendelea kuhimiza wananchi kupanda na kutunza miti ili kuhifadhi mazingira. Katika kipindi hicho, jumla ya miti 217,301,650 ilipandwa katika mikoa 22 nchini ikilinganishwa na miti 179,229,735 iliyopandwa katika mikoa 16 mwaka 2014. Kati ya miti iliyopandwa mwaka 2015, jumla ya miti 181,301,650, sawa na asilimia 83.6 ilistawi.

174. Mwaka 2015, ili kuhakikisha maendeleo endelevu katika uwekezaji, Serikali iliendelea kuwahimiza wawekezaji kuzingatia sheria ya usimamizi wa mazingira katika uwekezaji kwa kufanya Tathmini ya Athari kwa Mazingira (TAM) kabla ya kutekeleza miradi yao. Katika kipindi hicho, taarifa za tathmini za miradi 870 zilifanyiwa mapitio ikilinganishwa na tathmini za miradi 935 zilizofanyiwa mapitio mwaka 2014. Kati ya miradi iliyofanyiwa tathmini mwaka 2015, miradi 640 ilipata hati za kukidhi vigezo vya TAM ikilinganishwa na miradi 298 mwaka 2014.

175. Pamoja na kufanya tathmini ya athari kwa mazingira, sheria ya usimamizi wa mazingira ilielekeza kufanyika kwa tathmini ya mazingira kimkakati (Strategic Environmental Assessment-SEA) kwa sera, miswada, kanuni, mipango, mikakati au programu mbalimbali kabla ya utekelezaji wake. Mwaka 2015, katika kutekeleza hilo, Serikali ilianza maandalizi ya kufanya tathmini ya mazingira kimkakati kwa mipango sita (6). Mipango hiyo ni: Mpango wa Uendelezaji wa Mji wa Kisasa Kibada; Mpango wa Uendelezaji na Mapitio ya Mpango Mkakati wa Maendeleo ya Mikoa ya Mtwara na

Ruvuma; Tathmini ya Usimamizi, Uchimbaji na Uendelezaji wa Mradi wa Maji Kimbiji; Mpango Kabambe wa Mafuta na Gesi; na Mpango Kabambe wa Mfumo wa Usambazaji wa Nishati Tanzania.

176. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutekeleza mradi wa kujenga uwezo wa jamii kuhimili mabadiliko ya tabianchi katika maeneo ya Pwani. Chini ya mradi huu mafunzo kuhusu mabadiliko ya tabianchi yalitolewa kwa maafisa 80 kutoka Pangani, Bagamoyo, Rufiji na Zanzibar. Aidha, Serikali kwa kushirikiana na Halmashauri ya Wilaya ya Rufiji ilipanda hekta 200 za mikoko kwa lengo la kuokoa delta ya Mto Rufiji kutokana na ukataji usio endelevu wa mikoko.

177. Mwaka 2015, Serikali iliandaa rasimu ya kanuni mpya ya mifuko ya plastiki yenye lengo la kudhibiti uchafuzi wa mazingira kutokana na mifuko hiyo. Kwa mujibu wa rasimu ya kanuni hizo, mifuko ya plastiki yenye unene chini ya makroni 50 haitaruhusiwa kuzalishwa, kuingizwa nchini wala kutumika. Chini ya kanuni hii, bidhaa za plastiki zitaendelea kutumika kwa ajili ya shughuli muhimu viwandani, kama vile viwanda vya maziwa na usindikaji wa vyakula.

178. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutekeleza programu ya kitaifa ya kuondokana na matumizi ya kemikali zinazomong'onyoa tabaka la hewa ya Ozoni angani ili kulinda afya ya binadamu na mazingira. Katika kutekeleza hilo, Serikali ilinunua jumla ya vifaa 389 vya kuhudumia majokofu, viyoyozi na mitambo ya kupoozea viwandani na kuvisambaza kwa taasisi mbalimbali nchini. Aidha, katika kipindi hiki, mafunzo yalitolewa kwa mafundi mchundo 50 wa majokofu, viyoyozi na mitambo ya kupoozea viwandani kutoka Mikoa ya Arusha, Manyara, Kilimanjaro, Tanga, Dodoma, Morogoro na Singida kuhusu njia bora za kuhudumia vifaa hivyo. Aidha, Serikali iliongeza matumizi ya gesi asilia katika kufua umeme ambayo ina kiasi kidogo cha hewa ukaa ikilinganishwa na mafuta mazito ya kuendeshea mitambo.

179. Mwaka 2015, Serikali kwa kushirikiana na Shirika la Umoja wa Mataifa la Programu ya Mazingira ilianzisha mtandao wa kupeana taarifa (*Chemicals Information Exchange Network*) unaojumuisha wadau wote wanaosimamia kemikali nchini. Mtandao huu unalenga kurahisisha upatikanaji wa taarifa sahihi kwa kutumia tovuti ya www.estis.net/sites/cien-tanza. Wataalam 25 kutoka Wizara, Idara na Taasisi za Serikali na zisizo za Serikali walipatiwa mafunzo ya kukusanya na kupeana taarifa zinazohusu kemikali kupitia mtandao huu.

Utawala Bora

180. Mwaka 2015, Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa kupitia vyanzo mbalimbali vya taarifa ilipokea tuhuma 5,000. Uchunguzi ulifanyika kwa tuhuma 3,816 (tuhuma mpya 802 na za zamani 3,014) ambapo uchunguzi wa tuhuma 366 ulikamilika na kuombewa kibali kwa Mkurugenzi wa Mashtaka cha kuwafikisha watuhumiwa mahakamani. Aidha, kesi 1,007 ziliendeshwa mahakamani ambapo kesi 381 zilitolewa maamuzi. Kati ya kesi zilizoamuliwa, kesi 202 watuhumiwa wake waliachiwa huru na kesi 179 watuhumiwa walipatikana na hatia na kuhukumiwa kifungo au kulipia faini. Vilevile, tuhuma nyingine 40 zilihusu watumishi wa umma ambapo wahusika walichukuliwa hatua za kinidhamu kulingana na kanuni za utumishi wa umma. Hatua hizi zote zilijenga hofu kwa wananchi na hivyo kupunguza matukio ya rushwa nchini na kuongeza uwajibikaji.

181. Mwaka 2015, Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma ilichapisha na kutuma fomu 15,624 za Tamko la Rasilimali na Madeni ya Viongozi wa Umma ikilinganishwa na fomu 13,840 zilizotumwa mwaka 2014. Kati ya fomu zilizotumwa, viongozi 14,543 sawa na asilimia 93 walirejesha fomu zao ikilinganishwa na viongozi 11,927 (asilimia 86) waliorejesha fomu mwaka 2014. Aidha, Sekretarieti ilipokea na kuchambua jumla ya malalamiko 265 ya ukiukwaji wa maadili dhidi ya viongozi wa umma ikilinganishwa na malalamiko 144 ya mwaka 2014. Malalamiko 27 yalifanyiwa uchunguzi wa awali ambapo malalamiko 11 yalifikishwa mbele ya Baraza la Maadili kwa ajili ya uchunguzi wa kina na malalamiko 6 yalithibitika kukiukwa kwa Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma na kupendekeza adhabu za kushushwa vyeo na kuondolewa kutoka kwenye wadhifa kwa wahusika. Vilevile, elimu kuhusu Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma Na.13 ya mwaka 1995 ilitolewa kwa viongozi 3,980; watumishi wa umma na wananchi 8,652; Azaki 25 na vikundi vya sanaa 21. Elimu ya maadili ilitolewa pia kupitia vyombo vya habari na machapisho mbalimbali vikiwemo vipindi vya redio 30, vipindi 7 vya televisheni, vipeperushi 20,000, nakala za mabango 2,000, nakala 9,000 za Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma kwa lugha nyepesi na nakala 7,000 za Mwongozo wa Maadili ya Viongozi wa Umma.

182. Katika kuendesha shughuli za Serikali kwa uwazi, Serikali iliandaa mwongozo wa utekelelezaji wa mfumo wa takwimu huria ambao unatoa taarifa kwa wananchi kuhusu shughuli zinazotekelezwa. Katika kutekeleza hilo, taarifa muhimu za bajeti na misamaha ya kodi pamoja na taarifa ya Mdhibiti wa

Hesabu za Serikali ziliwekwa wazi kwenye tovuti za Serikali. Aidha, mwaka 2015, Serikali ilipitisha Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji Katika Rasilimali za Madini, Mafuta na Gesi inayosisitiza juu ya uwazi na uwajibikaji katika shughuli zote zinazohusiana na rasilimali hizo.

183. Katika kuhakikisha kuwa wananchi wanapata haki zao kwa wakati na kupunguza mlundikano wa kesi mahakamani, mwaka 2015, Serikali iliweka utaratibu wa kupima ufanisi wa Mahakimu na Majaji katika kusikiliza na kuhitimisha mashauri. Chini ya utaratibu huu, hakimumu wa Mahakama ya Wilaya na Hakimumu Mkazi wanapaswa kusikiliza na kuhitimisha mashauri yasiyopungua 250; na hakimumu wa mahakama ya mwanzo mashauri 260; na Jaji wa Mahakama Kuu mashauri 220 kwa mwaka. Hatua hii inalenga kupunguza mlundikano wa mashauri na kuharakisha utoaji wa maamuzi.

184. Mwaka 2015, uchaguzi wa viongozi katika ngazi mbalimbali ulifanyika ambapo mwezi Februari, ulifanyika uchaguzi wa viongozi wa serikali za mitaa na mwezi Oktoba ulifanyika uchaguzi mkuu wa madiwani, wabunge pamoja na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Jumla ya wananchi 23,253,982 walijiandikisha kupiga kura katika uchaguzi mkuu ambapo, wananchi 22,750,789 walikuwa Tanzania Bara na 503,193 walikuwa Tanzania Zanzibar. Katika uchaguzi wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, jumla ya wananchi 15,193,862 walipiga kura, sawa na asilimia 65.3 ya wananchi waliojiandikisha. Aidha, kati ya kura zilizopigwa, mgombea Urais wa Chama Cha Mapinduzi alipata kura 8, 882, 935 sawa na asilimia 58.46 ya kura zote, na kutangazwa kuwa Rais wa Awamu ya tano wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Usalama wa Raia

185. Mwaka 2014/15, hali ya ulinzi na usalama nchini ilikuwa tulivu kwa ujumla wake. Hata hivyo, baadhi ya matukio mbalimbali ya kihalifu na uvunjifu wa amani yaliendelea kuwepo katika maeneo mbalimbali nchini, changamoto kubwa ikiwa ni makosa ya jinai. Katika kipindi hicho, kulikuwa na makosa ya jinai 63,844 ikilinganishwa na makosa 62,756 yaliyoripotiwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 1.7. Makosa ya kugombania mali yalikuwa 37,672 mwaka 2014/15 ikilinganishwa na matukio 37,526 yaliyoripotiwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 0.4. Aidha, makosa yaliyoripotiwa dhidi ya binadamu yalikuwa 11,311 ikilinganishwa na makosa 11,070 yaliyoripotiwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 2.2. Vile vile, makosa dhidi ya

maadili ya jamii yaliyoripotiwa yaliongezeka kwa asilimia 5.0 kufikia makosa 14,861 ikilinganishwa na makosa 14,160 yaliyoripotiwa mwaka 2013/14.

186. Mwaka 2014/15, kulikuwa na jumla ya ajali 11,067 ikilinganishwa na ajali 21,396 mwaka 2013/14, sawa na upungufu wa ajali kwa asilimia 48.3. Kati ya hizo, ajali zilizosababisha vifo mwaka 2014/15 ziliongezeka kwa asilimia 5.6 kufikia ajali 3,637 ikilinganishwa na ajali 3,445 mwaka 2013/14. Aidha, watu waliofariki kutokana na ajali waliongezeka na kufikia 3,879 ikilinganishwa na watu 3,799 waliofariki mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 2.0. Hata hivyo, majeruhi wa ajali hizo walipungua kwa asilimia 28 kufikia 11,992 ikilinganishwa na majeruhi 16,635 mwaka 2013/14.

187. Mwaka 2014/15, hali ya ulinzi na usalama wa magereza yote nchini ilikuwa tulivu. Hata hivyo, huduma kwa wafungwa na mahabusu ziliendelea kutolewa licha ya kuwepo changamoto za uchakavu wa magereza na uhaba wa vitendea kazi. Hadi kufikia Juni, 2015 magereza yote nchini yalikuwa na uwezo wa kuhifadhi wafungwa na mahabusu 29,552 ikilinganishwa na wafungwa na mahabusu 32,111 waliokuwepo magerezani katika kipindi hicho. Idadi hii inaonesha kuwepo kwa wafungwa na mahabusu 2,559 zaidi ya uwezo wa magereza. Kati ya wafungwa/mahabusu waliokuwa gerezani, waliohukumiwa kifungo walikuwa 15,234 na mahabusu wenye kesi mahakamani walikuwa 16,877.

188. Changamoto kubwa magerezani ni namna ya kupunguza mahabusu wenye kesi mahakamani ambao kwa mwaka 2014/15 walikuwa asilimia 52.6 ya wafungwa na mahabusu kwa pamoja. Katika kukabiliana na changamoto hiyo, Serikali ilichukuwa hatua mbalimbali za kupunguza msongamano na kuboresha huduma za magereza. Miongoni mwa hatua hizo ni pamoja na: kuongeza watumishi wa mahakama na kuharakisha upelelezi wa mashauri. Aidha, orodha ya mahabusu ambao kesi zao zimechukua muda mrefu huwasilishwa kwenye kamati za kuharakisha mashauri. Katika hatua nyingine ya kupunguza idadi ya wafungwa, vikao vitatu vya Bodi ya Parole vilifanyika ambapo jumla ya majalada 266 ya wafungwa yalijadiliwa na kupendekezwa kuingizwa kwenye mpango wa Parole. Aidha, wafungwa 667 waliachiliwa kutoka gerezani kwenda kutumikia kifungo cha nje.

189. Mwaka 2014/15, vikosi vya zimamoto kwa ujumla viliendelea kukabiliana na majanga ya moto na maokozi kwa lengo la kuokoa maisha na

mali za wananchi. Katika kipindi hicho, jumla ya miito 2,761 ya matukio ilipokelewa ikilinganishwa na miito 1,599 mwaka 2013/14. Aidha, katika kukabiliana na matukio ya moto, Jeshi la Zimamoto na Uokoaji liliendelea na zoezi la ukaguzi wa tahadhari na kinga ya moto kwenye maeneo mbalimbali. Ukaguzi huo uliendelea sambamba na utoaji elimu ya kujikinga na moto na namna ya kutumia vifaa vya kuzima moto. Vilevile, jumla ya maeneo 50,957 yalikaguliwa mwaka 2014/15 ikilinganishwa na maeneo 26,916 yaliyokaguliwa mwaka 2013/14.

190. Mwaka 2014/15, Serikali ilifanya doria na misako na kufanikiwa kukamata wahamiaji haramu 3,188 ikilinganishwa na wahamiaji haramu 8,944 waliokamatwa mwaka 2013/14. Aidha, wageni walioingia nchini kwa vibali halali katika kipindi hicho walikuwa 1,341,223 ikilinganishwa na wageni 1,176,390 walioingia nchini mwaka 2013/2014. Vilevile, wageni 1,126,359 walitoka nchini mwaka 2014/15 ikilinganishwa na wageni 1,179,048 waliotoka nchini mwaka 2013/14. Jumla ya hati za ukaazi 22,631 zilitolewa mwaka 2014/15 ikilinganishwa na hati za ukaazi 23,572 zilizotolewa mwaka 2013/2014. Kati ya hati za ukaazi zilizotolewa mwaka 2014/15, hati 1,609 zilikuwa za daraja 'A'; hati 12,280 daraja 'B'; hati 5,287 daraja 'C'; hati 517 za mfuasi; na hati 2,938 za msamaha. Aidha, jumla ya hati za kusafiria 74,651 zilitolewa kwa Watanzania ikilinganishwa na hati za kusafiria 51,088 zilizotolewa mwaka 2013/14. Kati ya hati zilizotolewa mwaka 2014/15, hati za kawaida zilikuwa 72,228, hati za kibalozi 487, hati za watumishi 325, na hati za Afrika Mashariki 1,611.

191. Mwaka 2014/15, Tanzania iliendelea kuhifadhi wakimbizi 159,014 kutoka mataifa ya Burundi (103,401), Congo-DRC (55,317), Somalia (150) na wakimbizi 146 kutoka mataifa mengine (Rwanda, Uganda, Sudan ya Kusini na Ethiopia). Wakimbizi hao walihifadhiwa katika kambi na makazi yaliyoko mikoa ya Kigoma, Katavi, Tabora na Tanga.

Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa

192. Mwaka 2014/15, Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa ilikamilisha zoezi la utambuzi na usajili kwa wakazi wa Unguja na Pemba. Hadi Juni 2015, Mamlaka ilikuwa imesajili jumla ya wakazi 3,450,506 na kati ya hao, jumla ya wakazi 2,459,354 walipatiwa vitambulisho vyao. Hata hivyo, shughuli za kuandikisha wananchi na wageni kwa ajili ya vitambulisho zilikabiliwa na changamoto mbalimbali ambazo zilikwamisha kasi ya kugawa vitambulisho kwa

wakati. Changamoto hizo ni pamoja na uhaba wa vitendea kazi, uelewa mdogo wa watu kuhusu umuhimu wa vitambulisho vya Taifa, na upungufu wa wataalam.

Wakala wa Usajili Ufilisi na Udhamini

193. Mwaka 2014/15, Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA) uliendelea kusajili na kutoa vyeti vya kuzaliwa, vifo, ndoa, talaka pamoja na kuasili watoto. Katika kipindi hicho, Wakala ulisajili jumla ya vizazi 537,060; vifo 63,441; ndoa 17,044; talaka 143; na watoto wa kuasili 34 ikilinganishwa na vizazi 400,942; vifo 60,444; ndoa 14,979; talaka 149; na watoto wa kuasili 44 mwaka 2013/14. Aidha, kati ya Julai hadi Desemba 2015, Wakala ulisajili jumla ya vizazi 320,512; vifo 26,616; ndoa 14,748; talaka 91; na watoto wa kuasili 33.

194. Mwaka 2014/15, Wakala iliendelea kutoa elimu juu ya umuhimu wa kuandika na kutunza wosia RITA kupitia radio, runinga na makala katika magazeti ili kuepusha migogoro ya wanafamilia pindi mwenye mali anapofariki. Katika jitihada hizo za kuhamasisha kuandika na kuhifadhi wosia RITA, jumla ya wosia 57 ziliandikwa na kuhifadhiwa ikilinganishwa na wosia 48 mwaka 2013/14 . Aidha, Wakala uliendelea kushirikiana na warithi katika kusimamia mirathi huku ikiwaelimisha umuhimu wa kufunga mirathi mapema ili kuepusha mali kupotea au kuvamiwa.

SURA YA 9

MAENDELEO KATIKA JUHUDI ZA KUKUZA UCHUMI NA KUPUNGUZA UMASKINI

Utangulizi

195. Mwaka 2014/15, Serikali iliendelea na juhudi za kujenga misingi imara ya kukuza uchumi na kuondoa umaskini. Juhudi hizo zililenga kuongeza kasi ya maendeleo na hatimaye kuiwezesha nchi kujikwamua kutoka katika kundi la nchi maskini duniani na kuwa nchi yenye kipato cha kati kama ilivyoainishwa katika Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2025. Utekelezaji wa MKUKUTA-II ulifikia ukomo mwaka 2014/15 na mapitio yake yalifanyika ili kubaini mafanikio, changamoto na kupendekeza hatua inayofuata. Kufuatia mapitio hayo, taarifa ya utekelezaji kwa kipindi cha miaka mitano (2010-2015) iliandaliwa. Vilevile mwaka 2015, mchakato wa kuhisha Mpango wa Taifa wa Maendeleo na MKUKUTA ulianza ambapo kutokana na maoni ya wadau wengi ilipendekezwa kuwa masuala yanayohusu MKUKUTA yajumuishwe kwenye Mpango wa Maendeleo. Taarifa ya mapitio ya MKUKUTA II ilichangia katika maandalizi ya Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2016/17 – 2020/21).

196. Kwa kuzingatia muundo wa MKUKUTA-II, mapitio ya utekelezaji yalifanyika katika maeneo matatu ambayo ni: ukuaji wa uchumi na kupunguza umaskini wa kipato; kuboresha maisha na ustawi wa jamii; na utawala bora na uwajibikaji. Mwenendo wa viashiria vilivyoainishwa katika maeneo hayo mwaka 2014/15 ni kama inavyoelezwa hapa chini:

Ukuaji wa Uchumi na Kupunguza Umaskini wa Kipato

197. Mwaka 2015, uchumi wa Taifa ulikua kwa asilimia 7.0 kama ilivyokuwa mwaka 2014 ambapo kiwango hicho ni pungufu ya lengo la MKUKUTA la asilimia 8-10 kwa mwaka. Wastani wa Pato la Taifa kwa kila mtu lilikua kwa asilimia 10.9 kufikia shilingi 1,918, 928 mwaka 2015.

198. Mwaka 2015, Serikali ilifanya juhudi za kuongeza upatikanaji wa pembejeo (mbegu na mbolea) ili kuongeza uzalishaji wa mazao ya chakula. Katika kufanikisha hilo, mwaka 2014/15 Serikali ilitoa ruzuku ya shilingi bilioni 97.0 kwa ajili ya pembejeo ambazo ziliwezesha upatikanaji wa tani 379,208.46 za pembejeo ikilinganishwa na tani 376,027 mwaka 2013/14. Juhudi za

kuboresha sekta ya kilimo zilichangia kuongezeka kwa kiwango cha utoshelevu wa chakula kutoka asilimia 118 mwaka 2013/14 hadi asilimia 125 mwaka 2014/15.

Jedwali Na. 9.1: Mwenendo wa Ukuaji wa Sekta ya Kilimo na Kiwango cha Utoshelevu wa Chakula (Asilimia)

Aina	2011	2012	2013	2014	2015
Ukuaji wa Sekta ya Kilimo	3.5	3.2	3.2	3.4	2.3
Ukuaji kwa mazao	4.8	4.2	3.5	4.0	2.2
Kiwango cha utoshelevu wa chakula	119	138	133	118	125

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi na Ofisi ya Taifa ya Takwimu

Kuboresha Maisha na Ustawi wa Jamii

199. Katika kipindi cha miaka mitano ya utekelezaji wa MKUKUTA, Serikali imepata mafanikio makubwa katika sekta ya elimu. Kati ya mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na kuimarika kwa ubora wa elimu katika shule za msingi ambapo kiwango cha ufaulu wa wanafunzi kwa mtihamu wa kumaliza darasa la saba kiongezeka kutoka asilimia 57.0 mwaka 2014 hadi kufikia asilimia 67.8 mwaka 2015. Aidha, idadi ya wanafunzi walioandikishwa darasa la kwanza ilikuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka na kufikia wanafunzi 1,568,378 mwaka 2015. Vilevile, Serikali ilifanya jitihada za kusomesha na kuongeza ajira za walimu wenye sifa katika shule za serikali kufikia walimu 184,242 mwaka 2015. Ongezeko hilo linafanya uwiano wa mwalimu kwa mwanafunzi kuzidi kuimarika na kuwa 1:42 ambao ni zaidi kidogo ya uwiano stahiki wa mwalimu kwa mwanafunzi kwa mujibu wa vigezo vya kimataifa wa 1:40. Kwa upande mwingine, idadi ya walimu katika shule za Sekondari mwaka 2015 iliongezeka kwa asilimia 17.5 kufikia walimu 94,598 ikilinganishwa na walimu 80,529 mwaka 2014. Utoro wa wanafunzi wa shule za sekondari pia ulipungua kwa asilimia 9.5 mwaka 2015.

200. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kuboresha huduma za afya na kuhakikisha zinakuwa na viwango na ubora unaotakiwa. Aidha, wanafunzi waliofaulu katika vyuo vya afya kuanzia ngazi ya stashahada (certificate) hadi shahada (degree) iliongezeka kutoka 5,272 mwaka 2014 hadi wanafunzi 6,984 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 32.5. Vilevile, ili kupata wawezeshaji wa kitaifa, mafunzo ya huduma muhimu kwa mtoto mchanga yalitolewa kwa wakufunzi 25 kutoka katika hospitali za mikoa na wilaya kwa ajili ya kutoa

mafunzo katika ngazi ya hospitali na vituo vya afya. Katika kuboresha huduma za tiba, idadi ya vituo vya kutolea huduma za afya iliongezeka kutoka vituo 6,969 mwaka 2014 hadi vituo 7,249 mwaka 2015, sawa na ongezeko la vituo 280. Kati yahivyo, vituo 5,358 ni vya Serikali na vituo 1,891 ni vya taasisi binafsi.

201. Katika kuboresha upatikanaji wa huduma za maji safi na salama, mamlaka za maji katika miji mikuu ya mikoa 19 ziliweza kutoa huduma za maji safi na salama kwa kiwango cha wastani wa asilimia 86 ya wakazi wa mijini kwa kipindi chote cha utekelezaji wa MKUKUTA-II. Kwa upande wa vijijini upatikanaji wa maji safi na salama uliongezeka kutoka asilimia 51 mwaka 2014 hadi asilimia 67 mwaka 2015, na kwa upande wa Dar es Salaam ulikuwa asilimia 68 kama ilivyokuwa mwaka 2014.

Jedwali Na.9.2: Upatikanaji wa Maji Safi na Salama (Asilimia ya Wakazi wa Eneo Husika)

Sehemu	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Makao Mkuu ya Mikoa	86	86	86	86	86	86
Dar es Salaam	55	68	67	64-68	68	68
Miji midogo na miradi ya Taifa ya maji	53	53	52.5	53	57	60
Vijijini		57.8	56.57	40	51	67

Chanzo: Wizara ya Maji na Umwagiliaji

Utawala Bora na Uwajibikaji

202. Mwaka 2015, Serikali iliendelea na jitihada zake za kupambana na rushwa, kuongeza uwazi katika shughuli zake, kulinda haki za binadamu, na kupambana na uhalifu nchini. Katika kuongeza uwazi, halmashauri zote (168) ziliweka taarifa zake za mapato na matumizi kwenye mbao za matangazo kwa umma. Aidha, uwekaji wa taarifa za utendaji za kila mwaka katika tovuti zao uliongezeka kutoka asilimia 5 mwaka 2014 hadi kufikia asilimia 8 mwaka 2015.

203. Mwaka 2015, Serikali ilipanga mikakati mbalimbali ya kupunguza mlundikano wa mahabusu kwenye magereza. Miongoni mwa mikakati hiyo ni kupunguza muda wa kusikiliza kesi, hasa kwa mara ya kwanza. Kutokana na juhudi hizo, muda unaotumiwa kupanga usikilizaji wa kesi ulipungua kutoka siku 75 mwaka 2014 hadi siku 65 mwaka 2015 kama inavyooneshwa katika jedwali Na. 9.3

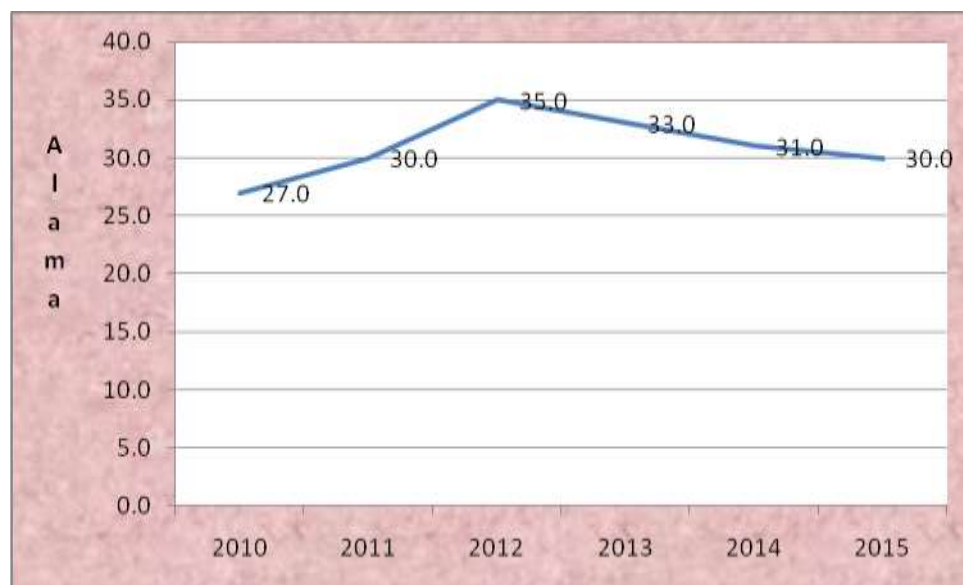
Jedwali Na. 9.3: Wastani wa Muda Unaotumiwa Kupanga Usikilizaji wa Kesi kwa Mara ya Kwanza

Mwaka	Siku
2011	120
2012	100
2013	90
2014	75
2015	65

Chanzo: Ofisi ya Jaji Mkuu na Mkurugenzi wa Mashtaka

204. Mwaka 2015, Serikali kwa kushirikiana na wadau iliendelea kupambana na rushwa kwa kujenga uelewa wa umma kuhusu kuzuia na kupambana na rushwa. Aidha, kulingana na taarifa za taasisi ya *Transparency International* (TI)” ya mwaka 2015, Tanzania ilipata alama 30 katika masuala ya kupambana na rushwa ikilinganishwa na alama 31 mwaka 2014. Kwa mujibu wa fahirisi za TI, rushwa hupimwa kati ya alama 0-100 ambapo alama sifuri (0) inamaanisha rushwa iliyokithiri na alama mia (100) inamaanisha kutokuwepo kwa rushwa. Aidha, Tanzania ilishika nafasi ya 117 kwa viwango vya rushwa kati ya nchi 168 duniani.

Kielelezo Na. 9.1: Mwenendo wa Rushwa Tanzania

205. Mwaka 2015, Serikali iliendelea na juhudi za kupunguza na kuzuia uhalifu na wahalifu na kuhamasisha utekelezaji wa sheria bila shuruti. Juhudi hizo ni pamoja na kuongeza mtandao wa usalama unaohusisha jamii kwa kutumia mbinu ya polisi jamii, uimarishaji na uboreshaji wa vifaa vya usalama na uendelezaji wa miundombinu ya usalama na utoaji wa elimu juu ya masuala ya usalama. Miongoni mwa matokeo ya juhudi hizo ni kupungua kwa uhalifu nchini. Hata hivyo, makosa ya usalama barabarani yaliongezeka kwa kiasi kikubwa. Jedwali Na. 9.4. linaonyesha idadi na aina ya uhalifu nchini.

Jedwali Na. 9.4: Idadi na Aina ya Uhalifu Ulioripotiwa

Aina ya Uhalifu	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko 2014/15 (%)
Uhalifu dhidi ya Mtu	11,364	11,049	11,206	11,335	11,166	-1.5
Uhalifu dhidi ya Mali	68,527	50,863	46,773	45,470	43,803	-3.7
Uhalifu dhidi ya Utulivu wa Umma	14,499	14,140	14,786	16,414	15,179	-7.5
Makosa ya Usalama barabarani	384,676	465,145	627,272	688,202	1,125,672	63.6

Chanzo: Wizara ya Mambo ya Ndani.

Mapitio ya Utekelezaji wa MKUKUTA kwa kipindi cha miaka mitano

206. Uchumi wa Taifa ulikua kwa wastani wa asilimia 6.8 katika kipindi cha miaka mitano iliyopita. Kasi ya ukuaji wa uchumi imejitokeza zaidi katika sekta za uchumi ambazo haziajiri wananchi walio wengi, ambazo ni ujenzi, mawasiliano na huduma za fedha na bima. Sekta ya kilimo ambayo inaajiri wananchi wengi imekua kwa kasi ndogo ya wastani wa asilimia 3.1 lakini ina mchango mkubwa katika Pato la Taifa wa wastani wa asilimia 30 katika kipindi hicho. Aidha, kasi ya ongezeko la idadi ya watu ya asilimia 2.7 inapelekea familia kuwa na idadi kubwa ya wategemezi na kusababisha familia nyingi kushindwa kuweka akiba na kumudu mahitaji ya huduma za jamii.

207. Ukuaji wa uchumi kwa kiasi kikubwa uliendana na kasi ya kupungua kwa umaskini. Umaskini ulipungua kutoka asilimia 39 mwaka 1992 kufikia asilimia 34.4 mwaka 2007, sawa na kupungua kwa asilimia 4.6 kwa kipindi cha miaka 15. Kwa kipindi cha miaka mitano ya karibuni umaskini ulipungua kwa asilimia 6.2 kufikia asilimia 28.2 mwaka 2012. Aidha, kwa kipindi cha miaka mitano, (2007 – 2011), kiwango cha umaskini kwa maeneo ya vijijini

kimepungua kwa asilimia 6.1 ikilinganishwa na asilimia 1.4 tu kwa kipindi cha miaka 15 kati ya 1991/92 na 2007. Kupungua kwa umaskini nchini kumetokana na kasi ya ukuaji wa uchumi, juhudi za Serikali kuboresha upatikanaji wa huduma za kijamii na ujenzi wa miundombinu msingi. Hata hivyo, kasi ya kupungua kwa umaskini wa chakula ilikuwa ndogo kutoka asilimia 11.8 mwaka 2007 hadi asilimia 9.7 mwaka 2012.

208. Kuhusiana na umaskini usio wa kipato, yamekuwepo matokeo chanya kulingana na matokeo ya Sensa ya Watu na Makazi ya mwaka 2012. Matokeo hayo yalibainisha kuwa asilimia 65 ya kaya zimejenga nyumba kwa kutumia saruji na mabati ikilinganishwa na asilimia 46 ya kaya mwaka 2002. Vile vile, asilimia 21 ya kaya zinatumia umeme ikilinganishwa na asilimia 10 ya kaya mwaka 2002. Aidha, kaya zinazomiliki nyumba ni asilimia 75, simu za mkononi asilimia 64, radio asilimia 62, luninga asilimia 15.6, baiskeli asilimia 39.9, pikipiki asilimia 5 na ardhi/shamba asilimia 70.4. Umiliki wa amali hizi umeziwezesha kaya hizi kuongeza kipato na kupata taarifa muhimu kwa ajili ya shughuli za kiuchumi na kijamii.

SEHEMU YA TATU

SUALA MAALUMU KIMAENDELEO

SURA YA 10

USIMAMIZI WA MAPATO YATOKANAYO NA MAFUTA NA GESI

Utangulizi

209. Shughuli za utafiti wa mafuta na gesi asilia nchini zilianza rasmi mwaka 1952 ambapo gesi asilia iligunduliwa kwa mara ya kwanza mwaka 1974 katika kisiwa cha Songosongo, Mkoani Lindi ikifuatiwa na Mnazi Bay, mkoani Mtwara mwaka 1982. Gesi asilia ya Songosongo ilianza kuzalishwa na kutumika mwaka 2004 na ya Mnazi Bay ilianza mwaka 2006. Hadi kufikia mwaka 2015, kiasi cha gesi asilia kilichogunduliwa kilikuwa futi za ujazo trilioni 55.08 ambapo futi za ujazo trilioni 47.08 ziligunduliwa katika kina kirefu cha maji baharini na futi za ujazo trilioni 8 ziligunduliwa nchi kavu. Rasilimali hii ya gesi asilia inaweza kutumika katika maeneo mbalimbali yakiwemo; kuzalisha umeme, nishati ya kuendeshea magari, malighali ya kuzalishia mbolea na kemikali, nishati viwandani, majumbani na kwenye taasisi mbalimbali. Mapato ya mafuta na gesi yanayopatikana kwa sasa ni kidogo sana chini ya asilimia moja ya Pato la Taifa na huingia katika mchakato wa kawaida wa bajeti ya Serikali.

210. Ugunduzi wa gesi asilia unatarajiwa kulinufaisha Taifa kutokana na mapato yatakayopatikana ambapo mapato hayo yanatarajiwa kukuza uchumi na kuboresha ustawi wa jamii. Ni muhimu kuwepo kwa utaratibu mapema wa kuweza kusimamia rasilimali hii kikamilifu ili kunufaika nayo badala ya kupata laana kama ilivyotokea kwa baadhi ya nchi zenye rasilimali kama hii. Historia inaonesha kuwa nchi zilizokuwa na utajiri wa rasilimali ya aina hii zimekuwa zikikumbwa na misukosuko na migogoro ya wenyewe kwa wenyewe hasa pale panapokosekana usimamizi madhubuti wa rasilimali husika. Aidha, ni vyema ikaeleweka kwamba rasilimali hii ya mafuta na gesi ina sifa kuu tatu ambazo ni muhimu kuzingatiwa katika kusimamia mapato na kudhibiti matumizi yake kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vijavyo. Sifa hizo ni: Uzalishaji na mapato yake hayatabiriki na bei zinabadilika mara kwa mara; Rasilimali hii ina ukomo (hivyo hatuwezi kuendelea kupata mapato milele); na Fedha zinaweza kuwa nyingi sana na kusababisha watu wabweteke na kuathiri ufanisi katika sekta nyingine (Dutch Disease).

211. Mwaka 2015, Serikali ilipitisha sera na sheria ya usimamizi wa mapato ya mafuta na gesi ili kuhakikisha kwamba mapato ya mafuta na gesi yanasimamiwa na kutumiwa ipasavyo. Aidha, Serikali iliandaa kanuni za

utekelezaji wa Sheria Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi ya mwaka 2015. Lengo la sera na sheria ni kuweka mfumo thabiti utakaotumika kutatua changamoto mbalimbali zinazohusiana na usimamizi wa mapato yatokanayo na mafuta na gesi. Mfumo huo madhubuti utasaidia kuweka mazingira wezeshi ya kuhakikisha kuwa kila Mtanzania wa kizazi cha sasa na vizazi vijavyo ananufaika na mapato ya sekta hii ya mafuta na gesi asilia. Vilevile, mfumo huu wa usimamizi utahakikisha kuwa mapato yatokanayo na mafuta na gesi yanakusanywa ipasavyo na kutumiwa kwa kuzingatia masharti maalum ya kibajeti. Masharti hayo yanalenga kuimarisha uhimilivu wa viashiria vya uchumi jumla; kuepusha kudorora kwa sekta nyingine za uchumi; na kuwekeza katika maeneo ya kimkakati ili kuhakikisha kuwa matumizi ya serikali yanaendelea kuwiana na mapato hata pale vyanzo vya mapato ya mafuta na gesi vitakapofikia ukomo wake.

Utafutaji na Uendelezaji wa Sekta ya Mafuta na Gesi

212. Shughuli za utafutaji wa mafuta na gesi nchini bado zinaendelea ambapo yapo maeneo yaliyobainika kuwa na kiasi kikubwa cha gesi asilia. Hadi kufikia mwaka 2015, hakuna ugunduzi wowote wa mafuta lakini kutokana na utafutaji unavyoendelea kuna uwezekano mkubwa wa ugunduzi wa mafuta nchini katika miaka ijayo. Hata hivyo, jumla ya futi za ujazo trilioni 55.08 za gesi asilia zimegunduliwa na zinatarajiwa kuliingizia Taifa mapato makubwa katika miaka ijayo. Kati ya kiasi hicho, futi za ujazo trilioni 47.08 zimegunduliwa baharini na futi za ujazo trilioni 8 zimegunduliwa nchi kavu. Kati ya kiasi kilichogunduliwa, uzalishaji umeanza nchi kavu tu (kiasi cha futi za ujazo trilioni 2.727) kwa ajili ya kuzalishia umeme, matumizi viwandani, kupikia pamoja na magari kama mbadala wa mafuta aina ya petroli na hakuna uzalishaji ulioanza katika kina kirefu cha baharini hadi itakapokamilika ujezi wa mitambo ya kuchakata gesi (LNG Plants). Mwezi Februari 2016, kulikuwa na ugunduzi mpya wa gesi asilia katika bonde la mto Ruvu yenye ukubwa wa futi za ujazo trilioni 2.17 na hivyo kufanya kiasi kilichogunduliwa kufikia futi za ujazo trilioni 57.25.

213. Wananchi wana mategemeo makubwa kwamba mapato yatokanayo na mafuta na gesi yatakuwa na mchango mkubwa katika maendeleo ya nchi kwa kizazi cha sasa na vizazi vijavyo ikiwa ni pamoja na kufikia malengo ya Dira ya Taifa ya Mwaka 2025. Hivyo ni vizuri kuweka bayana mipango ya Serikali ili wananchi watambue ni jinsi gani watakvoweza kunufaika na mapato ya mafuta na gesi. Mapato hayo yasiposimamiwa na mfumo madhubuti yanaweza kuathiri uhimilivu wa viashiria vya uchumi jumla, sera za kibajeti na maendeleo

ya sekta zingine kama vile viwanda na kilimo. Uzoefu unaonesha kuwa nchi nyingi zenye mafanikio makubwa kutokana na mapato ya gesi/mafuta zimekuwa na mfumo maalumu wa usimamizi wa ukusanyaji na matumizi ya mapato ya sekta hiyo. Hivyo basi, Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi iliandaliwa ikiwa na kusudio la kutoa mwongozo wa kuanzisha mfumo maalum wa usimamizi wa mapato na matumizi hayo. Vilevile, Serikali ilikamilisha Sheria ya Petroli ya Mwaka 2015 ili kuweka mfumo wa kisheria utakaorahisisha usimamizi wa shughuli zote za petroli na Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji katika Madini, Mafuta na Gesi Asilia ya mwaka 2015.

Umuhimu wa Sekta ya Mafuta na Gesi

214. Sekta ya mafuta na gesi ni kiungo muhimu katika sekta nyingine kama uzalishaji viwandani na shughuli za biashara na hoteli na migahawa. Rasilimali za sekta hii zikisimamiwa ipasavyo, zinaweza kuleta manufaa makubwa kwa taifa kama ifuatavyo:

215. **Upatikanaji wa umeme wa uhakika na wa gharama nafuu:** Takribani asilimia 40 ya umeme unaozalishwa katika grid ya taifa unatokana na gesi. Gharama za ufuaji wa umeme wa gesi siyo kubwa kama za mafuta na upatikanaji wake ni wa uhakika ikilinganishwa na umeme unaofuliwa kwa nguvu za maji. Serikali inatumia wastani wa Dola za Kimarekani milioni 2,500 kwa mwaka kwa ajili ya kuagiza mafuta ambayo sehemu kubwa hutumika kuzalisha umeme. Gharama za kuzalisha umeme kwa kutumia mafuta ni mara sita zaidi ya gharama za kuzalisha umeme wa gesi. Hivyo kunapokuwa na uhakika wa upatikanaji wa umeme na wa gharama nafuu utokanao na gesi asilia itasaidia kuhamasisha shughuli za uchumi kwa maendeleo ya Taifa. Hii itasaidia kupungua kwa gharama za uzalishaji viwandani, kuongezeka kwa uzalishaji viwandani na hatimaye kupungua kwa kasi ya mfumuko wa bei.

216. **Kupunguza nakisi ya urari wa biashara:** Kila mwaka serikali hutumia takribani dola milioni 9000 kuagiza bidhaa kutoka nje na karibu asilimia 30 ya fedha hizo hugharamia uagizaji wa mafuta peke yake kwa ajili kufua umeme, kuendesha mitambo na magari. Aidha, mapato kutokana na mauzo nje ni wastani wa dola milioni 5000 kwa mwaka, na hivyo kufanya kuwepo kwa nakisi kubwa ya urari wa biashara ya bidhaa. Uzalishaji mkubwa wa gesi utakapoanza utapunguza uagizaji wa mafuta na gharama zake na wakati huo huo kuongeza mapato ya fedha za kigeni kutokana na mauzo ya gesi nje na hivyo kupunguza nakisi ya urari wa biashara ya bidhaa. Mapato hayo yatasaidia kuimarisha urari

wa malipo kati ya Tanzania na nchi nyingine na pia kugharamia shughuli mbalimbali za kiuchumi kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vizazi vijavyo.

217. **Gesi Asilia na mazingira:** Gesi asilia ni chanzo muhimu cha nishati na chenye kiwango kidogo sana cha uchafuzi wa mazingira ikilinganishwa na vyanzo vingine kama mafuta na makaa ya mawe. Shughuli za uunguzaji wa nishati inayotokana na mafuta, makaa ya mawe na gesi asilia husababisha utoaji na ongezeko la hewa ya ukaa na gesijoto angani. Mchakato huo wa kuongezeka kwa hewa ya ukaa (carbon dioxide) na gesijoto angani unachangia uharibifu wa “tabaka la ozoni” ambalo limekuwa likiikinga dunia na miale mikali ya jua. Jambo hili pia husababisha ongezeko la joto duniani na hatimaye “mabadiliko ya tabia nchi”. Matumizi ya gesi asilia ambayo yana kiasi kidogo sana cha gesi ukaa na gesijoto itakuwa mkombozi katika kuzuia mabadiliko ya tabia nchi. “Mabadiliko ya tabia nchi” husababishwa pia na ukataji mkubwa usio endelevu wa misitu (deforestation). Maeneo ya mijini ndiyo watumiaji wakubwa wa mkaa, likiwemo Jiji la Dar es Salaam ambalo linakadiriwa kutumia gunia za mkaa kati ya 600,000 na 720,000 kwa mwaka, kiwango kinachochangia kasi kubwa ya kutoweka kwa misitu nchini. Takwimu zilizotolewa na Mfumo wa Kitaifa wa Mkakati wa Kupunguza Uzalishaji wa Hewa ya Ukaa Kutokana na Ukataji Miti na Uharibifu wa Misitu zinaonyesha kuwa wastani wa hekta 412,000 za misitu hupotea kila mwaka nchini zikiwa ni kati ya hekta milioni 35 za misitu zilizopo. Matumizi ya gesi asilia yanatarajia kupunguza hewa ukaa na kusaidia kukabiliana na hatari ya kutoweka kwa misitu. Gesi asilia inaweza kutumika majumbani badala ya mkaa na kusaidia kuokoa misitu.

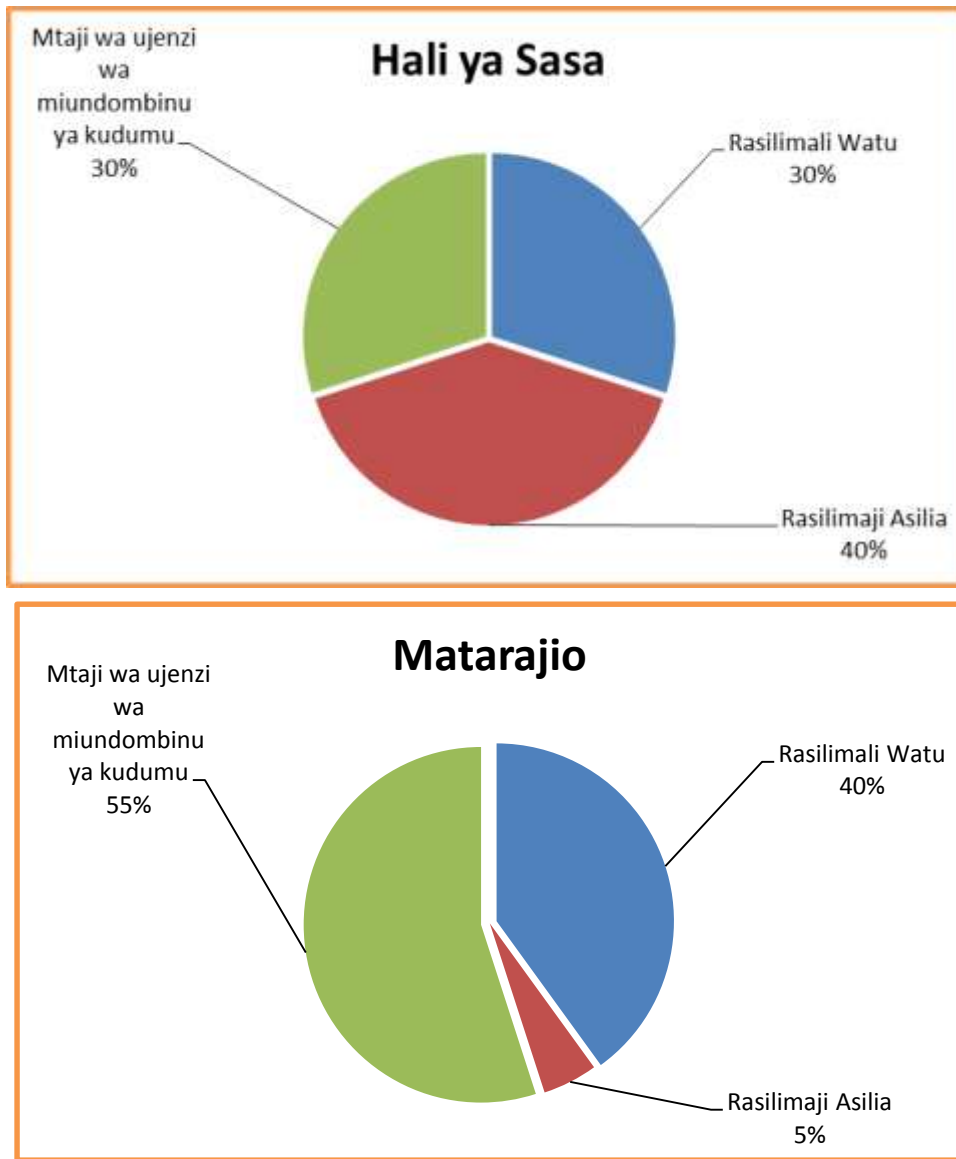
218. **Faida za kiuchumi na kijamii:** Maeneo ambamo kuna shughuli za utafutaji au uchakataji wa mafuta na gesi yamefaidika kwa namna nyingi kutokana na uwepo wa shughuli hizo za kiuchumi. Mfano mikoa ya Lindi na Mtwara kunakofanyika shughuli za uchakataji gesi, halmashauri husika hupata gawio la asilimia 0.3 ya mauzo ya gesi hiyo (service levy). Faida nyingine ni pamoja na upatikanaji wa huduma za kijamii, upatikanaji wa umeme wa uhakika kwa matumizi ya viwandani na majumbani, ongezeko la ajira za moja kwa moja na zisizo za moja kwa moja kutokana na uanzishwaji wa viwanda vinavyotumia gesi asilia kama malighafi mfano viwanda vya saruji, viwanda vya mbolea na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na mauzo ya bidhaa za viwandani nje pamoja na mauzo ya gesi nje (LNG).

Matumizi Bora ya Mapato ya Mafuta na Gesi

219. Gesi asilia ni moja kati ya rasilimali ambazo zinaisha mara baada ya kuvunwa kwa muda fulani na hivyo kupotea na kubaki katika historia. Kutokana na ukweli huo, ni muhimu mapato yatakayopatikana kutoka kwenye gesi asilia (na rasilimali nyingine) yatumike kwa lengo kuu la kujenga uwezo wa kukuza uchumi ambao ni himilivu na endelevu. Hivyo, kuna umuhimu wa kuandaa msingi imara zaidi wa uchumi himilivu na endelevu utakaoshamiri hata baada ya rasilimali hizi kuisha kwa kufanya uwekezaji wa kimkakati. Kwa mfano, mapato hayo yanaweza kutumika kuondoa vikwazo vya kukua kwa uchumi kwa kuwekeza kwenye miundombinu muhimu ya usafiri, uchukuzi, umeme na rasilimali watu hususan katika elimu na afya. Faida za uwekezaji wa aina hiyo zitaendelea kuwepo hata baada ya gesi asilia kuisha.

220. Serikali haitabweteka kutokana na upatikanaji wa gesi asilia, hivyo itaendelea kuzipa kipaumbele sekta nyingine za uchumi kwa vile inatambua wazi kuwa rasilimali hii ina ukomo. Kwa mantiki hiyo, ni muhimu kujenga uchumi usiotegemea zaidi sekta hiyo ya gesi asilia. Kwa kutambua hili, Serikali itawekeza mapato ya gesi asilia katika maeneo ambayo yataendelea kuinufaisha nchi hata pale rasilimali hii itakapofikia ukomo. Ni muhimu ieleweke kwamba gesi asilia ni mtaji unaotumika kuendeleza mitaji ya aina nyingine kwa manufaa ya Taifa. Zipo aina tatu za mitaji ambazo ni: mtaji wa rasilimali watu; mtaji ulio katika rasilimali asilia; na mtaji wa ujenzi wa miundombinu ya kudumu, kama vile viwanda. Malengo ya serikali ni kutumia mtaji wa rasilimali asili iliyopo sasa kwa ufanisi ili kukuza na kuimarisha mitaji ya makundi mengine kwa namna ambayo itanufaisha kizazi cha sasa na vijavyo hata baada ya rasilimali hii asili kufikia ukomo. Kielelezo hapa chini kinaonesha dhana ya namna Serikali inavyoweza kutumia mtaji wa rasilimali asili (fursa ya gesi iliyopo) kwa ufanisi katika kuimarisha na kuendeleza sekta nyingine.

Kielelezo Na. 10.1: Jinsi ya Kuimarisha Mtaji

Umuhimu wa Mifumo ya Udhibiti

221. Nchi nyingi zenye rasilimali asili kama mafuta na gesi zimeshindwa kutumia rasilimali hii kikamilifu kutokana na kukosekana kwa mfumo mzuri wa kifedha na kisera katika usimamizi wa mapato yatokanayo na rasilimali hizi. Hivyo, ni muhimu kuwa na mfumo thabiti wa kisera wa kusimamia mapato yatokanayo na mapato ya mafuta na gesi. Kutokana na hali hiyo, Serikali iliaandaa sera na sheria ambazo zimeweka utaratibu madhubuti wa kusimamia

mapato yatakayotokana na mafuta na gesi nchini. Sera na sheria hizo zinatoa mwongozo wa namna ambayo mapato yanayotarajiwa ya mafuta na gesi yatakavyosimamiwa na kuingizwa kwenye mfumo wa bajeti ya serikali sambamba na kuzingatia masharti ya kibajeti kwa lengo la kuepuka athari za uwepo wa mapato hayo katika uchumi.

222. Sheria ya usimamizi wa mapato ya mafuta na gesi ni muhimu kwa sababu mbalimbali. Moja ya sababu ni kuepuka hatari ya serikali kutumia mapato yote ya mafuta na gesi bila ya kuwekeza na kuweka akiba kwa ajili ya vizazi vijavyo. Hii imetokea katika baadhi ya nchi zenye utajiri wa rasilimali asili, ambapo mwisho wake zilipata madhara makubwa. Katika mazingira ya kawaida na yasiyokuwa na utaratibu madhubuti wa usimamizi wa mapato ya mafuta na gesi, inaweza kujitokeza hali ya kujisahau na kuongeza matumizi hususan katika mishahara na utekelezaji wa miradi mipya na mikubwa. Ni muhimu kwanza kuongeza na kuboresha uwezo wa ndani (absorption capacity) wa utekelezaji wa miradi hiyo hatua kwa hatua maana fedha peke yake haziwezi kutoa uhakika wa kutekeleza miradi kwa viwango vinavyokubalika. Matokeo yake, fedha nyingi zinaweza kutumika sasa (kwa vile zipo na hata ikibidi kukopa kwa kuweka gesi rehani/dhamana) lakini matokeo yake yasipewe kipaumbele na vizazi vijavyo vinaweza kujikuta vikibakiwa na mzigo wa kulipa madeni. Hivyo kunahitajika umakini mkubwa wa matumizi ya mapato ya mafuta na gesi kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vijavyo.

223. Sababu nyingine ni kupunguza au kuepuka utegemezi wa rasilimali hii ambayo ina ukomo. Uwepo wa mapato mengi ya mafuta na gesi kunaweza kuifanya serikali na wananchi kwa ujumla kubweteka na kuelekeza nguvu zao katika sekta hii ya mafuta na gesi na kusahau kuimarisha na kuendeleza sekta nyingine wakati inajulikana kwamba mafuta na gesi vina ukomo wa upatikanaji wake. Sheria imeweka mazingira yanayoifanya serikali isitegemee kwa kiasi kikubwa rasilimali hii ya mafuta na gesi hususan kuhusiana na mapato yake na mauzo nje. Ni vema ieleweke kuwa, mapato yatokanayo na shughuli za kiuchumi za mafuta na gesi yanaweza kupelekea kuimarika kwa thamani ya shilingi katika soko la fedha za kigeni, hali ambayo inasababisha bidhaa zinazopelekwa katika masoko ya nje kuonekana kuwa ghali na hivyo kuathiri mapato yatokanayo na mauzo nje. Kulingana na sifa kuu ya rasilimali hii, utegemezi mkubwa utaweza kuhatarisha utekelezaji wa shughuli za serikali iwapo bei na kiwango cha uzalishaji kitayumba na/au pale ambapo rasilimali hii

itakapofikia ukomo. Hivyo, ni muhimu kuendelea kuzipa kipaumbele shughuli nyingine za kiuchumi.

224. Tabia za rushwa, ubadhirifu au matumizi ya rasilimali hii kwa faida binafsi ni eneo lingine ambalo Sheria ya mapato ya mafuta na gesi imelenga kukabiliana nalo. Kama hakuna mfumo na utaratibu madhubuti wa usimamizi, uwepo wa mapato ya mafuta na gesi unaweza kushawishi na kushamiri kwa vitendo vya rushwa na matumizi mengine yasiyokuwa kwa maslahi ya umma.

225. Sheria imeandaliwa ili kulinda uchumi kutokana na hali ya kuyumba kwa mapato ambayo ni hali ya kawaida katika sekta hii kutokana na mabadiliko ya mara kwa mara ya bei katika soko la dunia na pia kupungua kwa kiwango cha uzalishaji wa mafuta na gesi. Hali hii husababisha kutokuwa na uhakika wa uwezo wa mapato ya mafuta na gesi katika kugharamia shughuli za serikali na pia huathiri upangaji wa mipango ya uwekezaji ya muda wa kati na mrefu. Sheria hii imeweka masharti ya kibajeti ambayo ni mahsusi kwa ajili ya kuliepusha taifa dhidi ya athari hizo za kiuchumi.

Mwisho, Sheria inalenga kuhakikisha uwepo wa mtiririko wa mapato hata baada ya rasilimali hii ya mafuta na gesi kufikia ukomo ikizingatiwa kuwa hii ni rasilimali inayoisha (non-renewable). Sekta ya mafuta na gesi inaweza kuwa na mapato makubwa kwa kipindi fulani, lakini kadiri hifadhi ya rasilimali hii inavyopungua, mapato nayo yanaanza kupungua. Kama nchi haina usimamizi madhubuti wa mapato hayo na matumizi yake, inaweza kabiliwa na changamoto pale hifadhi ya rasilimali itakapoisha. Uwepo wa mfumo madhubuti na wa uwazi wa kusimamia mapato yatokanayo na mafuta na gesi ambao unaelekeza matumizi sahihi katika maeneo ya kimkakati, kama vile viwanda na bandari, taifa linaweza kuendelea kupata mapato hata pale ambapo rasilimali za mafuta na gesi zitakapofikia ukomo.

226. Kwa ujumla usimamizi mahiri wa mapato ya mafuta na gesi asilia utaliwezesha taifa kuondokana na athari hizo ambazo zimeshuhudiwa katika nchi nyingi zenye rasilimali asili kama hii. Jambo la muhimu ni kuhakikisha kuwa sekta nyingine zisizokuwa za mafuta na gesi (mfano viwanda na kilimo) zinaendelea kupewa kipaumbele. Aidha, uendelezaji wa mitaji katika makundi mengine ni muhimu ili kuhakikisha mtiririko wa mapato endelevu kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vijavyo

Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi

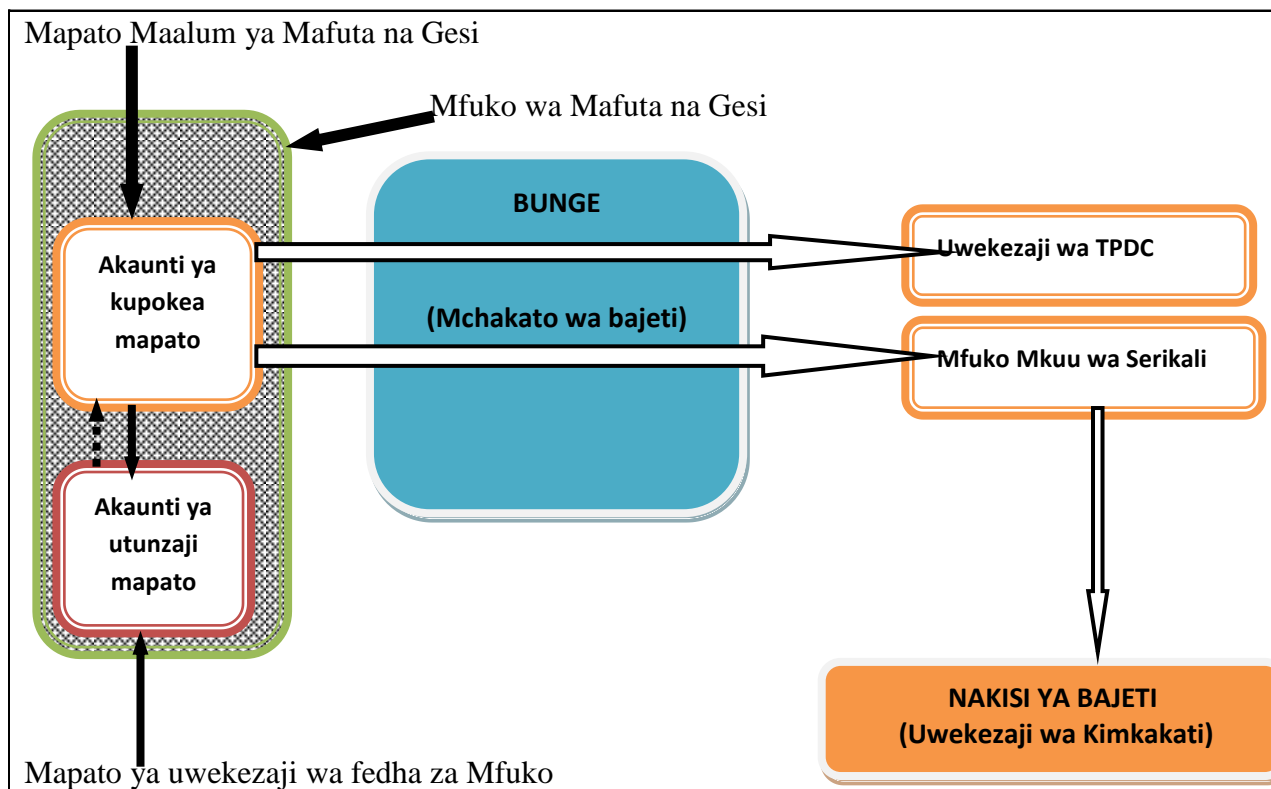
227. Sheria ya usimamizi wa mapato ya mafuta na gesi imeainisha masuala mbalimbali ya kuzingatia wakati wa utekelezaji wake. Masuala muhimu miongoni mwa hayo ni kama ifuatavyo:

228. Katika kuhakikisha kuwa mapato yatokanayo na mafuta na gesi yanasimamiwa ipasavyo, Serikali kupitia Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi ya mwaka 2015 imeanzisha Mfuko wa Mapato ya Mafuta na Gesi utakaosimamiwa na Waziri wa Fedha. Madhumuni ya Mfuko huo ni:

- i. Kuhakikisha utulivu wa kibajeti na uchumi jumla;
- ii. Kuboresha ustawi wa kijamii na kiuchumi kupitia uwekezaji katika miradi ya kimkakati;
- iii. Kugharamia uwekezaji katika sekta ya mafuta na gesi; na
- iv. Kulinda rasilimali kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vizazi vijavyo.

229. Mfuko wa Mapato ya Mafuta na Gesi utakuwa na akaunti mbili zitakazotunzwa na Benki Kuu ya Tanzania. Akaunti hizo ni Akaunti ya Kupokea Mapato (Revenue Holding Account) ambayo itapokea mapato kutoka kwenye vyanzo maalum vilivyoainishwa kwenye Sheria. Akaunti ya pili ni Akaunti ya Utunzaji Mapato (Revenue Saving Account) ambayo itahifadhi fedha kwa ajili ya uwekezaji kwenye masoko ya kifedha (portfolio investment) na kuhakikisha uhimilivu na utulivu wa kibajeti. Mfuko utafuata taratibu za kibajeti ambazo zitaongozwa na masharti ya kibajeti katika uwekaji na utoaji wa fedha hizo. Aidha, matumizi ya fedha zilizoko kwenye Mfuko zitafuluata taratibu za kibajeti kama ilivyo kwa mapato mengine ya Serikali.

Kielelezo Na. 10.2: Mfumo wa Mfuko wa Mapato ya Mafuta na Gesi

Vyanzo maalum vya mapato

230. Sheria imebainisha vyanzo vya mapato maalum ya mafuta na gesi ambayo yatakusanywa kwa utaratibu uliopo kwenye Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi na kuingizwa kwenye Mfuko. Mapato mengine yatokanayo na mafuta na gesi yatakusanywa na kutumika kwa utaratibu wa kawaida. Vyanzo vya mapato maalum vilivyobainishwa ni:

- i. Mirabaha (Royalties);
- ii. Gawio kutokana na ushiriki wa Serikali kwenye shughuli za mafuta na gesi;
- iii. Faida ya Serikali katika uzalishaji wa mafuta na gesi (Government Profit share); na
- iv. Kodi za mapato ya makampuni yanayofanya utafiti, uchimbaji na uendelezaji wa rasilimali za mafuta na gesi.

231. Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi ya mwaka 2015 imeweka utaratibu wa matumizi ya mapato ya mafuta na gesi kwa kutumia

masharti ya kibajeti (fiscal rules). Masharti hayo yanatoa mwongozo wa kuweka na kutoa fedha kwenye Mfuko kwenda maeneo mbalimbali kwa ajili ya kugharamia bajeti ya Serikali; kugharamia uwekezaji wa Kampuni ya Mafuta ya Taifa; kuhakikisha utulivu wa kibajeti; pamoja na akiba kwa ajili ya vizazi vijavyo.

232. Masharti ya kibajeti yamezingatia misingi ifuatayo:

- i. Kulinda uchumi dhidi ya kuyumba kwa mapato ya mafuta na gesi ambayo hutokea mara kwa mara;
- ii. Kutokutabirika kwa kiwango cha mapato na muda wa upatikanaji wake;
- iii. Kuzingatia makubaliano ya malengo ya kibajeti katika itifaki ya Umoja wa Kifedha wa Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC Protocol on Monetary Union) ambapo kiwango cha nakisi ya bajeti inayojumuisha misaada kinatakiwa kisizidi asilimia tatu (3%) ya Pato la Taifa;
- iv. Kuendelea kuwa na ukuaji wa matumizi unaowiana na uwezo wa uchumi;
- v. Kuepuka kukopa pale ambapo Serikali ina akiba ya fedha;
- vi. Kupanua wigo na kufungua fursa za kiuchumi kwa maendeleo endelevu; na
- vii. Kuendeleza juhudi za ukusanyaji wa mapato kutoka vyanzo visivyokuwa vya mafuta na gesi.

233. Masharti ya kibajeti yamebainishwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi ya mwaka 2015 kama ifuatavyo:

- i. Mapato ya mafuta na gesi yatachukuliwa kama sehemu ya kugharamia nakisi ya bajeti;
- ii. Kuhakikisha nakisi ya bajeti isiyojumuisha mapato maalumu ya mafuta na gesi inabaki katika kiwango cha asilimia tatu (3%) ya Pato la Taifa pale ambapo mapato maalum ya mafuta na gesi hayapungui asilimia tatu (3%) ya Pato la Taifa;
- iii. Kiasi cha mapato kisichozidi asilimia tatu (3%) ya Pato la Taifa kitahamishwa kutoka kwenye akaunti ya kupokea mapato kwenda kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali kwa ajili ya kugharamia bajeti ya Serikali. Asilimia 60 ya kiasi hicho kitatumika kugharamia miradi ya maendeleo ya kimkakati ikiwemo rasilimali watu, hususan katika nyanja za sayansi na teknolojia;
- iv. Kiasi cha mapato kitakachozidi asilimia tatu (3%) ya Pato la Taifa kitahamishiwa katika Akaunti ya Kutunza Mapato;

- Iwapo mapato yaliyoko kwenye Akaunti ya Kupokea Mapato yatakuwa pungufu ya asilimia tatu (3%) ya Pato la Taifa kwa mwaka husika, kiasi cha fedha kinachotosha kuziba upungufu wa bajeti ya Serikali kitachukuliwa kutoka akaunti ya Kutunza Mapato na kuwekwa kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali.
 - Endapo Akaunti ya Kutunza Mapato haitakuwa na fedha za kutosha kuziba upungufu huo, Serikali inaweza kukopa ili kuziba upungufu huo.
- v. Kuhakikisha ukuaji wa hatua kwa hatua wa matumizi ya Serikali, ambapo:
- Matumizi ya Serikali yatakuwa na ukomo wa asilimia 40 ya Pato la Taifa kwa mwaka wowote; na
 - Ukuaji wa matumizi ya kawaida hauzidi ukuaji wa pato ghafi la Taifa ili kuepuka madhara kwa sekta nyingine.
- vi. Kuhakikisha upatikanaji wa fedha kwa ajili ya uwekezaji wa kimkakati wa Shirika la Maendeleo ya Petroli kwa kutenga na kulinda (ring fence) kiasi cha fedha sawa na asilimia 0.1 ya Pato la Taifa kwenye Akaunti ya Utunzaji Mapato. Lengo ni kuhakikisha kuwa Serikali inaliwezesha kifedha Shirika la Maendeleo ya Petroli ili liweze kushiriki kikamilifu kuwekeza katika sekta hii kwa maslahi ya taifa. Iwapo Shirika lina mahitaji makubwa kuliko hayo na ya msingi, wanaweza kupatiwa kiasi kisichozidi asilimia moja ya Pato la Taifa kutoka kwenye Akaunti ya Utunzaji Mapato (iwapo itakuwa nazo) mara baada ya kuwasilisha maombi hayo yakiambatana na andiko la mradi husika.

234. Serikali inaweza kusitisha kwa muda matumizi ya masharti ya kibajeti endapo kutatokea dharura kubwa au vita na hivyo kuhitaji matumizi makubwa ya fedha. Endapo hali hii itajitokeza, Serikali itawajibika kutoa taarifa kamili ya matumizi hayo katika mkutano wa Bunge unaofuata. Aidha, endapo Serikali inakusudia kuwekeza katika mradi mkubwa wa kimkakati ambao gharama zake hazihimiliki pasipo kuathiri masharti ya kibajeti, Serikali itawasilisha mapendekezo ya kusitisha masharti ya kibajeti kwa muda kwa ajili hiyo na pendekezo hilo litapaswa kuungwa mkono na idadi isiyopungua theluthi mbili za wabunge wote.

Mapato ya Mafuta na Gesi katika Serikali za Mitaa

235. Maeneo ambayo shughuli za mafuta na gesi zinafanyika yatapata mapato kupitia Serikali za Mitaa kutokana na tozo za huduma (service levy) kadri zitakavyoidhinishwa na Bunge au Sheria husika. Mapato hayo yatahifadhiwa kwenye Akaunti iliyoanzishwa kwa mujibu wa Kanuni za Sheria ya Usimamizi wa Mafuta na Gesi ya mwaka 2015. Matumizi ya mapato hayo yatafuata masharti ya kibajeti ya Serikali za Mitaa kama yalivyoainishwa kwenye Kanuni.

Uwazi na Uwajibikaji

236. Sheria imeainisha masharti kuhusu uwazi na uwajibikaji katika ukusanyaji, uwekaji na matumizi ya mapato ya mafuta na gesi. Sheria hii inaweka misingi ya uwajibikaji ambapo Waziri wa Fedha atapaswa kuchapisha na kuweka taarifa za mapato na matumizi yatokanayo na mafuta na gesi kwenye Gazeti la Serikali na Tovuti ya Wizara ya Fedha. Vile vile, Benki Kuu ina jukumu la kutoa taarifa kuhusu mwenendo wa Mfuko na kuchapisha taarifa zilizokaguliwa kwenye Gazeti la Serikali na tovuti ya Benki Kuu. Taarifa za mapato yatokanayo na mafuta na gesi pamoja na matumizi yake zitakuwa chini ya uangalizi wa Bunge la Jamhuri ya Muungano. Aidha, kutakuwa na Bodi ya Ushauri ya Uwekezaji wa kifedha itakayotoa ushauri kuhusu mikakati ya kiuwekezaji ya fedha zitakazohifadhiwa kwenye Akaunti ya Utunzaji Mapato ya Mfuko. Bodi itakuwa na Wajumbe watano (5) wenye sifa, ujuzi na uzoefu katika nyanja zifuatazo:

- i. Uwekezaji katika sekta ya fedha (financial investment);
- ii. Sheria za uwekezaji (investment law); na
- iii. Usimamizi wa fedha zilizowekezwa kwa faida (portfolio management).

Adhabu kwa ubadhirifu wa mapato

237. Sheria imeweka adhabu kubwa kwa mtu yeyote atakayetumia vibaya mapato ya mafuta na gesi. Mtu huyo akipatikana na hatia anaweza kufungwa jela kwa kipindi kisichopungua miaka 30 au kulipa faini isiyopungua kiasi cha pesa alichotumia vibaya au adhabu zote kwa pamoja. Pamoja na adhabu hiyo, mali yeyote iliyopatikana kupitia matumizi hayo mabaya itataifishwa. Makosa ya aina hii yatahesabika kama makosa ya uhujumu uchumi. Adhabu hii kubwa inalenga kuondoa ubadhirifu wowote wa rasilimali hii adimu ya mafuta na gesi ili kuwezesha taifa linufaike kwa ujumla na kuondoa hatari ya taifa kuingia

katika janga litokanalo na matumizi mabovu ya rasilimali zake (resource curse) iliyozikumba baadhi ya nchi zenye rasilimali ya mafuta na gesi.

Majukumu ya Taasisi mbalimbali

238. Katika kufanikisha usimamizi mahususi wa mapato yatokanayo na mafuta na gesi, Sheria imeanisha majukumu ya wadau mbalimbali wakiwemo: Wizara ya Fedha na Mipango; Wizara ya Nishati na Madini; Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa; Benki Kuu ya Tanzania; Mamlaka ya Mapato Tanzania; Shirika la Maendeleo ya Petroli; pamoja na Taasisi mbalimbali. Wadau hao kwa kushirikiana na Sekta binafsi na umma kwa ujumla na kila mmoja kwa nafasi yake anawajibika kushiriki kikamilifu na kutoa mchango wake katika usimamizi madhubuti wa mapato tarajiwa ya mafuta na gesi na matumizi yake kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vijavyo.

Matarajio

239. Mapato yatokanayo na gesi kwa sasa ni kidogo (chini ya asilimia 1 ya Pato la Taifa) ambayo yanatumika kugharamia bajeti ya Serikali. Serikali inaandaa mpango wa ujenzi wa vinu vya kuchakata gesi (LNG Plants) hasa iliyoko baharini. Mapato makubwa ya gesi yanatarajiwa kuanza kupatikana mwaka 2024 mara itakapokamilika mitambo ya LNG na iwapo bei ya gesi katika soko la dunia haitayumba. Gesi inayozalishwa hapa nchini itauzwa katika soko la ndani na nje ya nchi. Utafutaji wa gesi na mafuta unaendelea na kuna uwezekano wa kuendelea kugundua gesi zaidi na mafuta. Kama ilivyoelezwa awali, gesi ni mtaji unaoisha, hivyo kuna umuhimu wa Serikali kuutumia vizuri mtaji huo ili kujenga na kuimarisha rasilimali nyingine muhimu hususan rasilimali watu na miundombinu/viwanda. Lengo ni kuhakikisha kuwa sekta nyingine zisizokuwa za mafuta na gesi zinaimarishwa na kuendelea kulinufaisha Taifa hata pale mtaji huu wa mafuta na gesi utakapokwisha.

Hitimisho

240. Sera pamoja na Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi nchini kama ilivyoelezwa hapo juu kwa kiasi kikubwa zimeweka misingi madhubuti ya kusimamia, kulinda na kuendeleza matumizi bora ya mapato yatokanayo na rasilimali hii adimu. Misingi iliyojengwa na sera na sheria hii ikifuatwa ipasavyo, Taifa litafanikiwa kuepukana na athari za kiuchumi au kijamii na hivyo kupelekea upatikanaji wa maendeleo ya uchumi endelevu kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vizazi vijavyo.

SEHEMU YA NNE

MAENDELEO KATIKA SEKTA MBALIMBALI

SURA YA 11 KILIMO NA USHIRIKA

Kiwango cha Ukuaji

241. Kiwango cha ukuaji wa shughuli za kiuchumi za kilimo kilikuwa asilimia 2.3 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.4 mwaka 2014 Aidha, shughuli ndogo za kiuchumi za mazao; mifugo; misitu na uvuvi zilikuwa kwa asilimia 2.2, 2.4, 2.6, na 2.5 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 4.0, 2.2, 5.1, na 2.0 mwaka 2014 kwa mtiririko huo. Shughuli za kiuchumi za kilimo zilichangia asilimia 29.0 ya Pato la Taifa mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 28.8 mwaka 2014.

Uzalishaji wa Mazao ya Chakula

242. Mwaka 2015, uzalishaji wa mazao ya mchele, muhogo, ndizi, maharage na mikunde uliongezeka ikilinganishwa na mwaka uliotangulia. Ongezeko hilo lilitokana na kuwepo kwa mvua za kutosha katika maeneo yanayozalisha mazao hayo na juhudi za Serikali za kuboresha uzalishaji kwa kutoa ruzuku ya pembejeo kwa wakulima. Kwa upande mwingine, uzalishaji wa mazao ya mahindi, ngano, viazi vitamu, ulezi na mtama ulipungua mwaka 2015 ikilinganishwa na mwaka uliotangulia. Kupungua kwa uzalishaji hususan wa mahindi na ngano kulitokana na kukosekana kwa soko la uhakika na hivyo ziada kubwa kubaki kwenye maghala.

Jedwali Na. 11.1: Uzalishaji wa Mazao ya Chakula (Tani 000)

Zao	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko (%) 2014/15
Mahindi	4341	5104	5174	6734	5903	-12.3
Mchele	1461	1170	1307	1681	1937	15.2
Ngano	113	109	92	167	72	-56.9
Mtama/Ulezi	1119	1052	1041	1246	1007	-19.2
Mihogo	1549	1821	1943	1664	1962	17.9
Maharage/Mikunde	1632	1827	1641	1697	1808	6.5
Ndizi	1048	842	1307	1064	1195	12.3
Viazi vitamu	1710	1418	1259	1167	1090	-6.6

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

Uzalishaji wa Mazao ya Biashara

243. Mwaka 2015, uzalishaji wa sukari, mkonge, chai na korosho uliongezeka ikilinganishwa na mwaka uliotangulia. Kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao haya kulitokana na hatua za Serikali za kuongeza uzalishaji wa mazao makuu ya biashara kwa kujenga miundombinu bora inayohamasisha uzalishaji, kupunguza kero mbalimbali kwa wazalishaji na kuzijengea uwezo taasisi zinazosimamia uendelezaji wa mazao husika. Vilevile, kulichangiwa na kuongezeka kwa bei ya mkonge katika soko la dunia na kupanda kwa bei ya singa za mkonge kulikotokana na kuongezeka kwa mahitaji makubwa ya bidhaa hiyo katika nchi mbalimbali. Kwa upande mwingine, uzalishaji wa pamba, tumbaku, pareto na kahawa ulipungua mwaka 2015 ikilinganishwa na uzalishaji wa mwaka uliotangulia. Kupungua kwa uzalishaji wa mazao hayo kulitokana na wakulima kupunguza ari ya kuongeza uzalishaji iliyosababishwa na kushuka kwa bei ya mazao haya katika msimu uliotangulia pamoja na bei ya soko isiyotabirika.

Jedwali Na. 11.2: Uzalishaji wa Mazao ya Biashara (Tani)

Zao	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko (%) 2014/15
Pamba	225938	225938	357130	246767	203312	-17.6
Tumbaku	126624	126624	86359	100000	87737	-12.3
Sukari	260055	262880	296697	294421	304007	3.3
Chai	33000	32810	33700	33000	35750	8.3
Pareto	5700	5700	6100	7090	6050	-14.7
Kahawa	33219	33219	71200	47301	41674	-11.9
Mkonge	33406	25690	34875	37571	39204	4.3
Korosho	160000	160000	127947	123449	197933	60.3

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

Uzalishaji wa Mazao ya Mafuta

244. Mwaka 2015, uzalishaji wa mbegu za mafuta ya alizeti, ufuta, mawese, karanga, na soya uliongezeka ikilinganishwa na mwaka uliotangulia. Kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao ya mafuta kulitokana na uwekezaji katika viwanda vidogo na vya kati vya kusindika mafuta na hivyo kuvutia uzalishaji zaidi katika mikoa ya Manyara, Singida, Dodoma, Mbeya, Rukwa na Kigoma inayozalisha mazao hayo.

Jedwali Na. 11.3: Uzalishaji wa Mazao ya Mafuta (Tani)

Zao	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko (%) 2014/15
Alizeti	786902	1125000	2625000	2755000	2878500	4.5
Karanga	651397	810000	1425000	1635735	1835933	12.2
Ufuta	357162	456000	1050000	1113892	1174589	5.4
Mawese	17000	24880	40500	41000	41475	1.2
Soya	2500	5620	5830	6025	6030	0.1

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

Uwekezaji katika Shughuli za Kiuchumi za Kilimo

245. Mwaka 2015, matrekta mapya makubwa yaliyoingizwa nchini na sekta binafsi kutoka nje yalipungua kutoka matrekta 939 ikilinganishwa na matrekta 1,212 mwaka 2014. Vilevile, idadi ya matrekta madogo yaliyoingizwa nchini ilipungua na kuwa 354 kutoka matrekta 393 yaliyoingizwa nchini mwaka 2014. Kupungua kwa idadi hiyo ya matrekta makubwa na madogo kulitokana na kukamilika kwa awamu ya kwanza ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo ya mwaka 2012/2013 ambapo miradi ya kuongeza matumizi ya zana bora ilitekelezwa.

246. Mwaka 2015, Serikali kwa kupitia mradi wa Kuendeleza Sera na Rasilimali Watu (PHRD-2015) ilifanya tathmini ya mashine 64 za kuvuna, 36 za kupuria, 16 za kukata mpunga na 3 za kukoboa mpunga. Mashine hizo ziliwawezesha wakulima katika skimu 14 za umwagiliaji kuvuna mpunga kwa wakati, kupunguza gharama za uvunaji na upotevu, na kuongeza thamani ya mazao hayo. Aidha, vijana 232 walipatiwa ajira za uendeshaji wa mashine hizo na jumla ya ekari 5,530 za mashamba ya mpunga zilivunwa.

Kilimo cha Umwagiliaji

247. Mwaka 2015, kaya 80,240 zilinufaika na miundombinu ya umwagiliaji katika skimu za umwagiliaji 15 zenye jumla ya hekta 16,048 ikilinganishwa na kaya 124,323 zilizonufaika na skimu za umwagiliaji zenye hekta 10,934 mwaka 2014. Aidha, watoa huduma binafsi wawili walipewa mikataba ya kuwajengea uwezo wamwagiliaji katika skimu 30 za umwagiliaji za wilaya ya Kyela, Mbarali na Iringa. Vilevile, mafunzo ya kilimo shadidi cha mpunga yalitolewa kwa wakulima wadogo 1,410 mwaka 2015 ikilinganishwa na wakulima 4,158 mwaka 2014. Halikadhalika, mafunzo ya usimamizi na uendeshaji wa maghala,

upatikanaji wa masoko na mikopo kutoka taasisi za fedha, na uendeshaji wa vyama vya umwagiliaji yalitolewa kwa wataalamu wa umwagiliaji na maofisa ugani 65 na viongozi wa skimu na wakulima 454 kutoka katika skimu 20 za umwagiliaji. Katika kipindi hicho, ufanisi wa matumizi ya maji katika kilimo cha umwagiliaji katika skimu ambazo miundombinu yake imeboreshwa ulikuwa kwenye wigo wa asilimia 30 hadi 40 ikilinganishwa na ufanisi wa wigo wa asilimia 10 hadi 15 katika skimu ambazo miundombinu yake bado ya asili. Jumla ya wakulima 4,158 na wataalamu 723 wa umwagiliaji walipata mafunzo kuhusu matumizi bora ya maji katika skimu za umwagiliaji.

Huduma za Ugani na Mafunzo

248. Mwaka 2015, jumla ya wakulima wawezeshaji 964 na maafisa ugani 351 kutoka katika Halmashauri za Wilaya za Kyela, Kilombero, Mbarali, Kilosa, Mvomero, Bunda na Sengerema, Ukerewe, Siha, Karatu, Njombe, Hanang, Mbeya, Sumbawanga, Nkasi, Bagamoyo na Mtwara walipatiwa mafunzo ya kilimo bora cha mpunga, ngano na muhogo ili waweze kufundisha wakulima wengine. Hivyo, jumla ya wakulima 454,400 walipatiwa mafunzo ya kilimo bora cha mpunga, muhogo na ngano. Aidha, wanafunzi 3,047 wa mafunzo ya kilimo ngazi ya stashahada na astashahada katika vyuo vya kilimo Ilonga, Mlingano, Mtwara, Tumbi, Ukiriguru, Uyole, HORTI Tengeru, Mubondo, Maruku, KATC Moshi, Igurusi, KATRIN, Chuo cha sukari Kidatu na Inyala walipatiwa mafunzo katika fani za umwagiliaji, uzalishaji chakula na lishe, matumizi ya zana katika kilimo, uzalishaji wa mazao, mboga, maua na matunda.

Mfuko wa Pembejeo

249. Mwaka 2015, Mfuko wa Pembejeo ulitoa mikopo 74 ya matrekta makubwa ikilinganishwa na mikopo 118 iliyotolewa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 37. Mfuko haukutoa mkopo wowote wa matrekta madogo ya mikono mwaka 2015. Aidha, mikopo 32 ilitolewa kwa ajili ya pembejeo mchanganyiko za mbolea za viwandani, mbengu bora, madawa ya mifugo ikilinganishwa na mikopo 17 iliyotolewa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 88. Mwaka 2015, Mfuko ulitoa mikopo mitano ya zana za umwagiliaji ikilinganishwa na mikopo miwili iliyotolewa mwaka 2014. Aidha, mkopo mmoja wa zana za kuongeza thamani na mmoja wa zana ya kuvunia ilitolewa mwaka 2015.

MIFUGO

Uzalishaji wa Mifugo na Mazao yake

250. Mwaka 2015, idadi ya mbuzi ilikadiriwa kuongezeka na kufikia milioni 15.6 kutoka mbuzi milioni 15.0 mwaka 2014 na kondoo milioni 7.0 kutoka kondoo milioni 4.4 mwaka 2014. Aidha, idadi ya ng'ombe ilipungua na kufikia milioni 22.8 kutoka milioni 24.1 mwaka 2014, na kuku wa asili walipungua na kufikia milioni 35.5 kutoka milioni 36.4 mwaka 2014. Vilevile, idadi ya nguruwe iliendelea kubaki milioni 2.01 kama ilivyokuwa mwaka 2014. Kwa upande wa uzalishaji wa ng'ombe wa nyama, idadi ya ng'ombe walionepeshwa iliongezeka kutoka 175,000 mwaka 2014 hadi ng'ombe 213,000 mwaka 2015.

251. Mwaka 2015, jumla ya dozi 70,294 za mbegu bora zilizalishwa katika Kituo cha Taifa cha Uhamilishaji ikilinganishwa na dozi 58,210 zilizozalishwa mwaka 2014. Jumla ya ng'ombe 105,000 walihimilishwa mwaka 2015 ikilinganishwa na ng'ombe 90,300 waliohimilishwa mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na uhamasishaji wa matumizi ya teknolojia ya uhamilishaji sambamba na kuongezeka kwa vituo sita (Mbeya, Mwanza, Pwani, Dodoma, Lindi, na Katavi) vya kanda vinavyotoa huduma za usambazaji wa mbegu na uzalishaji wa kimiminika cha naitrojeni.

252. Mwaka 2015, uzalishaji wa maziwa uliongezeka hadi lita bilioni 2.06 kutoka lita bilioni 1.99 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4. Kati ya lita hizo, lita milioni 677 zilitokana na ng'ombe wa kisasa na lita bilioni 1,381 kwa ng'ombe wa asili. Aidha, usindikaji wa maziwa uliongezeka hadi lita 167,070 mwaka 2015 kwa siku ikilinganishwa na lita 139,800 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 19.5. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa viwanda vya kusindika maziwa kutoka viwanda 74 mwaka 2014 na kufikia viwanda 82.

Jedwali Na. 11.4: Uzalishaji wa Mazao yatokanayo na Mifugo

Aina ya Zao	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uzalishaji wa Maziwa ('000' lita)						
Ng'ombe wa Asili	997,261	1,135,422	1,255,938	1,297,775	1,339,613	1,381,451
Ng'ombe wa Kisasa	652,596	608,800	597,161	623,865	650,570	677,275
Jumla	1,649,857	1,744,222	1,853,099	1,921,640	1,990,183	2,058,726
Uzalishaji wa Nyama (Tani)						
Ng'ombe	243,943	262,606	289,835	299,581	309,086	319,112
Mbuzi/Kondoo	86,634	103,709	111,106	115,652	120,199	124,745
Nguruwe	38,180	43,647	47,246	50,814	74,174	54,360
Kuku	80,916	93,534	84,524	87,408	95,292	99,540
Jumla	449,673	503,496	532,711	553,455	598,751	597,757
Uzalishaji wa Mayai ('000')						
Mayai	2,917,875	3,339,566	3,494,584	3,725,200	3,899,569	4,153,800

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

253. Mwaka 2015, uzalishaji wa nyama ulipungua kwa asilimia 0.2 hadi tani 597,757 kutoka tani 598,751 mwaka 2014. Kati ya hizo, uzalishaji wa nyama ya ng'ombe ulikuwa tani 319,112; mbuzi/kondoo tani 124,745; kuku tani 99,540 ikilinganishwa na ng'ombe tani 309,086, mbuzi/ kondoo tani 120,199, kuku tani 95,292 mwaka 2014. Aidha, uzalishaji wa nyama ya nguruwe ulipungua kwa asilimia 26.7 na kufikia tani 54,360 kutoka tani 74,174 mwaka 2014.

254. Mwaka 2015, uzalishaji wa mayai uliongezeka hadi kufikia mayai bilioni 4.15 kutoka mayai bilioni 3.9 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 6.5. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya ulaji wa mayai. Aidha, uzalishaji wa vifaranga kwa ajili ya kutaga mayai uliongezeka kutoka vifaranga milioni 61 mwaka 2014 na kufikia vifaranga milioni 63.6 mwaka 2015.

Uzalishaji na usindikaji wa Malisho ya Mifugo

255. Mwaka 2015, tani 48.5 za mbegu bora za aina mbalimbali ya malisho zilizalishwa ikilinganishwa na tani 48.2 za mbegu zilizozalishwa mwaka 2014. Jumla ya marobota 1,098,311 ya majani ya hei yalizalishwa mwaka 2015 ikilinganishwa na marobota 922,620 yaliyozalishwa mwaka 2014. Kati ya kiasi hicho, marobota 499,820 yalizalishwa katika mashamba ya Serikali na marobota 598,491 yalizalishwa katika mashamba ya sekta binafsi na kuuzwa kwa wafugaji wadogo. Kuongezeka kwa uzalishaji kulitokana na uboreshaji wa miundombinu ya mashamba ya Serikali na kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza

katika uzalishaji wa malisho na mbegu bora za malisho kama shughuli za kibiashara.

Biashara ya Mifugo na Mazao Yake

256. Mwaka 2015, idadi ya vipande vya ngozi ya ng'ombe vilivyosindikwa iliongezeka hadi vipande 1,388,139 kutoka vipande 1,060,777 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa usindikaji katika kiwanda cha *SAK International Ltd*- Arusha na kuanza kwa usindikaji katika viwanda vipya vya ngozi vya Meru Tannery – Arusha na Xing Hua Investment Tannery –Shinyanga na wafanyabiashara wasio na viwanda vya usindikaji wa ngozi kuingia mikataba ya usindikaji na kiwanda cha ngozi Morogoro. Aidha, idadi ya vipande vya ngozi zilizosindikwa za mbuzi na kondoo ilipungua kutoka vipande 2,715,436 mwaka 2014 hadi vipande 1,020,000 mwaka 2015.

Jedwali Na. 11.5: Ukusanyaji na Uuzaji wa Ngozi Ndani na Nje ya Nchi

A. UKUSANYAJI WA NGOZI				
Mwaka	Ngozi za Ng'ombe	Ngozi za Mbuzi	Ngozi za Kondoo	Thamani Tshs. '000
2002	1,400,000	700,000	350,000	4,500,000
2003	1,400,000	800,000	460,000	5,500,000
2004	1,600,000	1,200,000	650,000	6,500,000
2005	1,600,000	1,500,000	750,160	5,500,000
2006	1,660,000	1,400,000	950,000	6,800,000
2007	1,980,000	1,520,000	1,200,000	8,700,000
2008	2,500,000	1,900,000	1,500,000	13,500,000
2009	1,650,000	2,990,000	1,250,000	10,900,000
2010	1,500,000	2,400,000	650,000	8,500,000
2011	2,500,000	2,400,000	200,000	16,100,000
2012	2,800,000	3,400,000	650,000	32,988,000
2013	2,900,000	3,600,000	700,000	34,673,500
2014	3,100,000	2,800,000	550,000	32,000,000
B. UUZAJI NGOZI NJE				
Mwaka	Ngozi za Ng'ombe	Ngozi za Mbuzi	Ngozi za Kondoo	Thamani Sh. '000
2002	1,200,000	511,700	165,000	4,000,000
2003	1,300,000	600,000	300,000	4,600,000
2004	1,774,000	1,431,000	488,000	5,712,000
2005	1,400,000	1,200,000	597,155	4,025,400
2006	1,363,721	1,216,740	861,770	7,500,000
2007	1,700,000	1,055,000	925,530	16,200,000
2008	2,300,000	1,600,000	1,100,000	21,500,000
2009	982,668	2,700,000	769,936	12,800,000
2010	739,315	1,912,182	176,400	8,191,803
2011	1,719,506	2,111,176	83,600	17,400,000
2012	2,000,000	2,900,000	578,000	17,500,000
2013	1,269,060	2,582,525	522,500	63,600,000
2014	1,263,472	2,404,436	315,000	76,300,000

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

Maendeleo ya Ushirika

257. Mwaka 2015, uwekaji wa akiba na amana katika ushirika wa huduma za kifedha ulipungua hadi kufikia shilingi bilioni 258.26 kutoka shilingi bilioni 483.56 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 47. Aidha, hisa za wanachama *ziliongezeka* kutoka shilingi bilioni 65.56 mwaka 2014 hadi shilingi bilioni 119.41 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 82. Mikopo iliyotolewa kwa wanachama ilipungua kutoka shilingi bilioni 1,161.81 mwaka 2014 hadi shilingi bilioni 854.34 mwaka 2015, sawa na upungufu wa asilimia 26. Vilevile, huduma za fedha kupitia Benki za Ushirika *ziliongezeka* ambapo mikopo iliyotolewa kwa wanachama na wananchi kwa ujumla *iliongezeka* kutoka shilingi bilioni 5.2 mwaka 2014 hadi shilingi bilioni 6.4 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 23.

258. Mwaka 2015, ushirika wa kawaida ukijumuisha vyama vya ushirika wa kilimo (mazao), ufugaji na uvuvi viliongeza kukusanya na kuuza mazao ya wakulima yenye thamani ya shilingi bilioni 325.71 kutoka shilingi bilioni 44.7 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 629. Vilevile, wanachama wa vyama vya ushirika vya wafugaji waliongeza uzalishaji wa maziwa kutoka lita 9,965,750 mwaka 2014 hadi lita 12,152,120 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 22.

UZALISHAJI WA MIWA NA SUKARI NCHINI

Jedwali Na. 35

Msimu ¹	Miwa				Sukari		
	Wakulima		Jumla (000 Tani)	Bei ² (Sh./Tani)	Iliyozalishwa Tani	iliyotumika ³	
	Umma (000 Tani)	Binafsi (000 Tani)				Jumla Tani	Kilo kwa kila mtu ⁴
1990/91	1068	116	1184	2525.90	118560	212585	5.93
1991/92	967	114	1081	3476.85	108480	202478	6.07
1992/93	1098	273	1371	5267.67	121414	204126	6.11
1993/94	1105	362	1467	6200.00	123949	139829	5.38
1994/95	914	370	1284	8600.00	104624	238424	5.38
1995/96	997	372	1369	8900.00	116810	268910	..
1996/97	951	347	1298	9500.00	116100	275700	5.54
1997/98	808	176	984	10500.00	116100	271790	5.70
1998/99	948	320	1268	12500.00	113622	101272	5.87
1999/00	907	341	1248	12500.00	116927	100127	6.70
2000/01	1050	284	1334	14000.00	135534	122534	10.00
2001/02	1134	389	1523	14700.00	164498	142398	10.10
2002/03	1402	411	1813	15000.00	190120	167300	10.42
2003/04	1672	670	2342	16800.00	223839	290711	10.90
2004/05	1594	752	2346	20568.00	229617	328005	10.90
2005/06	1545	956	2501	22383.00	263317	343292	12.00
2006/07	1430	611	2041	29000.00	192095	366708	12.00
2007/08	1967	799	2766	32767.00	265434	382518	13.00
2008/09	2056	693	2749	32770.51	279850	396113	13.40
2009/10	1972	598	2570	42046.00	263461	398070	13.68
2010/11	2357	661	3018	43865.00	304135	410259	12.00
2011/12	2036	680	2716	48833.00	262879	439307	12.00
2012/13	2242	711	2953	52167.00	296698	468000	12.00
2013/14	2198	602	2800	50500.00	294300	434782	12.00
2014/15	2554	697	3250	46800.00	304007	511680	12.00
Badiliko (%)							
2013/14-2014/15	0.16	0.16	0.16	-0.07	0.03	0.18	0.00
Ongezeko (%)							
1990/91-2014/15	1.4	5.0	1.7	17.5	1.6	1.4	1.0

Chanzo: Bodi ya Sukari Tanzania

- 1 Msimu ni Kati ya Julai na Juni
 - 2 Bei ya Mimea ni ile iliyo na asilimia 10 za Sucrose
 - 3 Ni pamoja na Sukari iliyopelekwa Zanzibar
 - 4 Ni kwa Tanzania bara
- * Sukari yote huzalishwa na wakulima/mashirika binafsi

PAMBA ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 36

Msimu ¹	Pamba yenye mbegu						Pamba iliyoondolewa mbegu					
	Uzalishaji Kiasi (tani)			Bei ya wastani (Shs/Kilo)			Kiasi (tani)			Mauzo nchini		
	AR	BR	Jumla	AR	BR		AR	BR	Jumla	Jumla ²	AR	BR
1990/91	148124	1017	149141	41.00	14.00		48880	341	49221	300000	300000	240000
1991/92	26841	32	26873	70.00	28.00		90706	11	90717	14301	325000	255000
1992/93	281984	22000	303984	60.00	28.00		85784	..	85784	4405	542916	..
1993/94	125434	..	125434	120.00	..		42695	..	42695
1994/95	125434	..	125434	120.00	..		42695	..	42695
1995/96	221148	..	221148	207.00	..		84782	..	84782
1996/97	251751	74	251751	170.00	..		85162	25	85187
1997/98	202217	..	202217	180.00	..		67780	..	67780
1998/99	105853	..	105853	185.00	..		35480	..	35480
1999/00	100500	..	100500	123.00	..		33686	..	33686
2000/01	123558	..	123558	180.00	..		41415	..	41415
2001/02	148180	..	148180	165.00	..		49668	..	49415
2002/03	187908	781	188689	180.00	50		62983	262	63245
2003/04	139756	213	139969	280.00	100		46843	72	46915
2004/05	341589	..	341589	250.00	0		114496	..	114496
2005/06	376591	..	376591	220.00	0		126228	..	126228
2006/07	130585	..	130585	350.00	0		43770	..	43770
2007/08	200662	-	200662	450.00			70773	-	70773	37488
2008/09	368697	0	368697	480.00	0		123582	0	123582	66554
2009/10	267644	0	267644	480.00	0		54851	0	54851
2010/11	163518	0	163518	900.00	0		54809	0	54809
2011/12	225938	..	225938	1000.00	..		75731	..	75731
2012/13	351156	..	351156	660.00	..		117702	..	117702
2013/14	245815	0	245815	700.00	0		82394	0	82394
2014/15	202312	0	202312	750.00	0		67812	0	67812
Badiliko (%)	-0.18		-0.18	0.07			-0.18		-0.18
2013/14-2014/15												
Ongezeko (%)	0.37		0.36	17.29			0.39		0.38
1990/91-2014/15												

Chanzo: Bodi ya Mauzo ya Pamba

¹ Msimu ni kati ya Juni na Mei

² Ni jumla ya AR na BR

.. Takwimu hazikupatikana

ENEO LILILOPANDWA MICHAI NA MAJANI MABICHI YALIYOPATIKANA

Jedwali Na. 37

Msimu ¹	Eneo lililopandwa (hekta): mashamba			Majani Mabichi yaliyopatikana (tani)						Bei kwa	Mauzo ²
				Kiumilikaji: mashamba			Kikanda: mashamba			mkulima (Shs/Kilo)	Nchini (tani)
	Makubwa	Madogo	Jumla	Makubwa	Madogo	Jumla	Kaskazini	Kusini	Jumla		
1990/91	9699	9177	18876	70442	22434	92876	23531	69345	92876	17.00	3491
1991/92	9699	9177	18876	62994	20229	83223	19296	63927	83223	28.00	2750
1992/93	9699	9197	18896	80896	19934	100830	32218	68412	100630	45.00	3278
1993/94	10029	9197	19226	81159	21231	102390	32148	70242	102390	45.00	11124
1994/95	10149	9197	19346	93608	22641	116249	36825	79424	116249	50.00	..
1995/96	10652	9332	19984	79968	13803	93771	25935	67836	93771	55.00	2350
1996/97	11113	9451	20564	83126	7803	90929	21992	68937	93771	55.00	..
1997/98	11416	9451	20867	113448	7100	120548	30137	90411	120548	55.00	..
1998/99	11416	9451	20867	98800	7000	105800	26450	79350	150800	55.00	..
1999/00	99848	6092	105940	24439	81502	105941	55.00	..
2000/01	10811	10364	21175	109007	9728	118735	29419	89316	118735	65.00	2386
2001/02	10811	10364	21175	97297	13999	111296	22794	88502	111296	80.00	2683
2002/03	11097	9762	20889	100677	31718	132395	28679	103716	132395	85.00	3158
2003/04	11485	10801	22286	95986	31993	127979	26384	101595	127979	86.00	3225
2004/05	11271	11442	22713	94172	39246	133418	20649	112769	133418	86.00	4004
2005/06	11310	10977	22287	91337	31881	123218	29046	94172	123218	93.00	3881
2006/07	11271	11956	23227	109632	49024	158656	39673	118983	158656	100.00	4737
2007/08	11272	11449	22722	97310	51160	148470	33456	115015	148471	111.00	4253
2008/09	11271	11449	22722	100644	41167	141811	31677	110134	141811	118.00	4464
2009/10	11272	11449	22722	106021	44716	150737	33309	117428	150737	124.00	5084
2010/11	11272	11449	22722	95511	47616	143127	112368	30759	143127	152.00	6065
2011/12	11272	11449	22722	88582	52359	140941	27009	113932	140941	200.00	4839
2012/13	11272	11449	22722	113628	54872	168500	30997	137503	168500	206.00	5498
2013/14	11272	11449	22722	101489	47001	148490	27935	120555	148490	225.00	5672
2014/15	11272	11449	22722	100018	52467	152485	23283	129202	152485	176.00	6302
Badiliko (%)											
2013/14-2014/15	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	-0.2	0.1	0.0	-0.2	0.1
Ongezeko (%)											
1990/91-2014/15	0.2	0.2	0.2	0.4	1.3	0.6	0.0	0.9	0.6	9.4	0.8

Chanzo: Bodi ya Chai Tanzania

- 1 Msimu ni kati ya Julai na Juni
- 2 Chai iliyotengenezwa
- .. Takwimu hazikupatikana

KAHAWA ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 38

Msimu ¹	Iliyonunuliwa (Tani)				Bei (Sh./kilo)			Mauzo nchini ²	
	ARABICA		ROBUSTA	JUMLA	ARABICA		ROBUSTA	KIASI	THAMANI
	Laini	Ngumu			Laini	Ngumu	Maganda	(Tani)	(shs'000)
1990/91	31304	1416	11403	44123	165.00	66.50	60.50	783	151088
1991/92	37065	1926	8996	47987	230.00	100.00	70.00	1140	2558.76
1992/93	36901	2128	12217	51246	316.00	123.00	100.00	765	128200
1993/94	26361	2448	7577	36386	923.00	904.00	700.30
1994/95	27137	1542	7157	35836	1965.00	1481.10	1453.60
1995/96	35142	2096	9710	46948	1229.30	1301.60	1169.00
1996/97	32933	1279	9279	43491
1997/98	19789	1894	9165	30848
1998/99	23605	2590	13523	39718	1936.00	1064.00	1040.00
1999/00	18171	3593	1078	32842	1486.60	1894.80	476.47
2000/01	37176	3805	17007	57988
2001/02	38000	3500	12000	53500
2002/03	37294	4766	34368	76428
2003/04	20716	1850	16138	38704	1800.00	1200.00	600.00	38704	46670
2004/05	23870	888	9133	33891	2593.50	1976.00	1235.00	33891	62566
2005/06	24116	1362	8856	34334	1200.00	420.00	270.00	33300	79304246
2006/07	33345	2417	19076	54838	2840.00	1796.00	1616.00	548	1298675
2007/08	26330	1588	15606	43524	2995.00	1875.00	1734.00	43523	89,099
2008/09	37207	1727	29643	68577	2887.00	2172.00	1836.00	68577	165615552
2009/10	22217	915	11467	34599	3988.00	2475.00	1563.00	34599	108741091
2010/11	30309	2013	24348	56670	4500.00	1300.00	1200.00	56670	264143599
2011/12	20775	941	11590	33306	8144.37	5436.40	3276.93	33306	212,292,594
2012/13	33204	1655	36150	71009	4850.00	3600.00	3200.00	71009	281781798
2013/14	28212	1115	18875	48202	4314.00	3272.94	3074.58	48202	183708869.2
2014/15	26335	810	18788	45933	5848.00	4515.00	3848.50
Badiliko (%)									
2013/14-2014/15	-0.07	-0.27	0.00	-0.05	0.36	0.38	0.25		
Ongezeko (%)									
1990/91-2014/15	-0.2	-0.4	0.6	0.0	34.4	66.9	62.6		

Chanzo: Bodi ya Kahawa Tanzania

- + Kahawa iliyosafishwa
- 1 Msimu ni kati ya Julai na Juni
- 2 Ni ya muda
- .. Takwimu hazikupatikana

ENEO LILILOPANDWA MKONGE NA KATANI ILIYOPATIKANA

Jedwali Na. 39

Msimu ¹	Eneo (Hekta)			Katani iliyopatikana		Mauzo nchini ⁺	
	Uliokomaa	Usiokomaa	Jumla	Kiasi (tani)	Bei kwa Mkulima (shs/tani)	Kiasi (tani)	Thamani (Sh. milioni)
1990/91	49374	36240	85614	36001	89633	10398	932.0
1991/92	49374	36240	85614	24309	89203	17644	1582.2
1992/93	49374	36240	85614	21221	107079	18067	1517.6
1993/94	54485	24608	79093	29002	163540	17694	4031.0
1994/95	52953	25757	78710	24716	216026	18206	2629.0
1995/96	52018	27153	79171	28902	370807	18719	2549.0
1996/97	50459	28507	78967	25022	..	18606	3374.0
1997/98	48745	29997	78742	22180	..	18819	..
1998/99	151869	33997	185666	23229	..	6712	2146.0
1999/00	34645	7942	42587	41084	..	16033	5617.8
2000/01	34645	11473	46118	23542	368077	7569	2786.0
2001/02	34645	11473	46118	23641	337732	4947	1671.0
2002/03	39462	10611	50073	23280	450000	6300	2835.0
2003/04	29493	12204	41697	26758	540000	6370	4027.0
2004/05	45079	14500	59579	27794	617342	8213	5070.0
2005/06	26384	13264	39649	30934	810000	10767	8613.0
2006/07	28273	13608	41882	33327	975000	11010	10152.0
2007/08	28577	15622	44199	34057	1000000	16997	15800.0
2008/09	35751	18023	53774	25996	1000000	11496	10100.0
2009/10	30556	11849	42405	24092	1200000	12761	10375.0
2010/11	31117	12169	43286	25090	1300000	11617	13154.0
2011/12	32601	14302	46902	36600	1500000	11511	14390.0
2012/13	33649	11994	45642	34874	1600000	11466	16823.0
2013/14	35266	11044	46310	37805	1724864	9160	15.8
2014/15	35946	12494	48439	38872	2071446	8972	17513.0
Badiliko (%)							
2013/14-2014/15	0.0	0.1	0.0	0.0	0.2	0.0	1107.4
Ongezeko (%)							
1990/91- 2014/15	-0.27	-0.66	-0.43	0.08	22.11	-0.14	17.79

Chanzo: Bodi ya Katani

+ Katani aina ya Line fibre, Tow na Flume Tow

1 Msimu ni kati ya Julai na Juni

.. Takwimu hazikupatikana

TUMBAKU ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 40

Msimu ¹	Iliyonunuliwa (tani)				Bei (shs/kg)			Mauzo Nchini ⁺			
	Mvuke	Moshi	Hewa	Jumla	Mvuke	Moshi	Hewa	Kiasi (tani)		Thamani (shs.mil.)	
								Mvuke	Moshi	Mvuke	Moshi
1990/91	10718	5733	8	16459	117.00	91.00	61.00	3845	531	4319.40	301.30
1991/92	18754	4566	2	23322	264.61	157.65	106.54	5364	172	7457.90	114.40
1992/93	18756	4566	2	23324	313.95	221.28	234.20	5372	209	7463.40	255.00
1993/94	21838	3953	6	25797	343.97	253.00	286.00	3164	285	4540.60	1120.00
1994/95	18269	4362	19	22650	564.58	353.30	373.22	18260	4360	10309.00	1984.00
1995/96	23415	5183	-	28598	561.00	455.00	-	1319	183	1785.00	1331.00
1996/97	27101	8279	-	35380	632.00	551.00	-	2914	86	1236.00	1332.00
1997/98	42041	9054	-	51095	714.00	477.00	-	2647	117	1890.00	1320.00
1998/99	32041	5482	-	37957	530.00	454.00	-	979	69	2077.00	2435.00
1999/00	18232	6202	-	24434	603.00	566.00	-	-	-	-	-
2000/01	18231	6578	-	24809	543.00	556.00	-	2176	3392	5669.00	-
2001/02	25905	1799	-	27704	519.00	428.00	-	1595	348	4996.00	-
2002/03	23074	4798	-	27872	563.00	547.00	-	2325	45	5940.00	-
2003/04	30124	3422	-	43547	725.00	680.00	-	2245	136	6862.00	-
2004/05	41394	5983	74	47451	918.11	781.93	729.23	3144	252	6881.00	427.00
2005/06	50494	5228	741	56464	983.00	735.00	635.00	3486	168	9335.00	392.00
2006/07	49576	1038	170	50784	1264.00	881.00	960.00	3685	0	14302.00	0.00
2007/08	52597	2474	286	55357	1144.00	849.00	957.00	4057	231	15392.26	800.87
2008/09	56663	3641	437	60741	2741.47	1658.85	1698.48	5544	0	26167.09	0.00
2009/10	88808	4901	497	94202	2946.00	1691.00	1773.00	2210	148	9699.00	590.00
2010/11	116886	3685	0	120572	1960.00	1540.00	0	1877	0	11815.00	0.00
2011/12	71667	2562	0	74239	2784.60	2369.97	0	3862	0	23890.95	0.00
2012/13	84131	2212	0	86343	3840.00	2720.00	-	63967	505	512764.00	2297.00
2013/14	105001	802	0	105803	3686.00	2182.00	-	43910	1,252	363733.00	5347.00
2014/15	87231	50	0	87281	3822.00	2331.00	-	3081	0	12280.00	0.00
Badiliko (%)											
2013/14 - 2014/15	-0.17	-0.94		-0.18	0.04	0.07		-0.93	-1.00	-0.97	-1.00
Ongezeko (%)											
1990/91-2014/15	7.14	-0.99	-1.00	4.30	31.67	24.62	-1.00	-0.20	-1.00	1.84	-1.00

Chanzo: Bodi ya Tumbaku Tanzania

+ Mauzo ya Tumbaku Moshi ni pamoja na Tumbaku Hewa

1 Msimu ni kati ya April na Machi

- Takwimu hazikupatikana

MAUA YA PARETO YALIYONUNULIWA NA MAUZO YA BIDHAA ZA PARETO NCHINI

Jedwali Na. 41

Msimu ¹	Maua yaliyonunuliwa (tani)				Mauzo Nchini: Kiasi (tani)			Mauzo Nchini: Thamani (Sh.'000)		
	Kaskazini	Kusini	Jumla	Bei ² (Sh./kg)	Utomvu (Crude Extract)	Poda	Dawa (Dry Mack)	Utomvu (Crude Extract)	Poda	Dawa (Dry Mack)
1990/91	16	1656	1672	120.00	0.8	59.0	253.0	11654.00	26120.00	2315.00
1991/92	43	2425	2468	230.00	0.3	38.0	59.0	18390.00	19040.00	672.00
1992/93	60	2034	2094	230.00	1.0	70.0	-	26500.00	39900.00	-
1993/94	10	450	460	250.00	0.0	40.0	-	17500.00	22800.00	-
1994/95	10	450	480	250.00	0.0	28.4	-	2112.00	16160.00	-
1995/96	6	430	438	300.00	0.0	-	-	-	-	-
1996/97	6	262	262	300.00	0.0	-	-	-	-	-
1997/98	6	430	430	300.00	5.0	-	-	-	-	-
1998/99	-	500	500	320.00	8.0	-	-	-	-	-
1999/00	-	571	571	320.00	-	-	-	-	-	-
2000/01	3	1463	1466	400.00	-	-	-	-	-	-
2001/02	36	1699	1735	420.00	-	-	-	-	-	-
2002/03*	111	979	1090	380.00	2	90	-	106920.00	99891.00	-
2003/04	85	751	842	360.00	-	-	-	-	-	-
2004/05	90	910	1000	360.00	-	-	-	-	-	-
2005/06	-	2800	2800	360.00	-	-	-	-	-	-
2006/07	-	1600	1600	700.00	-	-	-	-	-	-
2007/08	-	1470	1470	1050.00	-	-	-	-	-	-
2008/09	-	1600	1600	1500.00	36.4	105.0	624.0	0.00	0.00	0.00
2009/10	-	1780	1780	1500.00	57.0	69.0	1035.0	37361.00	1473.00	248.00
2010/11	-	1787	1787	1500.00	57.2	69.3	69.3	37503.70	1478.60	246.90
2011/12	0	5700	5700	1700.00	82.0	0.0	750.0	0.00	204.00	360.92
2012/13	0	6100	6100	2400.00	84.0	0.0	2000.0	0.00	0.00	462.00
2013/14	34	2692	2276	2000.00	90.0	60.0	830.0	6900.00	160500.00	233.00
2014/15	31	2255	2286	2400.00	88.00	30.00	430.00	5915.00	66000.00	134.00
Badiliko (%)										
2013/14-2014/15	-0.1	-0.2	0.0	0.2	0.0	-0.5	-0.5	-0.1	-0.6	-0.4
Ongezeko (%)										
90/91-2014/15	0.91	0.36	0.37	19.00	109.00	-0.49	0.70	-0.49	1.53	-0.94

Chanzo: Bodi ya Pareto Tanzania

1 Msimu ni kati ya Julai na Juni

2 Bei ni kwa maua ya daraja la tano

- Takwimu hazikupatikana

* Takwimu hizi hadi December 30 2002, Msimu bado unaendelea

KOROSHO ZILIZONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 42

Msimu ¹	Zilizonunuliwa (Tani)			Bei (shs/kilo)		Mauzo Nchini	
	Gredi ya Juu	Gredi ya Chini	Jumla	Gredi ya Juu	Gredi ya Chini	Kiasi (Kg)	Thamani (sh.'000)
1990/91	27426	1444	28870	110.00	73.00	161703	887750
1991/92	41238	6037	41238	137.00	89.00	151804	654517
1992/93	39323	6887	39323	160.00	100.00	-	-
1993/94	46603	4789	46603	200.00	185.00	-	-
1994/95	63403	-	63403	330.00	-	-	-
1995/96	81729	-	81729	380.00	-	-	-
1996/97	63033	-	63033	300.00	-	-	-
1997/98	99915	-	99915	330.00	-	-	-
1998/99	106442	-	106442	460.00	-	-	-
1999/00	121207	-	121207	600.00	-	5071	3043
2000/01	122283	-	122283	250.00	-	934	233
2001/02	64886	14394	79280	300.00	180.00	2928	878
2002/03	79300	15700	95000	360.00	290.00	5630	2122
2003/04	65000	15000	80000	462.00	370.00	6061	2521
2004/05	59425	11575	71000	750.00	600.00	7013	4734
2005/06	61976	15470	77446	600.00	480.00	10738	6354
2006/07	82154	8587	90741	600.00	480.00	22299	13001
2007/08	89639	8633	98273	610.00	488.00	98273	59336
2008/09	48633	-	48633	700.00	560.00	48633	34043
2009/10	118825	355	119180	1700.00	1200.00	119180	202429
2010/11	65892	-	65892	1865.00	-	65892	122889
2011/12	121946	-	121946	1572.00	-	84056	123856
2012/13	124723	201	124924	1563.00	850.00	124924	195051
2013/14	174695	-	174695	1440.00	-	174695	317944
2014/15	197638	295000	197933	1600.00	1100.00	197933	316220
Badiliko (%)							
2013/14-2014/15	0.13		0.13	0.11		0.13	-0.01
Ongezeko (%)							
1990/91-2014/15	6.21	203.29	5.86	13.55	14.07	0.22	-0.64

Chanzo: Bodi ya Mauzo ya Korosho

- 1 Msimu ni kati ya Oktoba mpaka Septemba
- Takwimu hazikupatikana

MUHTASARI WA KIASI CHA MAZAO MUHIMU YA BIASHARA YALIYONUNULIWA

Jedwali Na. 43

(Tani)

Mazao	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	Badiliko % 2013/14 - 2014/15
Katani	34,057	25,996	24,092	25,090	36,600	34,874	37,805	38,872	2.8
Kahawa	43,524	68,577	34,599	56,670	33,306	71,009	48,202	45,933	-4.7
Pamba ¹	200,662	368,697	267,644	163,518	225,938	351,156	245,815	202,312	-17.7
Tumbaku	55,357	60,741	94,202	120,572	74,239	86,343	105,803	87,281	-17.5
Pareto	1,470	1,600	1,780	1,787	5,700	6,100	2,276	2,286	0.4
Chai ²	148,471	141,811	150,737	143,127	140,941	168,500	148,490	152,485	2.7
Korosho	98,273	48,633	119,180	65,892	121,946	124,924	174,695	197,933	13.3
Miwa	2,766	2,749	2,570	3,018	2,716	2,953	2,800	3,250	16.1

Chanzo: : Bodi zinazohusika

1 Yenye mbegu

2 Majani mabichi

SURA YA 12

MALIASILI NA UTALII

Kiwango cha ukuaji

259. Mwaka 2015, shughuli za kiuchumi za misitu na uwindaji zilikua kwa asilimia 2.6 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.1 mwaka 2014. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na kupungua kwa uwindaji wa kitalii. Aidha, mchango wa sekta hii katika Pato la Taifa uliongezeka kutoka asilimia 3.1 mwaka 2014 hadi asilimia 3.5. mwaka 2015.

Misitu na Nyuki

260. Mwaka 2015, mapato yatokanayo na shughuli za misitu na nyuki yaliongezeka kwa asilimia 12.5 kufikia shilingi bilioni 88.2 ikilinganishwa na shilingi bilioni 78.5 zilizokusanywa mwaka 2014. Kati ya kiasi kilichokusanywa mwaka 2015, shilingi bilioni 43.0 zilikuwa ni mauzo ya mazao ya misitu nje ya nchi. Mapato hayo yalitokana na makusanyo ya ushuru wa huduma na uuzaji wa mazao ya misitu nje ya nchi, mauzo ya mazao ya misitu na usajili wa wafanyabiashara wa mazao ya misitu. Ongezeko hili lilitokana na Serikali kuimarisha ulinzi na udhibiti wa ukaguzi wa mazao ya misitu na nyuki katika vituo vya ukaguzi. Aidha, ongezeko hilo lilitokana pia na marekebisho ya tozo ya mazao ya misitu kama yalivyo katika Tangazo la Serikali Na. 324 la mwaka 2015 yaliyoongeza viwango vya tozo ya mazao ya misitu.

261. Mwaka 2015, Serikali iliendeleza mashamba 18 ya miti ya kupandwa ambapo jumla ya miche 17,944,569 ya aina mbalimbali ilipandwa na kukuzwa kwenye hekta 6,376 za maeneo yaliyovunwa miti ikilinganishwa na miche 14,288,673 iliyopandwa na kukuzwa kwenye hekta 5,385 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 25.6. Aidha, jumla ya hekta 4,644 za mashamba mapya zilioteshwa miti ikilinganishwa na hekta 3,755 zilizooteshwa mwaka 2014. Vilevile, ujenzi wa barabara mpya ulifanyika katika mashamba ya Buhindi, Rondo, Rubare na Sao Hill, ambapo jumla ya kilomita 91.3 za barabara zilijengwa na kilomita 3,838 zilikarabatiwa.

262. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kufanya doria katika misitu ya hifadhi ambapo misitu ya hifadhi 29 yenye jumla ya hekta 8,297 ziliokolewa kutokana na uvamizi. Baadhi ya mazao ya misitu na vifaa vilivyokamatwa kutokana na doria hizo ni pamoja na: mkaa gunia 132,869; vipande vya mikoko 87; magogo yenye mita za ujazo 237; misumeno 7; fremu za milango na madirisha 837; vitanda 49; kuni mita za ujazo 2,145; mbao mita za ujazo 2,209; nguzo 6,779;

vipande vya fito 105; vipande vya boriti 150; vinyago 323; vipande vya mianzi 180. Jumla ya shilingi 3,655,105,241 zilikusanywa kupitia faini na mauzo ya mazao yaliyokamatwa.

263. Mwaka 2015, tani 34,000 za asali zilivunwa sawa na ilivyokuwa mwaka 2014. Kati ya kiasi hicho, tani 160.7 zenye thamani ya shilingi milioni 876.1 ziliuzwa nje ya nchi ikilinganishwa na tani 108.2 zenye thamani ya shilingi milioni 539.9 zilizouzwa nje mwaka 2014. Aidha, tani 2,300 za nta zilizalishwa mwaka 2015 ambapo tani 280.9 zenye thamani ya shilingi milioni 4,841.3 ziliuzwa nje ikilinganishwa na tani 271 zenye thamani ya shilingi milioni 3,849 zilizouzwa mwaka 2014. Sehemu kubwa ya asali na nta iliyozalishwa iliuzwa katika nchi za Ujerumani, Oman, China, Japan, Yemen, India, Ubelgiji, Botswana, Kenya na Marekani. Kuongezeka kwa mauzo ya asali na nta nje kulichangiwa na kuongezeka kwa mahitaji yake katika nchi za Arabuni.

Jedwali Na 12.1: Mauzo ya Mazao ya Nyuki (Asali na Nta) Nje ya Nchi

Mwaka	Asali		Nta	
	Uzito (Tani)	Thamani (Tshs)	Uzito (Tani)	Thamani (Tshs)
2010	428.8	1,271,121,001	568.1	3,731,939,869
2011	343.0	2,181,319,119	534.0	3,898,239,826
2012	103.8	262,043,582	277.0	2,582,805,057
2013	83.0	287,368,000	384.0	4,659,954,408
2014	108.2	539,927,831	271.0	3,849,466,035
2015	160.7	876,131,425	280.9	4,841,334,132

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii; Wakala wa Huduma za Misititu

Wanyamapori

264. Mwaka 2015, mapato yatokanayo na sekta ndogo ya wanyamapori yalikuwa shilingi milioni 25,879.1 ikilinganishwa na shilingi milioni 21,917.1 zilizokusanywa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 18.1. Mapato yatokanayo na sekta ndogo ya wanyamapori hokusanywa kwa kutumia sarafu ya ndani na sarafu za nje ambapo kwa sarafu ya ndani yalikuwa shilingi milioni 586.8 na sarafu za nje yalikuwa Dola za Marekani milioni 12.7 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi milioni 504.5 na Dola za Marekani milioni 13.0 zilizokusanywa mwaka 2014.

265. Mwaka 2015, ulinzi wa rasilimali dhidi ya ujangili na uvunaji usio endelevu uliendelea ambapo jumla ya siku za doria 141,677 zilifanyika katika mapori ya akiba na maeneo ya wazi ikilinganishwa na siku za doria 120,825 zilizofanyika mwaka 2014. Aidha, jumla ya kesi 988 za watuhumiwa 1,502

zilifunguliwa katika mahakama mbalimbali ikilinganishwa na kesi 885 za watuhumiwa 1,364 mwaka 2014. Kesi 463 zilimalizika ambapo watuhumiwa 490 walilipa faini ya jumla ya shilingi milioni 256.9 na watuhumiwa 7 walifungwa.

266. Mwaka 2015, jumla ya bunduki 112 na risasi 1,515 zilikamatwa kufuatia doria zilizofanyika ikilinganishwa na bunduki 84 na risasi 1,337 zilizokamatwa mwaka 2014. Aidha, katika doria hizo zilizokamatwa silaha mbalimbali za jadi zikiwemo: mitego (roda) 856; mitego ya kamba 25; mishale 59; ndoano 129; panga 96; misumeno 140; shoka 82; nyavu 6; visu 56; mikuki 11 na pinde 14. Vilevile, nyara za Serikali zilizokamatwa zilikuwa meno ghafi ya tembo vipande 304 vyenye uzito wa kilo 743.2 na vipande 215 vya meno ya tembo yaliyochakatwa vyenye kilo 2.44, mikia 19 ya tembo, ngozi 12 za chui, kucha 261 za simba, meno 60 ya simba, kobe hai 536, kenge 149, ndege hai 46 wa aina mbalimbali, ngozi 18 za pundamilia, ngozi 5 za dikdik, ngozi 5 za tandala, ngozi 20 za swala pala, ngozi ya duma, ngozi ya chatu na kilo 14,423.7 za nyamapori. Jumla ya ng'ombe 34,181, mbuzi 40 na kondoo 30 walikamatwa kwa kuingia na kula malisho ndani ya mapori ya akiba kinyume na Sheria ya Uhifadhi Wanyamapori. Vyombo vya usafiri vilivyokamatwa kwa kuhusika na ujangili ni magari matano, pikipiki 64, baiskeli 168 na mitumbwi 29. Halikadhalika, mbao 4,669, magogo 17 na magunia ya mkaa 1,333 yalikamatwa.

267. Mwaka 2015, katika kulinda maisha na mali za wananchi dhidi ya wanyamapori hatari na waharibifu, jumla ya siku za doria 1,251 ziliendeshwa katika wilaya zilizoathiriwa na uvamizi wa wanyamapori ambazo ni Babati, Karagwe, Mpanda, Serengeti, Siha, Rombo, Ilemela, Bariadi, Iringa, Kilosa, Singida, Ruvuma, Newala, Biharamulo, Morogoro, Karatu, Pangani, Burigi, Kibaha, Nanyumbu, Mbarali, Kyerwa, Chunya, Manyoni, Nkasi, Tarime, Mwanza na Monduli. Pamoja na doria hizo, baadhi ya familia ziliathirika na hivyo Serikali ikatoa jumla ya Shilingi 45,500,000 kama kifuta machozi kwa familia 98. Aidha, Serikali ilitoa jumla ya Shilingi 137,967,000 zililipwa kwa wananchi 1,948 kutokana na uharibifu wa ekari 2,598.39 za mazao ya aina mbalimbali uliofanywa na wanyama hao.

Utalii

268. Mwaka 2015, idadi ya watalii nchi ilipungua kwa asilimia 8.0 hadi watalii 1,048,944 kutoka watalii 1,140,156 mwaka 2014. Kupungua kwa idadi ya watalii kulitokana na taarifa za ugonjwa wa Ebola, matukio ya ugaidi na hofu ya uchaguzi mkuu wa mwaka 2015. Vilevile, mapato yaliyopatikana kutokana

na watalii hao yalipungua kwa asilimia 5.0 kutoka Dola za Marekani bilioni 2.0 mwaka 2014 hadi kufikia Dola za Marekani bilioni 1.9 mwaka 2015.

269. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutangaza vivutio vya utalii ndani na nje ya nchi kwa kushiriki maonesho matano ya utalii katika nchi za Ujerumani (ITB-Berlin), Afrika Kusini (INDABA), China (COTTM), Kenya (Magical Kenya) na Uingereza (WTM). Aidha, Serikali iliendelea kutumia maonesho mbalimbali ya ndani katika kukuza utalii wa ndani kama vile, Sabasaba, Nanenane, Karibu Travel and Tourism Fair, Kili Fair na Swahili International Tourism Expo (Site). Vilevile, majarida mbalimbali yalitolewa kwa lengo la kutangaza vivutio vya utalii ambayo ni; Nakala 500 za Tanzania “*the Land of Kilimanjaro, Zanzibar and the Serengeti*”, na nakala 300 za Afrika Asilia. Halikadhalika, mwaka 2015 Serikali ilifanya zoezi la uhakiki na kukusanya takwimu nyumba za huduma za malazi katika mikoa yote ya Tanzania Bara na kubaini kuwa kuna vyumba 28,618, vitanda 35,421 na wafanyakazi walioajiriwa katika huduma za malazi 22,049. Aidha, Serikali ilifanya ukaguzi na kutoa elimu juu ya uendeshaji wa biashara kwa wakala wa biashara ya utalii katika mikoa ya Dares Salaam, Mwanza, Mara, Arusha, Manyara na Iringa.

270. Mwaka 2015, idadi ya watalii waliotembelea Hifadhi za Taifa walikuwa 930,205 ikilinganishwa na watalii 1,005,018 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 7.5. Kati ya hao, watalii 481,399 walitoka nje ya nchi na watalii 448,806 ndani ya nchi. Aidha, jumla ya watalii 567,983 walitembelea Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro mwaka 2015 ikilinganishwa na watalii 610,690 mwaka 2014, sawa na upungufu asilimia 7.0. Kupungua kwa idadi ya watalii kulitokana na: taarifa za kuwepo kwa ugonjwa wa Ebola katika baadhi ya nchi za Afrika Magharibi, hali iliyowatia hofu watalii kutoka Amerika na Ulaya ambao wengi wao hawana taarifa sahihi kuhusu jiografia ya Afrika ya kuwa Tanzania iko Afrika Mashariki na sio Afrika Magharibi; kuwepo kwa taarifa za matukio ya kigaidi unaofanywa na kikundi cha kigaidi cha Al-shababu katika nchi jirani ya Kenya; na taarifa za kuwepo kwa uchaguzi wa Rais na Wabunge Tanzania mwaka 2015.

Malikale

271. Mwaka 2015, jumla ya wageni 83,909 wa ndani na nje walitembelea vivutio vya malikale ikilinganishwa na wageni 154,930 waliotembelea vivutio hivyo mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 45.8. Vilevile, mapato yalishuka kutoka shilingi milioni 1,127.4 mwaka 2014 hadi kufikia shilingi milioni 704.0 mwaka 2015, sawa na upungufu wa asilimia 37.6. Kushuka kwa

mapato kulitokana na kupungua kwa idadi ya wageni waliotembelea vituo vya malikale.

Jedwali Na. 12.2: Wageni Waliotembelea Vivutio vya Malikale

Kituo	2012	2013	2014	2015
Olduvai George	52,615	38,343	42,557	14,561
Kaole	35,100	25,138	46,102	21,401
Isimila	4,158	3,124	4,443	16,460
Mji Mkongwe	214,346	24,390	14,484	3,011
Kalenga	4,355	3,618	2,170	8,902
Kilwa	2,679	2,052	2,112	2,426
Mbozi	1,907	990	893	3,467
Amboni	19,413	13,488	27,073	1,792
Tongoni	871	1,659	397	603
Ujiji	4,811	3,319	4,937	4,537
Kwihara	1,288	542	428	231
Kolo	892	514	1,239	1,451
Caravan Serai	-	6,670	8,095	5,067
Jumla	342,435	123,847	154,930	83,909

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Mambo ya Kale

Jedwali Na. 12.3: Mapato yatokanayo na Wageni waliotembelea Vivutio vya Malikale (Shilingi)

Kituo	2012	2013	2014	2015
Olduvai George	1,030,960,000	1,016,434,514	990,615,000	549,960,750
Kaole	36,289,700	26,691,000	40,000,000	39,520,500
Isimila	7,642,800	5,420,500	9,513,500	24,660,500
Mji Mkongwe	14,104,200	16,551,500	13,913,000	11,704,500
Kalenga	4,044,000	3,696,000	5,261,000	20,695,500
Kilwa	17,808,850	15,288,850	15,610,900	3,415,500
Mbozi	1,262,150	811,000	1,361,000	20,761,000
Amboni	20,084,300	14,844,500	26,015,000	3,621,000
Tongoni	1,134,400	4,176,000	898,200	1,545,800
Ujiji	8,664,200	5,770,700	9,411,300	10,008,700
Kwihara	943,500	468,000	495,000	436,000
Kolo	2,262,500	1,327,000	6,844,500	8,097,000
Caravan Serai	-	7,019,000	7,499,000	9,533,000
Jumla	1,145,200,600	1,118,498,564	1,127,437,400	703,959,750

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii- Idara ya Mambo ya Kale

272. Mwaka 2015, idadi ya wageni waliotembelea makumbusho ya Taifa ilikuwa 99,108 ikilinganishwa na wageni 179,825 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 44.9. Aidha, mapato yaliongezeka kwa asilimia 69.5

kutoka shilingi milioni 283.6 mwaka 2014 hadi shilingi milioni 480.7 mwaka 2015. Kuongezeka kwa mapato kulitokana na wageni waliotembelea Makumbusho ya Taifa kulipa kiingilio, tofauti na miaka iliyotangulia ambapo kulikuwa na ruhusa maalum ya wageni kutokulipa kiingilio.

Uvuvi

273. Mwaka 2015, kiasi cha samaki kilichovunwa kilikuwa tani 362,645 ikilinganishwa na tani 365,974 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 0.9. Aidha, mazao ya uvuvi tani 40,540.95 na idadi ya samaki hai wa mapambo 87,630 iliuzwa nje ya nchi na kuiingizia Serikali mapato ya shilingi bilioni 12.9 ikilinganishwa na mazao ya uvuvi tani 43,354.40 na idadi ya samaki hai wa mapambo 42,100 iliyouzwa nje ya nchi na kuiingizia Serikali kiasi cha shilingi bilioni 7.5 mwaka 2014.

274. Mwaka 2015, jumla ya doria zenye siku kazi 5,985 zilifanyika katika maeneo mbalimbali nchini ikilinganishwa na doria zenye siku kazi 5,628. Katika doria hizo, zana haramu zikiwemo nyavu kokoro 544, kamba za kokoro zenye urefu wa mita 236,750, nyavu za makila zenye macho madogo 7,921, nyavu za dagaa 230, nyavu za utali 12,222, vyandarua vya mbu 91, nyavu za kimia 7, katuli 19, nyavu za mtando 12, mabomu 74, mitungi ya gesi ya kuzamia 5, jozi 42 za viatu vya kuzamia, mitumbwi 359, injini za mitumbwi 10, madeli (*cool boxes*) 3, magari 5 na pikipiki 3 vilikamatwa.

275. Mwaka 2015, jumla ya vikundi 749 vya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi (BMUs) vilianzishwa katika maeneo mbalimbali nchini. Aidha, jamii za wavuvi walijiunga kwenye vikundi vya akiba na mikopo ambapo jumla ya vikundi 208 vyenye jumla ya wanavikundi 5,573 vilianzishwa katika Halmashauri za Temeke (32), Rufiji (34), Mafia (61), Mtwara (21), na kilwa (60).

276. Mwaka 2015, jumla ya sampuli 998 za samaki, maji vyakula vya samaki na udongo vilifanyiwa uchunguzi wa kimaabara katika Maabara ya Taifa ya Uvuvi Nyegezi na zile za nje ili kubaini uwepo kwa vimelea vinavyosababisha magonjwa na mabaki ya viuatilifu, madini tembo na madawa ya tiba (kwa samaki wa kufugwa). Matokeo ya chunguzi hizo yameonesha kukidhi viwango vya ubora na usalama kwa afya ya mlaji.

Jedwali Na. 12.4 Mwenendo wa Uvunaji wa Rasilimali ya Uvuvi

Mwaka	Maji baridi			Maji chumvi			Jumla (Maji chumvi na Baridi)		
	Wavuvi	Vyombo	Uzito (tani)	Wavuvi	Vyombo	Uzito (tani)	Wavuvi	Vyombo	Uzito (tani)
2008	133,791	44,838	281,691	36,247	7,489	43,130	170,038	52,327	324,821
2009	135,769	45,234	288,059	36,321	7,664	47,616	172,090	52,898	335,674
2010	127,280	42,337	294,474	36,321	7,664	52,683	163,601	50,001	347,157
2011	141,206	47,635	290,474	36,321	7,664	50,592	177,527	55,299	341,066
2012	147,020	49,721	322,313	36,321	7,664	50,079	182,741	56,985	365,023
2013	147,644	50,120	364,602	36,321	7,664	52,846	183,431	57,385	375,158
2014	147,479	49,627	314,062	36,321	7,664	51,912	183,800	57,291	365,974
2015	147,479	49,627	309,922	36,321	7,664	52,723	183,800	57,291	362,645

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

Jedwali Na. 12.5 Hali ya Rasilimali ya Samaki kwa Mwaka 2015

Maji	2015			
	Idadi ya Wavuvi	Idadi ya Vyombo	Uzito (Tani)	Thamani (Tsh) '000
Ziwa Victoria	103,540	29,154	237,097.49	983,954,579.99
Ziwa Tanganyika	26,612	11,506	54,160.58	216,642,255.13
Ziwa Nyasa	5,550	2,632	10,095.38	38,362,449.43
Ziwa Rukwa	3,428	1,786	3,220.81	12,239,083.43
Bwawa la Mtera	2,369	1,238	598.34	2,152,860.08
Nyumba ya Mungu	1,387	906	258.19	967,013.54
Maji Mengine	4,593	2,405	4,491.29	16,538,438.23
Uvuvi mdogo Baharini	36,321	7,664	52,723.22	210,892,897.14
Jumla	183,800	57,291	362,645.3	1,481,749,576.97

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

IDADI YA WAGENI WALIOTEMBELEA MAKUMBUSHO YA TAIFA NA MAPATO YALIOPATIKANA

Jedwali Na. 45

Kituo	2013			Mapato (Tshs)	2014			Mapato (Tshs.)	2015			Mapato (Tshs.)
	Nje	Ndani	Jumla		Nje	Ndani	Jumla		Nje	Ndani	Jumla	
Makumbusho na Nyumba ya Utamaduni	7033	82931	89964	207157835.06	8593	121752	130345	147516927.00	9385	19790	29175	311721090.46
Kijiji cha Makumbusho	3516	10103	13619	61604411.06	3339	11061	14400	81805911.00	2982	34976	37958	80640713.13
Makumbusho ya Azimio la Arusha	107	37037	37144	18104551.70	343	14033	14376	8967120.00	271	16111	16382	24350750.00
Makumbusho ya Elimu Viumbe	3149	13759	16908	39481300.00	1639	6905	8544	42801446.00	1174	2740	3914	53962350.00
Makumbusho ya Mwalimu Nyerere	234	6686	6920	4722350.00	125	7980	8105	292684.00	224	10062	10286	5013000.00
Makumbusho ya Vita ya Majimaji	65	2478	2543	1402000.00	61	3994	4055	2188548.00	23	1370	1393	5008500.00
JUMLA	14104	152994	167098	332472447.82	14100	165725	179825	283572636.00	14059	85049	99108	480696403.59

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Makumbusho ya Taifa

MAUZO YA BIDHAA ZA MISITU KATIKA MASOKO YA NJE 2014 - 2015

Jedwali Na. 47

Bidhaa	2014				2015			
	Mita za Ujazo/	Tani	Vipande	Thamani (US\$)	Mita za Ujazo/	Tani	Vipande	Thamani (US\$)
Mbao (sawn timber)	33,591,010	20	33,602,905	20,129,691.0	95,092.70		3,198,982	16,556,239.6
Mbao za Sakafu								
Vinyago na Sanaa		16	9,625	194,719.0		5,077	6,575	84,743.7
Msandali								
Samani			281	13,655.0	-		317	63,600.0
Tannin		778		2,279,523.0		2,790,500		302,058.0
Maganda ya mimosa		176		394,400.0	-	246		98,591.0
Mbegu za miti								
Miche ya miti								
Gundi ya miti		83		162,240.0	-	125,000		112,500.0
Maganda ya miti								
Majani ya minazi								
Mikeka								
Majani ya dawa								
Mabaki ya mbao za mipingo (off cuts)								
Mbao za Pallets								
Nguzo					62.74		8,250	396,018.0
Majani ya mtende								
Mizinga ya Nyuki (Vipande)			2	125.0				
Mafuta ya Jatrophia		21		2,068,090.0				
Mafuta ya Misandali						8,400		177,156.0
Sanaa					-	1,377	2,943	33,931.5
Vumbi ya Sandalwood		84		64,471.0		114,100		45,150.0
Nguzo za umeme								
Zanzibar doors								
Ngalawa								
Clarinet Sets			394,542	467,900.0	5,116.52		246,670	518,427.0
Zanzibar Chest								
Vikapu			625	40,775.0				
Unga wa Ubuyu		53		103,629.7		45,066		92,415.0
Bamboo Sculpture								
Vijiko vya Mninga			60	135.0				
Sampuli za miti	2,664			7,061.0	3.98		6,048	12,158.2
Misalaba ya Ukindu				97,536.0				
Mafuta ya alaniblackia						18		45,700.0
Ukindu			2,888	85,890.0	945	690,580	660,000	33,900.0
Veneer								
Jumla	33,593,674	1,231	34,010,928	26,109,841	101,221	3,780,364	4,129,785	18,572,588

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania

- Hakuna Mazao ya Misitu Yaliyouzwa

MWENENDO WA BIASHARA YA NDEGE, WANYAMAPORI NA VIPUSA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 48

Aina ya nyara	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013	2014	2015
Ndege	Idadi	6236	15347	15347	18798	25742	68964	-	42909	35630	59635
Wanyama wanaotambaa (Reptiles)	Idadi	101467	112630	114171	110056	56988	57221	-	47733	51593	59383
Other Mamals than primates	Idadi	229	274	296	202	263	379	-	30	-	0
Primates	Idadi	273	736	738	50	202	61	-	71	75	352
Wanyama wa majini (Amphibians)	Idadi	37989	43967	46402	47055	24557	10635	-	25110	14365	8621
Wadudu	Idadi	107489	77245	111512	100171	40351	21765	-	34905	23037	28515

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Wanyamapori

* Mwaka 2012, Serikali ilisimamisha usafirishaji wa ndege, wanyamapori na vipusa nje ya nchi hivyo hapakuwa na takwimu

MWENENDO WA BIASHARA YA WANYAMA HAI NA UWINDAJI WA KITALII

Jedwali Na. 48A

Shughuli	Kipimo	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uwindaji wa kitalii	US \$	17610454	23536347	15696990	15917431	9146335	8603414
Biashara ya wanyama hai	Sh.	109790237.6	133376980	26469234	151354375	210767829	308694767

Chanzo: Wizara ya Mali Asili na Utalii, Idara ya Wanyamapori

IDADI YA WAWINDAJI WA KITALII

Jedwali Na. 48B

Mwaka	Idadi ya Kampuni	Wawindaji	
		Wageni	Watanzania
2010	47	851	273
2011	42	862	171
2012	44	680	128
2013	60	831	364
2014	69	740	421
2015	59	566	64

Chanzo: Wizara ya Mali Asili na Utalii, Idara ya Wanyamapori

MWENENDO WA UKUSANYAJI WA MADUHILI KATIKA SEKTA NDOGO YA WANYAMAPORI

Jedwali Na. 49

Maelezo		2011	2012	2013	2014	2015
Uwindaji wa Kitalii	USD	13375780	10768056	16255674	9146335	8603414
Utalii wa Picha	USD	7975452	2854370	4566708	3811423	4121307
	TZS	408873272	32075365	27533000	280443900	68307544
Leseni ya Biashara za Nyara	USD	-	-	-	-	14450
	TZS	20707000	17719914	52000000	7762900	189593088
Vibali vya kusafirishia Nyara Nje ya Nchi	TZS	14529768	9752456	34133596	1440750	2190843
Vibali vya Kukamata Wanyamapori	TZS	65665766	5372060	200760325	200558929	304975314
Hati za Kumiliki Nyara	TZS	1752330	3012887	9038661	1005250	1528610
Ada Nyinginezo	TZS	7228219	8939516	17879032	13271694	20181296
Jumla Ndogo	USD	21351232	13622426	20822382	12957758	12739171
	TZS	518756355	76872198	341344614	504483423	586776695
Wastani wa Mwaka wa Kiwango cha		1557.4	1571.7	1598.7	1652.5	1985.4
Jumla ya USD kwaTZS	TZS	33253121267	21410469562	33287999400	21412779360	25292271179
Jumla KUU	TZS	33771877622	21487341760	33629344014	21917262783	25879047874

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Wanyamapori

UZALISHAJI KATIKA SEKTA YA UVUVI 1993-2015

Jedwali Na. 50

Mwaka	Idadi ya Wavuvi	Idadi ya Vyombo			Uzalishaji na Mapato					
		Maji baridi	Maji Chumvi	Jumla ya Vyombo	Maji baridi		Maji Chumvi		Jumla	
					Uzito (tani)	Thamani (Sh..)	Uzito (tani)	Thamani (Sh.)	Uzito (tani)	Thamani (Sh.)
1993	61943	17744	3232	20976	294782	31238839	36685	10206810	331467	41445649
1994	61666	16129	3232	19361	228007	30949458	40785	14227862	268792	45177320
1995	75516	18696	3768	22464	207139	45805145	51073	28579811	258212	74384956
1996	75621	19208	3768	22976	308600	38200000	48200	24100000	356800	62300000
1997	75621	19208	3768	22976	306750	42265000	50210	25350000	356960	67615000
1998	78672	17141	5127	22268	300000	47486100	48000	29273500	348000	76759600
1999	81572	17141	5127	22268	260000	44018000	50000	33500000	310000	77518000
2000	102329	25014	5157	30171	271000	45500000	49900	32180000	320900	77680000
2001	120266	25014	4927	29941	283354	47108668	52935	34113717	336289	81222385
2002	124570	31849	4927	36776	273856	54771300	49675	33372136	323531	88143436
2003	124570	31225	4927	36152	301855	141073500	49270	34489000	351125	175562500
2004	122514	32248	4927	37175	312040	147743000	50470	40376000	362510	188119000
2005	133197	32248	7190	39438	320566	256452800	54969	82452930	375535	338905730
2006	156544	44362	7190	51552	292519	248640904	48591	37077637	341109	285718540
2007	163037	44362	7489	51851	284348	252525198	43499	39210207	327847	291735405
2008	170038	44838	7489	52327	281691	194725416	43130	40563641	324821	235289057
2009	172090	45234	7664	52898	288059	351394073	47616	56633436	335675	408027509
2010	163601	42337	7664	50001	294474	684844020	52683	89639934	347157	774483954
2011	177527	47635	7664	55299	290474	1031883681	50592	166954953	341066	1198838634
2012	182741	49321	7664	56985	314944	1129349925	50079	177781799	365023	1307131724
2013	183431	49721	7664	57385	315008	1248903393	52846	195529127	367854	1444432520
2014	183800	49627	7664	57291	314062	1287248813	51912	207649600	365974	1494898413
2015	183800	49627	7664	57291	309922	1270856680	52723	210892897	362645	1481749577

Chanzo: Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi

MAUZO YA MAZAO YA UVUVI NCHI ZA NJE KWA MWAKA 2014 -2015

Jedwali Na.51

ZAO	2014				2015			
	UZITO (TANI)	THAMANI		USHURU (Tsh)	UZITO (TANI)	THAMANI		USHURU (Tsh)
		FOB (USD)	FOB (Tsh)			FOB (USD)	FOB (Tsh)	
Frozen Fish Belly	31500	2550.0	4217998.5	1305840.0	21248	1793.4	3787266.3	1179770.8
Live Crabs	60434	372997.9	617047837.6	59940211.1	54240	2127742.2	4493323402.0	435583039.3
Dried Dagaa /L. Vict.	6089940	125183128.8	207089605826.5	424646406.8	6007192	30298.8	63984401.6	84488055.9
Dried Dagaa/ L.Tang.	234055	1012429.3	1650922037.8	27425010.4	151307	1169.3	2469262.1	1205077.4
Dried Fish Skins/Nile	50502	8501.0	14086916.0	4187591.6	32580	14136728.1	29853659710.9	471401599.0
Dried Fish/L.Tang.	238000	430178.8	712710715.8	19587890.9	155252	1966217.2	4152218203.0	216922277.4
Dried Fish/Mtera Dam.	100	300.0	477813.0	7963.6	258	3313.6	6997636.4	3603049.2
Dried Fish/ Nile Perch/	554801	1109601.0	1847485731.6	166273715.8	472052	181787.1	383894334.2	102814028.6
Frozen Prawns/	70850	3468341.7	5719793771.4	2928105.6	48250	38610.0	81535825.8	28505612.8
Fresh Fish Fillets	7185975	47973110.4	79465871031.5	1427563534.1	7103227	63268358.1	133608853290.0	3728725950.7
Frozen Fish Fillets	10526925	423792814.0	727491483867.8	2097541387.9	10444176	55348824.8	116884541159.7	4751140411.4
Frozen Fish Chests	204096	308730.3	513326006.7	16961107.2	121347	71292.6	150554202.4	25627120.6
Dried Fish Frames	669278	179941.5	297758865.3	10003059.1	586530	12172.2	25705008.5	5121303.5
Frozen Fish Head/NP	1346769	180593.0	300172505.8	111884099.5	1264021	14292.0	30181559.8	8088106.6
Dry Fish Maws	275303	8794449.6	14591862761.4	136759798.0	192555	46671541.9	98560028745.1	451509286.1
Fresh Fish Maws	85956	1767520.0	2895363281.0	21075242.7	3208	3493081.9	7376620537.0	289869313.5
Dry Fish Meal	192510	9003.2	15047472.6	3868842.1	109762	342.2	722651.1	214305.4
Fresh Fish/L.Tang.	10752641	33385830.0	54771357653.7	2114487244.7	10023238	77637.2	163952646.5	24834320.6
Frozen Fish/NP	7000	8400.0	14027832.0	1402783.2	6000	44458.9	93887331.4	18256538.9
Frozen Fish Maws	403282	16415632.5	27336411628.3	53734825.8	320534	64689096.4	136609139961.8	383187939.8
Chilled H & G Fish	750	2325.0	3777636.8	160854.2	9250	7740.0	16345177.2	2409149.0
Fresh H & G Fish	790925	3618146.5	6013399570.7	173675829.3	708176	595090.3	1256699793.7	391231337.2
Frozen H & G Fish	1204787	160674759.2	269096939478.1	264667828.6	1011027	1689637.5	3568142665.2	596159446.4
Live Lobsters	11928	195756.0	324103897.7	17765654.2	9580	8444.4	17832721.4	3752052.3
Frozen Lobster/Whole	8547	74530.2	123494223.0	5948138.7	6254	1051151.9	2219801515.5	259528265.1
Dry Dagaa /Marine	1141910	1343353.2	2276234534.8	96672459.7	1011041	102101.7	215616306.9	81253462.1
Octopus	110090	409900.0	670166424.4	75624076.8	27342	5760.0	12163852.8	2518941.9
Sea Shells/Cowrine	46200	156515.0	258766390.0	19096200.0	21180	114757.8	242343121.3	62371620.0
Dry Fish Off cuts	223004	44748.5	74337188.7	18595282.1	140256	10681.9	22557886.1	6764492.2
Fresh/Chilled Fish Off C	245230	280514.3	458583006.8	20113784.4	162482	730.3	1542224.5	240167.6
Frozen Fish Off Cuts	474899	685432.9	1141378296.4	39538764.0	292151	41457.7	87549514.0	17651084.8
Frozen Prawns/ Head	26830	1700.0	2806742.6	30004183.2	17200	20506.7	43305691.7	11720802.5
Frozen Squids /whole	1175	4099.0	6788435.0	544923.4	2580	26574.5	56119455.4	14564369.1
Sea weed/E. cottonii	88207	49396.1	83473005.1	0.0	5459	2208.8	4664480.2	0.0
Jumla Ndogo	43354399	831945229.1	1405883280384.5	7463992638.6	40540951	255855601.2	540310741541.4	12482442297.8
Samaki Hai-Idadi ya Vipande								
<i>Live Aquarium</i>	32070	106708.8	180323987.8	20293009.7	62300	1081049.5	2282938782.4	279405592.3
<i>Live Aquarium</i>	10030	33373.5	56396931.6	6346706.8	25330	92976.8	196346441.1	94400538.0
Jumla Ndogo	42100	140082.3	236720919.4	26639716.5	87630	1174026.3	2479285223.5	373806130.3
JUMLA KUU		832085311.4	1406120001303.9	7490632355.1		257029627.5	542790026764.9	12856248428.1

Chanzo: Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi

MUHTASARI WA MAUZO YA MAZAO YA UVUVI NCHI ZA NJE - 2001-2015

Jedwali 51A

Mwaka	Uzito Kg	Samaki Hai Vipande	Thamani		Ushuru T.sh
			T.sh	US \$	
2001	41,640,248	80,577	82,982,764,242	95,435,102	5,244,333,672
2002	32,662,878	28,301	99,294,249,903	105,779,931	5,957,654,995
2003	42,352,738	24,500	132,862,401,374	129,605,815	7,789,955,963
2004	46,011,033	15,784	121,922,686,607	112,761,195	7,190,356,743
2005	57,289,084	21,025	162,619,492,949	141,597,362	9,142,768,084
2006	44,495,623	21,741	170,184,661,003	138,120,145	6,236,615,179
2007	57,795,514	25,502	213,211,258,838	173,272,670	7,589,576,914
2008	51,426,207	33,066	205,054,092,453	174,409,214	6,629,846,700
2009	41,148,261	53,188	207,447,119,888	161,053,646	6,410,191,232
2010	39,771,834	40,552	263,131,442,028	187,427,054	5,876,103,557
2011	37,996,433	61,215	233,714,590,011	152,973,357	6,153,278,023
2012	41,394,268	45,550	254,901,017,111	163,299,366	6,819,926,007
2013	38,573,606	44,260	234,884,628,956	147,659,779	6,117,769,194
2014	43,354,399	42,100	1,406,120,001,304	832,085,311	7,490,632,355
2015	40,540,951	87,630	542,790,026,765	257,029,628	12,856,248,428
JUMLA	831,411,042	624,991	4,548,561,153,333	3,314,305,628	120,580,121,796

Chanzo: Idara ya Uvuvi

MWELEKEO WA MAUZO YA SANGARA NJE YA NCHI -1996-2015

Jedwali 51B

Mwaka	Uzito Kg	Thamani		Ushuru T.sh
		T.sh	US \$	
*2001	39,038,599.7	74,928,607,542.3	86,178,585.7	4,685,276,229.2
*2002	29,479,322.7	83,005,557,292.2	88,231,655.1	4,980,333,437.5
*2003	37,286,859.2	114,779,736,803.6	112,049,948.5	6,707,948,378.0
2004	30,312,898.3	82,356,866,789.0	76,261,406.4	5,171,324,343.0
2005	53,675,473.7	148,785,948,008.6	129,184,492.6	8,419,301,970.4
2006	39,472,977.7	156,160,190,326.6	126,829,665.7	5,491,786,878.8
2007	50,078,575.6	195,242,463,549.7	158,442,058.5	6,660,034,977.0
2008	38,721,422.2	180,366,779,818.2	153,740,723.3	5,412,912,979.2
2009	28,721,577.0	168,368,910,379.9	130,644,300.1	4,628,409,654.5
2010	27,229,470.7	194,012,069,313.9	139,666,995.1	4,509,670,993.8
2011	25,426,157.2	197,899,741,508.3	127,601,694.3	4,299,987,312.2
2012	28,951,094.7	220,149,518,645.6	141,189,161.6	4,967,311,025.1
2013	33,732,842.7	197,578,220,798.6	124,551,584.5	5,085,642,905.5
2014	24,473,491.8	1,131,575,531,076.1	665,856,773.0	4,569,314,169.6
2015	23,000,579.3	528,534,413,018.9	250,279,107.2	11,251,591,352.1
JUMLA	643,948,915.4	3,843,422,615,748.4	2,781,431,007.4	97,051,509,808.2

Chanzo: Idara ya Uvuvi

MWENENDO WA BIASHARA YA UTALII 2006-2015

Jedwali Na. 52

Maelezo	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Jumla ya Watalii	Idadi	644124	719031	770376	714367	782699	867994	1077058	1095884	1140156	1048944
Watalii wa hotelini	Idadi	592160	673722	723569	665000	719097	753818	974448	1021766	1005058	969986
Mapato	US \$ Milion	950	1198.76	1288.69	1159.82	1254.5	1324.83	1712.75	1853.28	1982.98	1906.00
Wastani wa siku za kukaa watalii hotelini	Siku	12	12	12	11	11	10	10	10	10	10
Wastani wa matumizi ya fedha kwa mtalii kwa siku (US \$)	<i>Package Tour</i> <i>Non Package Tour</i>	155 111	284 132	209 186	231 194	328 236	355 247	384 230	372 201	378 210	2801 2052

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Utalii

* Takwimu za makadirio

IDADI YA WATALII WALIOINGIA NCHINI NA KIASI CHA FEDHA ZILIZOPATIKANA

Jedwali Na. 53

Mwaka	Idadi ya Watalii	Ongezeko kwa Mwaka (%)	Mapato (US \$) Milioni	Ongezeko kwa Mwaka (%)
2000	501668	-20.1	739.1	0.8
2001	525122	4.7	725.0	-1.9
2002	575000	9.5	730.0	0.7
2003	576000	0.2	731.0	0.1
2004	582000	1.0	746.1	2.1
2005	612754	5.3	823.1	10.3
2006	644124	5.1	950.0	15.4
2007	719031	11.6	1198.0	26.1
2008	770376	7.1	1288.7	7.6
2009	714367	-7.3	1159.8	-10.0
2010	782699	9.6	1254.5	8.2
2011	867994	10.9	1324.8	5.6
2012	1077058	24.1	1712.8	29.3
2013	1095884	1.7	1853.3	8.2
2014	1140156	4.0	1983.0	7.0
2015	1048944	-8.0	1906.0	-3.9

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii

WATALII WALIOTEMBELEA MAMLAKA YA HIFADHI YA NGORONGORO

Jedwali Na. 54

Mwaka	Wageni kutoka nje	Watanzania	Jumal ya Watalii
2009	234767	203412	438179
2010	281513	242133	523646
2011	281513	307086	588599
2012	310537	254730	565267
2013	350970	296763	647733
2014	332469	278221	610690
2015	289061	278922	567983

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro

IDADI YA WAGENI WALIOTEMBELEA VITUO VYA UTALII

Jedwali Na. 55

2010			2011		2012		2013		2014		2015	
Jina la Hifadhi	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania	Wageni kutoka Nje	Watanzania
ARUSHA	34308	30162	33427	33922	28185	28898	30706	41224	31375	36840	24708	31089
GOMBE	1166	1001	1247	539	1056	327	996	775	1120	740	723	895
KATAVI	1484	1330	1631	1213	1465	1192	1703	2572	1928	2541	1200	2445
KILIMANJARO	50193	3545	54472	3231	42813	3019	50319	2935	52447	2784	41038	3328
KITULO	151	158	197	129	98	78	99	334	149	493	70	592
LAKE MANYARA	112982	48288	127428	51698	107991	47650	123502	64271	116511	64249	92341	62287
MAHALE	865	44	995	75	806	24	1056	38	844	111	896	171
MIKUMI	18936	22872	20385	22937	17976	20253	15750	30138	20869	32732	17117	35311
MKOMAZI	566	572	472	516	556	533	550	1256	695	1115	563	1905
RUAHA	12623	8797	13846	9722	11004	7665	12616	9150	13490	6718	11558	7403
RUBONDO	501	381	506	472	525	461	450	458	549	560	447	501
SAADANI	2127	4442	2983	7681	2140	4644	3378	11331	4042	14527	3143	19854
SERENGETI	228644	69369	177730	169823	148278	309745	179282	273203	476	10161	413	13132
TARANGIRE	85778	34752	16591	47795	80821	37016	107567	58382	187498	215069	167988	204998
UDZUNGWA	2945	2707	3303	4034	2873	2536	3147	3984	122019	52847	116590	58585
SAANANE			194	4398	113	3383	163	4987	3903	5616	2604	6310
Jumla	553269	228420	455407	358185	446700	467424	531284	505038	557915	447103	481399	448806

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii - Hifadhi za Taifa (TANAPA)

SURA YA 13

MADINI

Kiwango cha Ukuaji

277. Mwaka 2015, kiwango halisi cha ukuaji wa shughuli za kiuchumi za madini na uchimbaji mawe kilikuwa asilimia 9.1 ikilinganishwa na asilimia 9.4 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa shughuli za kiuchumi za uchimbaji mawe kwa ajili ya ujenzi na uzalishaji wa saruji. Aidha, mchango wa shughuli za uchimbaji madini na mawe kwenye Pato la Taifa ulikuwa asilimia 4.0 ikilinganishwa na asilimia 3.7 mwaka 2014.

Utafutaji Madini

278. Mwaka 2015, Serikali ilitoa jumla ya leseni 6,214 za utafutaji na uchimbaji madini nchini ikilinganishwa na leseni 5,403 zilizotolewa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 15.0. Kati ya hizo, leseni 293 zilikuwa za utafutaji madini; leseni 26 za uchimbaji wa kati; na leseni 5,895 za uchimbaji mdogo wa madini. Ongezeko hilo lilitokana na wateja kuwa na uelewa na hamasa ya matumizi ya mfumo wa kuomba na kulipia leseni za madini kwa njia ya mtandao (*on-line transactional portal*). Mwaka 2015, jumla ya wateja binafsi 103 na kampuni 299 zilijiandikisha kutumia mtandao huo ikilinganishwa na wateja binafsi 56 na kampuni 107 zilizojiandikisha kutumia mtandao huo mwaka 2014. Vile vile, jumla ya leseni 3,326 za utafutaji na uchimbaji madini zilisajiliwa kwenye mtandao ambapo leseni 1,833 zilikuwa za utafutaji na uchimbaji mkubwa wa madini na leseni 1,493 zilikuwa za uchimbaji mdogo.

Uendelezaji wa Uchimbaji Mdogo wa Madini

279. Mwaka 2015, Serikali iliendelea na jitihada za kuhakikisha kuwa sekta ndogo ya uchimbaji wa madini inakua na kufikia kiwango cha kati na cha kisasa ili kukuza Pato la Taifa. Katika kutekeleza hilo, mwaka 2015, Serikali ilitenga maeneo sita (6) katika kanda ya kati magharibi yenye ukubwa wa jumla ya kilometa za mraba 229.7 kwa ajili ya wachimbaji wadogo wa madini. Idadi hii inafanya jumla ya maeneo yaliyotengwa kwa ajili wachimbaji wadogo wa madini kuwa 31 yenye jumla ya kilometa za mraba 2,276.84. Aidha, mwaka 2014/15, Serikali iliendelea na awamu ya pili ya utoaji ruzuku kwa wachimbaji wadogo. Katika kipindi hicho, jumla ya wachimbaji madini wadogo 111

walinufaika kwa kupatiwa kiasi cha shilingi bilioni 7.2 ikilinganishwa na shilingi milioni 691.7 zilizotolewa mwaka 2013/14.

Jedwali Na. 13.1: Maeneo Yaliyotengwa kwa Uchimbaji Mdogo

Jina la Eneo	Kanda	Ukubwa wa Eneo (Km²)
Maeneo Mapya Mwaka 2015		
Buzwagi	Kati Magharibi	53.51
Kinamiyuba	Kati Magharibi	34.03
Selemi	Kati Magharibi	19.17
Mumba	Kati Magharibi	9.94
Ukene	Kati Magharibi	47.78
Ibologelo	Kati Magharibi	65.27
Jumla Ndogo ya Ukubwa wa Eneo		229.7
Maeneo ya Zamani		
Itumbi B	Kusini Magharibi	12.78
Ibaga	Kati	165.52
Mpambaa	Kati	35.30
Winza	Kati	38.13
Nyakunguru	Ziwa Victoria	0.49
Mbesa	Kusini	156.60
Vianzi-Mindevu	Mashariki	11.05
Lugweni- Mwanadilatu	Mashariki	88.86
Maganzo	Kati Magharibi	140.00
Ilagala	Magharibi	589.98
Kilindi	Mashariki	130.00
Mererani Block I-IV	Kaskazini	69.79
Makanya	Kaskazini	14.26
Mwajanga	Kaskazini	6.19
Nyamwironge	Magharibi	7.64
Saza	Kusini Magharibi	2.61
Melela	Mashariki	150.55
Mihama	Ziwa Victoria	0.42
Kalela	Magharibi	228.61
Ilujamate	Ziwa Victoria	1.47
Viziwaziwa	Mashariki	0.53
Kwa Mfipa	Mashariki	1.57
Dete-Mwalazi	Mashariki	85.05
Nyangalata	Kati Magharibi	10.74
Maguja	Kusini	99.00
Jumla Ndogo ya Ukubwa wa Eneo		2,047.14
Jumla Kuu		2,276.84

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini

Uchimbaji na Uzaji Madini

280. Mwaka 2015, thamani ya mauzo ya madini nje ya nchi ilipungua kwa asilimia 3.7 kufikia Dola za Marekani milioni 1,768.9 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,837.6 mwaka 2014. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa bei ya dhahabu katika soko la dunia ambayo mwaka 2015 ilichangia asilimia 91 ya thamani ya mauzo yote ya madini nje ya nchi.

Almasi

281. Mwaka 2015, uzalishaji wa madini ya almasi ulipungua kwa asilimia 14.4 na kufikia karati 216,491.09 kutoka karati 252,874.63 zilizozalishwa mwaka 2014. Upungufu huu ulitokana na kuisha kwa madini katika maeneo mbalimbali ya uchimbaji na kushuka kwa uzalishaji wa almasi kwa wachimbaji wadogo kunakosababishwa na vitendea kazi duni. Aidha, thamani ya mauzo ya almasi nje ya nchi ilikuwa Dola za Marekani milioni 56.03 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 82.05 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 31.7. Hii ilitokana na kupungua kwa kiasi cha almasi kilichozalishwa na kushuka kwa bei katika soko la dunia.

Dhahabu

282. Uzalishaji wa dhahabu uliongezeka kwa asilimia 6.9 kufikia kilo 43,292.9 mwaka 2015 kutoka kilo 40,481.22 zilizozalishwa mwaka 2014. Ongezeko hili linatokana na kuongezeka kwa uzalishaji kwenye migodi ya Geita, Bulyanhulu, North Mara na Stamigold- Biharamulo. Hata hivyo, thamani ya mauzo ya dhahabu nje ya nchi ilipungua kwa asilimia 1.9 kufikia Dola za Marekani milioni 1,609.39 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,640.072 mwaka 2014. Hii ilitokana na kuendelea kushuka kwa bei ya dhahabu katika soko la dunia. Wastani wa bei ya dhahabu katika soko la dunia mwaka 2015 ulikuwa Dola za Marekani 1,160.06 kwa kila wakia ikilinganishwa na wastani wa Dola za Marekani 1,266.40 kwa wakia mwaka 2014, sawa na upungufu wa bei kwa wastani wa asilimia 8.4.

Vito vya thamani

283. Mwaka 2015, uzalishaji wa vito vya thamani ulikuwa kilo 1,872,914.64 ikilinganishwa na kilo 1,208,555.06 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 55.0. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa vito aina ya Garnet, Ruby, Sapphire, Zircon na Amethyst. Aidha, thamani ya mauzo ya vito vya thamani

nje ya nchi ilipungua kwa asilimia 6.1 mwaka 2015 hadi kufikia Dola za Marekani milioni 46.1 kutoka Dola za Marekani milioni 49.1 mwaka 2014. Upungufu huu ulitokana na kushuka kwa bei katika soko la dunia na ubora wa vito vilivyouzwa nje ya nchi.

Makaa ya Mawe

284. Uzalishaji wa makaa ya mawe ulikuwa tani 257,321 mwaka 2015 ikilinganishwa na tani 246,127.7 zilizozalishwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.5. Thamani ya mauzo ya makaa ya mawe yalikuwa Dola za Marekani milioni 13.01 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 12.1 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 7.5. Ongezeko hilo lilitokana na kuendelea kuimarika kwa uzalishaji na kupanuka kwa soko la ndani na nje.

Madini Mengine

285. Mwaka 2015, uzalishaji wa chumvi ulikuwa tani 72,158.45 ikilinganishwa na tani 58,614.15 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 23.1. Thamani ya mauzo ya chumvi ilikuwa Dola za Marekani milioni 5.67 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 5.27 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 7.6. Ongezeko hilo lilitokana na kuimarika kwa uzalishaji na kupanuka kwa soko hasa kwa nchi za Rwanda, Burundi na DRC. Aidha, uzalishaji wa chokaa ulikuwa tani 2,944,535.28 mwaka 2015 ikilinganishwa na tani 1,754,491.11 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 67.8. Mauzo ya chokaa yalikuwa Dola za Marekani milioni 13.5 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 9.4 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 43.6. Hii ilitokana na kuongezeka kwa matumizi ya chokaa baada ya kuanzishwa kwa viwanda vipya vya saruji.

286. Mwaka 2015, uzalishaji wa kaolin ulipungua kwa asilimia 48.7 hadi kufikia tani 1,952.59 kutoka tani 3,809.29 zilizozalishwa mwaka 2014. Kadhalika, mauzo ya kaolin yalipungua kwa asilimia 8.6 kufikia Dola za Marekani 61,501.42 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani 67,310.72 mwaka 2014. Aidha, uzalishaji wa jasi ulikuwa tani 239,301.89 mwaka 2015 ikilinganishwa na tani 200,179.1 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 19.5. Mauzo ya jasi yalikuwa Dola za Marekani milioni 4.44 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 2.52 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 76.2. Vilevile, uzalishaji wa madini ya bati ulikuwa tani

191.54 mwaka 2015 ikilinganishwa na tani 78.7 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 143.4. Mauzo ya bati yalikuwa Dola za Marekani milioni 1.51 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola milioni 0.91 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 65.9. Hii ilitokana na kuongezeka kwa kiasi kilichouzwa nje na usimamizi madhubuti wa biashara ya madini bati.

Uongezaji Thamani Madini

287. Mwaka 2015, Serikali ilimalizia ukarabati mkubwa wa majengo ya Kituo cha Uongezaji Thamani Madini Arusha (*Tanzania Gemological Centre*) ambacho kwa awamu ya kwanza mwaka 2014/15 kilifundisha wachimbaji wadogo 18 namna ya kuongeza thamani madini ya vito na katika awamu ya pili mwaka 2015/16 wanafunzi wengine 18 wanaendelea na mafunzo. Aidha, katika kukiimarisha kituo hicho, mwaka 2015 Serikali ilinunua jumla ya mashine 21 na vifaa 326 kwa ajili ya kutoa mafunzo ya ukataji na usanifu wa vito kwa vitendo.

UCHIMBAJI WA MADINI: KIASI KILICHOPATIKANA

Jedwali Na.56

MADINI	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Almasi	Carat	272204	282786	237676	181874	80498	28378	127174	179633	252875	216491
Dhahabu	Kg	39750	40193	36434	39112	39448	37085	39012	42534	40481	43293
Gemstones	Kg	2493133	1286297	1858287	1068481	2646109	1241581	1237625	1692436	3083765	1872915
Chumvi	Tani	34798	35224	25897	27393	34455	32297	34016	36032	54757	92158
Phosphate	Tani	2881	8261	28684	752	17180	848512	570626	397020	738000	222800
Limestone	000 Tani	1608	1322	1282	1284	1437	202	1224	35529	873	2945
Tin Ore	Tani	-	-	-	-	3	-	-	2	79	179
Gypsum	Tani	32798	2730	55730	8105	26918	9288	91610	171567	200179	239302
Makaa ya mawe	Tani	17940	27198	15242	1	179	80710	78672	84772	246128	257321
Pozolana	Tani	129295	184070	260403	61501	60320	113489	75193	79452	68925	342628
Kaolin	Tani	-	1020	13926	18624	58	178	1422	907	3809	1953
Madini ya fedha	Kg	14906	12381	10388	8231	12470	10399	11227	12159	14493	15569
Shaba	Pound	7241639	7222390	6288503	4451697	11741898	7531164	12426025	12749548	14027008	14252341
Bauxite	Tani	5373	5003	20601	122920	39326000	29520000	28433930	39977300	25641201	204956

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini, Idara ya Madini

- Takwimu hazikupatikana

Carat = 0.205 gm

* Takwimu za awali

MADINI YALIYOUZWA NCHI ZA NJE 2010 - 2015

Jedwali Na. 57

Aina ya madini	Kipimo	Kiasi kilichouzwa						Thamani ('000 US \$)					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Almasi (Rough)	'000 Carats	181	80	127174	179633	252875	216491	16294	7480	33827	46013	82053	56003
Almasi (iliyokatwa)	'000 Carats	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Almasi (Construct goods)	'000 Carats	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dhahabu	'000 Gramu	39112	37085	39012	42534	40481	43358	1436233	1879622	2161520	1735708	1640072	1609392
Mawe ya thamani	'000 Gramu	1068481	1058580	-	1086532	3083765	1872915	6119	6309	32570	62453	49146	46067
Chumvi	Tani	18430	32298	32004	33210	54757	92158	4038	3699	3408	3785	5275	5071
Phosphate	Tani	752	848512	570626	397020	738000	222800	470	425	277	225	140	126
Bati	Tani	-	-	48	-	79	179	-	-	732	-	907	959
Jasi	Tani	9498	11820	71610	-	200179	235920	126	99	215	231	2518	4445
Grafiti	Tani	-	-	-	-	25	30	-	-	-	-	3	5
Fedha	000Grams	12040	10399	11227	11013	14493	15569	7673	11615	12682	17214	10283	7626
Shaba	0001b	11742	7531	12426	12654045	14027008	14252341	36710	30202	44816	42134	43675	35658
Madini ya viwandani	Tani	-	-	-	-	98	151297	-	-	-	-	9	3254
Bauxite	Tani	39326000	37700000	28433930	39977300	25641201	204956	1050	1385	12479	35827	20014	325
Jumla ('000 US \$)								1508713	1940836	2302526	1943590	1854095	1768930

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini, Idara ya Madini

- Takwimu hazikupatikana

* Takwimu za awali

SURA YA 14

VIWANDA NA BIASHARA

Kiwango cha Ukuaji

288. Mwaka 2015, shughuli za kiuchumi za uzalishaji bidhaa za viwandani zilikua kwa asilimia 6.5 ikilinganishwa na asilimia 6.8 mwaka 2014. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na kupungua kwa uzalishaji katika baadhi ya viwanda hususan vya nguo, sigara, konyagi na dawa za pareto. Aidha, mchango wa shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani katika Pato la Taifa ulipungua na kuwa asilimia 5.2 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 5.6 mwaka 2014.

Viwanda Vidogo

289. Katika tathmini ya Programu ya “Muunganisho wa Ujasiriamali Vijijini (MUVI)” iliyofanyika kati ya mwaka 2010 na 2014 ilibaini kuwa kaya 92,910 zilijengewa uwezo na kuwezesha kaya 39,574 kujiajiri. Mwaka 2015, program ya MUVI ilizijengea uwezo kaya 21,598 na kuzalisha fursa za ajira 8,359. Vilevile, Programu hiyo ilitoa mafunzo kwa wajasiriamali 13,880 mwaka 2015 ikilinganishwa na wajasiriamali 11,518 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 20.5. Mafunzo hayo yalihusu kuongeza ubora wa bidhaa; kuzalisha mizinga ya nyuki ya kisasa; kubuni mavazi na ushonaji; ufundi wa aina mbalimbali; usindikaji wa vyakula na utengenezaji wa mitambo na mashine za aina mbalimbali. Aidha, Mfuko wa Taifa wa Maendeleo ya Wajasiriamali ulitoa mikopo yenye thamani ya shilingi milioni 49,073.8 kwa wajasiriamali 75,469 na kuwezesha kupatikana kwa fursa za ajira 149,214 ikilinganishwa na mikopo yenye thamani ya shilingi milioni 39,679.2 iliyotolewa kwa wajasiriamali 66,253 mwaka 2014, sawa na ongezeko la mikopo kwa asilimia 23.7.

290. Mwaka 2015, jumla ya teknolojia mpya 186 ziligunduliwa kutoka sehemu mbalimbali ambapo wajasiriamali wadogo walipewa maelekezo ya kuzipata ikilinganishwa na teknolojia mpya 20 zilizogunduliwa mwaka 2014. Aidha, mashine mpya za aina mbalimbali 416 zilitengenezwa kwa ajili ya uanzishaji wa miradi mipya ikilinganishwa na mashine mpya 155 zilizotengenezwa mwaka 2014. Mashine hizo zilisambazwa kwa watumiaji nchini kote kwa lengo la kusaidia kuongeza tija na ubora wa bidhaa za wajasiriamali.

Uzalishaji katika Baadhi ya Viwanda Nchini

291. Mwaka 2015, uzalishaji wa bidhaa za viwandani uliongezeka isipokuwa uzalishaji wa nguo, dawa za pareto, konyagi, tabaka za mbao, betri na sigara. Uzalishaji wa nguo ulipungua kwa asilimia 15.9; dawa za pareto (asilimia 13.2); konyagi (asilimia 7.7); tabaka za mbao (asilimia 6.7); betri (asilimia 6.5); na sigara (asilimia 2.4). Bidhaa zilizokuwa na ongezeko katika uzalishaji ni pamoja na aluminium, chibuku, saruji, chuma, kamba za katani na nyavu za uvuvi. Uzalishaji wa aluminium uliongezeka kwa asilimia 18.5; chuma (asilimia 12.5); kamba za katani (asilimia 12.5); saruji (asilimia 12.2); bati (asilimia 5.3); na uzalishaji wa rangi kwa asilimia 0.2. Aidha, uzalishaji wa chibuku uliongezeka kwa asilimia 13.4; biskuti na tambi (asilimia 5.4); bia (asilimia 1.7); na uzalishaji wa unga wa ngano kwa asilimia 0.7. Kuongezeka kwa uzalishaji wa bidhaa viwandani kulitokana na ongezeko la mahitaji ya bidhaa katika soko la ndani na nje.

292. Mwaka 2015, kasi ya ongezeko la gharama za uzalishaji ilikua kwa kiwango cha asilimia 5.0 kama ilivyokuwa mwaka 2014. Gharama za uzalishaji bidhaa zilifikia shilingi milioni 4,100,280 mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi milioni 3,905,030 mwaka 2014. Hali hii ilitokana na changamoto ya upatikanaji wa malighafi za viwandani.

Mwenendo wa Biashara ya Tanzania Kimataifa

293. Bidhaa zilionunuliwa mwaka 2015 kutoka Jumuiya ya Ulaya zilikuwa na thamani ya Dola za Marekani milioni 1,159.8 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 2,895 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 59.9. Aidha, mauzo ya bidhaa kwenda Jumuiya ya Ulaya yalishuka kwa asilimia 10 kufikia Dola za Marekani milioni 708.7 kutoka Dola za Marekani milioni 791.7 mwaka 2014. Kupungua kwa biashara baina ya Tanzania na Jumuiya ya Ulaya kulitokana na kudorora kwa uchumi wa baadhi ya nchi za Jumuiya ya Ulaya. Kutokana na mwenendo huu, urari wa biashara ulikuwa na nakisi ya Dola za Marekani milioni 451.8 mwaka 2015.

294. Mwaka 2015, bidhaa zilionunuliwa kutoka China zilikuwa na thamani ya Dola za Marekani milioni 2,147.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,571.1 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 37. Hii lilitokana na ongezeko la uagizaji wa bidhaa kama vile: vifaa vya kieletroniki; magari na

vipuri vyake; na vyuma na samani. Hata hivyo, thamani ya mauzo ya bidhaa kwenda China ilikuwa Dola za Marekani milioni 645.9 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 683.9 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 5.5.

295. Mwaka 2015, bidhaa zilizounuliwa kutoka India zilikuwa na thamani ya Dola za Marekani milioni 1,458.3 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,848.6 mwaka 2014. Upungufu huo ulitokana na ongezeko la uzalishaji wa bidhaa nchini kama vile: vyuma; bidhaa za plastiki; kemikali; tumbaku; nafaka na chai. Aidha, mauzo ya bidhaa kwenda India yaliongezeka hadi kufikia Dola za Marekani milioni 1,320.3 kutoka Dola za Marekani milioni 1,254.5 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 5.2. Ongezeko hilo lilitokana na uwepo wa soko la upendeleo kwa baadhi ya bidhaa za Tanzania. Bidhaa zilizouzwa zilikuwa ni karafuu, korosho, ngozi za wanyama, nazi, bidhaa za jamii ya kunde pamoja na samaki, pamba na nyuzi za katani.

296. Bidhaa zilizounuliwa kutoka Japani mwaka 2015 zilikuwa na thamani ya Dola za Marekani milioni 458.6 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 559.3 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 18.0. Aidha, mauzo ya bidhaa kwenda Japani yaliongezeka hadi kufikia Dola za Marekani milioni 263.4 kutoka Dola za Marekani milioni 247.8 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 6.3. Bidhaa zilizochangia ongezeko hilo ni pamoja na vito vya thamani, kahawa, samaki, nyama, mafuta ya mbegu, chai, wanyama hai, matunda, pamba na dhahabu.

297. Mwaka 2015, mauzo ya bidhaa za Tanzania katika nchi za Afrika yalielekezwa kwa sehemu kubwa katika Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) . Mwaka 2015, Tanzania iliua bidhaa katika nchi za SADC zenye thamani ya Dola za Marekani milioni 1,357.7 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 1,235.9 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 9.9. Sehemu kubwa ya bidhaa hizo ziliuzwa katika nchi za Afrika Kusini na Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo ambazo zilichangia asilimia 55.8 na asilimia 22.8 ya mauzo yote yaliyoenda nchi za SADC, kwa mtiririko huo. Bidhaa zilizouzwa ni pamoja na dhahabu, chai, bidhaa za jamii ya kunde, tumbaku, ngano, ngozi, pamba, matunda ya juisi, mawese, mbolea, samaki, magari na vipuri vya magari. Aidha, mwaka 2015 ununuzi wa bidhaa kutoka katika nchi za SADC ulipungua hadi kufikia Dola za Marekani milioni 771.2 kutoka Dola za Marekani milioni 773 mwaka 2014. Kiasi kikubwa cha bidhaa

kilitoka katika nchi ya Afrika Kusini ambayo ilichangia asilimia 78.0 ya thamani ya bidhaa zote zilizoagizwa kutoka katika nchi za SADC. Bidhaa hizo ni pamoja na chuma, magari na vipuri vyake, madini, vinywaji, samani, sabuni, nafaka, matunda, madawa ya tiba za binadamu na nguo.

298. Mwaka 2015, ununuzi wa bidhaa kutoka katika nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki ulikuwa jumla ya Dola za Marekani milioni 322.8 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 706.4 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 54.3. Upungufu huo ulitokana na kuimarika kwa uzalishaji wa ndani hivyo kupunguza uagizaji wa bidhaa. Aidha, mauzo ya bidhaa katika Jumuiya ya Afrika Mashariki yalikuwa Dola za Marekani milioni 1062 mwaka 2015 ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 598.1 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 77.6. Hii ilitokana na ongezeko la uuzaji wa bidhaa za chakula, magunia na mifuko ya plastiki, wanyama hai, pamba na makaa ya mawe. Mauzo kutoka Tanzania kwenda Jumuiya ya Afrika Mashariki kwa kiasi kikubwa yalielekezwa katika nchi ya Kenya ambayo ni sawa na asilimia 70.

Maonesho ya Kibiashara ya Kimataifa

299. Mwaka 2015, Serikali kupitia TANTRADE iliratibu jumla ya maonesho kumi na moja (11) ya nje ya nchi ambapo wajasiriamali 234 walishiriki katika maonesho hayo. Aidha, katika maonesho ya 39 ya Biashara ya Kimataifa ya Dar es Salaam, jumla ya kampuni 2,302 zilishiriki ikilinganishwa na kampuni 2,250 zilizoshiriki mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 2.3. Kati ya hizo, kampuni 491 zilitoka nje na kampuni 1,811 zilikuwa za washiriki wa ndani. Vilevile, katika maonesho hayo, nchi 25 zilishiriki ikilinganishwa na nchi 33 zilizoshiriki maonesho ya 38 ya mwaka 2014. Bidhaa zilizounuliwa zaidi wakati wa maonesho hayo ni pamoja na kahawa, korosho, chai, asali, bidhaa za vyakula, viungo na sanaa za mikono.

Uendelezaji Masoko Nchini

300. Mwaka 2015, Serikali iliendelea na ujenzi wa miundombinu ya masoko na mfumo wa uendeshaji masoko na biashara ambapo ujenzi wa masoko hayo ulifikia kati ya asilimia 45 na 65. Masoko yaliyojengwa ni pamoja na Mtukula (Missenyi), Kabanga (Ngara), Nkwenda (Karagwe), Murongo (Karagwe), Mnanila (Buhigwe/Kasulu), Remagwe (Tarime) na Busoko (Kahama). Vilevile, Serikali kupitia mfumo wa Umoja wa Nchi za Ulaya ilijenga masoko ya

Nyamugali (Buhigwe), Mkenda (Songea) na Mtambaswala (Nanyumbu). Aidha, uanzishwaji wa Soko la Mazao na Bidhaa nchini ulifikia katika hatua ya usajili wa kampuni itakayosimamia uendeshaji wa soko hilo inayojulikana kwa jina la “*Mercantile Exchange Public Limited Company.*”

Wastani wa Bei ya Soko kwa Bidhaa za Mazao

301. Mwaka 2015, bei za wastani za mazao makuu ya chakula zilipanda ambapo bei ya wastani ya mahindi iliongezeka na kufikia shilingi 51,235 kutoka wastani wa shilingi 46,070 kwa gunia la kilo mia moja mwaka 2014. Aidha, bei ya mchele kwa gunia la kilo mia moja ilipanda kutoka shilingi 126,997 mwaka 2014 hadi wastani wa shilingi 161,487 mwaka 2015. Ongezeko la bei lilitokana na kushuka kwa ugavi katika soko la ndani kufuatia kuongezeka kwa mahitaji na bei katika masoko ya nchi jirani ambazo hazikuwa na uzalishaji wa kutosha kukidhi mahitaji yao.

Jedwali Na. 14.1: Wastani wa Bei (Shilingi) kwa Gunia la Kilo 100 kwa Mazao ya Chakula Katika Mwaka 2014 na 2015

Aina ya Mazao	Mwaka		Badiliko la bei (%)
	2014	2015	
Uwele	73,471	76,823	4.6
Ulezi	118,427	111,121	-6.2
Mahindi	46,070	51,235	11.2
Mchele	126,997	161,487	27.2
Mtama	68,772	70,854	3.0
Ngano	107,243	116,635	8.8
Maharage	140,318	159,519	13.7
Viazi mviringo	69,544	76,574	10.1

Chanzo: Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji

MATUMIZI YA SARUJI NCHINI

Jedwali Na. 58

Mwaka	Kutoka Nje	Uuzaji nje	Uzalishaji wa Ndani	Tani	
				Matumizi Tani	Badiliko, %
2000	7281	30497	833092	809876	-0.6%
2001	56395	53517	900430	903308	11.5%
2002	149079	37203	1026082	1137958	26.0%
2003	166446	34396	1186434	1318484	15.9%
2004	125007	37655	1280851	1368203	3.8%
2005	120200	40430	1375222	1454992	6.3%
2006	92711	98	1421460	1514073	4.1%
2007	101827	52170	1629890	1679547	10.9%
2008	356468	99688	1755862	2012642	19.8%
2009	516182	57569	1940845	2399458	19.2%
2010	566828	189321	2312055	2689562	12.1%
2011	768343	217944	2408765	2959164	10.0%
2012	1013986	145793	2557798	3425991	15.8%
2013	1218453	154481	2369819	3433791	0.2%
2014	1428995	142001	2795687	4082681	18.9%
2015*	1257578	126391	3273000	4404187	7.9%

Chanzo: Ofisi ya Taifa Takwimu

* Takwimu za Awali

UZALISHAJI WA BAADHI YA BIDHAA VIWANDANI

Jedwali Na.59

Aina ya Bidhaa	Kipimo	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Badiliko(%) 2014/15
Biskuti & tambi	Tani	11273	15435	15200	7435	12053	16423	17440	18225	19204	5.4
Unga wa ngano	Tani	406336	287925	368885	444242	439926	442345	516778	529797	533257	0.7
Konyagi	000 Lita	5622	4049	10201	11186	15432	16229	20680	31963	29491	-7.7
Bia	000 Lita	310194	291178	284906	242689	323393	338041	374238	379913	386310	1.7
Chibuku	000 Lita	10320	10235	16141	21037	23474	22359	19935	20301	23028	13.4
Sigara	Milioni	5821	6101	5831	6181	6630	7723	7710	8028	7837	-2.4
Nguo	000 M ²	139000	140531	91501	103177	101820	81437	97522	119458	100496	-15.9
Kamba za katani	Tani	7012	7783	7913	6872	6976	7927	7542	7871	8851	12.5
Nyavu za uvuvi	Tani	156	-	64	247	164	272	297	279	311	11.5
Mazulia	000 M ²	-	-	37152	-	-	-	-	-	-	-
Tabaka za mbao	M ²	45147	44547	266	-	30589	38871	36935	38913	36317	-6.7
Dawa za pareto	Tani	33	73	-	49	53	70	83	136	118	-13.2
Mbolea	Tani	-	-	25762	-	11200	-	-	-	-	-
Rangi	000 Lita	17451	24857	-	28201	31211	35025	36623	38308	38372	0.2
Bidhaa za petrol	000 Tani	-	-	1941	-	-	-	-	-	-	-
Saruji	000 Tani	1630	1756	34793	2313	2409	2558	2369	2795	3135	12.2
Chuma	Tani	52163	39969	34793	33384	39955	46690	48500	56752	62612	10.3
Bati	Tani	36492	31743	50664	71276	76912	81427	85314	86825	91385	5.3
Aluminium	Tani	110	105	58	59	33	23	37	27	32	18.5
Radio	000 namba	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Betri	Milioni	75	53	78	93	89	68	75	93	87	-6.5

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Wizara ya Viwanda na Biashara

- Hakuna uzalishaji

VIWANDA - IDADI YA WATU WALIOAJIRIWA

Jedwali Na. 60

ISIC (Rev 3)	Shughuli	Walioajiriwa				Wengine				Jumla			
		2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
151-4	Vyakula	48,913	51,358	53,926	56,622	353	371	390	410	49266	51729	54316	57033
155	Vinywaji	6,520	6,846	7,188	7,548	58	61	64	67	6578	6907	7252	7615
160	Tumbaku na Sigara	7,588	7,968	8,366	8,785	-	-	-	-	7588	7968	8366	8785
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	13,217	13,878	14,572	15,300	273	287	302	318	13490	14165	14874	15618
191	Ngozi, bidhaa za ngozi	714	750	788	827	5	5	5	6	719	755	793	832
192	Viatu	903	948	995	1,045	6	6	6	7	909	954	1002	1052
201-202	Mbao, Bidhaa za Mbao	849	892	937	983	28	30	32	33	877	922	968	1017
210-221-222	Karatasi, Uchapishaji	6,149	6,456	6,779	7,118	106	112	118	124	6255	6568	6897	7242
241-2	Utengenezaji wa Kemikali	3,246	3,408	3,578	3,757	34	36	38	40	3280	3444	3616	3797
251	Bidhaa za mpira	1,353	1,421	1,492	1,567	14	15	16	17	1367	1436	1508	1583
252	Bidhaa za Plastiki	4,625	4,856	5,099	5,354	15	16	17	18	4640	4872	5116	5371
261-9	Bidhaa za Madini yasiyo Chuma	2,768	2,906	3,051	3,204	34	36	38	40	2802	2942	3089	3244
271-369	Nyinginezo	22,601	23,731	24,918	26,163	468	491	516	543	23069	24222	25434	26707
	Jumla	119,446	125,418	131,689	138,273	1,394	1,466	1,542	1,622	120,840	126,884	133,231	139,895

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebishwa (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

Maelezo: 1. Uchambuzi wa Takwimu umetumia "International Standard Industrial Classification Revision 4 (ISIC Rev4)"

2. Takwimu za 2006 - 2009 zimerekebishwa kutokana na utafiti

3. Takwimu za 2012 - 2015 zimekadiriwa kwa kutumia takwimu za mwaka 2008 -2009 na Utafiti wa kila Robo Mwaka

VIWANDA - GHARAMA ZA KAZI

Jedwali Na. 61

(Sh.milioni)

ISIC(Rev 3)	Shughuli	Mishahara				Malipo Mengine				Jumla			
		2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
151-4	Vyakula	59,257	62,220	65,330	68,596	25,743	27,030	28,382	29,801	85000	89250	93712	98397
155	Vinywaji	40,797	42,836	44,977	47,226	23,210	24,370	25,589	26,869	64007	67206	70566	74094
160	Tumbaku na Sigara	19,541	20,518	21,544	22,621	10,729	11,266	11,829	12,421	30270	31784	33373	35042
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	11,542	12,119	12,725	13,361	4,460	4,683	4,917	5,163	16002	16802	17642	18524
191	Ngozi, Bidhaa za ngozi	538	565	593	623	124	131	138	144	662	696	731	767
192	Viatu	1,161	1,219	1,280	1,344	446	468	491	516	1607	1687	1771	1860
201- 202	Mbao, Bidhaa za Mbao	855	897	942	989	245	257	270	283	1100	1154	1212	1272
210-221-222	Karatasi, Uchapishaji	20,020	21,021	22,072	23,175	6,457	6,780	7,119	7,475	26477	27801	29191	30650
241-2	Utengenezaji wa Kemikali	8,215	8,626	9,057	9,510	4,760	4,998	5,248	5,510	12975	13624	14305	15020
251	Bidhaa za Mpira	6,393	6,712	7,048	7,400	1,594	1,674	1,758	1,846	7987	8386	8805	9245
252	Bidhaa za Plastiki	7,054	7,406	7,776	8,165	5,895	6,190	6,500	6,825	12949	13596	14276	14990
261-9	Bidhaa za Madini yasiyo Chuma	84,917	89,162	93,619	98,299	9,550	10,028	10,530	11,056	94467	99190	104149	109355
271-369	Nyinginezo	49,463	51,936	54,532	57,258	36,615	38,446	40,369	42,388	86078	90382	94901	99646
	Jumla	309753	325237	341495	358566	129828	136321	143139	150298	439581	461558	484634	508864

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebishwa (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

Maelezo: 1. Uchambuzi wa Takwimu umetumia "International Standard Industrial Classification Revision 3 (ISIC Rev3)"

2. Takwimu za 2006 - 2009 zimekekebishwa kutokana na utafiti

3. Takwimu za 2012 - 2015 zimekadiriwa kwa kutumia takwimu za mwaka 2008 - 2009 na Utafiti wa kila Robo Mwaka

VIWANDA - MUHTASARI WA MATOKEO

Jedwali Na. 62

(Tshs. Million)

ISIC(Rev 3)	Shughuli	PATO				GHARAMA				Thamani Iliyoongezeka (Value Added)				Jchakavu wa Mitambo (Depreciation)			
		2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
151-4	Vyakula	1348849	1416291	1487106	1561461	766324	804640	844872	887115	582525	611651	642234	674346	37400	39270	41233	43295
155	Vinywaji	1023932	1075129	1128885	1185330	652606	685236	719498	755472	371326	389893	409388	429857	49124	51580	54159	56866
160	Tumbaku na Sigara	318608	334539	351266	368829	198341	208258	218671	229604	120267	126281	132595	139225	23983	25182	26441	27763
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	230568	242096	254201	266911	132153	138761	145699	152984	98415	103335	108502	113927	25226	26487	27811	29202
191	Ngozi, bidhaa za ngozi	10662	11195	11755	12342	7231	7592	7972	8370	3431	3603	3783	3972	337	354	372	390
192	Viatu	9887	10381	10900	11445	6019	6320	6636	6968	3868	4061	4264	4477	733	770	808	849
201-202	Mbao, Bidhaa za Mbao	14680	15414	16185	16994	7506	7881	8275	8689	7174	7533	7910	8305	545	572	601	631
210-221-222	Karatasi, Uchapishaji	221170	232228	243839	256031	124394	130613	137144	144001	96776	101615	106696	112031	9807	10297	10812	11352
241-2	Utengenezaji wa Kemikali	319365	335334	352101	369706	185340	194607	204337	214554	134025	140727	147763	155152	8741	9178	9637	10119
251	Bidhaa za mpira	181300	190365	199883	209877	94343	99060	104013	109214	86957	91305	95870	100664	2630	2761	2899	3044
252	Bidhaa za Plastiki	520205	546215	573526	602202	361136	379193	398153	418060	159069	167022	175373	184142	10871	11414	11985	12584
	Bidhaa za Madini yasiyo																
261-9	Chuma	418419	439340	461307	484372	268599	282029	296130	310937	149820	157311	165177	173435	34760	36498	38323	40239
271-369	Nyinginezo	1109063	1164516	1222742	1283879	737987	774887	813631	854312	371076	389629	409111	429566	38852	40795	42834	44976
	Jumla	5726708	6013043	6313695	6629379	3541979	3719077	3905030	4100280	2184729	2293966	2408665	2529099	243009	255158	267914	281308

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebishwa (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

Maelezo: 1. Uchambuzi wa Takwimu umetumia "International Standard Industrial Classification Revision 4 (ISIC Rev4)"

2. Takwimu za 2008 - 2009 zimerekebishwa kutokana na utafiti

3. Takwimu za 2012 - 2015 zimekadiriwa kwa kutumia takwimu za mwaka 2008 - 2009 na Utafiti wa kila Robo Mwaka

VIWANDA - MUHTASARI WA MATOKEO KIMKOA *

Jedwali Na. 63

Jina la mkoa	Idadi ya Wafanyakazi				Idadi ya Waajiriwa				Mishahara (TShs. Milioni)				Thamani Iliyoongezeka (TShs. Milioni)			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Dodoma	227	238	286	300	218	229	284	299	569	598	710	746	9674	10157	10407	10928
Arusha, Manyara	15027	15787	18977	19926	14447	15169	18834	19776	21756	22844	27141	28497	403144	423301	433728	455415
Kilimanjaro	11345	11919	14327	15044	10907	11453	14220	14931	11992	12592	14960	15708	155109	162864	166876	175220
Tanga	9877	10377	12474	13098	9495	9970	12379	12998	11912	12507	14859	15602	267807	281198	288125	302531
Morogoro	7980	8384	10078	10582	7672	8056	10003	10503	20902	21947	26075	27378	326350	342668	351109	368665
Pwani,	60	63	76	80	57	60	74	78	77	81	96	101	492	516	529	555
Dar es Salaam	23730	24930	29967	31466	22399	23519	29202	30662	129816	136306	161943	170039	705467	740740	758987	796937
Lindi	113	119	143	150	109	114	142	149	1473	1547	1838	1930	4677	4911	5032	5284
Mtwara	960	1009	1213	1274	923	969	1203	1263	520	546	649	681	8479	8903	9122	9578
Ruvuma	8940	9392	11290	11854	8594	9024	11205	11765	16152	16960	20150	21157	36882	38726	39680	41664
Iringa	2833	2977	3579	3758	2724	2860	3551	3729	6160	6468	7685	8069	25071	26324	26972	28321
Mbeya	234	246	296	310	225	236	293	308	519	545	648	680	2612	2743	2811	2951
Singida	793	833	1001	1051	762	800	993	1043	1296	1360	1616	1697	5024	5275	5405	5675
Tabora	126	132	159	167	121	127	158	166	1011	1061	1261	1324	1537	1614	1654	1736
Rukwa	667	700	841	884	641	673	836	877	1535	1611	1914	2010	6015	6316	6472	6795
Kigoma	2156	2265	2723	2859	2073	2177	2703	2838	9830	10321	12262	12875	21625	22706	23265	24429
Shinyanga	9343	9816	11799	12390	8983	9432	11711	12297	9506	9982	11859	12452	37216	39077	40040	42042
Kagera	7055	7412	8910	9355	6783	7122	8843	9285	13377	14046	16688	17522	115338	121105	124088	130293
Mwanza	3385	3556	4275	4488	3254	3417	4243	4455	9795	10284	12218	12829	93076	97730	100137	105144
Mara	648	681	819	860	623	654	812	853	5550	5827	6923	7269	13222	13883	14225	14936
Jumla	105499	110836	133231	139895	101010	106061	131689	138273	273748	287433	341495	358566	2238817	2350757	2408665	2529099

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Zimerekebishwa (Revised) kutokana na utafiti

Viwanda rasmi vyenye wafanyakazi 10 na zaidi

VICEZO VYA UFANISI KATIKA SEKTA YA VIWANDA (%)

Jedwali Na. 65

Mwaka	Mchango katika Pato la Taifa (Bei za miaka husika)	Ukuaji wa Sakta (Bei za 2007)	Mchango katika mauzo nje	Mchango katika mauzo nje yasiyo asilia	Ongezeko la mauzo nje ya bidhaa za viwanda
2005	7.29		9.3	11.81	
2006	7.50	8.4	11.2	13.81	25.4
2007	7.02	11.5	15.3	18.14	57.9
2008	6.97	11.4	20.7	28.48	139.9
2009	6.88	4.7	15.4	21.35	-31.7
2010	6.89	8.9	22.3	30.34	90.3
2011	7.64	6.9	16.9	22.99	-10.6
2012	7.49	4.1	17.6	24.91	20.4
2013	6.45	6.5	20.4	28.95	3.3
2014	5.58	6.8	23.3	32.63	15.6
2015	5.25	6.5	23.9	32.71	10.1

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

SURA YA 15

UJENZI NA MAENDELEO YA ARDHI

UJENZI

Kiwango cha Ukuaji

302. Mwaka 2015, shughuli za ujenzi zilikuwa kwa asilimia 16.8 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 14.1 mwaka 2014. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa shughuli za ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya barabara na ujenzi wa viwanja vya ndege. Aidha, mchango wa shughuli za ujenzi katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 13.6 ikilinganishwa na asilimia 12.4 mwaka 2014.

Mtandao wa Barabara

303. Tanzania ina mtandao wa barabara wenye urefu wa kilometa 87,581 ambapo kilometa 12,786 ni za barabara kuu zinazounganisha mikoa na nchi jirani; kilometa 22,214 ni za mikoa zinazounganisha wilaya na miji mikuu nchini; na kilometa 52,581 ni barabara zinazounganisha wilaya na vijiji, barabara za mijini na barabara viunganishi.

304. Hadi kufikia mwaka 2015, barabara kuu na za mikoa za kiwango cha lami na changarawe zilikuwa na urefu wa kilometa 31,366 ikilinganishwa na kilometa 30,592 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 2.5. Kati ya hizo, kilometa 11,330 sawa na asilimia 36 zilikuwa katika hali nzuri ikilinganishwa na kilometa 11,914 mwaka 2014. Aidha, kilometa 15,628 sawa na asilimia 50 zilikuwa na hali ya wastani ikilinganishwa na kilometa 15,106 mwaka 2014. Vilevile, kilometa 4,408 sawa na asilimia 14 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 3,572 mwaka 2014. Kuongezeka kwa hali mbaya ya mtandao wa barabara kunatokana na ujenzi na ukarabati wa barabara unaoendelea ambapo barabara husika zimewekwa kwenye kundi la hali mbaya.

305. Hadi kufikia mwaka 2015, barabara kuu zilizokuwa na kiwango cha lami na changarawe zilikuwa na urefu wa kilometa 9,870 ikilinganishwa na kilometa 10,130 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 2.6. Kati ya hizo, jumla ya kilometa 5,543 sawa na asilimia 56 zilikuwa katika hali nzuri ikilinganishwa na kilometa 6,038 mwaka 2014. Aidha, kilometa 3,386 za barabara kuu sawa na asilimia 34 zilikuwa na hali ya wastani ikilinganishwa na kilometa 3,243 mwaka 2014. Vile vile, kilometa 941 sawa na asilimia 10 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 849 mwaka 2014.

306. Hadi kufikia mwaka 2015, barabara za mikoa zilizokuwa na kiwango cha lami na changarawe zilikuwa na urefu wa kilometa 21,496 ikilinganishwa na kilometa 20,462 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 5.1. Kati ya hizo, kilometa 5,787 zilikuwa katika hali nzuri, kilometa 12,242 zilikuwa na hali ya wastani na 3,467 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 5,876; kilometa 11,863 na kilometa 2,723 mwaka 2014, kwa mtiririko huo. Jedwali Na. 15.1 linaonesha mchanganuo wa hali ya mtandao wa barabara kuu na za mikoa za kiwango cha lami na changarawe hadi kufikia Desemba 2015.

Jedwali Na.15.1: Hali ya Mtandao wa Barabara Hadi Desemba 2015

Aina ya Barabara	Hali ya Barabara						Jumla
	Nzuri		Wastani		Mbaya		
	Km	%	Km	%	Km	%	
Barabara kuu Lami	4,622	74	1,246	20	402	6	6,270
Barabara kuu Changarawe/Udongo	921	26	2,140	59	539	15	3,600
Jumla Ndogo - Barabara Kuu	5,543	56	3,386	34	941	10	9,870
Barabara za Mkoa Lami	697	65	314	29	69	6	1,080
Barabara za Mkoa Changarawe/Udongo	5,090	25	11,928	58	3,398	17	20,416
Jumla Ndogo - Barabara za Mkoa	5,787	27	12,242	57	3,467	16	21,496
Jumla Kuu	11,330	36	15,628	50	4,408	14	31,366

Chanzo: Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano

Matengenezo ya Barabara, Madaraja na Vivuko

307. Mwaka 2015, jumla ya kilometa 24,610.6 za barabara kuu na za mikoa zilifanyiwa matengenezo ikilinganishwa na kilometa 26,684.6 zilizofanyiwa matengenezo mwaka 2014. Aidha, madaraja 1,710 yalifanyiwa matengenezo ikilinganishwa na madaraja 2,069 mwaka 2014. Vilevile, mwaka 2015, Serikali ilisimamia vivuko 19 vilivyokuwa vinatoa huduma kwa kubeba abiria na mizigo ikilinganishwa na vivuko 15 mwaka 2014. Vivuko hivyo vilibeba jumla ya abiria 25,616,348 na mizigo tani 3,168,501 ikilinganishwa na abiria 24,012,342 na mizigo tani 3,384,893 mwaka 2014.

Bodi ya Mfuko wa Barabara

308. Mwaka 2015, mapato yanayokusanywa na Mfuko wa Barabara yaliongezeka kwa asilimia 7 kufikia shilingi milioni 676,037.66 ikilinganishwa na shilingi milioni 632,205.12 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na kuimarishwa kwa mifumo ya ukusanyaji ikiwemo ya kielektroniki. Aidha, hadi kufikia Desemba 2015, Bodi ilifanya ukaguzi wa miradi ya barabara 670 ikilinganishwa na miradi 664 iliyokaguliwa mwaka 2014.

Wakala wa Nyumba na Majengo ya Serikali

309. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutekeleza miradi ya ujenzi na ukarabati wa nyumba na majengo 191 ikilinganishwa na miradi 159 mwaka 2014. Hadi Desemba 2015, jumla ya miradi ya ukarabati wa nyumba na majengo 103 ilisimamiwa ikilinganishwa na miradi 54 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na Serikali kuweka kipaumbele cha kufanya ukarabati nyumba za viongozi na ujenzi wa nyumba za watumishi. Aidha, hadi Desemba 2015, idadi ya nyumba za watumishi wa umma zilikuwa 1,159.

Bodi ya Usajili wa Makandarasi

310. Mwaka 2015, Bodi ilisajili jumla ya makandarasi 903 ikilinganishwa na makandarasi 1,058 waliosajiliwa mwaka 2014. Hii inafanya jumla ya makandarasi waliosajiliwa hadi Desemba 2015 kufikia 8,839 ikilinganishwa na makandarasi 7,936 katika kipindi kama hicho mwaka 2014. Kupungua kwa usajili kwa mwaka 2015 kulitokana na kuwepo na miradi michache ya maendeleo. Aidha, makandarasi 245 walifutiwa usajili ikilinganishwa na makandarasi 679 waliofutiwa usajili mwaka 2014 kutokana na sababu mbalimbali zikiwemo kutozingatia taratibu za kazi na taaluma zao na kushindwa kulipa ada ya mwaka. Vilevile, Bodi ilisajili miradi ya ujenzi 2,967 ikilinganishwa na miradi 2,497 mwaka 2014. Kati ya miradi iliyosajiliwa, Bodi ilifanya ukaguzi wa miradi 2,735 ikilinganishwa na miradi 2700 mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na uhamasishaji uliofanywa na ofisi mpya ya kikanda iliyofunguliwa mjini Dodoma.

Bodi ya Usajili ya Wahandisi

311. Mwaka 2015, Bodi ya Usajili wa Wahandisi ilisajili wahandisi 1,467 wa fani mbalimbali ikilinganishwa na wahandisi 1,339 waliosajiliwa mwaka 2014. Kati ya wahandisi waliosajiliwa mwaka 2015, wahandisi 1,376 walikuwa watanzania na wahandisi 91 ni wageni. Aidha, Bodi ilisajili kampuni za ushauri 9 ambapo kampuni 7 zilikuwa za kitanzania na 2 za kigeni ikilinganishwa na kampuni 19 ambazo kampuni 13 zilikuwa za kitanzania na 6 za kigeni mwaka 2014. Vilevile, jumla ya wahandisi 393 walipata mafunzo ikilinganishwa na wahandisi 209 mwaka 2014. Bodi pia ilisajili miradi ya ujenzi 812 na kukagua miradi 180 ikilinganishwa na miradi 691 na ukaguzi wa miradi 171 mwaka 2014, sawa na asilimia 17.5 ya ongezeko la miradi iliyosajiliwa na asilimia 5.3 ya miradi iliyokaguliwa.

Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi

312. Hadi kufikia Desemba, 2015 Bodi ilisajili jumla ya wataalamu 747 ikilinganishwa na jumla ya wataalamu 682 mwaka 2014. Kwa mwaka 2015, Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi ilisajili jumla ya wataalamu

65 ikilinganishwa na wataalamu 83 waliosajiliwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 28. Upungufu wa usajili wa wataalamu kwa mwaka 2015 ulitokana na kuwepo kwa watahiniwa wachache waliojitokeza kufanya mitihani ya Bodi kwa mwaka husika. Aidha, hadi kufikia mwishoni mwa mwaka 2015, jumla ya kampuni 324 za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi zilikuwa zimesajiliwa ikilinganishwa na kampuni 305 mwaka 2014. Hii inafuatia kusajiliwa kwa kampuni mpya 19 za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi mwaka 2015 ikilinganishwa na kampuni 17 za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi zilizosajiliwa mwaka 2014. Ongezeko hili lilitokana na juhudi za Bodi kuwahamasisha waendelezaji wa majengo kutumia huduma za wataalamu waliosajiliwa kwa mujibu wa Sheria namba 4 ya mwaka 2010.

313. Mwaka 2015, jumla ya miradi 2,101 ilikaguliwa ikilinganishwa na miradi 1,954 iliyokaguliwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 7.5. Aidha, miradi ya ujenzi 799 ilisajiliwa ikilinganishwa na miradi 932 iliyosajiliwa mwaka 2014. Vilevile, wahitimu 60 walihudhuria mafunzo kwa vitendo katika fani ya ubunifu majengo na ukadiriaji majenzi kwa lengo la kuongeza ufanisi katika fani hizo ikilinganishwa na wahitimu 42 waliohudhuria mafunzo mwaka 2014.

Baraza la Taifa la Ujenzi

314. Mwaka 2015, Baraza lilitoa mafunzo kwa wadau 149 wa sekta ya ujenzi ikilinganishwa na wadau 81 waliopata mafunzo mwaka 2014. Kati yao, mafunzo yalitolewa kwa wadau 87 wanaohusika na usimamizi wa mikataba ya ujenzi; usuluhishi wa migogoro (wadau 57); ununuzi wa miradi ya ujenzi (wadau 20); na huduma ya ushauri wa kitaalamu (wadau 20). Ongezeko hilo lilitokana na uhitaji mkubwa wa wadau wa sekta ya ujenzi kuongeza ujenzi katika taaluma zao ili kuongeza ufanisi katika kazi. Aidha, Baraza lilifanya ukaguzi wa kiufundi katika miradi 85 mwaka 2015 ikilinganishwa na miradi 99 iliyofanyiwa ukaguzi mwaka 2014.

MAENDELEO YA ARDHI

Upimaji wa Mipaka ya Kimataifa

315. Mwaka 2015, mkutano baina ya nchi zinazozungukwa na Ziwa Tanganyika yaani Tanzania, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo, Burundi na Zambia ulifanyika mjini Dar es Salaam kwa lengo la kupitia upya na kuboresha vigezo vya upatikanaji wa picha za anga zitakazotumika kuweka mpaka kati ya nchi hizo katika Ziwa hilo. Aidha, mkandarasi wa kufanya kazi ya kupima mipaka katika ziwa hilo alipatikana. Vilevile, Tanzania na Burundi zilikutana mjini Bujumbura ili kupanga namna ya kuendelea na awamu ya pili ya uimarishaji wa mpaka baada ya kukamilisha awamu ya kwanza ya mwaka 2014

yenye urefu wa kilometa 135. Katika hatua nyingine, kazi ya upigaji wa picha za anga katika eneo la mpaka wa Tanzania na Kenya kwa ajili ya ramani na kanzi data (*database*) ya eneo la mpaka ilianza ambapo kipande chenye urefu wa kilometa 238 kutoka Ziwa Viktoria mpaka Ziwa Natron kitajengwa. Vile vile, kuhusiana na mpaka kati ya Tanzania na Msumbiji, mwaka 2015, ulifanyika mkutano wa kutathmini njia bora za uwekaji wa mpaka wenye urefu wa zaidi ya kilometa 620 katika mto Ruvuma.

Utayarishaji wa Hatimiliki, Ukaguzi, na Uhakiki Milki

316. Mwaka 2015, jumla ya milki 42,642 zilikaguliwa, kuhakikiwa na kuandaliwa hatimiliki katika kanda nane za ardhi ikilinganishwa na milki 28,933 zilizohakikiwa na kuandaliwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 47.4. Aidha, ilani za ubatilisho 4,313 zilitumwa kwa wapangaji waliokiuka masharti ya upangaji wa ardhi ikilinganishwa na ilani za ubatilisho 4,017 zilizotumwa mwaka 2014. Vile vile, jumla ya migogoro ya ardhi 1,211 ilitatuliwa kiutawala ikilinganishwa na migogoro 1,094 iliyotatuliwa mwaka 2014.

Utoaji wa Vyeti vya Ardhi ya Vijiji na Hati za Hakimiliki za Kimila

317. Mwaka 2015, jumla ya vyeti vya ardhi ya kijiji 1,215 vilitolewa ikilinganishwa na vyeti 1,270 vilivyotolewa mwaka 2014. Aidha, jumla ya hatimiliki za kimila 18,325 zilitolewa kwa wananchi kote nchini ikilinganishwa na hatimiliki za kimila 37,325 zilizotolewa mwaka 2014.

Usajili wa Hatimiliki na Nyaraka za Kisheria

318. Mwaka 2015, jumla ya hati miliki na nyaraka za kisheria 77,464 zilisajiliwa ikilinganishwa na hatimiliki na nyaraka za kisheria 87,021 zilizosajiliwa mwaka 2014. Kati ya hizo, hati za kumiliki ardhi zilikuwa 31,254; hati za umiliki wa sehemu ya jengo/eneo zilikuwa 1,541; na nyaraka zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Ardhi (Sura ya 334) zilikuwa 29,546. Vilevile, nyaraka 13,041 zilisajiliwa chini ya Sheria ya usajili wa Nyaraka (Sura ya 117). Aidha, jumla ya rehani 2,082 zinazohamishika zilisajiliwa mwaka 2015. Kati ya hizo, 671 ni *Chattle Mortgage* na 1,411 ni *Letter of hypothecation of goods*.

Jedwali Na.15.2: Usajili waHati miliki na Nyaraka za Kisheria

Hati na Nyaraka zilizosajiliwa	2014	2015
Hati za kumiliki Ardhi zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Hati	29,951	31,254
Hati ya sehemu ya jengo/eneo zilizosajiliwa chini ya Sheria ya usajili wa Hati ' <i>Unit Title Act No. 17/2008</i> '.	1,027	1,541
Nyaraka za kisheria zilizosajiliwa chini ya Sheria ya usajili wa Hati Sura Na. 334	39,540	29,546
Nyaraka zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Nyaraka Sura Na. 117	13,403	13,041
Nyaraka zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Rehani ya mali zinazohamishika Sura na. 210	3,100	2,082
Jumla	87,021	77,464

Chanzo: Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi

Uthamini wa Mali kwa Madhumuni Mbalimbali na ya Ulipaji Fidia

319. Mwaka 2015, jumla ya taarifa 15,294 za uthamini ziliidhinishwa ikilinganishwa na taarifa 13,781 zilizoidhinishwa mwaka 2014. Idadi hii inajumuisha taarifa zilizopokelewa kutoka katika mamlaka ya serikali za mitaa, kampuni binafsi za uthamini pamoja na zilizofanywa na wizara husika. Aidha jumla ya shilingi milioni 835,389,156 zilikusanywa kutokana na tozo ya ada kwa ajili ya huduma ya uthamini. Mwaka 2015, wamiliki 20,794 wa asili wa ardhi walifanyiwa uthamini kwa ajili ya ulipaji fidia ili kupisha miradi mbalimbali ya maendeleo kwa manufaa ya umma. Miradi hiyo ilihusisha miradi ya uwekezaji kwenye eneo la nishati ya gesi asilia, ujenzi wa barabara, kilimo, upanuzi wa bandari, mabwawa ya maji safi na upimaji wa viwanja.

Upimaji wa Mashamba na Viwanja

320. Mwaka 2015, ramani zenye viwanja 135,433 na mashamba 636 ziliidhinishwa katika mikoa 25 ya Tanzania Bara ikilinganishwa na viwanja 119,699 na mashamba 536 yaliyoidhinishwa mwaka 2014. Aidha, mwaka 2015, Serikali iliandaa mipango ya matumizi ya ardhi ya Vijiji 91 kote nchini ikilinganishwa na vijiji 47 mwaka 2014. Hatua hii ilisaidia kupunguza migogoro ya watumiaji mbalimbali wa ardhi kwenye maeneo hayo. Mchanganuo wa viwanja na mashamba yaliyoidhinishwa ni kama ilivyooneshwa katika jedwali lifuatalo.

Jedwali Na. 15.3: Upimaji wa Viwanja na Mashamba

Mikoa	Miliki zilizoidhinishwa mwaka 2014		Miliki zilizoidhinishwa mwaka 2015	
	Viwanja	Mashamba	Viwanja	Mashamba
Arusha	2,818	43	1,209	58
Pwani	21,141	229	20,227	241
DSM	9,336	0	22,178	0
Dodoma	2,298	0	2,512	0
Geita	3,945	0	2,688	0
Iringa	2,020	22	2,606	9
Kagera	1,728	37	804	14
Kigoma	2,812	0	3,120	0
Kilimanjaro	5,992	32	833	144
Katavi	1,464	0	5,936	0
Lindi	6,599	1	2,786	0
Manyara	16,333	18	192	7
Mara	423	1	4,983	17
Mbeya	1,896	10	2,735	11
Morogoro	4,017	71	4,877	80
Njombe	1,913	12	1,955	3
Mtwara	3,440	2	1,825	2
Mwanza	10,302	5	7,369	4
Rukwa	695	0	659	0
Ruvuma	5,961	2	1,700	0
Shinyanga	3,651	0	9,230	1
Singida	3,674	0	9,282	1
Simiyu	927	3	1,232	0
Tabora	1,008	4	16,248	0
Tanga	4,406	42	8,247	44
Jumla	118,799	534	135,433	636

Chanzo: Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi

Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya

321. Hadi kufikia mwaka 2015, jumla ya mabaraza 50 ya ardhi na nyumba ya wilaya yaliundwa nchini tangu Sheria ya Mahakama ya Ardhi ianze kutumika mwaka 2003. Mwaka 2015, jumla ya mashauri 13,107 yalifunguliwa na kufanya jumla ya mashauri kufikia 31,308 yaliyokuwa yanashughulikiwa na Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya. Kati ya mashauri hayo, mashauri 12,163 yaliamuliwa na mashauri 19,145 yaliendelea kusikilizwa ikilinganishwa na mashauri 14,704 yaliyoamuliwa mwaka 2014 kati ya mashauri 18,201 yaliokuwepo.

MAENDELEO YA MAKAZI

Ujenzi wa Nyumba za Makazi na Biashara

322. Mwaka 2015, Shirika la Nyumba la Taifa lilijenga nyumba za biashara na makazi zenye uwezo wa kupangisha wapangaji 3,831 ikilinganishwa na nyumba za biashara na makazi 4,144 mwaka 2014.

Jedwali Na.15.4: Nyumba zilizojengwa na Shirika la Nyumba la Taifa katika mwaka 2015

Mkoa	Idadi ya Nyumba
Arusha	188
Pwani	0
Dar-es-Salaam	2,220
Dodoma	194
Geita	48
Iringa	0
Kagera	49
Katavi	132
Kigoma	36
Kilimanjaro	0
Lindi	30
Manyara	40
Mara	103
Mbeya	42
Morogoro	88
Mtwara	182
Mwanza	68
Njombe	50
Rukwa	20
Ruvuma	18
Simiyu	0
Singida	153
Shinyanga	50
Tabora	80
Tanga	40
Jumla	3,831

Chanzo: Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi

SURA YA 16

MAWASILIANO NA UCHUKUZI

Kiwango cha Ukuaji

323. Mwaka 2015, shughuli za kiuchumi za habari na mawasiliano zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 12.1 ikilinganishwa na asilimia 8.0 mwaka 2014. Ukuaji huu ulichangiwa na kuongezeka kwa matumizi ya huduma za simu za viganjani, muda wa maongezi, utangazaji na huduma ya intaneti nchini. Kwa upande mwingine, shughuli za uchumi za usafirishaji na uhifadhi mizigo zilikuwa kwa asilimia 7.9 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 12.5 mwaka 2014. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa shehena ya mizigo iliyohudumiwa katika bandari nchini; kuongezeka kwa abiria na shehena ya mizigo iliyosafirishwa kwa njia ya barabara, reli na anga; na kuongezeka kwa ufanisi katika huduma za upakiaji na upakuaji wa mizigo bandarini. Mchango wa huduma za usafirishaji na uhifadhi mizigo katika Pato la Taifa uliendelea kuwa asilimia 4.3 mwaka 2015 kama ilivyokuwa mwaka 2014. Aidha, mchango wa shughuli za huduma za habari na mawasiliano katika Pato la Taifa ulipungua mwaka 2015 na kuwa asilimia 2.0 ikilinganishwa na asilimia 2.1 mwaka 2014.

UCHUKUZI

Usafiri wa Barabara

324. Mwaka 2015, jumla ya leseni 45,331 za usafirishaji kwa mabasi ya abiria zilitolewa ikilinganishwa na leseni 41,678 zilizotolewa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 8.8. Ongezeko hilo lilitokana na uboreshaji wa miundombinu ya barabara iliyovutia wawekezaji. Aidha, jumla ya leseni 73,958 za magari ya mizigo zilitolewa ikilinganishwa na leseni 66,597 zilizotolewa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 11.1. Mchanganuo wa idadi ya leseni zilizotolewa kwa vyombo vya usafirishaji kwa njia ya barabara unaoneshwa katika jedwali lifuatalo.

Jedwali Na. 6.1: Leseni Zilizotolewa

Leseni	2013/14	2014/15
Mabasi ya Abiria	41,678	45,331
Magari ya Mizigo	66,597	73,958
Bajaj/Pikipiki	7,585	7,795
Jumla	115,860	127,084
Ratiba za mabasi	6,187	6,851

Chanzo: SUMATRA

325. Mwaka 2015, matukio ya ajali za barabarani yalikuwa 8,337 ikilinganishwa matukio 14,360 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 41.9. Kupungua kwa matukio ya ajali kulitokana na juhudi zilizofanywa kati ya SUMATRA, Jeshi la Polisi na wadau wengine katika kudhibiti mwendo kasi na kuzingatia alama za usalama barabarani.

Kampuni ya Reli Tanzania (TRL)

326. Mwaka 2015, kampuni ya reli ilisafirisha tani 211,016 za mizigo kwa umbali wa kilometa 230,865,230 ikilinganishwa na tani 190,328 zilisafirishwa kwa umbali wa kilometa 200,242,261 mwaka 2014, sawa na ongezeko la tani za mizigo kwa asilimia 10.9. Aidha, katika kipindi hicho, abiria 405,360 walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 295,490 waliosafirishwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 37.2. Ongezeko la abiria lilitokana na kuanzishwa kwa treni maalum (Delux Train) yenye mabehewa ya daraja la tatu, la pili kulala na la pili kukaa kwa treni iendayo Kigoma na Mwanza. Kwa upande wa huduma ya usafiri wa treni ndani ya jiji la Dar es salaam, jumla ya abiria 404,626 walisafirishwa kwa umbali wa kilometa 4,855,516 mwaka 2015 ikilinganishwa na abiria 1,186,148 kwa umbali wa kilometa 14,233,776 mwaka 2014, sawa na upungufu wa abiria kwa asilimia 65.9. Kupungua kwa idadi ya abiria kulitokana na kuharibika kwa injini za treni mara kwa mara.

Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)

327. Mwaka 2015, Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) ilisafirisha jumla ya tani 87,860 za mizigo ikilinganishwa na tani 208,538 zilizosafirishwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 57.9. Aidha, abiria 455,117 walisafirishwa mwaka 2015 ikilinganishwa na abiria 536,725 waliosafirishwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 15.2. Upungufu huu ulitokana na uchakavu wa miundombinu, injini, mabehewa na mitambo mbalimbali.

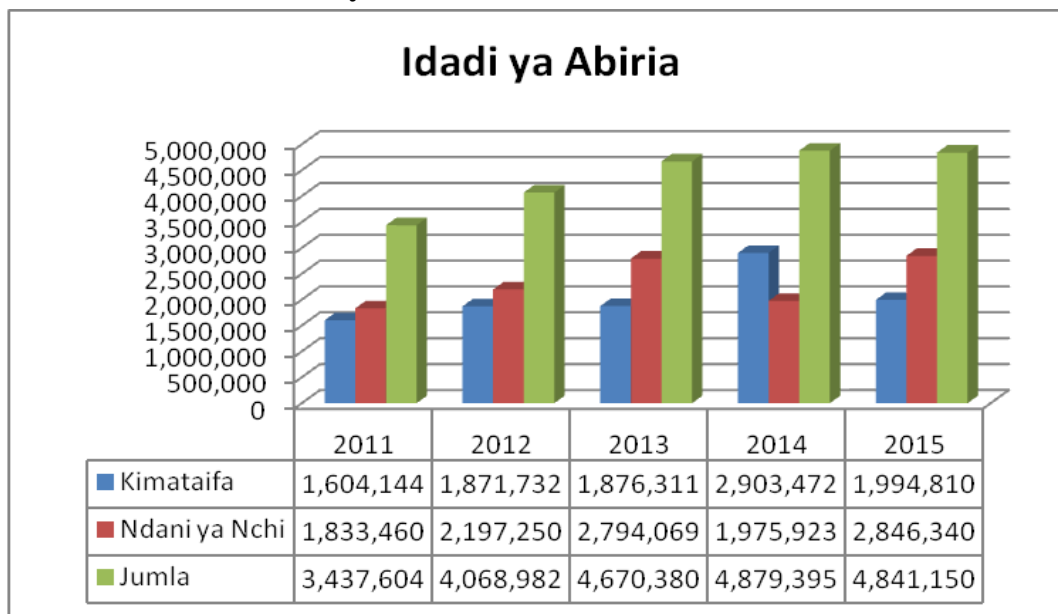
Usafiri wa Anga

Mamlaka ya Usafiri wa Anga

328. Mwaka 2015, watoa huduma wa usafiri wa anga wa ndani na nje wenye leseni walikuwa 47 ikilinganishwa na watoa huduma 42 waliokuwepo mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 11.9. Kati ya watoa huduma hao, wa ndani walikuwa 41 na wa nje walikuwa 6 mwaka 2015 ikilinganishwa na watoa huduma 38 wa ndani na wa nje watano mwaka 2014. Huduma hizi hazijumuishi mashirika ya ndege ya kigeni yanayotoa huduma nchini ambapo kwa sasa kuna mashirika 29 ya nje yanayotoa huduma kati ya nchi hizo na Tanzania. Aidha, idadi ya abiria wanaowasili na kuondoka katika viwanja vya ndege nchini ilipungua kutoka abiria 4,879,395 mwaka 2014 hadi abiria 4,841,150 mwaka

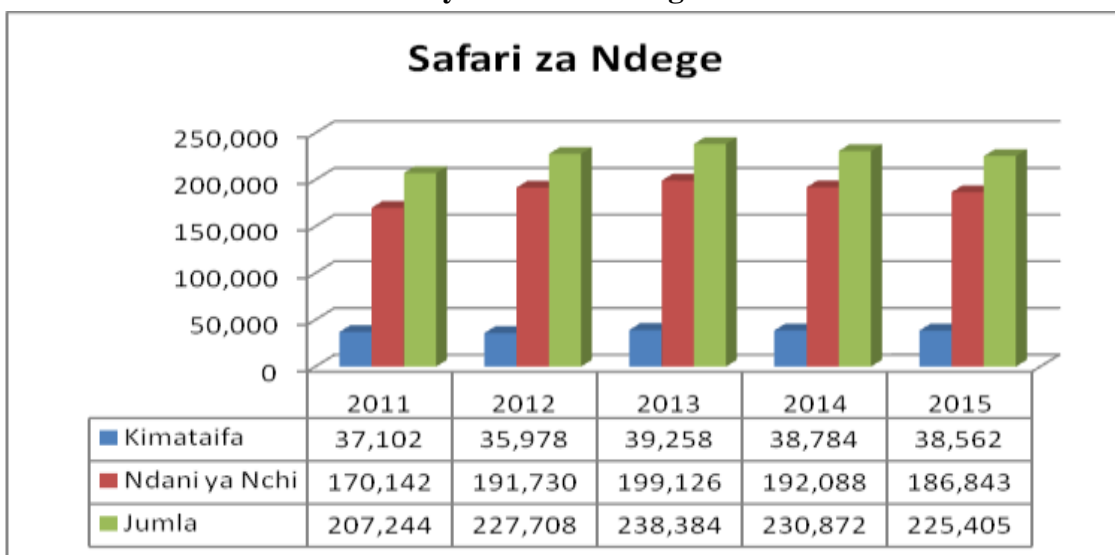
2015, sawa na upungufu wa asilimia 0.8. Upungufu huo ulichangiwa kwa sehemu kubwa na kupungua kwa idadi ya watalii walioingia nchini.

Kielelezo Na. 16.1: Idadi ya Abiria Waliowasili na Kuondoka Nchini

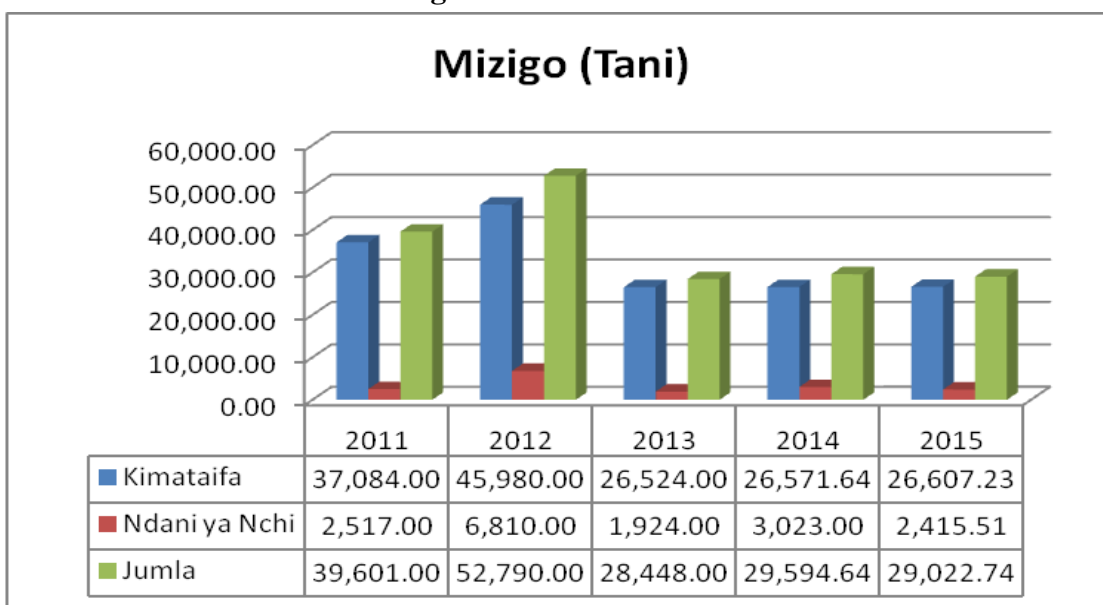

329. Mwaka 2015, Safari za ndege, zilipungua hadi kufikia safari 225,405 ikilinganishwa na safari 230,872 mwaka 2014, sawa na upungufu wa safari kwa asilimia 2.4. Upungufu huo ulitokana na kupungua kwa ratiba za safari za ndege kwa wiki. Aidha, idadi ya mizigo iliyobebwa mwaka 2015 ilikuwa tani 29,022.74 ikilinganishwa na tani 29,594.64 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 1.9.

Kielelezo Na. 16.2: Idadi ya Safari za Ndege

Kielelezo Na.16.3: Tani za Mizigo Zilizosafirishwa

Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania

330. Mwaka 2015, idadi ya abiria waliosafiri kupitia katika viwanja vilivyo chini ya Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania ilipungua kwa asilimia 0.04 hadi kufikia abiria 3,455,246 kutoka jumla ya abiria 3,456,557 mwaka 2014. Kupungua huku kulitokana na idadi kubwa ya wasafiri kusitisha safari zao kupisha uchaguzi mkuu. Vilevile, mizigo iliyopitishwa katika viwanja husika

iliongezeka kufikia tani 24,348 mwaka 2015 kutoka tani 23,440 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 3.9. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa vipuri na vitendea kazi mbali mbali vilivyopelekwa sehemu mbali mbali za uwekezaji nchini hasa kwenye migodi na kwenye visima vya mafuta na gesi. Aidha, tani za vifurushi zilizopitishwa katika viwanja husika ilipungua kwa asilimia 24.4 kutoka tani 1,080 mwaka 2014 hadi tani 817 mwaka 2015. Vilevile, hadi kufikia mwaka 2015, Tanzania ilikuwa imeingia mikataba ya usafiri wa anga na nchi 60. Kati ya hiyo, mikataba 21 ya makampuni/mashirika ya nchi hizo yalikuwa yanatoa huduma kati ya Tanzania na nchi husika.

Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania

331. Mwaka 2014/15, shehena iliyohudumiwa na Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari ilikuwa tani milioni 15.98 ikilinganishwa na tani milioni 15.43 zilizohudumiwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 3.6. Katika kipindi hicho, shehena ya mizigo iliyohudumiwa katika bandari za Tanga, Kigoma na Dar es Salaam iliongezeka wakati ambapo shehena ya mizigo iliyohudumiwa katika bandari za Kilwa, Lindi, Mafia, Mwanza na Kyela ilipungua.

Jedwali Na. 16.2: Shehena Zilizosafirishwa (Tani)

Kituo (Bandari)	2013/2014	2014/2015	Badiliko (%)
Bandari Kuu za Mwambao			
Dar es Salaam	14,335,827	14,786,344	3.1
Tanga	368,342	641,592	74.2
Mtwara	356,356	296,572	-16.8
Jumla ndogo	15,060,525	15,724,508	4.4
Bandari Ndogo na Bandari za Maziwa Makuu			
Kilwa, Lindi na Mafia	54,201	25,637	-52.7
Mwanza	218,399	128,290	-41.3
Kigoma	88,386	99,386	12.4
Kyela	6,319	1,867	-70.5
Jumla ndogo	367,305	255,180	-30.5
Jumla Kuu	15,427,830	15,979,688	3.6

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania

332. Mwaka 2014/15, idadi ya kontena iliyohudumiwa na kitengo cha mizigo ya kawaida kinachosimamiwa na Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari iliongezeka hadi kufikia kontena 202,463 kutoka kontena 126,663 kwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 59.8. Aidha, kitengo cha kontena cha TICTS kilihudumia kontena 445,842 ikilinganishwa na kontena 409,467

zilizohudumiwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 8.9. Ongezeko la shehena ya kontena lilitokana na jitihada zinazofanywa na Serikali katika kuvutia wateja kutoka nchi jirani kuendelea kutumia bandari hizo. Aidha, uboreshaji wa huduma, uimarishaji wa usalama wa mizigo ya wateja na utoaji huduma za bandari kwa saa 24 kila siku ulisaidia kurudisha imani kwa wateja kutoka nchi hizo. Kwa upande wa abiria, Mamlaka ilihudumia jumla ya abiria 1,963,468 ikilinganishwa na abiria 2,188,462 waliohudumiwa mwaka 2013/14, sawa na upungufu wa asilimia 10.3. Upungufu huo ulitokana na abiria kutumia zaidi usafiri wa barabara au ndege.

Jedwali Na.16.3: Idadi ya Abiria Waliohudumiwa

Bandari	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
DSM	892,465	1,008,731	1,342,875	1,373,146	1,412,357	1,569,053
Tanga	16,670	23,287	12,747	23,287	12,747	-
Mwanza	819,730	593,342	524,457	395,808	735,794	340,125
Kigoma	19,626	21,033	25,066	20,063	15,239	38,749
Kyela	12,607	9,913	8,334	13,756	12,325	15,541
Jumla	1,761,098	1,656,306	1,913,479	1,826,060	2,188,462	1,963,468

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

Muda wa Meli kukaa Bandarini

333. Mwaka 2014/15, muda wa meli kukaa bandarini katika kitengo cha kontena ulipungua hadi kufikia siku 2.5 kutoka siku 5.0 mwaka 2013/14. Aidha, muda wa meli za mizigo ya kawaida kukaa bandarini ulipungua hadi kufikia siku 3.1 kutoka siku 4.5 mwaka 2013/14 na kwa upande wa kitengo cha mafuta muda ulipungua hadi kufikia siku 3.1 kutoka siku 5.6 mwaka 2013/14. Kupungua kwa siku za meli kukaa bandarini kulitokana na jitihada za kuboresha huduma za bandari kwa kutumia vifaa bora na vya kisasa pamoja na mifumo ya TEHAMA. Vilevile, muda wa mizigo ya kontena kukaa bandarini baada ya kupakuliwa ulipungua hadi kufikia wastani wa siku 7.9 mwaka 2014/15 kutoka wastani wa siku 10.6 mwaka 2013/14.

Shehena za Nchi Jirani

334. Mwaka 2014/15, jumla ya tani milioni 5.0 za mizigo ya kwenda nchi jirani zilihudumiwa katika bandari ya Dar es Salaam ikilinganishwa na tani milioni 4.6 za mizigo zilizohudumiwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 9.7.

Jedwali Na.16.4 : Shehena za Nchi Jirani

Nchi	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Zambia	1,112,283	1,500,459	1,627,537	1,858,718	1,818,141	1,737,650
DR Congo	568,275	800,986	965,639	965,377	1,352,457	1,677,527
Burundi	327,468	384,648	336,410	308,180	346,159	332,263
Rwanda	261,068	301,778	436,029	636,998	670,634	724,683
Malawi	131,532	136,375	92,869	93,411	141,536	94,294
Uganda	32,612	45,453	74,670	190,876	122,318	127,737
Nyinginezo	8,319	303,571	360,059	70,148	118,206	319,298
JUMLA	2,441,557	3,473,270	3,893,213	4,123,708	4,569,451	5,013,452

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

Uchukuzi kwenye Maziwa

Kampuni ya Huduma za Meli

335. Mwaka 2015, jumla ya abiria 207,695 walisafirishwa na Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL) ikilinganishwa na abiria 341,627 waliosafirishwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 39.2. Aidha, katika kipindi hicho, jumla ya tani 40,181 za mizigo zilisafirishwa ikilinganishwa na tani 66,352 za mizigo zilizosafirishwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 39.4. Kupungua huko kulitokana na kuharibika kwa meli ya MV. Victoria iliyokuwa ikifanya kazi kati ya Mwanza na Bukoba na kusimama kwa meli za MV. Liemba, MV. Songea na MV. Clarias kutokana na ubovu wa meli hizo.

Kampuni ya meli ya China na Tanzania (SINOTASHIP)

336. Mwaka 2015, kampuni ya meli ya China na Tanzania ilisafirisha shehena zenye jumla ya tani 437,000 ikilinganishwa na tani 340,000 iliyosafirishwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 28.5. Kuongezeka kwa shehena kulitokana kuongezeka kwa safari mbili zaidi fupi kutoka safari 7 hadi 9 na kupungua kwa muda wa meli kukaa katika bandari inazopitia.

Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania

337. Mwaka 2015, idadi ya meli na boti zilizopatiwa huduma za hali ya hewa katika Bahari ya Hindi ilifikia meli/boti 2,651 ikilinganishwa na meli/boti 2,880 mwaka 2014. Aidha, jumla ya ndege 38,761 zilipatiwa huduma za hali ya hewa ikilinganishwa na ndege 38,116 mwaka 2014. Kupungua kwa idadi ya meli zilizopata huduma za hali ya hewa kulitokana na baadhi ya kampuni kusitisha huduma ya usafiri.

Huduma za Mawasiliano

Huduma za Posta

338. Shirika la Posta Tanzania lilisafirisha barua 16,904,137 ndani ya nchi mwaka 2015 ikilinganishwa na barua 16,071,662 zilizosafirishwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 5.2. Aidha, mwaka 2015 barua 8,189,193 zilizotumwa nje ya nchi kupitia Shirika la Posta Tanzania ikilinganishwa na barua 7,189,193 zilizotumwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 13.9. Upungufu huo ulitokana na kuendela kukua na kuimarika kwa matumizi ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA) iliyoleta huduma mbadala.

339. Mwaka 2015, idadi ya vifurushi vilivyosafirishwa ndani ya nchi iliongezeka kwa asilimia 9.5 kufika vifurushi 37,459 kutoka vifurushi 34,225 vilivyosafirishwa mwaka 2014. Ongezeko hilo lilitokana na kuimarika kwa biashara na upatikanaji wa aina mbalimbali za usafirishaji. Aidha, vifurushi 8,468 vilitumwa nje ya nchi mwaka 2015 kupitia Shirika la Posta Tanzania ikilinganishwa na vifurushi 8,814 vilivyotumwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 3.9.

340. Mwaka 2015, jumla ya rejesta 608,185 zilisafirishwa nchini ikilinganishwa na rejesta 587,170 zilizosafirishwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 3.6. Ongezeko hilo, lilitokana na kuendelea kuimarika kwa huduma ya mtandao wa ufuatiliaji rejesta. Aidha, rejesta zilizotumwa nje ya nchi mwaka 2015 zilikuwa 48,614 ikilinganishwa na rejesta 46,069 zilizotumwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 5.5. Ongezeko hili lilitokana na kuongezeka kwa rejesta zilizotumwa nje ya nchi.

341. Mwaka 2015, nyaraka na vipeto 625,372 vilitumwa kwa njia ya haraka (EMS) nchini ikilinganishwa na nyaraka na vipeto 684,751 vilivyotumwa mwaka 2014, sawa upungufu wa asilimia 8.7. Aidha, nyaraka na vipeto 11,302 vilitumwa nje ya nchi kwa njia ya haraka mwaka 2015 ikilinganishwa na nyaraka na vipeto 19,751 vilivyotumwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 42.8. Vilevile, mwaka 2015, barua na nyaraka 56,467 zilipokelewa na kusambazwa kwa njia ya huduma ya usambazaji wa barua za haraka ndani ya miji ikilinganishwa na barua na nyaraka 53,608 zilizopokelewa na kusambazwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 5.3. Upungufu huo, ulitokana na taasisi kuendelea kuanzisha mitandao yao na kujitoa katika huduma ya usambazaji wa barua za haraka ndani ya miji.

342. Mwaka 2015, jumla ya miamala ya fedha 284 ilihaulishwa kwa njia ya kielektroniki (Electronic Money Transfer) ikilinganishwa na miamala 824 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 65.5. Upungufu huo ulitokana na

kuendelea kuongezeka kwa huduma za fedha kupitia simu za viganjani. Aidha, mwaka 2015, miamala ya fedha 10,343 ilitumwa kupitia mfumo wa Kimataifa wa Utumaji Fedha ikilinganishwa na miamala 245 iliyotumwa mwaka 2014.

343. Mwaka 2015, wateja 177,645 walihudumiwa kupitia huduma ya kufanya malipo kwa uwakala ya Post Giro ndani ya nchi ikilinganishwa na wateja 179,425 waliohudumiwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 1.0. Huduma ya Post Giro hutumika kulipa pensheni za wastaafu na gawio za hisa za makampuni zilizo orodheshwa katika soko la Hisa la Dar es Salaam. Huduma hii ilipungua mwaka 2015 kutokana na wastaafu wengi kuhamasika kutumia huduma za benki katika kupata mafao na gawio.

Huduma za Simu

344. Mwaka 2015, mitandao ya simu za viganjani ilisajili jumla ya laini mpya za simu 5,016,451 na hivyo kufanya jumla ya laini zilizosajiliwa kufikia 36,878,579 ikilinganishwa na laini 31,862,128 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 15.7. Hii ilitokana na baadhi wateja kumiliki laini za simu za mitandao tofauti kwa lengo la kupata huduma za mawasiliano hususan katika maeneo ambapo huduma za mitandao mingine haipatikani na vilevile kupata unafuu wa gharama za vifurushi zitolewazo na mitandao husika. Kampuni ya simu ya Vodacom iliendelea kuwa na laini nyingi sawa na asilimia 34.5 ya laini zote mwaka 2015 ikifuatiwa na kampuni ya Tigo (asilimia 30.1); Airtel (asilimia 30.0); Zantel (asilimia 5.0) na TTCL (asilimia 0.4). Aidha, watumiaji wa simu za mezani walipungua kutoka watumiaji 151,274 mwaka 2014 hadi watumiaji 142,819 mwaka 2015, sawa na upungufu wa asilimia 5.6. Jedwali hapa chini linaonesha mchanganuo huo.

Jedwali Na.16.5: Idadi ya Wanaotumia Simu za Mezani na Viganjani

Kampuni za Simu	Idadi ya Kadi za Simu		Badiliko (%)
	2014	2015	
Vodacom mobile	11,810,064	12,714,297	7.7
Tigo Mobile	8,624,638	11,115,991	28.9
Airtel Mobile	9,551,977	11,047,505	15.7
Zantel Mobile	1,719,222	1,835,326	6.8
TTCL Mobile	156,227	165,460	5.9
Jumla Simu za Kiganjani	31,862,128	36,878,579	15.7
Simu za Mezani	Idadi ya Wateja		
TTCL Fixed	140,391	138,754	(1.2)
Zantel Fixed	10,883	4,065	(62.6)
Jumla ya Simu za mezani	151,274	142,819	(5.6)

Chanzo: Mamlaka ya Mawasiliano

Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano

345. Awamu ya nne ya Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano nchini ilielekezwa katika ujenzi wa mikongo ya mijini. Hadi kufikia mwishoni mwa mwaka 2015, jumla ya kilomita 300 za mkongo wa mawasiliano zilikamilika katika jiji la Dar es salaam. Aidha, utekelezaji wa ujenzi wa Mikongo ya Mijini katika mikoa ya Mwanza (Kilomita 36) na Arusha (Kilomita 58) tayari umekamilika, wakati ambapo ujenzi unaendelea katika mikoa ya Morogoro (kilomita 18), Dodoma (Kilomita 42), Tanga (kilomita 43.28), Moshi (kilomita 35.08), Mbeya (kilomita 6.9), Shinyanga (kilomita 2.3), Musoma (kilomita 2.1) na Biharamulo (kilomita 0.2).

Sayansi, Teknolojia na Ubunifu

Uendelezaji wa Rasilimali Watu

346. Mwaka 2015, Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya kilidahili wanafunzi 3,743 ikilinganishwa na wanafunzi 3,342 waliodahiliwa mwaka 2014. Kati ya wanafunzi waliodahiliwa mwaka 2015, wanafunzi 1,525 sawa na asilimia 40.7 walijiunga katika ngazi ya Stashahada ya Kawaida na wanafunzi 2,218, sawa na asilimia 59.3 walijiunga katika ngazi ya shahada ya kwanza. Aidha, Taasisi ya Teknolojia ya Dar es salaam ilidahili wanachuo wapya 1,386 mwaka 2015 ikilinganishwa na wanafunzi 1,104 mwaka 2014. Kati ya hao, wanachuo 654 walijiunga na Stashahada ya Uhandisi; wanachuo 648 Shahada ya Uhandisi; na wanachuo 84 Shahada ya Uzamili katika Uhandisi. Hii inaifanya Taasisi kuwa na jumla ya wanachuo 3,667 mwaka 2015 ikilinganishwa na wanachuo 3,385 mwaka 2014.

Udhibiti wa Mionzi

347. Tume ya Nguvu za Atomiki Tanzania ilipokea na kutathmini maombi 281 ya leseni za matumizi ya mionzi mwaka 2015 ikilinganishwa na maombi 331 yaliyopokelewa mwaka 2014. Kati ya hayo, maombi 194 yalikuwa ya kumiliki na kutumia; maombi 48 yalikuwa ya kuingiza bidhaa nchini; maombi 18 kusafirisha bidhaa ndani ya nchi na maombi 12 kwa ajili ya kusafirisha bidhaa nje. Maombi yote yalikubaliwa baada ya kukidhi matakwa na vigezo vya kinga na matumizi salama ya mionzi.

348. Mwaka 2015, Tume ya Mionzi ilifanya ukaguzi wa vituo 40 vinavyotumia mionzi ambapo vituo 17 sawa na asilimia 42.4 vilikidhi matakwa ya sheria ya mionzi na kanuni zake na vituo 8 vilifungiwa hadi virekebishe kasoro kubwa zilizooneka. Aidha, vituo 14 vilipewa muda wa kurekebisha kasoro ndogo ndogo zilizobainishwa na kituo kimoja kilikutwa hakifanyi kazi kabisa. Vile vile, Tume ilipima sampuli 5,959 za vyakula na mbolea ambapo zoezi hilo lilifanyika katika mpaka wa Namanga na bandari ya Dar es Salaam.

Halikadhalika, mwaka 2015, jumla ya vifaa 45 vinavyotoa mionzi vilihakikiwa ambapo 17 kati ya hivyo vilitoka nchini Zambia, sita kutoka Kenya, 10 kutoka Uganda na 12 vya hapa nchini. Vilevile, Tume ilikarabati vifaa 97 vinavyotumia teknolojia ya mionzi. Kati ya hivyo, vifaa 46 ni vya Tume na vifaa 51 ni kutoka migodini, ujenzi wa barabara na hospitali.

Vyombo vya Habari

349. Mwaka 2015, kulikuwa na jumla ya magazeti 875, radio 123 na runinga 26. Aidha, jumla ya majarida na magazeti 17 yalisajiliwa na vituo vya radio 29 pia vilisajiliwa. Vilevile, mwaka 2015, wizara zote na idara za Serikali zilianzisha tovuti na wavuti ili kuwezesha wananchi wapate habari kupitia mtandao wa kompyuta.

Jedwali 16.6: Idadi ya Vituo vya Radio na Televisheni Vilivyosajiliwa

Mwaka	Vituo vya Redio (kwa mwaka)	Vituo vya Televisheni (kwa mwaka)
2004	32	15
2005	9	1
2006	4	8
2007	2	0
2008	2	3
2009	3	-1
2010	17	0
2011	14	0
2012	3	0
2013	4	0
2014	4	0
2015	29	0
Jumla	123	26

Chanzo: Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

SHIRIKA LA RELI TANZANIA

Jedwali Na. 67

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urefu wa Reli	KM	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707
Magari ya Moshi:	Namba	99	99	84	45	43	25	22	20	45	45	30
Mvuke	Namba	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Dizeli	Namba	98	98	83	45	0	0	0	0	0	0	0
Mainlain		73	73	62	5	5	21	19	16	38	38	21
Shunting		25	25	21	40	38	4	3	4	7	7	9
Jumla ya mabehewa:	Namba	1951	1828	1912	1648	1357	1071	1326	1162	1200	1214	1155
Abiria	Namba	82	54	102	45	68	50	53	36	91	91	56
Mizigo ya kawaida	Namba	1464	1369	1369	1190	1093	648	658	635	681	590	561
Mafuta	Namba	164	164	208	244	178	179	335	208	178	203	196
Mifugo	Namba	69	69	76	18	39	88	88	80	39	64	64
Mengineyo	Namba	172	172	157	151	105	106	192	203	211	266	278
Uchukuzi	Namba											
Abiria	000	514	594	524	392	285	284	227	339	373	170	196
Mizigo	Tani'000	1169	775	714	429	237	265	138	154	185	127	283

Chanzo: Shirika la Reli Tanzania

RELI YA UHURU - TAZARA

Jedwali Na. 68

Maelezo	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urefu wa Reli Kuu	Km	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860
Magari ya Moshi	Namba	21	19	10	16	15	13	13	15	16	17
Reli Kuu	Namba	15	14	8	11	10	9	9	11	13	12
Ya kujongeza	Namba	6	5	2	5	5	4	5	4	3	6
Mabehewa ya abiria	Namba	66	71	62	53	36	36	35	52	50	51
Abiria	Namba	52	59	53	44	31	30	30	45	44	43
Chakula	Namba	6	8	4	3	2	3	2	3	3	3
Vifurushi	Namba	8	4	5	6	3	3	3	4	3	5
Mabehewa ya mizigo	Namba	1455	1458	1371	1412	1620	930	858	1391	1101	1142
Mizigo ya kawaida	Namba	1297	1295	1217	1174	1381	795	765	1229	966	1007
Mifugo	Namba	20	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Mafuta	Namba	72	81	114	196	197	93	59	104	82	82
Barafu	Namba	3	10	4	7	7	7	0	5	5	5
Mengineyo	Namba	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Breki	Namba	44	46	17	16	16	16	16	35	30	30
Ballast	Namba	17	18	17	17	17	17	17	17	17	17
Uchukuzi mizigo (Tani)	000	555	569	525	333	540	248	259	245	33	81
Abiria	000	1063	1000	1177	923	758	414	678	654	287	327

Chanzo: Mamlaka ya Reli ya Uhuru

+ Urefu ni km. 1860.54, km 974.814 zikiwa nchini Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: DAR ES SALAAM

Jedwali Na. 69

Maelezo	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Jumla ya meli	Namba	4154	3038	697	1842	1274	1232	1600	742	1426	4028
Uwezo wa kubeba mizigo	000	18257	16588	7260	17472	18721	24240	24496	13359	23278	24506
Jumla ya abiria	000	664	714	310	141	228	312	375	347	1000	1023
Jumla ya bidhaa zote	000wt	6320	5703	2316	4946	4954	5432	10122	5547	9082	9369
Bidhaa zilizopakuliwa	000wt	5292	4932	2136	4382	4559	4816	9018	3899	7998	5556
Za kawaida	000wt	3164	2762	1053	2430	2159	2474	5021	2682	4495	2951
Saruji	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mafuta	000wt	1909	2054	1013	1852	2400	2342	3997	1217	3489	2605
Mengineyo1	000wt	219	116	70	100	0	0	0	0	14	0
Bidhaa zilizopakiwa	000wt	1027	761	181	497	466	616	1105	414	808	780
Za kawaida	000wt	971	713	153	466	419	557	1033	391	763	738
Mafuta	000wt	34	48	28	24	47	59	72	23	45	42
Mengineyo1	000wt	22	0	0	7	0	0	0	0	0	0
Mabadilishano	000wt	371	126	-	68	0.1	32	15	0	275	49

Chanzo: Mamlaka ya Bandari

1 Kama vile mbolea, mollasses, tallow fats n.k

- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: TANGA

Jedwali Na. 69 (linaendelea)

Maelezo	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Jumla ya meli	Namba	281	242	95	144	215	201	232	92	64	63
Uwezo wa kubeba mizigo	000	964	551	133	671	1059	1005	1378	700	990	620
Jumla ya abiria	000	6.6	7.1	8.3	0	228	312	2865	0	0	0
Jumla ya bidhaa zote	000wt	519	542	178	359	529	508	608	271	536	475
Bidhaa zilizopakuliwa	000wt	307	330	836	213	357	373	1051	5357	437	308
Za kawaida	000wt	195	242	817	147	313	365	436	3171	437	308
Mafuta	000wt	112	88	19	66	44	8	615	2186	0	0
Bidhaa zilizopakwiwa	000wt	212	212	66	145	171	507	166	912	100	64
Za kawaida	000wt	212	212	66	145	171	507	166	912	100	64
Mafuta	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mabadilishano	000wt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Chanzo: Mamlaka ya Bandari Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: MTWARA

Jedwali Na. 69 (linaendelea)

Maelezo	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Jumla ya meli	Namba	281	99	36	32	58	129	498	339	428	166
Uwezo wa kubeba mizigo	000	964	251	131	31	455	307	1557	1245	1343	475
Jumla ya abiria	000	6.6	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumla ya bidhaa zote	000	519	112	82	95	107	112	178	144	248	125
Bidhaa zilizopakuliwa	000wt	307	53	26	23	39	44	309	894	149	57
Za kawaida	000wt	195	47	22	23	36	35	55	274	140	56
Mafuta	000wt	112	6	4	0	3	9	254	620	9	1
Bidhaa zilizopakikiwa	000wt	212	59	56	72	68	71	123	70	100.3	67
Za kawaida	000wt	92	59	56	72	68	71	113	70	100	67
Mafuta	000wt	-	-	-	-	-	-	10	0	0.3	0
Mabadilishano	000wt	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0

Chanzo: Mamlaka ya Bandari Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

HUDUMA ZA POSTA

Jedwali Na. 70

Maelezo	Kipimo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ofisi Ndogo Posta	Namba	136	162	162	167	202	171	105	65	74	74	65
Franchised Post Offices	Namba	92	91	86	113	81	81	151	112	89	89	90
Ofisi Kubwa	Namba	157	129	113	172	170	170	163	147	160	160	158
Jumla	Namba	385	382	361	452	453	422	419	324	323	323	313
Masanduku Binafsi	000	172	172	173	174	117		146	162	173	142	160
Masanduku Yaliokodishwa	000	147	146	150	130	87	120	130	140	148	128	138
Maombi Yasiotimizwa	000	0	0	0	5	4	0	21	28	25	18	4
Mifuko Pekee Iliyokodishwa	Namba	214	203	217	182	62	183	361	278	212	260	180
Barua Zilizotumwa bila Vifurushi	Mill.	25	28	24	15	14	29	27	15	26	15	10
Regista na Barua za Amana	000	489	48	41	307	377	480	347	397	568	455	402
Vifurushi Nchini	000	48	36	29	18	9	15	10	15	29	12	17
Vifurushi Nje	000	7	12	12	6	2	7	11	12	9	5	9
Leseni za kuuza stamp	Namba	10099	12824	6324	6242	6256	25145	28257	33311	2637	3715	0
Huduma za Haraka, barua na vifurushi	"											
Ndani ya Nchi	"	297061	312110	262381	216762	493709	283711	501635	404453	620478	406732	416007
Nje ya Nchi	"	37331	36930	12289	14650	4012	18766	16965	24347	17130	20564	308288
EMS Money Fax	"	300357	533821	379084	366382	23165	82002	36357	2940	550	745	748
EMS Fax (Fax message received)	"	22968	23328	14659	121901	103558	31594	1595	876187	544	1194	3844
Overnight Mail Services	"											
Mifuko ya Barua Iliyosafirishwa	"	70086	101486	75900	85595	68912	76983	115403	50082	87051	46652	53639
Vifurushi vya magazeti vilivyosafirishwa	"	21692	28753	20314	12754	13934	2752	12040	10652	18784	8700	9130
Huduma za gari ndogo	"											
Idadi ya Mifuko ya Barua Iliyosafirishwa	"	5993	3690	6542	4328	268	0	193	24095	849	714	9576
Amna za Haraka Zilizotolewa	"	207997	210440	214558	0	20057	8169	4717	3087	2034	845	58423
Amana za Haraka Zilizolipwa	"	147020	233325	132030	93508	23069	11881	17397	516	555	0	0
Amana za Haraka za Nje ya Nchi	"											
Zilizotumwa	"	1586	1788	1519	1354	1030	1027	998	369	478	325	221
Zilizopokelewa	"	1001	1105	686	671	150	150	217	77	83	227	283
Amana za Posta zilizouzwa	"	8277	8029	9152	8062	8831	1924	633	414	684	261	251
Amana za Posta Zilizolipwa	"	7565	7639	4615	5709	5490	3262	1662	252	166	67	25
Benki ya Akiba (Transaction)	"											
Uwekaji Amana (Deposit)	"	66885	42255	25382	24574	9535	18863	13438	6260	21491	12732	21541
Uchukuaji Amana (Withdrawal)	"	55392	32294	19534	21122	11663	23025	72358	17527	37556	12807	18098

Chanzo: Shirika la Posta

IDADI YA WANAOTUMIA SIMU ZA MEZANI NA VIGANJANI

Jedwali Na. 71

Kampuni	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A. Simu za Kiganjani									
Mobitel/Tigo	760874	1191678	2084878	4178089	4477510	5450766	6370796	6297288	8624638
Vodacom	2975580	3870843	5269761	6883661	8670536	11625775	9357672	10288972	11810064
Airtel	2148336	2505546	3866906	4910359	6021091	6993418	8356095	8995824	9551977
Zantel	355993	684214	1087713	1378595	1715985	1524601	3083889	1814444	1730105
Benson	0	3300	3000	3101	2396	1558	725	528	528
TTCL Mobile	6390	72729	105804	115681	246019	225578	221663	210766	296618
Sasatel					24827	5824	4810	0	0
Jumla Ndogo	6247173	8328310	12418062	17469486	21158364	25827520	27395650	27607822	32013930
B. Simu za Mezani									
TTCL	150897	157816	116265	157321	159054	159364	166148	158935	140391
Zantel	747	5453	7544	15601	15457	1699	10219	6064	10833
Jumla Ndogo	151644	163269	123809	172922	174511	161063	176367	164999	151224
Jumla Kuu	6392427	8652043	12433067	17642408	21332875	25988583	27572017	27772821	32165154

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

P - Takwimu za Awali

SHIRIKA LA NDEGE TANZANIA (ATCL)*

Jedwali Na.73

Maelezo	Kipimo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tani-Kilometa:											
Zilizokuwepo	000	42627	32533	-	5313	9482	1662	1932	6154	3052	60042
Zilizotumika	000	22085	18480	-	1508	2888	268	815	2503	117	30889
Matumizi	%	51.8	56.7	-	28.4	30.5	16.0	42.0	40.7	3.8	54.4
Viti-kilometa:											
Vilivyokuwepo	000	365265	306461	469426	41396	59724	7140	15131	54665	3680	21693
Vilivyotumika	000	221307	190006	129000	16469	30527	2946	10209	27279	946	11472
Matumizi	%	60.6	62.0	27.5	39.8	51.1	41.0	67.0	50.0	25.7	52.8
Abiria **	000	224	190	188	27	41	9	11	35	56	31
Mizigo ya ziada	Tani	NA	103	30	9	8	2	0	45	0	53
Mizigo mingine	Tani	1502	1123	1044	54	145	4	5	35	45	42
Shehena za Posta	Tani	299	241	162	11	30	0	0	25	405	4

Chanzo: Shirika la Ndege Tanzania

+ Zinahusu "scheduled traffic" tu

++ Abiria waliolipa nauli kamili

- Takwimu hazikupatikana

SURA YA 17

NISHATI

Kiwango cha Ukuaji

350. Shughuli za kiuchumi za usambazaji umeme zilikua kwa asilimia 5.8 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji halisi wa asilimia 9.3 mwaka 2014. Upungufu katika kiwango cha ukuaji ulitokana na kupungua kwa kasi ya usambazaji wa umeme vijijini. Aidha, shughuli za kiuchumi za usambazaji umeme zilichangia asilimia 1.0 katika Pato la Taifa mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 1.1 mwaka 2014.

Ufuaji wa Umeme

351. Mwaka 2015, uwezo wa uzalishaji umeme uliongezeka kwa asilimia 1.2 hadi kufikia MW 1,643.50 kutoka MW 1,623.23 mwaka 2014. Katika kipindi hicho, umeme uliozalishwa kutoka vyanzo mbalimbali uliongezeka kwa asilimia 2.7 kufikia saa za gigawati 6,457.37 ikilinganishwa na saa za gigawati 6,285.01 zilizozalishwa mwaka 2014. Kati ya hizo, saa za gigawati 6,184.62 zilizalishwa kwenye gridi ya Taifa na saa za gigawati 272.75 zilizalishwa kwenye vituo nje ya gridi ya Taifa. Mahitaji ya juu ya umeme yalifikia MW 988.27 ikilinganishwa na MW 934.62 mwaka 2014. Mchanganuo wa umeme uliozalishwa mwaka 2015 unaonesha kuwa uzalishaji wa umeme wa nguvu za maji ulikuwa saa za gigawati 2,107.63; gesi saa za gigawati 2,553.15; na mafuta saa za gigawati 1,523.84. Vile vile, umeme wa saa za gigawati 3,829.13 zilizalishwa na mitambo inayomilikiwa na TANESCO, sawa na upungufu wa asilimia 6.0 ikilinganishwa na saa za gigawati 4,073.26 zilizozalishwa mwaka 2014. Uzalishaji huo ulichangia asilimia 59.3 ya umeme wote uliozalishwa nchi nzima katika mwaka 2015. Wazalishaji binafsi Kampuni za Songas, IPTL na Aggreko kwa pamoja walifua saa za gigawati 2,553.15 za umeme ambazo ni sawa na ongezeko la asilimia 18.6 ikilinganishwa na saa za gigawati 2,152.46 zilizozalishwa mwaka 2014. Umeme ulionunuliwa kutoka nchi jirani za Kenya, Uganda na Zambia ulikuwa saa za gigawati 75.09 mwaka 2015 ikilinganishwa na saa za gigawati 59.29 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 26.6.

352. Mwaka 2015, umeme uliouzwa kwa watumiaji mbalimbali ulikuwa saa za gigawati 5,297.09 ikilinganishwa na saa za gigawati 5,051.48 zilizouzwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.9. Kwa upande mwingine, umeme

uliopotea kutokana na uchakavu wa mitambo ya kusafirisha na kusambaza umeme ulikuwa saa za gigawati 1,119.74 sawa na asilimia 17.3 ya umeme uliozalishwa ikilinganishwa saa za gigawati 1,135.33 sawa na asilimia 18.1 ya umeme uliozalishwa mwaka 2014.

**UWEZO WA MITAMBO YA UMEME NA KIASI CHA UMEME ULIOGENEZWA KWA VITUO
KATIKA MWAKA 2015**

Jedwali Na. 74

Kituo	Uwezo MW	Uliotengenezwa GWH
GRIDI YA TAIFA		
HAYDRO		
Kidatu	204	756.72
Kihansi	180	846.38
Mtera	80	232.41
Hale	68	50.67
New Pangani Falls	21	188.59
Nyumba ya Mungu	8	30.4
Uwemba Minhydro	0.84	2.46
Jumla ya Hydro	561.84	2,107.63
Ubungo I Gas Plant-Watsila	102	581.72
Tegeta-Gas Watsila	45	325.23
Ubungo II Gas Plant	105	296.96
Zuzu	7.4	6.18
Nyakato	63	214.6
Kinyerezi I	150	99.15
Jumla Thermal	472.4	1523.84
Jumla ya Umeme wa Gridi	1034.24	3,631.47
WAZALISHAJI BINAFSI		
IPTL	103	657.69
Songas	189	1,384.37
Aggreko (Ubungo)	50	237.21
Aggreko (Tegeta)	50	66.76
Symbion-Ubungo	120	175.76
Umeme toka wazalishaji wadogo (SPPs)		31.36
Jumla Wazalishaji Binafsi	512	2553.15
Jumla Gridi	1,546.24	6,184.62
MATAWI MENGINE - ISOLATED STATIONS		
Biharamulo	1.5	3.86
Bukoba	2.56	0.19
Kasulu	2.5	4.72
Kibondo	2.5	2.97
Kigoma	12.48	24.82
Liwale	0.85	2.07
Loliondo	5	0.89
Ludewa	1.27	1.15
Mafia	2.13	4.94
Mbinga	2	4.32
Mpanda	3.6	8.81
Mtwara	18	83.88
Namtumbo	0.34	0.76
Ngara	0.95	3.23
Somanga	7.5	11.89
Songea	8.1	22.62
S/Wanga	5	12.39
Tunduru	1.98	4.15
Jumla ya Matawi mengine	78.26	197.66
Umeme kutoka Nchi Jirani - Imports	19.0	75.09
Jumla Isolated	97.3	272.75
JUMLA YA UMEME - NCHI NZIMA	1,643.50	6,457.37

Chanzo: Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO)

MW Megawatt

GWH GigaWatt-Hour (Saa za GigaWatt) = Million KWH

MAUZO YA UMEME KWA WATUMIAJI MBALIMBALI

Jedwali Na. 75

GWH

Mwaka	Tanzania Bara			Zanzibar	Jumla	Umeme uliopotea	Jumla ya umeme uliotengenezwa
	Wateja wadogo (D1)	Wateja wa Kati (T1)	Wateja Wakubwa (T2, T3 & T8)	T5			
2011	328.8	1270.8	2118.0	277.2	3994.7	1158.7	5153.4
2012	320.8	1480.1	2301.8	298.6	4401.4	1048.3	5449.7
2013	280.6	1747.0	2560.4	218.7	4806.7	1139.5	5997.4
2014	217.0	1891.0	2595.0	348.5	5051.5	1135.3	6285.0
2015	148.8	2082.7	2721.1	344.6	5297.1	1119.7	6457.4

Chanzo: Shirika la Ugavi wa Umeme Tanzania (TANESCO)

MAUZO YA UMEME KWA MIKOA

Jedwali Na. 76

Mkoa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dodoma	46	48	49	59	68	79	83	86	94	105	111	116
Arusha	194	202	193	223	296	236	269	240	286	316	326	311
Manyara					14	17	19	20	23	24	25	26
Kilimanjaro	101	102	96	110	109	88	124	118	138	144	154	151
Tanga	143	156	154	165	169	166	209	219	245	264	266	300
Morogoro	86	113	107	119	136	121	179	163	207	221	232	212
Coast & Dar-es-Salaam					104	94	106	116	142	171	199	220
Lindi	941	925	932	1343	1412	1014	1615	1387	1548	1932	2118	2229
Mtwara	10	10	12	12	11	11	13	14	15	18	23	22
Ruvuma	19	20	20	29	23	29	27	30	34	35	9	51
Iringa	13	13	13	14	15	15	21	21	24	27	28	31
Mbeya	59	60	61	79	79	85	101	92	102	105	107	112
Singida	105	95	99	109	115	125	139	132	150	153	170	164
Tabora	15	18	46	28	18	26	26	23	29	32	35	47
Rukwa	111	67	71	37	98	84	97	95	103	109	60	52
Kigoma	9	9	11	12	11	12	17	19	19	20	22	23
Shinyanga	13	9	12	10	12	12	16	18	21	23	25	28
Kagera	174	176	177	195	196	253	313	310	279	280	359	417
Mwanza	20	28	35	36	37	33	44	29	55	53	54	60
Mara	127	136	132	151	173	192	215	200	224	231	241	236
Isiyobainishwa Kimkoa	42	47	40	95	44	52	110	109	108	125	134	135
Jumla Tanzania Bara	2228.0	2234.0	2259.9	2826.0	3140.0	2744.0	3743.0	3440.5	3845.5	4388.0	4702.8	4952.6
Zanzibar	161.0	185.0	204.1	231.0	229.0	186.0	174.0	277.2	298.6	218.7	348.5	344.6
JUMLA	2389.0	2419.0	2464.0	3057.0	3369.0	2930.0	3917.0	3717.8	4144.1	4606.7	5051.3	5297.1

Chanzo: Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO)

MW Megawatt

GWH GigaWatt-Hour (Saa za GigaWatt) = Million KWH

Utafutaji Mafuta na Gesi

Gesi Asilia

353. Mwaka 2015, utafutaji wa gesi asilia uliendelea ambapo uzalishaji wa gesi asilia kutoka katika visima viwili vya Songosongo na Mnazi Bay uliongezeka kwa asilimia 9.8 kufikia futi za ujazo bilioni 37.18 kutoka futi za ujazo bilioni 33.85 mwaka 2014. Mapato yatokanayo na mauzo ya gesi asilia mwaka 2015 yalikuwa Dola za Marekani 45,776,201 ikilinganishwa na Dola za Marekani 60,524,096 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 24.4. Aidha, mwaka 2015, Serikali ilisaini na kupitisha sheria tatu za gesi asilia kwa ajili ya kulinda maslahi ya taifa katika sekta hii. Sheria hizi ni: Sheria ya Petroli yenye lengo la kushughulikia changamoto zinazoikabili sekta ya gesi asilia nchini; Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali za Madini, Mafuta na Gesi ili kuhakikisha kuwa kuna uwazi na uwajibikaji kwenye suala zima la uchimbaji wa madini, mafuta na gesi; na Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi inayosimamia mapato ya mafuta na gesi na matumizi yake kwa manufaa ya kizazi cha sasa na vijavyo.

Jedwali Na. 17.1: Uzalishaji wa Gesi Asilia Songo Songo na Mnazi Bay

Mwaka	Futi za Ujazo (SCF)		
	Songo Songo	Mnazi Bay	Jumla
2015	31,384,100,000	5,792,141,976	37,176,241,976
2014	33,061,500,000	783,595,488	33,845,095,488
2013	35,217,410,596	715,942,883	35,933,353,479
2012	36,233,010,000	673,870,408	36,906,880,408
2011	30,970,500,000	664,980,487	31,635,480,487
2010	27,633,000,000	454,123,320	28,087,123,320
2009	23,593,000,000	323,686,310	23,916,686,310
2008	20,084,000,000	321,239,550	20,405,239,550
2007	19,705,000,000	258,186,803	19,963,186,803
2006	17,907,000,000	-	17,907,000,000
2005	14,704,000,000	-	14,704,000,000
2004	4,659,000,000	-	4,659,000,000
Jumla Kuu	295,151,520,596	9,987,767,225	305,139,287,821

Chanzo: Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania (TPDC)

Jedwali Na. 17.2: Mapato yaliyotokana na Mauzo ya Gesi ya Songo Songo na Mnazi Bay (Dola za Marekani)

Mwaka	Songo Songo	Mnazi Bay	Jumla
2015	43,854,236	1,921,965	45,776,201
2014	58,761,119	1,762,977	60,524,096
2013	50,582,385	1,592,879	52,175,264
2012	35,026,145	1,525,251	36,551,396
2011	38,337,903	1,444,856	39,782,759
2010	25,607,621	1,080,131	26,687,753
2009	21,403,804	396,109	21,799,913
2008	19,521,646	388,449	19,910,095
2007	16,861,492	305,236	17,166,727
2006	14,966,409	-	14,966,409
2005	9,019,384	-	9,019,384
2004	2,411,281	-	2,411,281
Jumla	336,353,425	10,417,853	346,771,278

Chanzo: Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania – TPDC

Uagizaji na Mwenendo wa Bei za Mafuta

354. Mwaka 2015, mafuta yaliyoingizwa nchini yaliongezeka kwa asilimia 3.2 hadi kufikia lita za ujazo milioni 4,547.90 kutoka lita za ujazo milioni 4,406.9 mwaka 2014, sehemu kubwa ikiwa ni ongezeko la mafuta yaliyokuwa yakisafirishwa kwenda nchi jirani. Ongezeko hilo lilitokana na kuimarika kwa mfumo wa uagizaji wa mafuta kwa jumla (Bulk Procurement System); na kuongezeka kwa ufanisi wa upakiaji na upakuaji wa mafuta katika bandari ya Dar es Salaam. Kati ya kiasi hicho kilichoagizwa, lita milioni 2,279.4 sawa na asilimia 50.1 ya mafuta yaliyoingia nchini yalikuwa kwa ajili ya matumizi ya ndani na lita milioni 2,268.5 yalisafirishwa nje ya nchi. Mwaka 2015, mafuta yaliyosafirishwa kwenda nchi za jirani yaliongezeka kwa asilimia 45.2 kutoka lita za ujazo milioni 1,562.6 mwaka 2014 wakati mafuta yaliyoagizwa kwa ajili ya matumizi ya ndani ya nchi yalipungua kwa asilimia 19.9 kutoka lita za ujazo milioni 2,844.3 mwaka 2014. Kupungua kwa uagizaji wa mafuta kwa ajili ya matumizi ya ndani hususan katika kufua umeme kulitokana na kuimarika kwa vyanzo mbadala vya gesi asilia na maji.

355. Mwaka 2015, bei za mafuta katika soko la dunia zilikuwa zikibadilika kulingana na nguvu ya soko ambapo kiwango cha juu cha bei kwa mafuta ya petrol, dizeli na mafuta ya taa kilikuwa mwezi Mei. Hata hivyo, bei ziliendelea kushuka kwa kasi kubwa kuanzia mwezi June hadi Desemba 2015. Kwa ujumla wastani wa bei za mafuta zilishuka kwa kiasi kikubwa ikilinganishwa na mwaka 2014. Hii ilitokana na kushuka kwa bei za mafuta katika soko la dunia kutokana na kuongezeka kwa uzalishaji katika nchi zinazozalisha mafuta kwa wingi duniani. Wastani wa bei za mafuta katika soko la dunia kwa mwaka 2015 ulipungua kwa asilimia 47.2 kwa mafuta ya petroli; asilimia 31.0 kwa mafuta ya dizeli; na asilimia 37.7 kwa mafuta ya taa/ndege na kufikia Dola za Marekani 478 kwa mafuta ya petroli; dola 558 kwa mafuta ya dizeli na dola 502 kwa mafuta ya taa/ndege kwa pipa kutoka Dola za Marekani 905; 809; na 806 kwa pipa mwaka 2014 kwa mtiririko huo.

**Jedwali Na. 17.3: Bei za Mafuta kwenye Soko la Dunia (FOB) –
Dola za Marekani kwa Mita za Ujazo (FoB)**

Aina ya Mafuta	Petroli			Dizeli			Mafuta ya Taa		
Mwezi/Mwaka	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Januari	1026	939	449	920	877	468	1004	876	495
Februari	1099	970	539	964	888	573	1050	883	576
Machi	1008	976	509	892	874	593	963	861	540
Aprili	933	1008	529	844	886	622	908	867	553
Mei	944	995	594	846	879	669	904	860	597
Juni	966	1021	562	865	871	689	915	867	577
Julai	1000	1004	495	897	855	643	953	853	509
Agosti	1016	938	442	900	836	539	978	834	457
Septemba	964	906	449	895	802	503	970	804	467
Oktoba	945	809	433	898	716	485	964	724	455
Novemba	928	732	407	896	669	469	963	686	435
Disemba	954	564	329	917	550	438	994	555	363
Wastani wa Bei (USD/MT)	982	905	478	895	809	558	964	806	502
Wastani wa ongezeko kwa mwaka (%)		-7.8%	-47.2%		-9.6%	-31.0%		-16.4%	-37.7%

Chanzo: EWURA

356. Kufuatia kushuka kwa wastani wa bei za mafuta katika soko la dunia, bei za mafuta katika soko la ndani nazo zilishuka mwaka 2015. Wastani wa bei za ukomo za mafuta katika soko la ndani mwaka 2015 ulipungua na kuwa shilingi 1,973 kwa lita moja ya petroli; shilingi 1,808 mafuta ya dizeli; na shilingi 1,739 kwa mafuta ya taa ikilinganishwa na shilingi 2,186 kwa lita moja ya petroli; shilingi 2,082 mafuta ya dizeli; na shilingi 2,030 mafuta ya taa mwaka 2014. Hii ni sawa na upungufu wa bei kwa asilimia 10, 13 na 14 kwa mafuta ya petroli, dizeli, na mafuta ya taa kwa mtiririko huo.

Jedwali Na.17.4 Mwenendo wa Bei za Mafuta kwa Dar es Salaam katika mwaka 2015

Mwezi	Petroli (TSh/Lita)	Dizeli (TSh/Lita)	Mafuta ya Taa (TSh/Lita)
Januari-15	1,955	1,846	1,833
Februari-15	1,768	1,708	1,657
Machi-15	1,652	1,563	1,523
April-15	1,755	1,672	1,655
Mei-15	1,866	1,695	1,624
Juni-15	1,966	1,782	1,624
Jul-15	2,198	2,043	1,993
Agosti-15	2,290	2,026	1,964
Septemba-15	2,153	1,832	1,770
Oktoba-15	2,086	1,828	1,733
Novemba-15	2,004	1,879	1,733
Desemba-15	1,977	1,823	1,765
Wastani Mwaka 2015	1,973	1,808	1,739
Wastani Mwaka 2014	2,186	2,082	2,030
Mabadiliko (%)	-10%	-13%	-14%

Chanzo: EWURA

Nishati Mbadala

Maporomoko Madogo ya Maji

357. Mwaka 2015, Serikali kwa kushirikiana na wahisani, TANESCO, Wakala wa Nishati Vijijini, na Sekta binafsi iliendelea kuhamasisha upembuzi yakinifu na uzalishaji wa umeme kwa kutumia maporomoko ya maji. Tathmini

iliyofanywa katika vyanzo vya maporomoko madogo ya maji ilibaini uwepo wa uwezekano wa kuzalisha MW 480 kutoka vyanzo takribani hamsini (50) vya maporomoko madogo ya maji nchini.

Nishati ya Upepo

358. Mwaka 2015, Serikali iliendelea na uwekezaji wa uzalishaji umeme wa upepo ambapo kampuni binafsi za Wind Power East Africa na Geo wind Power Ltd ziliendelea na mchakato wa uwekezaji katika eneo la Singida ambapo kila kampuni inategemewa kuzalisha umeme kiasi cha MW 50 katika awamu ya kwanza na kuongeza kiasi cha uzalishaji katika awamu zinazofuata. Aidha, kampuni ya Sino-Tan Renewable Energy Limited nayo iko katika hatua mbalimbali za uwekezaji katika eneo la Makambako-Iringa. Kampuni hii inategemea kuzalisha umeme kiasi cha MW 50 katika awamu ya kwanza.

Tungamotaka (*Biomass*) na LPG

359. Mwaka 2015, viwanda vya sukari na misitu vilivyopo nchini vilisaidia katika uzalishaji wa umeme kutokana na mabaki ya malighafi yatokanayo na uzalishaji wa mazao ya viwanda hivyo. Uzalishaji wa umeme kutokana na mabaki ya malighafi kutoka katika viwanda vya sukari mwaka 2015 ulifikia MW 35 na kati ya kiasi hicho, takribani MW 24 ziliingizwa katika Gridi ya Taifa na Megawati 9 zilizobakia ziliendelea kutumika katika viwanda hivyo. Aidha, Serikali iliendelea na uhamasishaji wa ujenzi na matumizi ya nishati ya *biogas* kwa ajili ya kupikia na nishati ya mwanga ambapo zaidi ya mitambo 24,000 ilijengwa mwaka 2015. Hali kadhalika, matumizi ya gesi ya mitungi kwa ajili ya kupikia majumbani (LPG) yaliongezeka kwa kiwango kikubwa ambapo ilikadiriwa kuwa asilimia 50 ya kaya za mijini zinatumia nishati hii kwa ajili ya kupikia majumbani badala ya kuni na mkaa.

Jedwali Na.17.5: Hali ya Miradi ya Nishati ya Tungamotaka

Kiwanda/Mradi	Aina	Uzalishaji (MW)	Idadi	Kiwango kwenye Gridi ya Taifa (MW)
Kilombero Sugar	<i>Bagasse</i>	9		0
Mtibwa Sugar	<i>Bagasse</i>	6.5		0
Kagera Sugar	<i>Bagasse</i>	5		0
TPC	<i>Bagasse</i>	9		4
TANWAT	Mabaki ya miti	2		1
Ngombeni	Mabaki ya miti/minazi	0.6		0.6
Katani Ltd	Mabaki ya katani (Bayogesi)	0.3		0
Mufindi Paper Mill	Mabaki ya miti	20		0
Tanzania Domestic Biogas Programme (TDBP)	Bayogesi		25,000	
Jumla		50	25,000	5.5

Chanzo: Wizara ya Nishati na Madini

Nishati ya Mionzi ya Jua

360. Mwaka 2015, Serikali kwa kushirikiana na wadau iliandaa ramani ya mionzi ya jua kwa nchi nzima kwa kuonyesha kiwango cha mionzi jua, kiasi cha umeme kitakachozalishwa kwa kila eneo na maeneo yanayovutia kwa uwekezaji wa kuzalisha umeme mkubwa wa jua. Aidha, Serikali iliendelea na usimamizi na uratibu wa miradi ya majaribio ya makontena iliyotekelezwa katika vijiji 10 katika wilaya za Kongwa, Uyui na Mlele. Vilevile Serikali iliendelea na uhamasishaji uwekezaji wa umeme jua katika mkoa wa Dodoma (MW 55), Kigoma (MW 5) na Shinyanga (MW 60).

SURA YA 18

MAJI

Kiwango cha Ukuaji

361. Mwaka 2015, shughuli za kiuchumi za usambazaji maji safi na udhibiti wa maji taka zilikuwa kwa kiwango cha asilimia 0.1 ikilinganishwa na asilimia 3.7 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana na kukamilika kwa utekelezaji wa miradi mikubwa ya maji ikiwemo upanuzi na ukarabati wa mitambo ya maji ya Ruvu juu na chini. Shughuli za kiuchumi za usambazaji maji safi na udhibiti wa maji taka zilichangia asilimia 0.4 katika Pato la Taifa mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 0.5 mwaka 2014.

Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji

362. Mwaka 2015, usimamizi wa rasilimali za maji, utafiti na ufuatiliaji wa vyanzo vya maji uliendelea kwa kuhusisha utafiti wa vyanzo vipya vya maji katika mabonde ya maji ikijumuisha mito, vijito, chemichemi na visima kwa lengo la kuratibu matumizi sahihi ya maji. Katika utafiti huo, vyanzo vipya 269 vilitambuliwa ikilinganishwa na vyanzo vipya 161 vilivyotambuliwa mwaka 2014. Vyanzo vipya vilivyotambuliwa mwaka 2015 katika mabonde tisa vilikuwa: Pangani (15); Bonde la Kati (8); Rufiji (19); Ziwa Rukwa (118); Ziwa Tanganyika (11); Wami/Ruvu (14); Ruvuma (29); Ziwa Victoria (41) na Ziwa Nyasa (14). Aidha, maeneo 501 yenye maji chini ya ardhi katika mabonde yote tisa yalibainika kuwa yanafaa kuchimba visima virefu vya maji kwa ajili ya matumizi ya nyumbani na umwagiliaji.

363. Katika kipindi hicho, jumla ya vibali 618 vya kutumia maji vilitolewa kwa watumiaji wa maji katika mabonde mbalimbali ikilinganishwa na vibali 586 vilivyotolewa mwaka 2014. Mgawanyo wa vibali hivyo ulikuwa kama ifuatavyo; Pangani vibali 75; Rufiji (317); Ziwa Rukwa (44); Ziwa Tanganyika (73); Wami/Ruvu (74); Mto Ruvuma (22) na Ziwa Victoria (13). Aidha, jumla ya vibali 24 vya utupaji wa maji taka vilitolewa mwaka 2015 kwa wenye viwanda na migodi kwa lengo la kuhakikisha kuwa maji yote yanayotiririshwa kwenye vyanzo vya maji yanakidhi viwango bila kuleta athari.

364. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutumia Sheria ya Maji Na. 11 ya mwaka 2009 katika kukabili uchafuzi wa maji na vyanzo vyake na kutatua migogoro katika matumizi ya maji. Katika mwaka 2015, kulikuwa na jumla ya migogoro 53 inayohusu matumizi ya maji ikilinganishwa na migogoro 29 ya

watumia maji iliyoripotiwa mwaka 2014. Kati ya hiyo, migogoro 36 ilitatuliwa kwenye mabonde ya Mto Pangani (14), Wami/Ruvu (11), Mto Rufiji (3), Ziwa Victoria (2), Ziwa Nyasa (1), Mto Ruvuma (1), Ziwa Rukwa (2) na bonde la Kati (2).

365. Mwaka 2015, shughuli za kukusanya sampuli za maji na kuzifanyia utafiti wa kimaabara ziliendelea. Katika shughuli hizo, jumla ya sampuli 6,487 kutoka vyanzo mbalimbali vya maji kwa ajili ya matumizi ya nyumbani zilikusanywa na kufanyiwa uchunguzi wa kimaabara mwaka 2015 ikilinganishwa na sampuli 6,410 zilizokusanywa na kuchunguzwa mwaka 2014. Kati ya sampuli zilizokusanywa mwaka 2015, asilimia 76.8 zilikuwa na viwango vinavyokubalika kwa matumizi ya binadamu. Aidha, sampuli 854 za majitaka toka viwandani na mitambo ya kusafishia maji zilikusanywa na kufanyiwa uchunguzi wa kimaabara mwaka 2015 ikilinganishwa na sampuli 798 mwaka 2014. Matokeo yalionesha kuwa sampuli 49 sawa na asilimia 14.2 hazikukidhi viwango vya kumwagwa kwenye mazingira bila kuleta athari.

366. Mwaka 2015, Serikali ilifanya jitihada za kudhibiti mlipuko wa ugonjwa wa kipundupindu ambapo ilikusanya na kuchunguza sampuli 510 kutoka maeneo yaliyokuwa na mlipuko wa ugonjwa huo ambayo ni mikoa ya Dar es Salaam, Mbeya, Dodoma, Mwanza, Kagera, Arusha, Pwani, Mara, Morogoro, Shinyanga, Singida na Iringa. Matokeo yalionesha kuwa jumla ya sampuli 315 sawa na asilimia 61.7 zilikidhi viwango vya ubora na sampuli 195 sawa na asilimia 38.3 hazikukidhi viwango. Taarifa za uchunguzi zilibainisha ya kwamba, visima vifupi viliathirika zaidi na vimelea vya ugonjwa wa kipundupindu ikilinganishwa na visima virefu. Kutokana na taarifa hizo za uchunguzi, Serikali ilisitisha matumizi ya maji kutoka visima hivyo ambavyo maji yake yalibainika kuwa na vimelea vya kipundupindu.

Huduma ya Maji Vijijini

367. Mwaka 2015, miradi ya maji vijijini ilitekelezwa kupitia Programu Ndogo ya Maji na Usafi wa Mazingira. Utekelezaji wa miradi hiyo uliongeza upatikanaji wa maji kwa matumizi ya kijamii na kiuchumi. Katika kutekeleza Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, jumla ya vituo 10,058 vinavyowapatia maji wakazi 2,516,562 vilijengwa ikilinganishwa na vituo 9,778 vinavyowapatia maji wakazi 2,360,402 vilivyojengwa mwaka 2014. Aidha, kabla ya kuanza kwa utaratibu wa “Tekeleza Sasa kwa Matokeo Makubwa” (BRN) mwezi Julai 2013, idadi ya watu waliokuwa wakipata huduma ya maji

safi na salama kwa maeneo ya vijijini ilikuwa wakazi 15,200,000 sawa na asilimia 40. Kupitia utaratibu wa *BRN*, vituo vya kuchotea maji viliongezeka kutoka 74,184 kwa kuhudumia wakazi 17,408,000 mwezi Desemba 2013 hadi kufikia vituo 94,013 kwa kuhudumia wakazi 21,910,562 mwezi Desemba 2015. Kwa wastani, katika kipindi cha utekelezaji wa utaratibu wa *BRN* idadi ya wakazi wanaopata huduma ya maji vijijini imeongezeka kutoka asilimia 40 mwezi Julai, 2013 hadi asilimia 68.9 mwezi Desemba 2015.

Huduma za Maji Mijini

368. Mwaka 2015, uzalishaji wa maji katika miji mikuu ya mikoa ulipungua kwa asilimia 0.28 kutoka mita za ujazo milioni 141.37 mwaka 2014 hadi mita za ujazo milioni 140.98. Kupungua kwa uzalishaji kulitokana na mabadiliko ya tabia nchi yaliyojitokeza mwaka 2015. Aidha, mamlaka za majisafi na usafi wa mazingira katika miji mikuu ya mikoa zilitoa huduma ya maji kwa kiwango cha wastani wa wateja 400,093 mwaka 2015 ikilinganishwa na wastani wa wateja 357,105 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 12. Pamoja na ongezeko la wateja, mamlaka hizo ziliendelea kutoa huduma ya maji kwa wastani wa asilimia 86 ya wakazi wa mijini mwaka 2015 sawa na ilivyokuwa mwaka 2014.

369. Mwaka 2015, idadi ya wakazi wanaopata huduma ya maji safi na salama katika Jiji la Dar es Salaam ilikuwa asilimia 68 kama ilivyokuwa miaka miwili iliyotangulia. Pamoja na kiwango kuendelea kubaki vilevile, idadi ya wakazi wanaopata maji iliongezeka kwa asilimia 18.7 kutoka watu 124,680 mwaka 2014 hadi kufikia watu 148,000 mwaka 2015. Utoaji wa huduma ya maji safi na salama katika Jiji la Dar es Salaam umekuwa ukikabiliana na changamoto mbalimbali zikiwemo: uchakavu wa miundombinu ya kusambaza maji; kupungua kwa maji katika Mto Ruvu; ongezeko kubwa la idadi ya watu la asilimia 5.5 kwa mwaka ikilinganishwa na kiwango cha kitaifa cha ongezeko la watu mijini cha asilimia 4.5; na ongezeko la mahitaji ya maji kwa ajili ya shughuli za kiuchumi na kijamii lisiloendana na kasi ya uwekezaji katika uzalishaji na usambazaji wa maji. Aidha, katika kuboresha huduma ya maji kwa Jiji la Dar es Salaam, Serikali inaendelea kutekeleza Mpango wa upanuzi wa Mitambo ya Ruvu Chini na Juu; ujenzi wa bomba kuu la kusafirishia maji kutoka Ruvu Chini kuelekea matangi ya Chuo cha Ardhi; na ujenzi wa bomba kuu kutoka Mlandizi hadi Kimara.

370. Mamlaka za maji katika miji mikuu ya mikoa zilikusanya jumla ya shilingi bilioni 91.93 za mauzo ya maji mwaka 2015 ikilinganishwa na shilingi

bilioni 82.73 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 11. Ongezeko hilo lilitokana na ongezeko la wateja wapya ambao waliongezeka kwa asilimia 12 mwaka 2015. Pamoja na ongezeko la mapato, huduma ya maji mijini imeendelea kukabiliwa na changamoto ya uchakavu wa miundombinu ya maji, mabadiliko ya tabia nchi, kasi kubwa ya ongezeko la wakazi mijini, uchache wa vyanzo vya maji, na uwekezaji mdogo usioendana na mahitaji halisi ya maji yaliyopo kwa sasa.

UZALISHAJI WA MAJI NA MAPATO YATOKANAYO NA MAJI MIJINI

Jedwali Na. 77

Mamlaka	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (Mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Wastani wa Upatikanaji wa Huduma ya Maji kwa mwaka 2015 (%)
	2012		2013		2014		2015		
Arusha	14154190	4805714687	14535621	8007740391	15256841	9679355909	15267200	9189207260	78
Babati	1109955	578144517	1373450	760951113	1438290	1010362969	1565467	1210094769	84
Bukoba	2812072	1130847335	3013875	1235958118	3166446	1449906297	3111505	1354793498	76
Dodoma	10433535	6218098840	11163384	7000211337	11180417	7931340515	12038250	10473029627	87
Iringa	7230917	3221320841	5840161	3728711681	5681451	3907585966	5384053	4402847990	96
Kigoma	5148765	1540273313	4449503	2659869782	4420717	1488432082	2693846	1411612380	71
Lindi	302159	322656268	678758	348652297	778939	331318916	481226	256676508	70
Mbeya	12788166	4366757972	13949166	6337499404	14521357	7769379747	15680862	8099457867	97
Morogoro	8799500	5442333000	9583006	5476458042	11056167	6188159186	11642401	6586853102	94
Moshi	9417445	3815735410	9496538	4061210145	10166113	5215821127	10771035	6142186713	100
Mtwara	2070828	1168445202	2937422	1417894479	2906891	1731569647	3093413	2037164193	92
Musoma	3840910	1470169446	3754128	1730601178	3533008	2244389746	3391420	2256894510	82
Mwanza	22912029	12025412228	24078295	14067535585	27854358	15953484917	27140398	16882598795	94
Shinyanga	3009409	2099942920	3178653	2466577091	3605506	3014107752	3818506	3554969593	78
Singida	1414895	727162830	2091692	954136220	2867025	1279081037	2515028	1658438213	89
Songea	2700505	985786335	2729923	1411191264	3538968	1817808585	2851497	2109228289	93
Sumbawanga	1708956	617133945	1667890	630860514	1816822	808748215	1598912	776913969	62
Tabora	4013737	2127947751	4295009	2113370179	4887392	2520009578	4786207	3153920080	86
Tanga	10613741	4859604244	10136529	6806849948	10205227	7554448254	10288619	9453232952	99
Mpanda			1105950	196336208	1007100	242286893	1342230	321938674	52
Bariadi			154148	36688067	164554	66373476	192467	97084376	40
Njombe			1114593	363505746	1184610	429318275	1237511	444136912	53
Geita			119979	62619565	132928	96127675	91479	55062750	54
Jumla	124481714	57523487084	131447673	71875428354	141371127	82729416764	140983532	91928343020	86

Vizara ya Maji na Umwagiliaji

SURA YA 19

ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI

Kiwango cha Ukuaji

371. Kiwango cha ukuaji wa shughuli za utoaji huduma za elimu kiliongezeka na kuwa asilimia 6.3 mwaka 2015 ikilinganishwa na asilimia 4.8 mwaka 2014. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa uandikishaji katika ngazi zote za elimu katika shule na vyuo vyote vya Serikali na binafsi na kuongezeka kwa huduma za mafunzo maalum kama vile michezo ya aina mbalimbali. Mchango wa shughuli za huduma za elimu katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 2.5 mwaka 2015 ikilinganishwa asilimia 2.7 mwaka 2014.

Elimu ya Awali

372. Mwaka 2015, wanafunzi 1,069,823 walioandikishwa katika elimu ya awali ikilinganishwa na wanafunzi 1,046,369 walioandikishwa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 2.2. Kati ya hao, wasichana walikuwa 534,728, sawa na asilimia 49.98 ya wanafunzi wote na wavulana walikuwa 535,095. Idadi ya wanafunzi katika shule za Serikali ilikuwa 1,015,030 ikilinganishwa na wanafunzi 992,256 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 2.3. Kati ya hao, wasichana walikuwa 507,411 na wavulana walikuwa 507,619. Aidha, katika kipindi hicho, idadi ya wanafunzi katika shule zisizo za Serikali ilikuwa 54,793 ikilinganishwa na wanafunzi 54,013 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 1.4. Ongezeko la uandikishaji katika elimu ya awali lilitokana na uelewa wa kutosha wa wazazi, walezi na wadau wa elimu juu ya umuhimu wa elimu ya awali. Aidha, uwiano wa mwalimu mwenye sifa kwa wanafunzi katika shule za awali za Serikali ulikuwa 1:92 mwaka 2015 ikilinganishwa na 1:90 mwaka 2014 wakati kiwango halisi cha uwiano unaokubalika ni 1:25. Kufuatia hali hiyo, Serikali iliongeza jitihada za kuimarisha mafunzo ya ualimu wa elimu ya awali katika vyuo vya ualimu vya Serikali ili kukabiliana na uhaba wa walimu katika elimu za awali.

Elimu ya Msingi

373. Mwaka 2015, idadi ya shule za msingi za Serikali na zisizo za Serikali ilikuwa 16,899 ikilinganishwa na shule 16,493 mwaka 2014. Kati ya hizo, idadi ya shule za msingi za Serikali ilikuwa 15,966 ikilinganishwa na shule 15,705

mwaka 2014 , sawa na ongezeko la asilimia 1.7. Aidha, idadi ya shule zisizo za serikali iliongezeka kutoka 788 mwaka 2014 hadi shule 933 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 18.4.

374. Mwaka 2015, idadi ya wanafunzi katika elimu ya msingi ilikuwa 8,298,282 ikilinganishwa na wanafunzi 8,222,667 mwaka 2014. Kati ya hao, wavulana walikuwa 4,079,906 na wasichana walikuwa 4,218,376, sawa na asilimia 50.8 ya wanafunzi wote. Aidha, idadi ya wanafunzi katika shule za Serikali iliongezeka kutoka wanafunzi 7,994,675 mwaka 2014 hadi wanafunzi 8,011,229 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 0.2. Kati ya hao, wasichana walikuwa 4,076,421 na wavulana 3,934,808. Idadi ya wanafunzi katika shule zisizo za Serikali ilikuwa 287,053 ikilinganishwa na wanafunzi 227,992 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 25.9. Kati ya hao, wasichana walikuwa 142,034 na wavulana 145,019. Vilevile, idadi ya wanafunzi walioandikishwa darasa la kwanza iliongezeka kwa asilimia 4.3 kutoka wanafunzi 1,503,104 mwaka 2014 hadi kufikia wanafunzi 1,568,378 mwaka 2015.

375. Kiwango cha jumla cha uandikishaji wa wanafunzi kilipungua kutoka asilimia 93.3 mwaka 2014 hadi asilimia 91.9 mwaka 2015. Vilevile, kiwango cha uandikishaji wa wanafunzi wa rika lengwa (miaka 7-13) kilipungua kwa asilimia 1.8 kutoka asilimia 89.6 mwaka 2014 hadi asilimia 87.8 mwaka 2015. Mikoa iliyoongoza kwa uandikishaji wa wanafunzi ilikuwa Mara (asilimia 104.0), Pwani (asilimia 112.7) na Mwanza (asilimia 107.0) wakati mkoa wa Katavi ukiwa na uandikishaji mdogo wa asilimia 73.0.

376. Mwaka 2015, idadi ya walimu wenye sifa katika shule za Serikali ilikuwa 184,242 ikilinganishwa na walimu 180,565 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 2.0. Ongezeko hilo linafanya uwiano wa mwalimu kwa mwanafunzi kuzidi kuimarika na kuwa 1:42 ikilinganishwa na uwiano wa 1:43 mwaka 2014. Uwiano stahiki wa mwalimu kwa mwanafunzi kwa mujibu wa vigezo vya kimataifa ni 1:40. Kuimarika kwa uwiano huu kunatokana na jitihada za Serikali za kusomesha na kuongeza ajira za walimu wenye sifa.

377. Mwaka 2015, wanafunzi waliofanya mtihani wa kumaliza elimu ya msingi walikuwa 763,606 ikilinganishwa na wanafunzi 792,122 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 3.6. Kati ya hao, wasichana walikuwa 408,900

sawa na asilimia 53.5 na wavulana walikuwa 354,706. Kiwango cha ufaulu kiliongezeka kutoka asilimia 57.0 mwaka 2014 hadi kufikia asilimia 67.8 mwaka 2015. Mikoa iliyokuwa na kiwango cha juu cha ufaulu ilikuwa Katavi (asilimia 85.0), Dar es Salaam (asilimia 83.1), Kilimanjaro (asilimia 80.1), Arusha (asilimia 79.6) na Geita (asilimia 78.5) na Mikoa iliyopata kiwango cha chini cha ufaulu ilikuwa Tabora (asilimia 50.5), Dodoma (asilimia 53.6), Kigoma (asilimia 54.0), Rukwa (asilimia 55.2) na Mbeya (asilimia 57.1). Kwa upande mwingine, wanafunzi 51,178, sawa na asilimia 6.3 ya walioandikishwa katika elimu ya msingi walishindwa kufanya mtihani wa kumaliza elimu ya msingi kutokana na sababu mbalimbali zikiwemo utozo, ugonjwa, kifo, mimba, umaskini na nyinginezo.

Elimu ya Sekondari

378. Mwaka 2015, idadi ya shule za sekondari za Serikali na zisizo za Serikali ilikuwa 4,799 ikilinganishwa na shule 4,753 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 0.9. Kati ya hizo, shule za Serikali zilikuwa 3,691 na shule za binafsi zilikuwa 1,108. Mwaka 2015, kulikuwa na wanafunzi 2,087,915 wa kidato cha kwanza hadi cha sita katika shule za Sekondari ikilinganishwa na wanafunzi 1,947,349 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 7.2. Kati ya wanafunzi hao, wavulana walikuwa 1,049,404 na wasichana walikuwa 1,038,511 (asilimia 49.7). Aidha, wanafunzi waliojiunga na elimu ya sekondari kwa kidato cha kwanza hadi cha nne katika mwaka 2015 walikuwa 1,958,626 ikilinganishwa na wanafunzi 1,870,280 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 4.7.

379. Idadi ya walimu katika shule za Sekondari mwaka 2015 ilikuwa 94,598 ikilinganishwa na walimu 80,529 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 17.5. Aidha, mwaka 2015, walimu 1,293 walikoma utumishi wa umma kutokana na sababu mbalimbali zikiwemo kustaafu, ugonjwa, kifo na kuacha kazi ikilinganishwa na walimu 1,556 waliokoma utumishi mwaka 2014. Kati yao, walimu 817 sawa na asilimia 63.2 ya waliokoma utumishi waliacha kazi ya ualimu na kujiunga na kazi nyingine ikilinganishwa na walimu 1,137 walioacha kazi mwaka 2014. Sehemu kubwa ya wanaoacha kazi ni waajiriwa wapya ambao wanatafuta maslahi bora zaidi na mazingira bora ya kufundisha na kujifunza.

380. Mwaka 2015, watahiniwa 404,186 walifanya mtihani wa kidato cha nne ambapo watahiniwa 272,947 walifaulu, sawa na kiwango cha ufaulu cha

asilimia 67.53 ikilinganishwa kiwango cha ufaulu cha asilimia 68.33 mwaka 2014. Aidha, mwaka 2015, jumla ya watahiniwa 35,176 walifanya mtihani wa kidato cha sita ambapo wanafunzi 34,777, sawa na asilimia 98.9 walifaulu ikilinganishwa na watahiniwa 35,257 waliofanya mtihani mwaka 2014 ambapo wanafunzi 34,645 walifaulu, sawa na ufaulu wa asilimia 98.3. Mwaka 2015, wanafunzi 56,647 hawakuhudhuria shuleni kutokana na utoo ikilinganishwa na wanafunzi 62,590 walioripotiwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 9.5. Sababu kuu za utoo zilikuwa ni pamoja na wanafunzi wa kike kupata ujauzito na hali ya umaskini katika baadhi ya familia. Katika kipindi hicho, wanafunzi wa kike 3,510 walipata ujauzito ikilinganishwa na wanafunzi 3,045 waliopata ujauzito mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 15.3. Aidha, jumla ya wanafunzi 8,600 hawakuhudhuria shuleni mwaka 2015 kutokana na umaskini katika familia ikilinganishwa na wanafunzi 11,051 mwaka 2014.

Elimu ya Ualimu

381. Mwaka 2015, idadi ya vyuo vya ualimu ilikuwa 127 ikilinganishwa na vyuo 126 mwaka 2014. Kati ya hivyo, vyuo vya Serikali vilikuwa 35 na visivyo vya Serikali 92. Katika kipindi hicho, idadi ya wanachuo katika vyuo vya ualimu vya Serikali na visivyo vya Serikali ilikuwa wanachuo 20,421 ikilinganishwa na wanachuo 34,826 mwaka 2014. Kati ya hao, wavulana walikuwa 13,240 na wasichana 7,181. Aidha, idadi ya wanachuo katika vyuo vya ualimu vya Serikali ilipungua hadi kufika wanachuo 16,814 kutoka wanachuo 24,670 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 31.8. Kati ya hao, wasichana walikuwa 4,971 (asilimia 29.6) na wavulana walikuwa 11,843. Vilevile, idadi ya wanachuo katika vyuo vya ualimu visivyo vya Serikali ilikuwa 3,607 mwaka 2015 ikilinganishwa na wanachuo 10,156 mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 64.5. Upungufu huo ulitokana na kukosekana kwa wanafunzi wenye sifa.

382. Mwaka 2015, mafunzo yaliyotolewa yalikuwa katika ngazi za stahada ya juu sayansi na hisabati (wanachuo 986), stahada ya kawaida elimu ya awali (wanachuo 9,584); shahada ya kawaida elimu ya sekondari (wanachuo 3,950); stahada ya kawaida elimu ya msingi (wanachuo 5,269); shahada ya juu lugha (wanachuo 216); na shahada ya juu elimu maalum (wanachuo 416).

Ukaguzi wa Shule na Vyuo vya Ualimu

383. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kusimamia na kufuatilia utekelezaji wa sera, sheria na kanuni za elimu kwa lengo la kuhakikisha kuwa elimu

inayotolewa kwa ngazi zote inakuwa bora. Jumla ya taasisi 13,226 za elimu zilikaguliwa katika kipindi cha mwaka 2014/15 ikilinganishwa na taasisi 10,040 zilizokaguliwa mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 31.7.

Jedwali 19.1: Ukaguzi wa Taasisi za Elimu

Taasisi/Shule/Vituo/Vyuo	Idadi halisi iliyokaguliwa (2013/14)	Idadi ya Asasi (Desemba 2015)	Idadi iliyolengwa kukaguliwa (2014/15)	Idadi halisi iliyokaguliwa (2014/15)	Kiwango cha utekelezaji (% ya idadi iliyokaguliwa)
Shule za Msingi	7,094	16,899	13,168	9,162	69.6
Shule za Sekondari	2,855	4,799	3,740	3,937	105.3
Vyuo vya Ualimu	91	127	127	127	100.0
Jumla	10,040	21,825	17,035	13,226	77.6

Chanzo: Taarifa za Uthibiti Ubora wa Shule za Kanda, Julai, 2014 – Juni, 2015

Elimu ya Ufundi na Mafunzo

384. Mwaka 2014/15, idadi ya wanafunzi katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ilikuwa 123,555 ikilinganishwa na wanafunzi 116,160 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 6.3. Kati ya hao, wanafunzi wanaume walikuwa 64,041 (asilimia 51.8) na wanafunzi wanawake walikuwa 59,514. Aidha, vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo vilikuwa 455 mwaka 2015 ikilinganishwa na vyuo 253 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 79.8. Ongezeko hili lilitokana na kuanzishwa kwa ofisi 8 za Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi za kanda zilizoongeza fursa ya vyuo 139 kusajiliwa.

Elimu ya Ufundi Stadi

385. Mwaka 2014/15, idadi ya wanafunzi waliojiunga na vyuo vya ufundi stadi ilikuwa 189,687 ikilinganishwa na wanafunzi 164,077 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 15.6. Kati yao, wanafunzi wanaume walikuwa 109,146 na wanafunzi wanawake walikuwa 80,541 (asilimia 42). Mwaka 2014/15, idadi ya vyuo vya ufundi stadi ilikuwa 894 ikilinganishwa na vyuo 849 mwaka 2013/14, sawa na ongezeko la asilimia 5.3.

Elimu ya Juu

386. Mwaka 2014/15, idadi ya vyuo vikuu ilikuwa 50 ambapo vyuo vikuu vya Serikali vilikuwa 13 na vya binafsi vilikuwa 37. Aidha, idadi ya wanafunzi katika vyuo vikuu vya Serikali na visivyo vya Serikali iliongezeka hadi wanafunzi 234,506 kutoka wanafunzi 218,959 mwaka 2013/14. Kati ya hao, wanafunzi wa kike walikuwa 96,147, sawa na asilimia 41 ya wanafunzi wote na wavulana walikuwa 138,359.

387. Mwaka 2014/15, idadi ya wanafunzi katika vyuo vikuu vya Serikali iliongezeka hadi wanafunzi 154,393 kutoka wanafunzi 144,157 mwaka 2013/14. Kati ya hao, wanafunzi wa kike walikuwa 51,062, sawa na asilimia 33.1 na wanafunzi wakiume walikuwa 103,331 sawa na asilimia 66.9. Aidha, idadi ya wanafunzi katika vyuo vikuu visivyo vya Serikali iliongezeka kutoka wanafunzi 74,802 mwaka 2013/14 hadi wanafunzi 80,113 mwaka 2014/15. Kati yao, wanawake walikuwa 33,332, sawa na asilimia 41.6 na wanaume walikuwa 46,781 ikilinganishwa na wanawake 31,123, sawa na asilimia 42.0 na wanaume 43,679 mwaka 2013/14.

388. Mwaka 2014/15, Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Vyuo vya Elimu ya Juu ilitoa mikopo kwa wanafunzi 96,176 yenye thamani ya shilingi bilioni 332.5 ikilinganishwa na wanafunzi 95,589 waliopata mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 326 mwaka 2013/14.

389. Mwaka 2015/16, jumla ya waombaji 71,931 waliwasilisha Bodi ya Mikopo maombi ya mikopo ya masomo kwa mwaka wa kwanza katika ngazi ya stahada, shahada za juu na shahada ya kwanza. Kati ya hao, waombaji 53,983, sawa na asilimia 75 walikidhi sifa za kupewa mikopo. Kati ya wanafunzi waliokidhi vigezo, wavulana walikuwa 38,231 na wasichana walikuwa 15,752. Aidha, wanafunzi 70,169 waliokuwa wanaendelea na masomo mwaka 2015/16 walipata mikopo ya masomo, kati yao wavulana wakiwa 49,178 na wasichana walikuwa 20,991. Kwa upande mwingine, jumla ya wanafunzi 64,919 walidahiliwa katika vyuo vikuu wakiwemo wasichana 42,758 na wavulana 22,161. Wanafunzi walioomba kupitia mfumo wa udahili walikuwa 61,879 ambapo kati yao wasichana walikuwa 20,969 na wavulana walikuwa 41,183. Wanafunzi walioomba kupitia vyuoni walikuwa 3,040 ambapo wasichana walikuwa 1,465 na wavulana 1,575.

Jedwali Na. 19.2: Idadi ya Wanafunzi walioomba Mikopo katika mwaka wa masomo 2015/16

Kundi	Jinsia		Jumla
	Ke	Me	
Wanafunzi wanaosoma ndani ya nchi	22,397	49,304	71,701
Stashahada	979	5,372	6351
Shahada za Juu	301	585	886
Shahada ya kwanza	21,117	43,347	64,464
Wanafunzi wanaosoma nje ya nchi	87	143	230
Shahada za Juu	35	57	92
Shahada ya kwanza	52	86	138
Jumla Kuu (Walioomba)	22,484	49,447	71,931
Jumla waliokidhi vigezo	15,752	38,231	53,983
Asilimia ya waliokidhi vigezo	70.1	77.3	75.0

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi

SHULE ZA SEKONDARI ZA SERIKALI: IDADI YA WANAFUNZI KWA KIDATO

Jedwali Na. 80

(Namba)

Mwaka	I	II	III	IV	V	VI	Jumla
2000	43643	36734	31132	25456	6654	6143	149762
2001	47204	45078	30531	29188	7198	6601	165800
2002	56101	50371	36989	29045	7711	7126	187343
2003	52863	60643	36906	35653	7780	6885	200730
2004	98738	67294	46546	36385	8353	7572	264888
2005	134963	109398	46188	46489	9710	8444	355192
2006	196391	151448	72167	42584	18211	9691	490492
2007	401011	218060	105770	70796	21789	11668	829094
2008	395930	332393	175353	95214	25240	11743	1035873
2009	480529	308131	159789	167355	31201	12695	1159700
2010	382207	398870	293519	279995	26065	20674	1401330
2011	403873	396724	380528	279117	30265	25164	1515671
2012	457321	386250	355740	343376	31206	28859	1602752
2013	444532	506036	193901	302963	30581	26698	1504711
2014	479089	506170	356787	178246	33619	26899	1580810

Badiliko (%)

2013 - 2014	7.8	0.0	84.0	-41.2	9.9	0.8	5.1
-------------	-----	-----	------	-------	-----	-----	-----

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi

IDADI YA WANAFUNZI NA WALIMU KATIKA SHULE ZA MSINGI NA SEKONDARI KWA JINSIA

Jedwali Na.80A

	2012			2013			2014		
Elimu ya msingi	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla
Jumla ya wanafunzi wote walioandikishwa Darasa la I-VII	4086280	4160892	8247172	4066287	4165626	8231913	4047582	4175085	8222667
Jumla ya wanafunzi wanaosoma shule za Serikali Darasa la I-VII	3970502	4049246	8019748	3965572	4068354	8033926	3933130	4061545	7994675
Jumla ya wanafunzi wanaosoma shule za binafsi Darasa la I-VII	115778	111646	227424	100715	97272	197987	114452	113540	227992
Jumla ya walimu katika shule za msingi	87601	93386	180987	91253	98234	189487	92695	98262	190957
Jumla ya walimu katika shule za msingi za Serikali	82541	89445	171986	85525	93797	179322	86993	94012	181005
Jumla ya walimu katika shule za msingi za binafsi	5060	3941	9001	6631	4942	11573	5702	4250	9952
Elimu ya Sekondari									
Jumla ya wanafunzi wote Kidato I-VI	1010473	873799	1802810	939191	864865	1804056	997633	949716	1947349
Wanafunzi wanaosoma katika shule za Serikali, kidato I-VI	875480	727272	1542687	796895	707816	1504711	821697	759113	1580810
Wanafunzi wanaosoma katika shule za binafsi, kidato I-VI	134993	146296	260123	142296	157049	299345	175936	190603	366539
Idadi ya walimu katika shule za Serikali	33643	17826	51469	37291	20737	58028	41490	23900	65390
Idadi ya walimu katika shule za binafsi	10881	2736	13617	12261	3118	15379	12146	2993	15139
Jumla ya Walimu katika shule za Sekondari	44524	20562	65086	12101	3056	15157	53636	26893	80529

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi

IDADI YA TAASISI ZA ELIMU

Jedwali Na. 80 B

Aina ya Taasisi	2012			2013			2014			2015		
	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla
Shule za Msingi	15525	806	16331	15576	767	16343	15705	788	16493	15966	933	16899
Shule za Sekondari	3508	1020	4528	3528	1048	4576	3692	1061	4753	3691	1108	4799
Vyuo vya Ualimu (Msingi na Sekondari)	34	91	125	34	92	126	34	92	126	35	92	127
Elimu ya Ufundi na Mafunzo	109	641	750	113	631	744	0	0	253	0	0	455
Jumla	19176	2558	21734	19251	2538	21789	19431	1941	21625	19692	2133	22280

MAFUNZO YA WALIMU KATIKA VYUO VYA UALIMU

Jedwali Na.80C

Aina	2011			2012			2013			2014		
	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla	Waume	Wake	Jumla
Stashahada (Pre-Service)	7222	4360	11582	7552	4808	12360	7188	4331	11519	6780	3081	9861
Astashahada (In - service)	1071	551	1622	729	327	1056	674	318	992	429	198	627
Daraja A	11905	12137	24042	14044	11582	25626	12855	10120	22975	14576	9533	24109
Elimu maalum	187	265	452	17	34	51	52	107	159	119	110	229
Mafunzo Kazini B/C-A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumla	20385	17313	37698	22342	16751	39093	20769	14876	35645	21904	12922	34826

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi

IDADI YA WANAFUNZI NA WAKUFUNZI KATIKA VYUO VIKUU KWA MWAKA 2013/2014

Jedwali Na.80D

Jina la Chuo	Umiliki	Idadi ya Wanafunzi			Idadi ya Walimu		
		Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
UNIVERSITY OF DAR-ES-SALAAM (UDSM)	Serikali	13683	7066	20749	924	282	1206
ARDHI UNIVERSITY (UCLAS)	Serikali	2563	1432	3995	167	62	229
INSTITUTE OF SOCIAL WORK	Serikali	763	1709	2472	44	20	64
SOKOINE UNIVERSITY (SUA)	Serikali	6214	2635	8849	426	106	532
NATIONAL INSTITUTE OF TRANSPORT	Serikali	2511	942	3453	83	31	114
TANZANIA OPEN UNIVERSITY- OUT (Dar & Iringa Branch)	Serikali	23867	10980	34847	125	125	250
DAR ES SALAAM MARITIME INSTITUTE	Serikali	389	55	444	30	5	35
DAR-ES-SALAAM INSTITUTE OF TECHNOLOGY (DIT)	Serikali	6582	918	7500	168	32	200
MBEYA INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY	Serikali	1309	164	1473	243	26	269
INTERNATIONAL MEDICAL AND TECHNOLOGICAL UNIVERSITY (IMTU)	Binafsi	409	347	756	18	8	26
KAMPALA INTERNATIONAL UNIVERSITY -DAR ES SALAAM CAMPUS	Binafsi	1534	1053	2587	161	48	209
MUHIMBILI UNIVERSITY OF HEALTH AND ALLIED SCIENCES	Serikali	1561	882	2443	207	92	299
WELL BUGANDO UNIVERSITY COLLEGE OF HEALTH SCIENCES (WBUCHS)	Binafsi	1384	898	2282	28	22	50
SAINT AUGUSTINE UNIVERSITY OF TANZANIA (SAUT)	Binafsi	5019	3085	8104	178	155	333
MWENGE UNIVERSITY COLLEGE OF EDUCATION (MWUCE)	Binafsi	2331	774	3105	83	23	106
MOSHI UNIVERSITY COLLEGE OF COOPERATION AND BUSSINESS STUDIES (MUCCOBS)	Serikali	1769	1517	3286	131	35	166
KILIMANJARO CHRISTIAN MEDICAL CENTRE (KCMC)	Binafsi	1077	704	1781	82	35	117
STEFANO MOSHI MEMORIAL UNIVERSITY COLLEGE	Binafsi	959	743	1702	43	17	60
INSTITUTE OF FINANCE MANAGEMENT	Serikali	3332	5514	8846	34	125	159
IRINGA UNIVERSITY	Binafsi	1914	1666	3580	63	28	91
SEBASTIAN KULOWA UNIVERSITY COLLEGE (SEKUCO)	Binafsi	799	473	1272	32	35	67
TUMAINI UNIVERSITY (Dar & Iringa)	Binafsi	903	1043	1946	38	14	52
MKWAWA UNIVERSITY OF COLLEGE EDUCATION	Serikali	2852	916	3768	114	38	152
TEOFILO KISANJI UNIVERSITY	Binafsi	1995	952	2947	34	11	45
THE AGAKHAN UNIVERSITY	Binafsi	68	41	109	11	11	22
MUSLIM UNIVERSITY MOROGORO	Binafsi	890	552	1442	45	11	56
UNIVERSITY OF MOROGORO JORDANI UNIVERSITY COLLEGE	Binafsi	1990	1323	3313	79	27	106
ST. JOHN UNIVERSITY	Binafsi	1625	1151	2776	66	37	103
MZUMBE UNIVERSITY	Serikali	5839	5196	11035	212	71	283
COLLEGE OF BUSINESS EDUCATION-DAR	Serikali	5815	5694	11509	88	14	102
LOCAL GVRNT TRAINING INST. DODOMA	Serikali	918	1391	2309	35	8	43
UNIVERSITY OF DODOMA INSTITUTE OF RURAL DEVELOPMENT PLANNING (MIPANGO)	Serikali	2201	1934	4135	81	25	106
MADINI INSTITUTE- DODOMA	Serikali	520	66	586	37	4	41
DODOMA UNIVERSITY (UDOM)	Serikali	13606	6065	19671	621	166	787
ECKERNFORDE TANGA UNIVERSITY	Binafsi	391	235	626	7	31	38
INSTITUTE OF ACCOUNTANCY ARUSHA	Serikali	1990	1621	3611	82	22	104
UNIVERSITY OF HORTICULTURE TENGHERU	Serikali	34	39	73	13	5	18
CENTRE FOR EDUCATIONAL DEVELOPMENT IN HEALTH ARUSHA	Serikali	16	17	33	13	11	24
LIVESTOCK TRAINING INSTITUTE COLLEGE (LITA TENGHERU)	Serikali	345	175	520	31	12	43
ARUSHA TECHNICAL COLLEGE	Serikali	1194	379	1573	90	10	100
EASTERN AFRICA STATISTIC CENTRE	Serikali	283	145	428	16	8	24
MOUNT MERU UNIVERSITY	Binafsi	240	405	645	20	10	30
DARES SALAAM UNIVERSITY COLLEGE OF EDUCATION	Serikali	3194	1394	4588	127	69	196
ST. JOSEPH COLLEGE OF ENGINEERING & TECHNOLOGY	Binafsi	3325	751	4076	110	20	130
TANZANIA INSTITUTE OF ACCOUNTANCY	Serikali	7587	7389	14976	92	15	107
MWL. NYERERE MEMORIAL UNIVERSITY	Serikali	847	639	1486	110	60	170
RUAHA UNIVERSITY COLLEGE	Binafsi	3490	1859	5349	78	31	109
ARUSHA UNIVERSITY	Binafsi	1852	1197	3049	48	9	57
UNIVERSITY OF NELSON MANDELA	Serikali	184	65	249	77	21	98
Jumla		144163	86191	230354	5645	2083	7728

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

SHULE ZA SEKONDARI ZA BINAFSI: IDADI YA WANAFUNZI KWA KIDATO

Jedwali Na. 81

(Namba)

Mwaka	I	II	III	IV	V	VI	Jumla
2000	30789	26601	23469	20430	5894	5011	112194
2001	36305	30820	25004	20762	5892	5116	123899
2002	41593	34209	27540	20681	6418	5534	135975
2003	46891	38506	26385	21650	6430	4859	144721
2004	48752	46167	33240	24476	8847	6229	167711
2005	45276	46321	32063	29248	9183	7046	169137
2006	46968	48013	42878	29796	9569	7956	185180
2007	47437	46927	41340	35746	11299	8667	191416
2008	42971	43232	43177	35980	12576	8594	186530
2009	44255	36384	37064	34061	11851	9096	172711
2010	56620	57876	50778	46820	12269	13006	237369
2011	63282	67205	65859	54521	11083	11926	273876
2012	65058	69403	64453	61209	9684	11713	281520
2013	70060	77407	67998	65637	8592	9651	299345
2014	109784	96732	76574	66898	8865	7686	366539
Badiliko (%)							
2013 - 2014	56.7	25.0	12.6	1.9	3.2	-20.4	22.4

SURA YA 20

AFYA

Kiwango cha Ukuaji

390. Shughuli za utoaji huduma za afya na ustawi wa jamii zilikua kwa kiwango cha asilimia 4.7 mwaka 2015 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 8.1 mwaka 2014. Shughuli hizi za huduma za afya na ustawi wa jamii ziliendelea kuchangia asilimia 1.4 katika Pato la Taifa kwa miaka mitatu mfululizo.

391. Mwaka 2015, Serikali iliendelea na mikakati mbalimbali ya utoaji wa huduma za afya na ustawi wa jamii kwa lengo la kuleta uwiano katika upatikanaji wa huduma hizo katika maeneo ya mijini na vijijini. Mikakati hiyo ni pamoja na ugharamiaji wa huduma za afya kwa kutumia vyanzo mbadala kama vile bima ya afya, misaada ya wafadhili na utaratibu wa ushirikiano baina ya sekta ya umma na binafsi; maboresho ya miundombinu ya hospitali; na uimarishaji wa utoaji huduma katika hospitali. Katika hatua hizo, Serikali ilifanya upanuzi na ukarabati wa miundombinu ya kutolea huduma za afya katika hospitali ya Taifa Muhimbili; Taasisi ya Mifupa ya Muhimbili; hospitali maalum ya taasisi ya saratani Ocean Road; hospitali za Mirembe na Kibong'oto; na hospitali za rufaa za kanda. Aidha, Serikali iliendelea kuboresha mikakati inayolenga kuimarisha mapambano dhidi ya maradhi kama vile malaria, UKIMWI na kifua kikuu. Vile vile, Serikali iliendelea kuhamasisha wananchi juu ya umuhimu wa bima ya afya ili wananchi wengi waweze kuwa na huduma bora za afya.

Vituo vya Kutolea Huduma ya Afya

392. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutekeleza Mpango wa Maendeleo wa Afya ya Msingi (MMAM) kwa lengo la kuboresha huduma za tiba. Katika utekelezaji wa Mpango huo, idadi ya vituo vya kutolea huduma za afya iliongezeka kutoka vituo 6,969 mwaka 2014 hadi vituo 7,249 mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 4.0. Kati ya vituo vyote vilivyopo nchini, vituo 5,358 ni vya Serikali na vituo 1,891 ni vya taasisi binafsi.

393. Mwaka 2015, mahudhurio katika vituo vya kutolea huduma za afya nchini yaliongezeka kwa asilimia 4.0 ikilinganishwa na mwaka 2014. Hii ilitokana na kuongezeka kwa vituo vya kutolea huduma za afya na kuwa karibu na jamii sambamba na jitihada za Serikali za kutoa huduma za kinga na kuhamasisha watu kupima afya zao. Jumla ya watu 31,307,601 walihudhuria

kwenye vituo vya kutolea huduma za afya mwaka 2015 ikilinganishwa na watu 29,449,287 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 6.3. Mahudhurio ya wagonjwa wa nje yalikuwa mengi zaidi katika zahanati kwa asilimia 66.2, vituo vya afya (asilimia 19.2), hospitali (asilimia 14.3) na kliniki (asilimia 0.3). Aidha, idadi ya wagonjwa waliolazwa ilikuwa 1,858,956 ikilinganishwa na wagonjwa 2,385,894 waliolazwa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 22.1.

Mafunzo kwa watumishi wa kada ya Afya

394. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kuboresha huduma za afya nchini kwa kuongeza idadi ya wataalam wa afya kwa njia ya mafunzo. Jumla ya wanafunzi 6,984 walifaulu katika vyuo vya afya mwaka 2015 ikilinganishwa na wanafunzi 5,272 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 32.5. Aidha, wakufunzi 29 wa vyuo vya afya vikiwemo vyuo vya wauguzi na waganga kutoka Kanda ya Nyanda za Juu Kusini Magharibi walipatiwa mafunzo ya udhibiti wa magonjwa ya watoto kwa uwiano kwa kutumia programu maalum za kompyuta. Lengo la mafunzo haya ni kuwapatia ujuzi wakufunzi wa vyuo vya afya ili waweze kutoa mafunzo kwa wanafunzi wa vyuo husika.

Elimu ya Afya kwa Wananchi

395. Mwaka 2015, Serikali kwa kushirikiana na wadau iliandaa mwongozo wa mawasiliano ya afya nyakati za dharura, kanuni za utendaji kazi na vielelezo vya kuelimisha na kuhamasisha jamii. Aidha, Serikali iliandaa na kusambaza vielelezo vya kuelimisha na kuhamasisha jamii kuchukua hatua za kujikinga na kuwakinga wengine ili kuzuia na kudhibiti mlipuko wa ugonjwa wa kipindupindu. Vielelezo vilivyosambazwa ni pamoja na filamu, bango kitita, vipeperushi, mabango, ujumbe mfupi wa simu, na vipindi vya radio na runinga. Vilevile, Serikali ilifanya mafunzo elekezi kwa watendaji wa vijiji na kata kuhusu huduma za afya ngazi ya jamii. Mafunzo haya yalifanyika kwa ushirikiano na wadau mbalimbali katika mikoa ya Geita, Mara, Mwanza, Kigoma na Simiyu. Aidha, Serikali ilivijengea uwezo vyuo 67 vya mafunzo ya afya kuhusu kozi mpya ya wahudumu wa afya ngazi ya jamii na kuandaa mwongozo wa mafunzo ya wahudumu wa afya ngazi ya jamii.

Afya ya Uzazi na Mtoto

396. Mwaka 2015, Serikali kwa kushirikiana na wadau iliandaa Mkakati wa Pili wa kuongeza kasi ya kupunguza vifo vitokanavyo na uzazi na vifo vya watoto wachanga utakaotumika baada ya kumaliza mkakati wa utekelezaji wa malengo ya Millenia. Vilevile, katika utekelezaji wa Programu ya Uzazi wa

Mpango, Serikali iliendesha mafunzo mbalimbali kwa watoa huduma za afya yakilenga kudhibiti vifo vitokanavyo na uzazi, watoto wachanga na watoto wenye umri chini ya miaka mitano. Kufuatia mafunzo hayo, matumizi ya njia za kisasa za uzazi wa mpango yaliongezeka mwaka 2015 yaliyopelekea kupungua kwa vifo vitokanavyo na uzazi na kuboresha afya ya uzazi. Aidha, Serikali ilifanya mafunzo rejea ya wakufunzi wa uzazi wa mpango ya kipandikizi kipya cha *Implanon NXT* kwa wakufunzi 30 kutoka kwa wadau mbalimbali wa uzazi wa mpango.

Mpango wa Taifa wa kudhibiti Malaria

397. Mwaka 2015, Serikali iliandaa mwongozo wa ufuatiliaji na tathmini ya udhibiti wa malaria ambao utatumika kupima mafanikio ya utekelezaji wa mpango mkakati wa kudhibiti malaria (2015-2020). Aidha, Serikali ilifanya kampeni ya usambazaji wa vyandarua vilivyowekwa viuatilifu vya muda mrefu ambapo jumla ya vyandarua 10,315,820 vilitolewa kwenye kaya za mikoa ya Mara, Mwanza, Katavi, Tabora, Kigoma, Kagera na Shinyanga. Vilevile, ufuatiliaji wa usugu wa mbu wa malaria dhidi ya viuatilifu ulifanyika kwenye vituo 23 vinavyotumika kufuatilia usugu huo. Matokeo ya ufuatiliaji yalionesha kuwa mbu wa malaria wana usugu dhidi ya viuatilifu aina ya Permethrin, Deltamethrin, Bendiocarb, DDT na Actellic 300 CS.

398. Mwaka 2015, Serikali ilikusanya takwimu zitokanazo na zoezi la kupima uwepo wa vimelea vya malaria kwa watoto wa shule za msingi za Serikali (wenye umri kati ya miaka 5-16) ili kutambua kiwango cha maambukizi nchini. Katika utafiti huo, jumla ya shule 207 katika mikoa 9 yenye idadi ya wanafunzi 18,296 walipimwa vimelea vya malaria. Kati ya wanafunzi hao, wanafunzi 6,630, sawa na asilimia 36 walibainika kuwa na vimelea vya ugonjwa wa Malaria. Kutokana na utafiti huu kiwango cha chini cha maambukizi ya Malaria kwa wanafunzi kilikuwa asilimia 22 katika mkoa wa Morogoro na kiwango cha juu asilimia 54 katika mkoa wa Geita.

Mpango wa Damu Salama

399. Mwaka 2015, Serikali kupitia Mpango wa Taifa wa Damu Salama ilikusanya jumla ya chupa 67,980 ikilinganishwa na chupa 162,367 za damu zilizokusanywa mwaka 2014, ikiwa ni sawa na upungufu wa asilimia 58.0. Katika kipindi hicho, Serikali ilipanga kukusanya chupa 160,000 za damu kutoka kwa wachangia damu wa hiari. Lengo hili halikuweza kufikiwa kutokana na wananchi wengi kukosa hamasa ya uchangiaji wa damu.

Chakula na Lishe

400. Kupitia mradi wa majaribio wa kuongeza virutubishi kwenye vyakula, Serikali iliendelea kufanya ufuatiliaji wa usambazaji wa virutubishi vya nyongeza (vitamini na madini) kutoka kampuni za usambazaji ya MUFA na *Hexagon Nutrition India* mwaka 2015. Katika hatua hiyo, tani 131.9 za virutubishi zilifikishwa Bohari kuu ya Dawa na kusambazwa katika wilaya sita za mikoa ya Njombe, Iringa na Arusha zinazotekeleza mradi huu. Aidha, sambamba na kongamano la kwanza la kimataifa la urutubishaji chakula lililofanyika Arusha Septemba, 2015 jumla ya wasindikaji 50 wa kati na wadogo wanaosindika unga wa mahindi kwa kuongeza virutubishi vya madini na vitamini (yaani Zinki, madini chuma, foliki ya asidi na vitamini B₁₂) waliitikia wito wa kuongeza wigo wa urutubishaji vyakula vinavyoliwa kwa wingi. Vilevile, Serikali ilizindua viwanda vitatu vya kusindika mafuta ya kula ya alizeti kwa kuongeza Vitamini A ambavyo viwili vipo Babati na kimoja Singida.

401. Mwaka 2015, Serikali ilifuatia uwepo wa madini joto katika chumvi kufuatia kupatikana kwa takwimu za kupungua kwa matumizi ya chumvi yenye madini joto toka wastani wa asilimia 80 mwaka 2010 hadi kufikia asilimia 64. Aidha, kutokana na tatizo hilo, Serikali ilitoa agizo kuanzia mwezi Novemba 2015 chumvi yote inayozalishwa lazima iwekwe madini joto kabla ya kusafirishwa kwenda mahali popote nchini.

IDADI YA VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA ZA AFYA

Jedwali Na. 84

Aina ya Vituo	2012			2013			2014			2015		
	Binafsi	Serikali	Jumla	Binafsi	Serikali	Jumla	Binafsi	Serikali	Jumla	Binafsi	Serikali	Jumla
Zahanati	1358	4322	5680	1444	4469	5913	1390	4523	5913	1419	4724	6143
Vituo vya Afya	244	498	742	222	489	711	208	505	713	211	507	718
Hospitali	129	112	241	130	124	254	130	124	254	128	124	252
Nyinginezo*						0	79	10	89	133	3	136
Jumla	1731	4932	6663	1796	5082	6878	1807	5162	6969	1891	5358	7249

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

* Ni pamoja na kliniki

HUDUMA ZA AFYA : WALIOFAULU MAFUNZO YA AFYA

Jedwali Na.85

Aina ya Mafunzo	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Doctor of Medicine (MO)	278	174	-	-
Advanced Diploma in AMO Anaesthesia	4	2	-	3
Advanced Diploma in Clinical Dentistry	-	1	-	7
Advanced Diploma in Clinical Medicine	207	189	59	130
Advanced Diploma in Ophthalmology	6	6	-	10
Advanced Diploma in Vector Control	14	20	7	12
Diploma in Clinical Medicine	444	185	-	700
Diploma in Dental Laboratory Technology	4	4	4	4
Diploma in Dental Therapy	50	51	-	47
Diploma in Diagnostic Radiography	41	45	-	55
Diploma in Environmental Health Science	159	204	116	136
Diploma in Health Laboratory Sciences	148	188	44	-
Diploma in Health Personnel Education	37	38	23	29
Diploma in Medical Laboratory Sciences	133	174	44	194
Diploma in Nursing and Midwifery	878	1052	508	1156
Diploma in Occupational Therapy	6	14	-	12
Diploma in Optometry	13	16	-	11
Diploma in Pharmaceutical Sciences	130	118	40	184
Diploma in Physiotherapy	19	22	26	20
Certificate in Clinical Medicine	-	-	-	830
Certificate in Medical Laboratory Sciences	-	-	-	506
Certificate in Health Record Technology	-	-	-	48
Certificate in Pharmaceutical Sciences	-	-	-	150
Certificate in Nursing	-	-	-	2740

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

- Takwimu hazikupatikana

IDADI YA WAGONJWA KATIKA VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA ZA AFYA

Jedwali Na. 86

Mwaka	Wagonjwa wa Nje			Jumla ya Wagonjwa waliolazwa
	Hospitali	Zahanati	Vituo vya Afya	
1995	355483	6785925	545921	240707
1996	604023	9530361	927606	541781
1997	711222	10003245	1052326	559949
1998	750465	10112305	1134242	-
1999	812891	10321654	1242354	626700
2000	989101	13697988	1874346	626700
2001	1167139	17218371	2511624	680263
2002	1328395	19695356	3258520	701568
2003	1491909	22935688	3659615	1390273
2004	1532028	23552460	3758027	2125388
2005	1619700	24900276	3973085	2237146
2006	1754925	26979136	4304787	2837252
2007	1842671	28328093	4520026	2979115
2008	1934805	29744498	4746027	3128071
2009	2128286	32718948	5220630	3440870
2010	2341114	35990843	5742693	3784957
2011	2622048	39917117	6431816	4239152
2012	2815529	41333522	6657817	4388108
2013	2903275	42682479	6873056	4529971
2014	5910725	14008692	475295	1665935
2015	4480781	25072487	6006466	1858956

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

IDADI YA VITANDA KATIKA HOSPITALI ZOTE NCHINI

Jedwali Na. 87

Aina ya Huduma / Mwaka	Mmiliki									
	Serikali			Mashirika ya Kujitolea/Dini		Mashirika ya Umma		Binafsi		
	2012	2013	2014	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2014
	2012	2013	2014	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2014
Hospitali	15697	17646	18116	14677	14843	800	920	1187	15864	16336
Vituo vya Afya	8766	9462	9502	5286	5791	271	294	800	6086	6716
Jumla	24463	27108	27618	19963	20634	1071	1214	1987	21950	23052

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

SURA YA 21

MAENDELEO YA JAMII

Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi

402. Mwaka 2015, elimu ya maendeleo ya wananchi iliendelea kutolewa katika vyuo 55 vya Maendeleo ya Wananchi ambapo wananchi 19,407 walipata mafunzo ikilinganishwa na wananchi 40,692 mwaka 2014. Kati ya hao, wanawake walikuwa 7,430 sawa na asilimia 38 na wanaume walikuwa 11,977. Aidha, katika mwaka 2015, vyuo vilitoa mafunzo ya muda mrefu kwa wananchi 8,206 ikilinganishwa na wananchi 9,866 mwaka 2014. Kati ya hao, wanawake walikuwa 2,581 na wanaume walikuwa 5,625. Mafunzo ya muda mfupi yalitolewa kwa wananchi 8,875 ikilinganishwa na wananchi 25,258 mwaka 2014 ambapo wanawake walikuwa 3,574, sawa na asilimia 38. Vilevile, vyuo vilitoa mafunzo nje ya chuo kwa wananchi 1,281 mwaka 2015 ikilinganishwa na washiriki 4,535 mwaka 2014 ambapo wanawake walikuwa 734. Kushuka kwa ushiriki wa wananchi katika mafunzo kumetokana na baadhi ya vyuo hivyo kuwa na mazingira duni ya kujifunzia na kufundishia na kuongezeka kwa fursa za mafunzo katika ngazi nyingine.

Vyuo vya Maendeleo ya Jamii

403. Mwaka 2015, jumla ya wanachuo 4,502 walihitimu katika Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru pamoja na vyuo nane vya maendeleo ya jamii nchini katika ngazi mbalimbali za mafunzo ikilinganishwa na wahitimu 2,940 wa mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 53.1. Kati yao, wanawake walikuwa 2,759 na wanaume walikuwa 1,743. Aidha, wanachuo wanne walihitimu stahada ya uzamili ya maendeleo ya jamii ikilinganishwa na wahitimu sita wa mwaka 2014. Vilevile, jumla ya wanachuo 117 walihitimu katika ngazi ya shahada ikilinganishwa na wahitimu 173 wa mwaka 2014, sawa na upungufu wa asilimia 32.4 ambapo wanawake walikuwa 70. Katika ngazi ya diploma, jumla ya wanachuo 1,515 walihitimu mwaka 2015 ikilinganishwa na wahitimu 1,112 mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 36.2. Kati yao, wanaume walikuwa 560 na wanawake walikuwa 955. Katika ngazi ya cheti, jumla ya wanachuo 2,866 walihitimu ikilinganishwa na wanachuo 1,649 waliohitimu mwaka 2014, sawa na ongezeko la asilimia 73.8, kati ya hao wanaume walikuwa 1,134 na wanawake walikuwa 1,732.

Jinsia na Maendeleo ya Wanawake

404. Mwaka 2015, Serikali iliendelea na mpango wa kuingiza masuala ya jinsia kwenye sera na mipango mbalimbali. Aidha, Serikali iliandaa Taarifa ya Hali ya Jinsia Nchini (*Tanzania Country Gender Profile*). Lengo la taarifa hiyo ni kutoa picha halisi ya hali ya ushiriki wa wanawake katika nyanja zote za kisiasa, kiuchumi na kijamii. Vilevile, Taarifa itaiwezesha Serikali kuboresha maeneo yaliyoonesha changamoto na kuongeza uwajibikaji katika kuleta usawa wa kijinsia na uwezesaji wanawake. Taarifa itasambazwa kwa wadau ili iweze kutumika katika kuandaa mipango mbalimbali ya sekta husika.

405. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kuwezesha wanawake kiuchumi kupitia Benki ya Wanawake Tanzania na Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake. Katika kipindi hicho, Benki ya Wanawake ilitoa mafunzo ya ujasiriamali na mikopo kwa wananchi 16,043 wakiwemo wanawake 14,036 sawa na asilimia 87.4 ikilinganishwa na wajasiriamali 22,226 waliopata mkopo mwaka 2014. Mikopo hiyo imewawezesha wanawake wajasiriamali wadogo wadogo kujiajiri katika shughuli mbalimbali za biashara, kilimo na ufugaji na hivyo kuinua vipato vyao na vya familia. Vile vile, Benki iliendelea kutoa mafunzo kupitia vituo 184 vya kutolea mikopo na mafunzo vilivyopo katika mikoa saba ya Tanzania Bara ambayo ni; Dar es Salaam, Dodoma, Mwanza, Mbeya, Iringa, Ruvuma na Njombe. Aidha, vituo hivyo vimesaidia kusogeza huduma za kibenki karibu na wananchi wakiwemo wanawake wa vijijini.

406. Mwaka 2015, Serikali kupitia Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi milioni 54 zilizotokana na marejesho kutoka katika halmashauri ikilinganishwa na shilingi milioni 549 zilizotolewa kwa ajili ya mkopo mwaka 2014. Fedha hizo zilitolewa kwa wanawake wa halmashauri saba za Chato, Kaliua, Busega, Uviza, Wangingombe, Mkalama, na Momba. Kupungua kwa mikopo iliyotolewa na Benki ya Wanawake Tanzania na Mfuko wa Maendeleo ya wanawake ilitokana na kupungua kwa marejesho ya mikopo hiyo.

Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali

407. Mwaka 2015, Mashirika Yasiyo ya Kiserikali 563 yalisajiliwa chini ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyorekebisha mwaka 2005 ikilinganishwa na mashirika 755 yaliyosajiliwa mwaka 2014. Katika ngazi ya wilaya, mashirika 52 yalisajiliwa, mkoa

(mashirika 22), kimataifa (mashirika 36) na ngazi ya Taifa mashirika 453. Mashirika haya yalitoa huduma katika ngazi husika katika sekta za kilimo, afya, mazingira, elimu, maendeleo ya mtoto, haki za binadamu na utawala bora.

408. Katika mwaka 2015, Serikali ilipokea na kuchambua taarifa za kazi na fedha za mashirika yasiyo ya kiserikali 375 ikilinganishwa na taarifa 189 zilizowasilishwa mwaka 2014. Taarifa hizi zimeiwezesha Serikali na wadau wa maendeleo kubadilishana matokeo bora ili kuboresha huduma za jamii. Aidha, Serikali iliendelea kurahisisha huduma za usajili na ushauri wa masuala yanayohusu sera, sheria na kanuni kupitia Bodi ya Taifa ya Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali; Ofisi ya Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali; Tovuti ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali (www.tnnc.go.tz); na Blog ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali (msajilingos.blogspot.com).

409. Mwaka 2015, Bodi ya Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ilikutana na wadau wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali 145 katika mikoa ya Kigoma, Tabora na Manyara na kutoa ushauri wa kitaalam pamoja na kubadilishana uzoefu kuhusu masuala ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali. Aidha, katika kipindi hicho, wadau 233 walifika katika Ofisi ya Msajili kupata huduma za usajili na ushauri. Vilevile, jumla ya wadau 5,797,500 walitembelea Tovuti ya Taifa ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali (www.tnnc.go.tz) na Blog ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali (msajilingos.blogspot.com) kwa ajili ya kupata huduma hizo.

Huduma kwa Watu wenye Ulemavu na Wazee

410. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutoa huduma za msingi za chakula, malazi, mavazi na matibabu kwa wazee na watu wenye ulemavu wasiojiweza 869 wakiwemo wanaume 408 na wanawake 461 wanaotunzwa na kulelewa katika makazi 17 ya Serikali ikilinganishwa na wazee na walemavu 1,235 (kati yao wanawake 607) mwaka 2014. Aidha, kwa kushirikiana na wadau mbalimbali, Serikali ilitoa mafunzo ya namna ya kuzuia ulemavu unaotokana na ukoma katika Halmashauri za Nanyumbu, Nkasi, Kilombero, Liwale, Lindi Vijijini na Mjini. Juhudi hizi ziliwezesha vijana 15 kulipiwa ada na vifaa vya shule za sekondari na vyuo vya ufundi kama ilivyokuwa mwaka 2014. Lengo likiwa kuwawezesha vijana hao ambao wanazaliwa na kukulia katika makambi ya watu wenye ukoma ili kuwaondoa katika makambi hayo waweze kujitegemea.

411. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kutoa mafunzo jumuishi kwa watu wenye ulemavu katika chuo cha Yombo (Dar es Salaam) na Chuo cha Wasioona (Singida) ili kuwawezesha kujiajiri au kuajiriwa. Katika kipindi hicho, jumla ya vijana 93 walihitimu; kati yao wanawake walikuwa 35 na wanaume 58 ikilinganishwa na vijana 190 waliohitimu mwaka 2014 ambapo kati yao wanaume walikuwa 110 na wanawake 80.

Huduma za Ustawi wa Watoto

412. Katika kuimarisha huduma za ulinzi na usalama kwa watoto, mwaka 2015 Serikali kwa kushirikiana na wadau iliendelea kuzijengea uwezo Halmashauri kuhusu huduma za ulinzi na usalama wa watoto dhidi ya unyanyasaji na ukatili. Mafunzo haya yalijumuisha maafisa ustawi wa jamii, polisi, magereza, wawakilishi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, viongozi wa dini na Timu za ulinzi na Usalama wa Mtoto za ngazi ya Halmashauri. Aidha, mwaka 2015, jumla ya Halmashauri 32 ziliwezesha kuanzisha Mfumo wa Ulinzi na Usalama wa Mtoto ikilinganishwa na Halmashauri 10 za majaribio ya awali zilizowezeshwa mwaka 2014.

413. Mwaka 2015, Serikali ilizindua Kitini cha Elimu ya Malezi kwa Familia ili kusaidia kupunguza vitendo vya ukatili dhidi ya watoto. Lengo la Kitini hicho ni kujenga uelewa na uwezo kwa wazazi na walezi katika kuzuia ukatili dhidi ya watoto. Elimu hiyo ilitolewa katika wilaya 61 za mikoa 12. Uzinduzi wa kitini hicho ulifanyika mkoani Dodoma wakati wa maadhimisho ya siku ya familia Duniani. Aidha, mwaka 2015, jumla ya taarifa zinazohusu vitendo vya ukatili dhidi ya watoto zilikuwa 24,675 ikilinganishwa na taarifa 24,976 zilizotolewa mwaka 2014. Mabaraza 22 ya watoto yaliundwa katika ngazi ya mkoa na 122 katika ngazi ya wilaya m Mwaka 2015 ikilinganishwa na mabaraza 19 katika ngazi ya mkoa na 93 katika ngazi ya wilaya yaliyoundwa mwaka 2014.

414. Mwaka 2015, Serikali iliendelea kuratibu huduma za malezi ya kambo na kuasili ambapo jumla ya maombi 97 yalipokelewa ikilinganishwa na maombi 85 yaliyopokelewa mwaka 2014. Kati ya maombi hayo, maombi 79 yalikubaliwa ambapo waombaji 17 waliasiliwa na 62 walipatiwa walezi wa kambo. Vilevile, Serikali iliendelea kutoa mafunzo ya kuwajengea uwezo walezi 604 wanaotoa huduma katika makao ya watoto na vituo vya kulelea watoto wadogo mchana.

415. Mwaka 2015, Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali ilishiriki kutoa huduma za ustawi wa jamii katika kambi za wakimbizi kutoka Burundi zilizoko Nduta na Nyarugusu Mkoani Kigoma. Huduma zilizotolewa ni unasihi; kupata taarifa za watoto na kuwaunganisha na familia zao; na kuwapatia nafasi watoto na wasiojiweza kwenda kupata huduma nyingine muhimu. Katika kipindi hicho, jumla ya watoto 473 walipatiwa huduma hizo ambapo wavulana walikuwa 220 na wasichana 253.

416. Katika kutoa huduma za haki za mtoto na marekebisho ya tabia, mwaka 2015, Serikali iliwahudumia watoto 364 wakiwemo wavulana 345 na wasichana 19 waliohifadhiwa katika mahabusi za watoto za Mbeya, Moshi, Tanga, Arusha, Dar es salaam na Shule ya Maadilisho Irambo Mbeya ikilinganishwa na watoto 617 waliohudumiwa mwaka 2014. Aidha, watumishi 124 wanaohudumia watoto hao walipatiwa mafunzo kuhusu sheria, kanuni na miongozo ya utoaji huduma ikilinganishwa na watumishi 86 waliopatiwa mafunzo kama hayo mwaka 2014. Vilevile, katika kuhakikisha kuwa watoto walio katika mkinzano na sheria wanapatiwa haki kwa wakati, Serikali ilitoa mafunzo kwa watumishi 67 kutoka katika Halmashauri 18 mwaka 2015 ikilinganishwa na watumishi 165 waliopatiwa mafunzo mwaka 2014. Mafunzo haya yalilenga kuwajengea uwezo kuhusu namna ya kuendesha kesi za watoto mahakamani.